

Frederik Pol

ANALI
HIČIJA

1. NA RINKLROKU

Nije mi lako da počnem. Pomišljao sam na mnogo raznih mogućnosti, kao što je, recimo, ova otmena:

Nećete znati ko sam, ako niste pročitali neke knjige koje je napisao gospodin Fred Pol. Pričao je, uglavnom, onako kako je bilo. Tu i tamo je malo preterao, ali uglavnom je ispričao istinu...

- ali moj prijateljski program za uskladištenje podataka, Albert Ajnštajn, kaže da sam ja i inače uvek sklon da se pozivam na nekakva književna dela koja niko ne zna, i tako je ovaj početak, u stilu Haklberija Fina, ispao iz igre. Pomišljao sam i da započnem onim visokoparnim, produhovljenim kosmičkim žargonom koji je (na šta me Albert takođe podseća) već postao moj normalni način izražavanja:

Besmrtan, a ipak mrtav: gotovo sveprisutan i gotovo svemoguć, a ipak nimalo stvarniji fosforescentnog treptaja na ekranu - eto, tako ja postojim. Kada me pitaju kako provodim vreme (toliko mnogo vremena; mnogo vremena sabijenog u jednu sekundu i čitavu večnost takvih sekundi), kažem im istinu. Kažem im da učim, da se igram, da pravim planove, radim. I zaista, to je istina. Sve to radim. Ali tokom svega toga, i u međuvremenu, činim još nešto. Patim.

Mogao bih da započnem i jednim svojim običnim radnim danom. Kao što to čine pri PV intervjuima? "Naša skrivena kamera prati jedan trenutak u životu slavnog Robineta Brodheda, titana među finansijerima, političkog moćnika, čoveka koji vedri i oblači u svemu što se događa na milijardama svetova." A možda i jedan pogled na mene kako žarim i palim - recimo na jednom od onih sastanaka sa mnogo lupanja pesnicama o sto, kakvi su moji susreti sa glavešinama Udružene Straže protiv Mučkih Ubica, ili još bolje, na sastanku Brodhedovog Instituta za ekstrasolarna istraživanja.

Popeo sam se na podium praćen burnim aplauzom. Smešeći se, podigao sam obe ruke da ga utišam. "Dame i gospodo", rekao sam, "zahvaljujem se svakome od vas ponaosob, što ste uprkos zauzetosti, našli vremena da nam se pridružite. Vi predstavljate svetsku elitu astrofizičara i kosmologa. Među vama su istaknuti teoretičari i dobitnici Nobelove nagrade, i ja vas sve pozdravljam. Dobrodošli u naš institut. Otvaram ovaj seminar posvećen istraživanju najsitnijih fizičkih struktura ranog univerzuma."

Ja zaista držim takve govore, ili bar pošaljem svog dvojnika da ih održi, i on to i uradi. Moram. Od mene se to i očekuje. Ja sam nisam naučnik, ali preko svog instituta obezbeđujem novac za plaćanje računa da bi naučnici mogli da rade. Zato oni očekuju od da se pojavim i da ih pozdravim na otvaranju nekog sastanka. A potom žele da odem da bi mogli da rade, i ja i to učinim.

Dobro, pošto nisam mogao da se odlučim kojim putem da krenem, neću nijednim. Iako su, priznajem, svi meni svojstveni. Ponekada, eto, malčice i preteram u otmenosti; a ponekada, u stvari prilično često, postajem neprijatan zbog tereta onog mog unutrašnjeg bola koji kao da nikada ne prestaje. Često sam pomalo naduven i preterano svečan; ali i tada sam, na časnu reč, veoma delotvoran - kada su u pitanju važne stvari.

Trenutak u kojem započinjem ovu priču biće prijem na Rinklroku. Molim vas, strpite se malo. Moraćete da me podnosite samo još kratko vreme, a ja to moram da činim stalno.

Otišao bih ma gde, samo ako je dobar prijem. Zašto da ne? Ne pada mi teško, a neki prijemi su zaista neponovljivi. Čak sam bio rešio i da sam upravljam svojim svemirskim brodom; ni to mi nije bilo teško, a i nije me nimalo omelo u onih dvadesetak drugih koje sam radio istovremeno.

Još pre nego što smo stigli osetio sam kako me podilaze oni prijatni žmarci iščekivanja, jer su domaćini za tu priliku iskitili ceo asteroid. Sam po sebi, Rinklrok je bio prilično neugledan. Pun crnih mrlja, isprskan plavim tačkicama, dugačak deset kilometara. Imao je oblik manje-više isplanirane kruške koju su isključivale ptice. Naravno,

taj rošavi izgled nije poticao od ptičijeg kljuvanja. To su bili otvori za pristajanje brodova poput našeg. A zbog predstojećeg prijema, Rok je bio ukrašen ogromnim, treperavim slovima, kao od zvezdane prašine.

PRVIH STO GODINA JE NAJTEŽE NAŠA GALAKSIJA

- koja su se okretala oko njega kao jato dresiranih svitaca. Prvi deo poruke bio je neučtiv. Drugi je bio neistinit. Ali sve u svemu, bilo je prijatno za oko.

To sam i saopštio svojoj dragoj portabl-supruzi, dok je mrmljala od zadovoljstva, udobno mi se ugnezdivši na ramenu. "Drečavo je! Prava svetla. Trebalo je da upotrebe holograme!"

"Esi", rekoh joj, okrećući glavu da bih je gricnuo za uvo, "imaš dušu kibernetičara."

"Ha!" odvrati ona, iskrećući se da mi uzvрати - samo ona me je gricnula mnogo jače - "pa ja i nisam ništa drugo do duša kibernetičara, a to si i ti, dragi moj Robine; i molim te, obrati pažnju na komande i nemoj tu da mi se ludiraš."

Naravno, ona se samo šalila. Bili smo na dobrom kursu i upravo lebdeli u pravcu doka za pristajanje, izluđujuće sporo, kao i svi drugi fizički predmeti; preostajalo mi je još nekoliko stotina hiljaditih delova sekunde u trenutku kada sam našu Vernu Dragu usmerio na pravo mesto. I tako, poljubio sam svoju Esi ...

No, dobro, nisam joj dao baš pravi poljubac, ali da vam sada ne objašnjavam baš sve u tančine, slažete se?

... a ona je dodala: "Prave od toga veliku paradu, je l' da?"

"To i jeste velika parada", odgovorio sam joj, i poljubio je malo jače, i pošto smo imali vremena do mile volje, ona mi je uzvratila poljubac.

Proveli smo tako još jednu beskrajnu četvrtinu sekunde, dok je Verna Draga lebdela kroz nestvarno svetlucanje natpisa oko asteroida, prijatno i polako, kako se samo poželeti može. Drugim rečima, vodili smo ljubav.

Pošto ja više nisam 'opipljiv' (a nije ni moja Esi) - pošto nijedno od

nas dvoje nije više od krvi i mesa - prirodno je da nas zapitate: "Kako vi to radite?" Moj odgovor na to pitanje je - 'divno'. I još - 'raskošno', 's ljubavlju', i, iznad svega, 'brzo'. Ne želim time da kažem da zabušavamo. Samo da nam za vođenje ljubavi nije potrebno vremena; i tako, nakon što smo jedno drugo žestoko zadovoljili, i još neko vreme se natenane majali unaokolo, čak se zajedno i istuširali (savršeno nepotreban obred, koji kao i sve ostale obrede obavljamo čisto radi zabave), još uvek nam je od one četvrtine sekunde preostajalo dovoljno vremena da bacimo pogled po ostalim otvorima za pristajanje na Roku.

Ispred nas je bilo neko zanimljivo društvo. Primetio sam da je jedan od brodova koji su pristali na dok pre nas bio veliki, stari, originalni hiči-brod, od one vrste koju bismo nazvali 'Dvadeseticom' - da smo u ono vreme znali da takav brod postoji. Ali nismo proveli ono preostalo vreme zureći radoznalo oko sebe. Mi smo multivremenski programi, znate. S lakoćom obavljamo desetak radnji istovremeno. Ja sam održavao vezu sa Albertom, da bih znao ukoliko dođe neka nova poruka iz jezgra, i da budem siguran, za svaki slučaj, da nije došlo nešto od Točka; istovremeno sam održavao vezu sa još nekoliko stvari koje su me interesovale, dok je Elsi vršila svoje vlastite provere. I tako, u vreme kada se naš prsten za prikačivanje sastavio sa jednim od onih otvora nalik na trag ptičijeg kljuna, a koji su u stvari bili dokovi za pristajanje sa direktnim ulazom u hodnike asteroida, oboje smo bili baš dobre volje i spremni za prijem.

Jedna od mnogih prednosti ovog načina postojanja u kome se nalazimo moja draga portabl-Elsi i ja, jeste da ne moramo da otkopčavamo sigurnosne pojaseve, da proveravamo hermetičke sisteme i otvaramo brave. U stvari, ništa veliko ne moramo da radimo. Čak ne moramo ni da nosimo sa sobom svoje lepeze podataka - one ostaju tamo gde su, a mi idemo gde god želimo pomoću strujnih kola na bilo kom mestu gde se uključimo. (Najčešće je to Verna Draga kad smo na putu, gde se obično i nalazimo). Ako poželimo da odemo još dalje, koristimo radio, ali onda moramo uzeti u obzir onu dosadnu pauzu koja nastaje u zatvorenom krugu komunikacije.

I tako, pristali smo uz dok i uključili se u utičnicu sistema na Rinklroku. Stigli smo.

Tačnije rečeno, nalazili smo se na Nivou Tango. Ulaz broj četrdeset i nešto u umorni, stari asteroid, i daleko od toga da smo bili sami. Prijem je već počeo. Priključci su već podrhtavali. Desetak ljudi se iskupilo da nas pozdravi - ljudi poput nas, hoću da kažem - sa smešnim šeširićima od hartije na glavi i čašama u ruci, pevajući, smejući se. (Na vidiku se nalazilo i nekoliko pravih ljudi, onih od krvi i mesa, ali oni još mnogo hiljaditih delova sekundi neće biti svesni našeg prisustva). "Dženi!" povikao sam i zagrlio je; i "Sergej, golupčiću!" vrisnula je Esi, grleći jednu drugu osobu; i baš tada dok smo se još pozdravljali, grlili i radovali, upade jedan neprijatni, odsečni glas: "Hej, Brodhed!"

Znao sam čiji je to glas.

Znao sam i šta će se sad dogoditi. Kakav prostakluk! Treptaj, blesak, 'pop', i evo ga - general Džulio Kasata, koji me gleda sa (jedva) prikrivenim prezirom, onim kojim vojnik posmatra civila, preko ogromne, prazne ploče pisaćeg stola, kojeg do malopre nije bilo. "Hoću da porazgovaramo", reče on.

"Uh! Dovraga", rekoah ja.

Ne dopada mi se general Džulio Kasata. I nikada mi se nije dopadao, iako su nam se putevi stalno ukrštali.

I nije da sam ja to želeo. Kasatina pojava uvek je značila loše vesti. Nije voleo da se civili (poput mene) mešaju u ono što je još nazivao 'vojnim stvarima', i nije baš voleo kompjuterski uskladištene ljude, ma koje vrste. Kasata je bio samo vojničina. I bio je još od krvi i mesa.

Samo, ovoga puta nije bio to pravi Kasata. Bio je to njegov dvojniki.

To je već samo za sebe bilo zanimljivo, jer ljudi od krvi i mesa teško mogu sebi napraviti dvojnika.

Bavio bih se još malo ovom neobičnom činjenicom, da nisam bio prezauzet razmišljanjem o onim stvarima koje mi se ne dopadaju kod generala Kasate. Naime, ponaša se prostački. Upravo je to dokazao. U gigabitskom prostoru, u kome živimo mi, računarski

uskladišteni ljudi, postoje određena pravila ponašanja. Učtivi uskladišteni ljudi neće tek tako, bez upozorenja, banuti jedan drugom. Učtivo će vam se približiti, ukoliko žele da vam se obrate. Možda će čak 'zakucati' na 'vrata' i učtivo sačekati napolju dok ne čuju 'uđite'. I nikako neće predmete kojima su kod kuće okruženi trpati vama pod nos. Takvo ponašanje Esi naziva nekulturnim, što otprilike znači da je grubijansko. Baš ono što sam i mogao očekivati od Džulija Kasate: provalio je kroz fizički prostor u kome smo bili, i kroz njegovu gigabit-simulaciju u kojoj smo se svi mi nalazili. I evo ga sada, zajedno sa pisaćim stolom, ordenjem, cigarama i svim ostalim; i to je bio pravi prostakluk.

Naravno, da sam hteo mogao sam sve to da izguram i da se vratim u prvobitno okruženje. Prgavi momci umeju i to da urade. To vam je kao kada se dve sekretarice otimaju za vezu na piezofonu svoga šefa. Ali ja nisam hteo to da uradim. Ne zato što mi smeta da ispadnem grub prema grubijanima. Nešto drugo je bilo posredi.

Konačno sam stigao da se zapitam zbog čega je onaj pravi Kasata, onaj od krvi i mesa, napravio sebi računarskog dvojnika.

Pred nama je bila računarom stvorena simulacija u gigabit-prostoru, baš kao što je moja voljena portabl-Esi bila dvojnica moje takođe voljene (ali u poslednje vreme, samo iz druge ruke) prave-Esi. Pravi, opipljivi Kasata bez sumnje je u ovom trenutku žvakao kraj svoje prave, opipljive cigare nekoliko stotina hiljada kilometara daleko odavde, na satelitu na kome sa nalazio glavni štab USPMU.

Kada sam shvatio šta je to sve podrazumevalo, gotovo sam se sažalio na dvojnika. I zato sam potisnuo u sebi sve one reči koje su mi se nagonski nametale. Rekao sam samo: "Šta hoćeš od mene, đavo da te nosi?"

Siledžije vole kada naiđu na siledžiju. U čeličnom, nepomičnom pogledu nešto mu je kresnulo. Čak se i nasmešio - mislim da je to trebalo da bude prijateljski osmeh. Skrenuo je pogled sa moga lica na Esi, koja je uskočila u njegovo okruženje da vidi šta se događa, i obratio joj se tonom koji je trebalo da zvuči neusiljeno: "Eto, kažite i sami, gospođo Brodhed, je li to način na koji stari drugari treba da razgovaraju?"

"Nije baš najbolji", prihvati ona, ravnodušno.

Ja navalih: "Šta ćeš ti ovde, Kasata?"

"Došao sam na prijem." On se nasmeši. Bio je to ljigav, izveštačen osmeh; kada se sve uzme u obzir, nije baš imao razloga za smejanje. "Kada su se manevri završili, većina veterana kosmičkih istraživanja dobila je voljno da dođe na ovaj prijem, da se sastanu sa starim društvom. Zamolio sam da me pozovu. Hoću da kažem", objasni on kao da je baš Esi i meni trebalo nešto objašnjavati, "udovoljio sam se i natovarilo sve na brod koji je dolazio ovamo."

"Manevri!" prezrivo šmrknu Esi. "Manevri - protiv koga? Kada Neprijatelj naiđe, vi ćete izvući svoje šestocevaše i izbušiti te smrdljivce kao švajcarski sir - bum, bum, bum?"

"U poslednje vreme, gospođo Brodhed, imamo na svojim patrolnim brodovima i nešto bolje od šestocevaša", ljubazno primeti Kasata; meni je bilo dosta ćaskanja.

Ponovio sam svoje pitanje. "Šta hoćeš od mene?"

Kasata prestade da se smeši i povрати svoj prirodni, neljubazni izgled lica. "Ništa", reče on. "I to je zaista ništa, Brodhede. Hoću da se više ne mešaš u to." Prestao je čak i da se pravi ljubazan.

Sačuvao sam svu hladnokrvnost. "Nisam se još ni umešao."

"Lažeš! Mešaš se, i to ovoga časa, preko svog prokletog Instituta. Osnovao si radne grupe. Jednu u Nju Džersiju, jednu u Di Moanu. Jednu o tragovima Mučkih Ubica. Jednu o ranoj kosmologiji."

Pošto je sve to bila sušta istina, sve što sam mogao da kažem bilo je ... "Posao Brodhedovog Instituta je da se upravo time bavi. To stoji u našem osnivačkom aktu. Zato smo i osnovani, i zato mi je USPMU dala status pridruženog člana i pravo da prisustvujem njihovim strateškim sednicama."

"E pa, burazeru", veselo upade Kasata, "i tu si se prešao. Nemaš ti nikakvo pravo. Samo ti se dozvoljava da prisustvuješ. Ponekad. A dozvola nije isto što i pravo na nešto. I zato te upozoravam da je ne dovodiš u pitanje. Jer, mi ne želimo da nas ometaš."

Ponekad stvarno mrzim te tipove. "Slušaj, Kasata", započeh, ali me Esi prekide, pre nego što sam uopšte stigao da uzmem zalet.

"Momci, momci! Zar ne možete to da ostavite za drugi put? Došli ste na prijem, a ne da se svađate."

Kasata je oklevao još trenutak, ratobornog izraza lica. A onda klimnu. "Pa, dobro, gospođo Brodhed", složi se on, "nije vam to loše. Mogu ja i da pričekam; i onako nisam obavezan da podnesem raport još za jedno pet do šest zemaljskih sati". A onda se ponovo obrati meni. "Nemoj odlaziti sa Roka", naredi mi. I nestade.

Esi i ja se zgledasmo. "Nekulturnjak", reče ona, nabravši nos kao da još oseća smrad njegove cigare.

Ono što sam rekao bilo je mnogo gore, i Esi me obgrli rukom. "Robine? Taj tip je prava svinja. Hajde, ne misli više na njega, važi? Nemoj da zbog njega opet postaneš loše raspoložen i kiseo, molim te."

"A, to nikako", uzvratih hrabro. "Prijem! Sada te smesta vodim u Plavi Pakao!"

Prijem je bio zaista pakleno dobar.

Kada me je Esi, onomad, zapitala zar ne mislim da su od svega toga napravili preveliku paradu, nisam te njene reči uzeo ozbiljno. Znao sam da ne misli tako. Esi nikada nije bila vasijski istraživač, ali i bez toga, svako živi je znao šta ovaj prijem predstavlja.

Bio je organizovan da bi se proslavila ništa manje nego stogodišnjica otkrivanja asteroida po imenu Kapija; a koliko ja znam, ljudski rod u svojoj istoriji nije zabeležio ništa veće od toga.

Rinklrok je bio izabran za mesto proslave stogodišnjice iz dva razloga. Prvi je bio taj što je asteroid bio pretvoren u dom staraca. Bio je izvanredan za boravak gerijatrijskih pacijenata. Kad god bi lečenje arterioskleroze pogoršalo osteoporozu, ili pokušaj da se ukloni tumor doveo do pojave Menijerovog sindroma, Rinklrok je bio ono pravo. Na njemu ostarela lica nisu morala tako snažno da pumpaju krv. Ostareli udovi nisu morali da se muče da bi održali u stojećem stavu sto kilograma kostiju i mesa. Najveća sila teže, bilo gde na asteroidu, iznosila je samo jedan odsto normalne zemljine gravitacije. Oni koji su se do tada samo teturali mogli su polako da trče ili da skakuću; čak da se voze na točku, ako požele. Spori, nesigurni refleksi više ih ne bi ukočili u mestu ispred jurećeg automobila; nije bilo automobila. Naravno, moglo bi se desiti da umru. Ali to nije moralo da znači i kraj života, jer Rinklrok je imao

najbolje (i najviše korišćene) uređaje za skladištenje ličnosti koji su se mogli naći u svemiru. Kada se ona stara trupina od krvi i mesa više nije mogla popravljati, matorac bi se prepustio ljudima iz preduzeća Drugi Život, i prvo čega bi potom postao svestan bilo je da mu se vid izbistrio i ojačao, da može da čuje i najmanji šum, da više ništa ne zaboravlja i da brzo uči. Bio je, ni manje ni više nego ponovo rođen! - ali bez onih odvratnih odliva i neprijatnosti kao prvi put. Život - možda bi ipak trebalo da kažem 'život' - pošto uskladišteni um kao ovaj u materijalnom telu - nije bio loš. U izvesnom smislu bio je čak i bolji.

To vam ja kažem, a ja valjda znam o čemu govorim.

Nikada ne biste sreli veseliju skupinu računarski uskladištenih ljudi od onih koji su živeli na Rinklroku. 'Rok' znači 'stena', i zaista je to i bila. Bio je to kvrgavi stari asteroid, svega nekoliko kilometara s kraja na kraj, nalik na milione drugih koji se okreću oko Sunca, u prostoru između Marsa i Jupitera, ili na bilo kom drugom mestu. Pa - možda ne baš sasvim nalik. Ovaj asteroid bio je sav izbušen tunelima od jedne površinske kore do druge. Nije ih bila izbušila ljudska ruka. Takvog smo ga zatekli; i to je bio onaj drugi razlog zbog kojeg je baš na tom mestu bilo najprikladnije da se proslavi stogodišnjica čovekovog prvog međuzvezdanog putovanja.

Kao što vidite, Rinklrok je bio veoma neobičan asteroid; čak bi se moglo reći jedinstven. U početku je samo kružio oko Sunca po orbiti pod pravim uglom u odnosu na ekliptiku. To je ono što je na njemu bilo neobično. Ali ono jedinstveno bila je činjenica da je u trenutku kada smo ga otkrili bio pun-krat prastarim svemirskim letelicama Hičija. Nije tu bilo samo dve-tri, bila ih je čitava gomila; u stvari, ukupno devet stotina dvadeset i četiri, da budem precizan! I to letelica koje su još funkcionisale! - dobro, funkcionisale su gotovo uvek, naročito ako niste imali utvrđeno odredište. U tim prvim danima zaista nismo ni znali gde ćemo stići. Popeli bismo se u brod, ispalili ga, a zatim se zavalili u sedišta, čekali i molili se Bogu.

Dešavalo se da imamo sreće.

Ali još češće se dešavalo da izginemo. Većina od nas koji smo preživeli i sada se nalazimo na ovom prijemu pripadaju onima koji su imali sreće.

Ali na svakom uspešnom putovanju hiči-letelicom naučili bismo nešto novo, i vremenom smo naučili dovoljno da možemo da stignemo bilo gde u Galaksiji, i da čak budemo prilično sigurni da ćemo stići živi. Čak smo donekle i usavršili tehnologiju Hičija. Oni su se sa površine dizali u nisku orbitu pomoću raketa; mi smo naučili da koristimo Lofstromove petlje. I od tada onima koji su upravljali programima za istraživanje svemira više nije bio potreban asteroid.

Zato su ga prebacili u Zemljinu orbitu.

U početku su nameravali da ga pretvore u muzej. A onda su odlučili da od njega naprave dom u kome će boraviti oni koji su preživeli putovanja hiči-letelicama. Od tada smo ga nazvali Rinklrok. Pre toga se zvao Kapija.

Evo nas sada pred novim problemom u komunikaciji; kako da vam objasnim šta smo Esi i ja dalje radili?

Najlakše će biti da kažem da smo se razdvojili.

Pa - jeste, upravo smo to i uradili. To se u stvari i radi na prijemima. Onako bestelesni lepršali smo unaokolo, razmenjujući pozdrave, zagrljaje, obaveštenja o tome gde smo bili i šta smo radili, sa svojim takođe bestelesnim prijateljima - naravno, nisu svi naši prijatelji na Roku bili bestelesni, ali za sada nismo još obraćali pažnju na one od krvi i mesa. (Ne bih želeo da dobijete utisak da mi ne volimo svoje prijatelje koji imaju telo. Nisu nam ništa manje dragi od onih koji su uskladišteni, ali Bože moj, kajo su samo spori).

Dakle, sledećih nekoliko desetina hiljada milisekundi proteklo je u: "Marti! Od kad se nismo videli!" i "Oh, Robine, pogledaj samo kako nam se Dženi Ji-ding podmladila!" i "Sećaš li se kako je ovo mesto nekada zaudaralo?" I to je potrajalo, jer na prijemu je, ipak, bilo mnogo zvanica. Dobro, kazaću vam tačan broj. Nakon prvih pedesetak srdačnih zagrljaja i ljubaznih laži zastao sam za trenutak da prizovem svoj verni program za skladištenje, Alberta Ajnštajna. "Alberte", upitah kada se stvorio preda mnom, ljubazno žmirkajući: "Koliko?"

Kratko vreme je pućkao na svoju lulu, a onda uperi njen kamiš na mene. "Bogami, mnogo. Kad sve saberem, bilo je trinaest hiljada osam stotina četrdeset dvoje vasijskih istraživača na Kapiji. Neki

su, naravno, izginuli bez traga. Ima ih koji su rešili da ne dođu, ili su bili sprečeni, ili još nisu stigli. Prema mom sadašnjem proračunu, tri hiljade sedam stotina dvadeset šest je prisutno, od kojih su polovina uskladišteni. Naravno, tu je i jedan broj gostiju nekadašnjih istraživača, kao što je gospođa Brodhed, a da i ne pominjem pacijente koji su tu na lečenju i nemaju veze sa istraživačima."

"Hvala ti", odgovorih, a onda, upravo kad se spremao da ode, dodadoh: "Još nešto, Alberte. Džulio Kasata. Kopka me da saznam zašto ga nerviraju studijske grupe u Institutu, a naročito me interesuje zašto je uopšte došao. Biću ti zahvalan ako to malo istražiš."

"Ja to već radim, Robine." Albert se nasmeši. "Javiću ti se kad budem siguran da imam informacije. A dotle - lepo se provedi."

"Ja to već radim", odgovorih zadovoljno. Baš je korisno imati pomoćnika kao što je Albert Ajnštajn; on se brine o poslu dok se ja provodim. Bezbrižno sam se posvetio prijemu.

Nismo poznavali svih tri hiljade sedam stotina dvadeset šestoro veterana koji su došli na ponovno viđenje. Ali među njima je ipak bilo mnoštvo onih koje smo znali; i zato mi nije baš jednostavno da vam tačno kažem što smo radili, jer koga bi zanimalo da čuje koliko puta je jedno od nas dvoje vrisnulo od sreće pri susretu s nekim od njih, ili koliko puta je neko od njih povikao kad nas je ugledao: "Kakvo iznenađenje! Kako ti divno izgledaš!"

Munjevito smo preletali gore-dole kroz gigabitski prostor i kroz isprepletane kvadrante, nivoe i tunele u prastarj steni, pozdravljajući svoje kolege ili već uskladištene prijatelje poput nas. Popili smo po jednu sa Sergejom Borbosnim u Vretenu - Sergej je bio Esin školski drug u Lenjingradu pre nego što je otišao na Kapiju i završio sporo i ogavno umirući od prevelikog zračenja. Dugo smo se zadržali na koktelu u Muzeju Kapije, šetkajući sa čašom u ruci i razgledajući eksponate: artefakte sa Venere i planete Pegi, raznovrsno oruđe i vatrene bisere i uskladištene podatke zvane 'molitvene lepeze' iz čitave galaksije. Slučajno smo sreli i Dženi Ji-đing, koja se zabavljala sa našim prijateljem, Odijem Voltersom III, pre nego što je on odleteo da poseti Hičije u jezgru. Verovatno je želela da se uda za njega, pomislih, ali sve to više nije bilo važno, jer

Dženi je u međuvremenu poginula pokušavajući da se spusti helikopterom usred jedne strahovite zimske oluje na planeti zvanoj Persefona. "Zar od svih mogućih gluposti", rekao sam, smešeći joj se, "udes na vazdušnoj letelici!" Posle sam, naravno, morao da se izvinim, jer niko ne voli da mu se kaže da je glupo umro.

To su bile uskladištene duše poput nas, one s kojima smo mogli da razgovaramo bez teškoća i neposredno. Naravno, bilo je i mnogo ljudi od krvi i mesa koje smo takođe želeli da pozdravimo.

Ali to je već bio sasvim drukčiji problem.

Teško se može opisati šta znači biti um bez tela u gigabitskom prostoru.

U izvesnom smislu, to vam je kao seks.

To jest, to je nešto što ne možete lako opisati nekome ko još nije probao. To o seksu mi je dobro poznato, jer sam svojevremeno pokušao da nekim čudnim ljudima opišem kakvo je to uživanje kada se vodi ljubav - dobro, ne baš ljudima, već razumnim stvorovima - nije važno ko su oni bili, da se na zadržavamo - i dobro sam se namučio. Pošto su mnogo milisekundi pažljivo slušali kako pokušavam da im to opišem, objasnim i metaforički prikažem - i nisu shvatili - rekli su nešto nalik na: "Oh, da, sad mi je jasno! To je kao ona druga stvar koju radite - kijanje, je li tako? Kad znate da morate, a ne smete, ali ipak morate? I onda to počne da vas svrbi sve više i više, tako da na kraju ne možete izdržati i morate da kinete, i onda vam je posle toga lepo? Je li tako?"

Ja sam samo rekao: "Ne, nije tako", i digao ruke od svega.

Eto, upravo tako je teško opisati kako izgleda boravak u gigabit prostoru. Mogu da vam opišem neke od stvari koje tamo radim. Na primer, kada smo pili sa Sergejem Borbosnim u Vretenu, nismo bili 'stvarno' u Vretenu. Vreteno jeste postojalo u stvarnosti; bila je to središnja šupljina u asteroidu Kapija. Nekada je bar koji se tu nalazio - zvao se Plavi pakao - bio omiljeno sastajalište vasijskih istraživača, gde su mogli da popiju, da se malo kockaju i da prikupe hrabrost i potpišu se na prijavi za neko od onih zastrašujućih i često smrtonosnih i jednosmernih putovanja na hiči-brodovima. Ali 'stvarno' Vreteno više nije bilo mesto za piće. Pretvorili su ga u

solarijum sa kvarc-lampama za one najmalaksalije gerijatrijske pacijente među stanovnicima Rinklroka.

Da li smo zbog toga imali problema? Ni najmanje! Jednostavno smo stvorili svoju vlastitu simulaciju Vretena, zajedno sa kockarnicom kakva je postojala u Plavom paklu, i seli zajedno sa Sergejem da cugamo rashlađenu votku i grickamo perece i dimljenu ribu. Simulacija je imala stolove, barmene, ljupke konobarice, trio koji je svirao hitove od pre pola veka, i bila ispunjena bučnom gomilom slavljenika sa prijema. Imala je, u stvari, sve što biste očekivali da nađete u jednoj veseloj točionici džina iz doba prohibicije izuzev jedne jedine stvari, 'stvarnosti'. Ništa od toga nije bilo 'stvarno'.

Sve oko nas, uključujući i neke od gostiju sa prijema, bilo je samo niz simulacija preuzetih iz čipova za skladištenje. Kao što smo, uostalom, bili i ja i Esi u svom portabl obliku - kao što je bio i sam Sergej.

Kao što vidite, nismo morali da budemo u Vretenu, stvarnom ili bilo kakvom. Kada smo seli da nešto popijemo mogli smo sebi stvoriti ambijent kakav god poželimo. Esi i ja smo to, u stvari, često i činili. "Gde hoćeš da večeramo?" kazala bi Esi, a ja bih odgovorio: "Paaa, ne znam ... Luteka? La Tour d' Argent? Čekaj, setio sam se, jede mi se pečena piletina. Šta kažeš na jedan piknik ispred Tadž Mahala?"

I tada bi naši pomoćni sistemi poslušno izvukli delove programa obeležene kao 'Tadž Mahal' i 'Piletina, pečena', i mi bismo se obreli gde treba.

Naravno, ni okruženje ni hrana ni piće nisu bili 'stvarni' - ali nismo bili ni mi. Esi je bila računarski uskladišteni analog moje drage žene, koja je još bila živa negde u svetu - i još moja žena. Ja sam, pak, bio uskladišteni ostatak samoga sebe, ono što je preostalo kada sam umro prilikom onog uzbudljivog susreta sa živim Hičijem. Sergej je bio uskladišteni Sergej, zato to je i on, takođe, bio mrtav. A Albert Ajnštajn ...

No, dobro. Albert je bio nešto sasvim drugo; ali držali smo ga uz nas jer je bio ludo zabavan na prijemima.

I sve to nije ništa menjalo na stvari! Piće nas je hvatalo isto kao nekad, dimljena riba je bila isto onako masna i slana, komadići

sirovih 'grickalica' bili su isto onako krckavi i ukusni. I nikada se nismo gojili, ni patili od mamurluka.

Dok su ljudi od krvi i mesa...

No, dobro, ljudi od krvi i mesa bili su nešto sasvim drugo.

Među onih tri hiljade stotinu dvadeset šestoro veterana sa Kapije koji su se okupili da proslave stogodišnjicu Roka bilo je mnogo ljudi od krvi i mesa. Mnogi su nam bili dobri prijatelji. Mnogi su bili od onih koje bih rado imao za prijatelje, jer svi mi stari istraživači imamo mnogo toga zajedničkog.

Problem sa ljudima od krvi i mesa je u tome što je s njima teško razgovarati. Ja sam brz - delam u gigabitskom vremenu. Oni su spori.

Na sreću, može se i tome doskočiti, jer inače bih poludeo pokušavajući da razgovaram sa nekim od tih tromih, usporenih ljudi od krvi i mesa.

Nekada, dok sam još bio mali, u Vajomingu, divio sam se onim šahovskim majstorima koji su običavali da sede po parkovima, gurajući umašćene figure po nauljenim tablama. Neki od njih umeli su da igraju i po dvadeset partija istovremeno, hodajući od table do table. Divio sam im se. Kako su mogli da pamte dvadesetak pozicija istovremeno, sećajući se svakog poteza, kad sam ja jedva uspevao da držim u glavi i onaj svoj jedan?

I onda sam ukapirao. Nisu pamtili ništa.

Prosto su prilazili tabli, proučili poziciju, smislili strategiju, povukli potez i prelazili na sledeću. Nisu ništa morali da pamte. Umoviša hista bili su tako brzi da je svaki od njih mogao da predstavi sebi celokupnu sliku dok protivnik počese uvo.

Vidite, takav sam i ja ljudima od krvi i mesa. Ne bih izdržao da razgovaram sa živom osobom a da istovremeno ne radim bar još tri-četiri druge stvari. Stajali su kao kipovi! Kad sam ugledao svog starog drugara, Frenkija Hereiru, držao je jezik na usnama jer se oblizivao posmatrajući jednog drugog laponca kako se muči da otvori flašu šampanjca. Sem Straters je upravo zakoračio da izađe iz muškog toalet, a usta su mu bila otvorena da dovikne pozdrav nekoj drugoj živoj osobi u sali za prijem. Nisam ni pokušao. Samo sam

napravio po jednog svog dvojnika i poslao ga do njih. A ja sam 'otišao'.

Neću time da kažem da sam se bukvalno uklonio; samo sam obratio pažnju na nešto drugo. Nisam morao da ostanem, jer su moji podprogrami bili savršeno sposobni da svakog od mojih dvojnika usmere - jednog ka Frenkiju, drugog ka Semu - da učine da se oni nasmeše i otvore 'moja' usta, da progovore u trenutku kada 'me' oni primete. Dok stigne ono vreme kad treba da se odlučim šta ću da im kažem, ja ću se već vratiti do njih.

Ali to su bili živi ljudi. Srećom pa moj prag dosade, bilo je i mnogo uskladištenih osoba (bolje rečeno, nisu baš svi bili osobe). Neki su bili moji stari drugari. Neke sam poznavao prosto zato što su ih svi poznavali. Bio je tu Detvajler, koji je otkrio Vudu Svinje, i Lao-đičen, koji je bio terorista sve dok se nisu pojavili Hičiji, a onda je promenio stranu. On je otkrio javnosti celu bandu ubica i bombaša u američkom kosmičkom programu. Bio je tu čak i Hariman, koji je još davno gledao svojim očima eksploziju jedne supernove, i dovoljno dugo boravio na periferiji talasa koji se širio da bi dobio naučnu nagradu od pet miliona tadašnjih dolara. Bio je tu i Mangrov, koji se obreo na svemirskoj stanici Hičija koja je kružila oko jedne neutronske zvezde i otkrio da su čudne, male pokretne lopte usidrene za dokove na stanici u stvari skupljači uzoraka koju su mogli da se pošalju na površinu zvezda i donesu odatle nekih jedanaest tona - grudvicu veličine nokta - neutronijuma. Mangrov je na kraju umro od doze zračenja koju je primio dok je taj materijal doneo do Zemlje, ali to ga nije sprečilo da nam se pridruži na Rinklroku.

I tako sam jurcao kroz prolaze Kapije, brz kao munja koja brazda nebo, i pozdravljao se sa stotinama starih i novih prijatelja. Ponekad bi se portabl-Esi našla kraj mene. Ponekad bi bila daleko, zaokupljena vlastitim pozdravljanjima. Verni Albert je stalno bio dovoljno blizu da ga dozovem, ali nikada nije učestvovao sa mnom u zagrljajima. U stvari, nikome drugom se nije pokazivao osim meni, osim kad bi ga neko izričito pozvao. Niko u toj cerekavoj, zagušljivoj atmosferi nalik na onu sa sastanaka za godišnjice mature, novogodišnjih dočeka ili svadbi, ne bi se trudio da upoznaje obični

sistem za skladištenje i pronalaženje podataka, iako je on bio najbolji prijatelj koga sam ikada imao.

I zato, kad smo se vratili u Vreteno, i pili sa Sergejem Barbosnojem, i meni počelo da biva dosadno, prošaputao sam. "Alberte?"

Esi me je samo pogledala. Znala je šta radim. (Na kraju krajeva, ona je stvorila njegov program, da ne pominjemo i moj). Nije se bunila; nastavila je veselo da brblja sa Sergejem na ruskom. U tome nije bilo ničeg neučtivog, jer ja, naravno, razumem ruski - govorim ga sasvim tečno, a pored njega još i dosta drugih jezika, jer ja sam, na kraju krajeva, zaista imao vremena do mile volje da učim. Neučtivo je bilo što su razgovarali o ljudima koje nisam poznavao, niti su me zanimali.

"Zvao si me, o gospodaru?" šapnu mi Albert u uho.

"Ne ludiraj se", odgovorih. "Jesi li uspeo da otkriješ šta se događa sa Kasatom?"

"Ne baš u potpunosti, Robine", priznade on, "jer da jesam već bih te potražio da te obavestim. Međutim, izvukao sam već nekoliko zanimljivih zaključaka."

"Da ih čujem", prošaptah, smešeći se Sergeju koji mi je u čašu, i ne pogledavši me, ulio još jednu porciju ledene vodke.

"Ja to sagledavam kao tri odvojena pitanja", poče Albert, udobno se zavalivši i spremajući se za jedno lepo, dugačko predavanje. "Pitanje veze između seminara i instituta i interesa USPMU, pitanje manevara i pitanje ličnog prisustva generala Kasate među nama. Ta tri pitanja se dalje mogu razložiti na ..."

"Ne", prošaptah, "ne mogu. Kratko i jasno, molim te, Alberte."

"Dobro. Seminari su, naravno, u neposrednoj vezi sa problemom Neprijatelja: kako ih prepoznati po njihovim signaturama, i zbog čega žele da menjaju tok evolucije svemira. Jedino što u svemu tome zbunjuje jeste zašto se sada USPMU brine zbog seminara na Institutu, kada se zna da je već bilo mnogo sličnih konferencija na koje USPMU nije imala nikakvih primedaba. Verujem da je ovo u vezi sa pitanjem manevara. I to verovanje mogu potkrepiti sledećim podatkom: od kada su počeli manevri, sve komunikacije, kako sa USPMU satelita tako i sa Stražarnog točka stavljene su pod

embargo."

"Em-šta?"

"Embargo. Da, tako je, Robine. Presečene. Cenzurisane. Zabranjene. Zabranjeno je svako saobraćanje i sa jednim i sa drugim. Ja zaključujem da, prvo, ovi događaji stoje u uzajamnoj vezi, i da svi zajedno imaju veze sa manevrima. Kao što znaš, pre nekoliko nedelja na Stražarskom točku došlo je do lažne uzbune. Možda ta uzbuna i nije bila lažna..."

"Alberte! Zaboga, šta to govoriš!?" Nisam progovorio glasno, ali Esi mi je dobacila jedan zbunjeni pogled. Umirujući sam joj se nasmešio. Ili sam barem pokušao, jer u toj misli nije bilo ničega umirujućeg.

"Ama ne, Robine", nastavi on blagim glasom, "nemam razloga da poverujem da je uzbuna bila prava. Ali USPMU se možda zabrinula više od mene; to objašnjava njene iznenadne manevre, koji su izgleda, bili prilika da se isprobaju neka nova oružja ..."

"Oružja!"

Još jedan pogled od Esi. Glasno i veselo, međutim, rekoh: "Nazhdrovya", i podigoh čašu.

"Baš tako, Robine", smrknuto odgovori Albert. "Preostaje nam, dakle, još samo da odgovorimo na prisustvo generala Kasate. Verujem da je to objašnjenje veoma jednostavno. Došao je da motri na tebe."

"Onda to veoma loše radi."

"Ne bi se moglo reći, Robine. Doduše, general izgleda kao da je u ovom trenutku potpuno zaokupljen nekim svojim stvarima, da. Trenutno je zaključan sa jednom damom, i to već malo poduže. Ali pre nego što se povukao sa tom mladom osobom izdao je naređenje da sledećih trideset minuta, po stvarnom vremenu, nijedna letelica ne sme napustiti asteroid. Mislim da će te najverovatnije potražiti još jednom, pre nego što to vreme istekne, a u međuvremenu ti ne možeš da odeš sa asteroida."

"Božanstveno", rekoh ja.

"Mislim da nije", ravnodušno me ispravi Albert.

"On to ne sme da radi!"

Albert napući usta. "Dugoročno gledano, ti si u pravu", složi se

on. "Svakako da ćeš, pre ili posle, biti u stanju da dopreš do neke više vlasti koje će poništiti odluku generala Kasate, jer nad službom USPMU još donekle postoji civilna kontrola. Ali za sada, bojim se da je on hermetički zatvorio sve izlaze iz asteroida."

"Đubre!"

"To verovatno i jeste." Albert se nasmeši. "Uzeo sam slobodu da sam obavestim Institut o ovome što se desilo, i oni će, bez sumnje, nešto učiniti - na žalost, to će ići brzinom zemaljskog vremena." On zastade. "Ima li još šta? Ili da nastavim sa istraživanjima?"

"Nastavi, do vraga!"

Još izvesno vreme tumarao sam unaokolo, peneći od besa, po gigabitskom prostoru, pokušavajući da se smirim. Kad mi se učinilo da sam u stanju makar da ostavim privid uljudnosti u razgovoru s nekim, vratio sam se Esi i Sergeju Borbosniju u onoj simulaciji Plavog pakla. Esi, koja je bila usred jedne dugačke anegdote, ljubazno podiže pogled k meni, i zadrža ga na mom licu. "Ha, Robine", reče ona, "tebe opet nešto sekira."

Ispričah joj ono što mi je Albert rekao. "Đubre", reče ona, složeci se s mojom dijagnozom, a Sergej dodade ljubaznim, pevuckavim tonom: "Nekulturnij, eto, to je on". Esi me s ljubalju uze za ruku. "Pa, najzad, dragi Robine", reče ona, "u ovom trenutku to nije važno, slažeš se? Ionako smo nameravali da ostanemo na prijemu još dosta dugo, čak i po zemaljskom vremenu."

"Jeste, ali prokleta mu duša..."

"Njegova duša je već dovoljno prokleta, dragi Robine. Hajde, popij nešto. To će te oraspoločiti."

Rešio sam da je poslušam.

Nije mi, međutim, polazilo za rukom. A nije bilo ni bog zna kako zabavno slušati razgovor između Esi i Sergeja.

Shvatite me, meni se Sergej dopadao. Ne zato što je bio lep, jer to nije bio. Sergej Borbosni je bio visok, ispijen kao leš, proćelav. Imao je one osećajne, ruske oči, i onaj sistematski, ruski način nalivanja ogromnim količinama ledene votke, svaki put na eks. Pošto je i on bio fizički mrtav, mogao je tako da pije u beskonačnost i da se ne napije ako ne želi. Ali ako je verovati Esinim rečima, tu sposobnost je imao i u vreme kad su oboje još studirali u

Lenjingradu i bili od krvi i mesa. To mora da je veoma zabavno, naročito ako ste student - i uz to Rus. Ali mene nije baš oduševljavalo.

"Dakle, kako napredujete?" upitah ih ljubazno, kada sam primetio da su prestali da razgovaraju i da sada oboje gledaju u mene.

Esi ispruži ruku, s ljubavlju me pogladi po kosi i reče: "Hej, dragi Robine, ovo naše podsećanje na stare dane tebe ne zanima mnogo, je li tako? Zašto se malo ne prošetaš?"

"Ma ne, ne smeta mi", slagah iz mesta, ali ona samo uzdahnu i reče: "Idi". I tako sam otišao. Morao sam, u svakom slučaju, da malo razmislim nasamo.

Nije mi baš lako da vam objasnim o čemu sam želeo da razmislim, jer, bez uvrede, ljudi od krvi i mesa, poput vas, nisu u stanju da istovremeno shvate ogroman broj srodnih tema koje uskladištena i multivremenska osoba poput mene svakog trenutka drži u glavi - to jest, u 'glavi' - pazi sad mene.

Što me navodi na pomisao da sam napravio još jednu ozbiljnu grešku.

Ljudi od krvi i mesa ne mogu da žongliraju sa toliko mnogo misli. Ljudi od krvi i mesa uopšte nisu u stanju da vrše paralelnu obradu informacija. Ljudi od krvi i mesa rezonuju linearno. Ove nedostatke i potrebu da ih nadoknadim moram imati u vidu kada saobraćam sa ljudima od krvi i mesa.

Dakle, pošto sam tri puta pokušao da nađem pravi početak svoje priče, sad uviđam da je trebalo da je započnem na četvrti i potpuno drugačiji način.

Trebalo je da počnem od one dece koja žive na Stražarskom točku.

2. NA TOČKU

Moraćemo, dakle, da se vratimo malo unazad. U stvari, ne baš mnogo. Bar ne mnogo prema zemaljskim merilima; ni blizu, čini mi se, onoliko koliko bismo morali zbog nekih drugih stvari. Samo nekoliko meseci.

Moram vam ispričati o Kijavku.

Kijavko je imao osam godina - prema vlastitom računanju vremena, koje se razlikuje od svih vidova vremena o kojima smo do sada govorili. Pravo ime mu je bilo Sternutator. To je bilo hičijevsko ime, i u tome nema ničega neobičnog, jer on je bio dete Hičija. Imao je tu nesreću (ili sreću) da bude dete roditelja koji su među Hičijima bili specijalisti za dve veoma korisne discipline i slučajno bili na dežurstvu kada su Hiči otkrili da više ne mogu ostati u svom skrovištu i da se moraju vratiti u svemir. Veliko mnoštvo stručnjaka Hičija stalno je bilo u pripravnosti, očekujući upravo ovakav hitni zadatak. Montirani umovi Prastarih Predaka Hičija konstatovali su da je takva potreba nastupila, i dežurne posade su smesta bile otpremljene napolje, u Galaksiju. Mali Sternutator je otputovao s njima.

'Sternutator' nije podesno ime za dete u školskom uzrastu, bar ne kada su mu većina iz razreda ljudska bića. Na jeziku Hičija ta reč označava jednu vrstu akceleratora čestica, približno nalik na laser, u kome se čestice 'golicaju' (ili tačnije rečeno stimulišu) sve dok ne budu sve odjednom emitovane u vidu jedne jedine, moćne eksplozije. Dečak je pogrešio kada je svoje ime bukvalno preveo školskim drugovima, jer oni su ga, prirodno, od tada prozvali Kijavko.

Bolje rečeno, većina ga je tako prozvala. Harold, devetogodišnji ljudski pametnjaković, koji je sedeo iza njega na Pojmovima, rekao mu je da je on, u redu, jedan od sedam patuljaka, ali da su roditelji izabrali pogrešnog patuljka da ga po njemu nazovu. "Isuviše si glup da budeš Kijavko", rekao mu je Harold za vreme odmora na igralištu, nakon što ga je mali Sternutator pobedio u testu za prepoznavanje sistema. "Ti si u stvari Glupavko", dobaci mu on i baci se na odskočnu dasku, gurnuvši pri tom Kijavka tako da je odleteo na

robota za vežbanje tai-čija. Obojica su pri tom imali sreće. Robotigrač je reagovao u magnovenju, vešto uhvativši malog Hičija u svoje meko obložene ruke. Tako se Kijavko nije povredio, a Harold nije bio kažnjen i morao da prekine odmor.

Robotvaspitač na drugoj strani igrališta, nije ni primetio šta se dogodilo. I tako je tai-či robot očistio Kijavka od prašine, učtivo mu vratio na mesto pomešanu vrećicu koja mu se visila između nogu, i šapnuo mu u uho - na jeziku Hičija: "On je još mali, Sternutatore. Kad odraste biće mu žao."

"Ali ja neću da me zovu Glupavko!" zajecao je mališan.

"Ovi drugi neće. Niko osim Harolda, a i on će ti se jednog dana izviniti." Robotoigrač je bio u pravu. Ili gotovo u pravu. Od jedanaestoro dece u razredu malo ko je voleo Harolda. Niko se nije ugledao na njega, izuzev petogodišnje Softstik. Ona je takođe bila Hiči, ali veoma mala. Uglavnom se iz sve snage trudila da se umili ljudskoj deci. Kada je otkrila da se ona ne povode za Haroldom i ona je prestala da ga sledi.

I tako se malom Kijavku ništa loše nije dogodilo, izuzev što su mu roditelji, kada im je sve te večeri ispričao, reagovali svako na svoj način. Jedan se naljutio, a drugoga je sve to zabavljalo.

Onaj što se naljutio bio je Kijavkov otac, Bremsštralung, koji je svog sina nalik na kostur uzeo na vlastitio koštunjavu koleno i zašištao: "Odvratno! Zahtevaću da se taj robotvaspitač prebaci među radnike zato što je dozvolio da onaj debeli siledžija povredi našeg sina!"

Roditelj koga je sve to zabavljalo bila je Kijavkova majka. "Meni su se u školi događale i gore stvari, Bremit", reče ona, "i to tamo kod kuće. Neka dečko sam bije svoje bitke."

"Hičiji se ne biju, Femtovejv."

"Ali ljudi da, Bremit, i sve mi se čini da ćemo to morati da naučimo od njih - oh, naravno, samo da se branimo, ne da povređujemo druge." Ona ispusti iz ruke sjajni instrument iz koga je zračila neka svetlost i koji je ona proučavala jer je bila donela posao kući, i pođe - pokretima više nalik na klizanje nego na hod, zbog male gravitacije na Točku - preko sobe da uzme Kijavka iz očevog krila. "Dečka treba samo nahraniti, dragi moj", dodade ona neveselo, "i sve će da

zaboravi. Ti to mnogo ozbiljnije shvataš nego on."

I tako je Femtovejv u ovoj maloj prepirci zabeležila pedeset od sto mogućih poena. Bila je potpuno u pravu kad je rekla da joj se muž više razbesneo od sina. (U stvari, sutradan je Bremsštralung dobio ukor, zato što je još uvek bio nervozan kada je seo u Stolicu Snova. Dozvolio je, zbog toga, da mu misli odlutaju ka tom ljudskom klincu-pametnjakoviću u vreme kad nisu smele biti ničim zaokupljene. To je bilo no-no. Značilo je da Bremsštralung emituje više zaostale ljutine nego što je smeo sebi da dozvoli - u krajnjoj liniji, osnovni zadatak jednog specijaliste na Stolici Snova bio je da ništa ne oseća, već samo da bude potpuno otvoren i prijemčiv za sve oseće koji bi mogli da dopru do njega preko stolice).

Ali Femtovjev nije bila u pravu kad je rekla ono drugo. Kijavko nikada nije zaboravio.

Ipak, pre bi se reklo da nije dobro zapamtio. Ostalo mu je u sećanju ne samo da se ljudska bića zaista ponekad tuku, već da se ta borba ne mora uvek voditi onim ružnim čvornovitim pesnicama i odvratno naduvenim nogama. Ljudi mogu nekoga da povrede i tako što mu nadenu ime.

Jesam li opet pogrešio? Zar nije trebalo da počnem tako što ću vam najpre objasniti čemu služi Stražarski točak?

Dobro, bolje i kasno nego nikad. Da se opet malo vratimo unazad i povežemo krajeve koji štrče.

Kada se prvi Hiči koji nije mogao upravljati svojom sudbinom (zvao se Zapovednik) sreo sa prvim ljudskim bićem koje je to moglo (zvalo se Robinet Brodhed, jer to sam bio ja), hiči-dete po imenu Sternutator se još sa svojim roditeljima nalazilo na onom dežurnom brodu u jezgru. Čeznulo je za kućom. 'Kuća' je bila udobna varošica od nekih osam do deset miliona stanovnika na planeti koja je pripadala jednoj narandžasto-žućkastoj maloj zvezdi unutar ogromne crne rupe koja je predstavljala jezgro Galaksije. Iako mu je bilo tek tri godine, Kijavko je već znao šta to znači. Znao je da se on i njegova porodica nalaze na brodu zato što može doći vreme kada će svi oni morati da ostave sve za sobom, probiju se kroz Švarcšildov omotač i pridruže se onim zvezdama napolju.

Naravno, nije očekivao da će mu se to zaista dogoditi. A nije ni niko od ostalih. A potom, kada je njemu i njegovoj porodici bilo dodeljeno da žive na Stražarskom točku - tek tada je Kijavko shvatio šta je prava nostalgija.

Stražarski točak imao je samo jednu svrhu.

Bio je mesto da se na njega postave Stolice Snova.

Stolice Snova su bile izum Hičija, na koji smo naišli pre nego što smo ikada sreli živog Hičija. Hiči su ih (između ostalog) koristili i za to da prate situaciju na planetama gde bi se jednog dana evolucijom mogla razviti razumna živa bića, ali još nisu - kao što je bila i naša planeta pre nekoliko stotina hiljada godina, kada su Hiči poslednji put posetili Zemlju.

Signali 'snova' nisu zaista bili snovi. U osnovi, bile su to emocije. Hiči (ili čovek) zatvoren u svetlucavu mrežu antena na Stolicama Snova mogao je da oseti ono što oseća neko drugi - čak i kada je taj neko bio veoma daleko od njega. 'Daleko' u smislu međuplanetarnog rastojanja. U međugalaktičkim razmerama ovo nije koristilo, zato što su signali sa Stolice Snova dolazili putem obične elektromagnetne frekvencije. Ograničavali su se na brzinu svetlosti i pokoravali zakonu opadanja sa kvadratom rastojanja, tako da se efektivni domašaj Stolice Snova kretao u okviru milijardi kilometara, a ne biliona biliona koji razdvajaju jednu zvezdu od druge.

Bremsštralung, kao i svi ostali stručnjaci na Stolicama Snova, i Hiči i ljudi, igrao je ulogu očiju i ušiju Stražarnog točka. Zadatak im je bio da kontrolišu onaj najvažniji objekat u kosmologiji ljudskih bića i Hičija - kugelblic koji je lebdeo izvan galaktičkog oreola. Nijedan objekat u samoj galaksiji nije mu bio bliži, da bi mogao poslužiti u te svrhe. Zato su izgradili Točak i odvucli ga na položaj koji je samo šest astronomskih jedinica bio udaljen od kugelblica, usamljenog predmeta u bliskom intergalaktičkom prostoru.

Svi su se slagali da je ovo bio najprihvatljiviji način. Doduše, u slučaju da se nešto ipak napokon pojavi u blizini kugelblica, i da stražari dobiju signale od kojih su strepeli, znali su da će do tog prijema doći tek četrdeset minuta posle uznemiravajuće pojave, jer toliko traje dok signali koji putuju brzinom svetlosti šest puta pređu rastojanje između Zemlje i Sunca (jer to vam je šest astronomskih

jedinica, glupani jedni).

A nisu bili čak ni sasvim sigurni da će, u tom slučaju, Stolice Snova uspeti da uhvate ma kakve signale.

Jer kao što su neki tvrdili, onaj model Stolice Snova koji su Hiči u početku koristili nije reagovao na - recimo - uskladištene inteligencije kao što je moja i ona Alberta Ajnštajna; tek pošto su ljudi nalik na Esi izvršili na njima izvesne prepravke mogle su da obavljaju i takve zadatke. Zašto bismo onda verovali da će biti u stanju da otkriju potpuno nepoznate signature nekih - u osnovi samo teoretski postojećih - Mučkih Ubica?

Ali ovaj drugi problem bio je u praksi nerešiv.

A u pogledu onog prvog - pošto se u okolini kugelblica ništa nije događalo već nekoliko miliona godina, tri četvrt sata ovamo ili onamo nisu izgedali mnogo značajni.

Sledećeg jutra Kijavka je probudio glas iz uređaja ugrađenog u zid koji je ponavljao na jeziku Hičija: "Vežbe, Sternutatore, vežbe. Probudi se, ovo je dan za vežbe!" Glas je ponavljao svoju poruku sve dok Kijavko nije iskliznuo iz toplog zagrljaja svoje viseće mreže, a onda postao malo blaži. "Dan za vežbe Sternutatore - ali samo vežbe druge klase. Nećeš morati u školu."

I tako se loša vest Kijavku pretvorila u dobru! Obesio je vrećicu o svoja koštunjava bedra, navukao odeću i poslao poziv Haroldu - jer oni se nisu uvek tukli - dok je podmazivao zube. "Hajde da gledamo brod kako pristaje", predložio je Kijavko, a Harold, trljajući snene oči i zevajući odvрати: "Možeš da se kladiš u svoju malu guzicu, Glupavko. Sastanak za deset minuta na uglu školske dvorane."

Pošto je bio dan za vežbe, uz to vežbe druge klase, oba Kijavkova roditelja već su bila otišla na posao, alu ugrađani kućni uređaj je umesto njih obavljao sve roditeljske dužnosti. Nogovarao je Kijavka da doručkuje (e, danas baš neću! No, ipak mu je dozvolio da mu napravi sendvič koji će smazati u trku) da obavi svoje vazdušno kupanje (ali to je sinoć uradio, i čak ni njegov otac nije bio tako strog u pogledu higijene). Kijavko zatvori vrata stana dok je uređaj još bio u pola reči i požuri kroz hodnike Točka, opustele zbog vežbe, u pravcu školske dvorane.

Kada se Harold nije pravio važan, a Kijavko nije bio naduren, bili su prijatelji.

Ali nije tako bilo od početka. Harold je, tako reći, bio prvo ljudsko biće koje je Kijavko ugledao, a Kijavko je sigurno bio prvi Hiči u Haroldovom život. Svako je bio zgrožen nad izgledom onog drugog. Kijavku je Harold izgledao debeo, bezobličan, odvratno naduven - otprilike kao leš koji je proveo u vodi nedelju dana. Haroldu je Kijavko izgledao još gore.

Hiči liči na isušenu mumiju čoveka koji je umro u pustinji. Kijavko je imao ruke i noge, kao čovek, ali na njima nije bilo mesa vrednog pomena. I, naravno, imao je onu smešnu vrećicu. Da i ne pominjemo onaj blagi smrad na amonijak koji stalno veje oko svakog Hičija.

Prijateljstvo, dakle, u početku nije bilo instinktivno. Ali s druge strane, nisu imali naročito veliki izbor. Na čitavom Stražarskom točku bilo je manje od pedesetoro dece, a dve trećine ih je bilo po drugim školama, raspoređenim po periferiji Točka. Izbor vršnjaka bio je, dakle, veoma ograničen. Naravno, nisu dolazile u obzir bebe i oni mlađi od šest godina. Poluodrasli tinejdžeri bili su, dabome, na velikoj ceni - i Kijavko i Harold bi bili izvan sebe od sreće da se druže s nekima od njih - ali, naravno, oni nisu hteli da se gnjave sa klincima.

Mogli su da odlaze u druge sektore. Čak je i osmogodišnji Kijavko to više puta uradio, sam ili sa školskim drugovima. Ali sve što se nalazilo u tim drugim sektorima bilo je i u njegovom, a tamošnju decu nisu poznavali.

Nijedno pravilo nije zabranjivalo Kijavku da ide gde god hoće, s drugarima ili sam - osim u zabranjene kabine na spoljnoj ivici Točka, gde je posada danonoćno dežurala u Stolicama Snova. Nije mu bilo zabranjeno da se igra u opasnim zonama. Opasnih zona, u stvari, nije ni bilo. U ogromnom Stražarskom točku sigurno je bilo mesta gde su se zaista opasne količine energije naglo razvijale bez upozorenja - prilikom signalnih eksplozija, regulisanja rotacije, pomereanja mase - ali nigde na Točku energija se nije mogla koristiti bez stalne kontrole neumornih računarskih programa, a često i uz učešće uskladištenih umova mrtvih ljudi ili Hičija. Naravno, od živih osoba pogotovo nije pretila nikakva opasnost. Na Točku nije bilo

otmičara i silovatelja. Nije bilo otvorenih bunara u koje bi se moglo upasti, ni šuma da se čovek u njima izgubi. Naravno, tu i tamo bi se naišlo na poneki šumarak, ali nijedan nije bio toliki da osmogodišnje dete ne bi videlo kako da izađe iz njega, čak i kad se nalazilo u samom središtu. Kad bi se neko dete izgubilo, makar i za trenutak, dovoljno je bilo da se obrati svom robotoradniku i ovaj bi mu pokazao kuda da ide. To jest, ako je u pitanju bilo ljudsko dete. Mali Hiči, kao što je to bio Kijavko, nije čak morao ni potražiti robotoradnika; mogao je prosto da priupita Prastare Pretke u svojoj vrećici.

U stvari, Stražarski točak je bio toliko bezbedan da je većina dece ponekad zaboravljala na strahovitu opasnost zbog koje stražare, a to je bio slučaj i sa nekim od odraslih koji su ga opsluživali.

Zato su se morali podsećati. Vežbe su se često održavale, čak i za decu - naročito za decu, jer kada stražari na Stolicama Snova, otkriju ono na šta motre, a to će se jednoga dana sigurno dogoditi, deca će morati da se brinu sama o sebi. Nijedan odrasli neće tada moći da se stara o njima. Čak će i robotoradnici biti zauzeti, jer će im programi istoga časa biti uključeni na analize, komunikacije i skladištenje podataka. Deca će morati da se sakriju na određenom mestu - u stvari, da se sklone s puta - i da se tamo tresu od straha sve dok im neko ne kaže da smeju opet da se pojave.

Ovakve stvari se nisu prvi put uvežbavale. Sredinom dvadesetog veka đaci u Americi i u Sovjetskom Savezu morali su da nauče da se naglo bace pod klupe, ostanu ispruženi, prepletu prste na potiljku, i znoje se od straha - ako bilo šta od toga ne urade, govorili su im nastavnici, atomska bomba će ih ispržiti kao krompiriće. Ali mnogo veća opasnost vrebala je ovua decu ovde, na Stražarskom točku. Nisu bili u pitanju samo njihovi životi. Ako naprave neku zbrku bilo bi izgubljeno, možda, sve.

I zato, kad je bio dan za vežbe i ona su se znojila od straha.

Bolje rečeno, uglavnom jesu. Ali s vremena na vreme imala su i vežbe druge klase.

'Druga klasa' značila je da treba preduzeti samo uobičajene mere predostrožnosti zato što dolazi brod za snabdevanje. Vežbe druge klase nisu uopšte bile zastrašujuće - to jest, ako ne razmišljate o

njima do kraja. (Ako razmišljate, prepali biste se na pomisao da su eto, sve normalne aktivnosti na Točku morale biti prekinute i da su čak i stražari koji nisu bili na dužnosti morali da požure u dodatne stolice snova, da bi se osigurali da se slučajno neka nepoželjna stvar ne pojavi prerušena u onaj, tako rado očekivani, brod za snabdevanje.)

U dane kad je dolazio brod za snabdevanje nije bilo škole. Nigde na Točku se nije radilo (uz obavezni izuzetak Stolica Snova), jer su svi bili zauzeti pristajanjem svemirskog broda. Porodice koje su odslužile svoj rok i spremale se u orbitu pakovale su svoje stvari i okupljale se na pristajalištu da prve ugledaju brod koji će ih vratiti u primamljivo i toplo klupko zvezda koje su sačinjavale Galaksiju. Ali i svi ostali su bili spremni da nadgledaju istovar prispele pošiljke i upoznaju se s pridošlicama.

Dok je stigao do ugla školske dvorane Kijavko je već bio pojeo svoj sendvič, i Harold ga je čekao. "Kasniš, Glupavko", obrecnu se dečak.

"Još se nije oglasio signal za posmatrača", ispravi ga Kijavko, "prema tome još nismo zakasnili ni u kom pogledu."

"Ne džapaj se! To su babeća posla. Hodi."

Harold je išao prvi. Podrazumevao je da ima pravo na to. Ne samo da je bio stariji od Kijavka (prema ličnom računanju vremena, iako je prema standardima ogromnog svemirskog časovnika u širenju Kijavko bio rođen još pre Haroldovog čukun-čukundede), već je i tri puta bio krupniji od njega, kada se četrdeset Haroldovih kilograma uporede sa ne više od petnaest, koliko je težio mali Hiči, mršav poput kostura. Harold Vroček je bio visok dečak, svetle kose i očiju boje kupina, ali nije bio mnogo viši od Kijavka, čiji je narod prema ljudskim merilima bio sav ispijen i izdužen.

Ali Haroldu je smetalo što Kijavka nije mogao nadmašiti u jednoj stvari - u jačini. Ispod sasušene, kao uštavljene kože malog Hičija nalazili su se moćni mišići i tetive. Iako se Harold trudio da se ispenje kroz ulazno-silazno okno do nivoa pristajališta brže od Kijavka, mali Hiči je bez napora držao tempo s njim. Napustio je gornji kraj lestvica pre Harolda, tako da mu je Harold zadihano doviknuo odozdo: "Pazi, Glupavko! Nemoj da se nađeš na putu

robotoradnicima!"

Kijavko se nije potrudio ni da mu odgovori. Čak ni dvogodišnje dete na Točku ne bi bilo toliko glupo da se nađe nekome na putu u ovakvoj prilici. Svemirski brodovi su dolazili samo četiri do pet puta u toku jedne standardne godine. Nisu se zadržavali. Nisu se usuđivali, i niko se nije usuđivao da njih zadržava.

I zato, čim su se obreli u ogromnom vretenastom prostoru Nivoa 2, povukli su se što su bliže mogli ka zidu, podalje od užurbanih robotonosaca i odraslih koji su dolazili da posmatraju pristajanje broda.

Svi dokovi za pristajanje, uključujući i Nivo 2, nalazili su se na unutrašnjoj strani Točka. Njegov spoljni omotač bio je na tom mestu providan, ali se još ništa nije moglo videti kroz njega, izuzev unutrašnjeg luka samog Točka, iz kojeg su u njih gledali prazni otvori druga dva doka za pristajanje.

"Ne vidim brod", požali se Harold.

Kijavko nije odgovorio. Jedini odgovor bi bio da Harold, naravno, ne može videti brod, jer se ovaj još približavao brže od svetlosti, ali Harold je već više puta objasnio Kijavku da mrzi glupavu naviku Hičija da daju odgovore koje svi znaju na pitanja koja nisu bila ni postavljena da bi se na njih odgovaralo.

Saobraćaj sa Točkom bio je gotovo sav jednosmeran, izuzev za posadu. Ljudi i Hiči su se vraćali kada odrade svoju smenu, koja je otprilike trajala tri standardne godine na Zemlji. Tada bi se vraćali u Galaksiju i svojim domovima, ma gde se oni nalazili. Većinom su se vraćali na Zemlju; jedan priličan deo odlazio je na planetu Pegi, a ostali na neku od kolonija. (Čak su i Hiči radije odlazili na neki planetu ili mesto gde su živeli ljudi, umesto da se vrate svojim domovima u jezgru, delom zbog vremenske dilatacije a uglavnom zato što su bili potrebni na raznim dužnostima u spoljnjem svetu). Ali oprema se nikada nije vraćala. Mašine, instrumenti, rezervni delovi, rekreacioni materijal, medicinska oprema i lekovi, hrana - sve je to ostajalo. Kada bi se nešto od toga istrošilo, zastarelo ili polomilo (ili kada bi bi hrana prošla kroz tela stanovnika Točka i postala izlučevina), išlo je u reciklažu ili, jednostavno, ostajalo da poveća ukupnu masu Točka. Dobro je bilo imati dodatnu masu. Ukoliko je

Stražarski točak imao veću masu, utoliko su na njega manje uticala unutrašnja kretanja i premeštanja težine, i trošilo se manje energije da mu se održe pravilna rotacija i putanja.

Zato su robotonosaci određeni za utovar imali malo posla dok se brod približavao. Trebalo je samo da prikupe na gomilu lični prtljag posade koja se vraćala kući. A njega nije bilo mnogo; ovoga puta samo osam porodica čekalo je da odleti.

Oglasi se prijatni zvučni signal; brod je bio u normalnom prostoru.

Kontrolor pristajanja već je stajao ispred svojih monitora, pročitao s njih podatke i viknuo: "Svetla!" To nije bila naredba. Učinio je to iz učtivosti prema posmatračima, da bi znali šta se događa. Svetlima, kao i svim ostalim što će se dogoditi, upravljali su senzori i programi za pristajanje.

Svetla na Nivou 2 se pogasiše. Istog trenutka pogasiše se i sva ostala svetla na onom delu Točka koji se video kroz providni omotač.

I tada Kijavko ugleda nebo.

Nije se bog zna šta videlo. Nije bilo zvezda. Jedine zvezde koje su bile dovoljno sjajne da bi se mogle videti sa Točka bile su iz njihove Galaksije, ali pogled im je, slučajno, bio usmeren u drugom pravcu. U vidokrugu su im se nalazile stotine miliona drugih galaksija, ali svega nekoliko desetina ih se moglo videti golim okom, a i one su bile samo blede, razlivene mrlje, kao roj svitaca.

I tada, dok se Točak polako okretao u svom beskonačnom krugu, najzapadnije svetle mrlje utonuše im ispod vidnog polja, i kroz masu posmatrača prođe tihi žagor.

Treptaj bledog, bezbojnog svetla koji se teško mogao uočiti i od koga su oči zbolele za trenutak ... a zatim, iznenada, kao slajd kad se bez upozorenja pojavi na platnu, ukaza se svemirski brod.

Brod za snabdevanje bio je ogroman, i sam u obliku vretena dugačak osam stotina metara. Oblik je kazivao da je, ovoga puta, to originalni hiči-brod, a ne jedan od onih nekoliko brodova što su ih ljudi izgradili. Kijavko oseti posebno zadovoljstvo. Nije on imao ništa protiv ljudskih brodova, koji su bili obično u obliku torpeda ili običnog valjka. Kao što svi znaju, oblik ne znači ništa kad je u pitanju međuzvezdani let. Mogli su da budu i u obliku lopte, kocke ili hrizanteme; oblik je zavisio od prohteva dizajnera. Većinu brodova

za snabdevanje koji su dolazili na Točak napravili su ljudi; opsluživale su ih ljudske posade, a i smene posade na Točku koje su njima putovale uglavnom su se sastojale od ljudi, tako da je njihov broj još daleko premašivao ono malo Hičija na Točku.

Dolazak hiči-broda možda je nagoveštavao veći broj hiči-pridošlica, da se malo popravi ta nesrazmera! Tako je bar pomislio Kijavko ...

Ali ovoga puta nije bilo tako.

Ogromno vreteno priđe ka unutrašnjoj strani Točka.

Približno sa putanjom koja je ličila na obrtanje vadičepa, počinjući i samo da se okreće oko sebe da bi uhvatilo ritam spore rotacije Točka, tako da su i jedno i drugo bili potpuno sinhronizovani u trenutku kada je njegova bradavičasta izbočina na jednom kraju dodirnula okrugli otvor na Nivou 2. Rezovi metalnih prstenova uđuše jedan u drugi i zavrnuše se još čvršće. Hermetički zatvarači se priljubiše jedan uz drugi. Iz krme izleteše kablovi u pravcu ogromnih čekrka na otvorima nivoa 1 i 3, vezaše se sami i zategnuše, tako da brod postade nerazdvojni deo strukture Točka. Prenosioći mase u hodnicima za otpadni materijal zadrhtaše i zatutnjaše, prilagođavajući ravnotežu Točka dodatnoj težini. Harold se zatetura, izgubivši ravnotežu, dok je pod ispod njih podrhtavao. Kijavko ga pridiže, i Harold ga odgurnu. "Ti se brini o sebi, Glupavko", obrecnu se.

Ali brod je do tada bio već potpuno učvršćen, i iz njega su počela da izviru razna čudesa.

Robotonosaci su prvi stupili u akciju, hitajući kroz otvore za iskrcavanje tereta i pojavljujući se sa sanducima, balama, delovi opreme i mašinama. Nije se moglo videti šta koje pakovanje sadrži, ali nivo za istovar iznenada preplaviše prekrasni mirisi kada istovarivači iznesoše sanduke svežeg voća, pomorandži, bresaka i kupina. "Mmm! Uh! Gledaj samo te banane!" povika Harold dok je robotonosac silazio sa rampe, noseći u sve četiri ruke po jedan grozd još nezrelog voća. "Kad bih samo dobio jednu!"

"One se ne jedu dok ne požute", objasni Kijavko, sav ponosan što tako dobro poznaje čudnu ljudsku ishranu ... Harold mu na to uputi jedan uništavajući pogled.

"To i sam znam. Voleo bih da dobijem jednu zrelu. Ili bar, neku od onih - kako-se-ono-zvahu - bobica."

Kijavko se sagnu i prošapta nešto u svoju vrećicu, pa se opet ispravi. "To su jagode", objasni on. "I ja bih voleo da dobijem malo."

"Jagode", prošapta Harold. Već odavno nije video jagodu. Stanovnici Točka su sami gajili ili pravili svoju hranu, ali niko još nije stigao do leja sa jagodama. Bilo je lako napraviti hranu sa aromom jagode - ili bilo kakvom drugom aromom; UVKA hrana je imala beskonačan broj mogućnosti. Ali u pogledu prhkosti, samog tkiva, mirisa - uvek je postojala razlika između UVKA hrane i one prave, a razlika se sastojala u tome što je prava hrana bila odlična. Dečaci se oprezno primakoše naslaganim sanducima s hranom, duboko udišući. Između sanduka i zida bilo je praznog prostora kada se nisu kretali robotonosači i dečaci su mogli da se uguraju u njega onako kako nijedan odrasli ne bi mogao. "Mislim da su ovo maline", reče Harold, vireći preko gomila zelene salate, šargarepe i purpurno zrelog paradajza. "Vidiš, višnje!"

"Najviše bih voleo jagode", čežnjivo reče Kijavko, a jedan robotonosač, pažljivo spustivši kutiju sa natpisom Instrumenti - lomljivo, zastade kao da osluškuje. I jeste. Čuo je. Dve dugačke ruke mu se ispružiše do sanduka sa jagodama, otvoriše jedan od njih, izvukoše korpicu sa voćem, ponovo hermetički zatvoriše poklopac, i pružiše se preko ostalih sanduka da Kijavku dodaju korpicu. "Oh, hvala!" uzviknu Kijavko, ne zaboravivši na učtivost uprkos iznenađenju.

"Nema na čemu Sternatutore", odvrati robotonosač na hiči-jeziku. Kijavko se trže.

"Oh! Mi se poznajemo?"

"Ja sam ti bio nastavnik za tai-či", objasni robotonosač. "Daj malo i Haroldu." Potom se okrenu i pojuri natrag, po novi tovar.

Harold je u trenutku delovao kao da će da odbije, a onda odbaci emocije kao bespredmetne - jer, ko bi bio ljubomoran zato što je jedna inteligencija nižeg stupnja ukazala nekome veću pažnju nego njemu: dva dečaka podeliše voće, hvatajući vrhovima prstiju svaku jagodu za kratku zelenu peteljku i grickajući je. Jagode su bile izvrsne. Potpuno zrele, slatke kao med, i ukus im je potpuno

ispunjavao sve ono što su izgled i miris obećavali.

"Putnici će izaći za koji trenutak", objavi Harold, blaženo žvaćući - i iznenadi se kad ugleda da je Kijavko odjednom prestao da jede. Mali Hiči je nepomično zurio u brod.

Prateći njegov pogled, Harold ugleda prve putnike kako se najzad pojavljuju na izlazu. Bilo ih je petnaest ili dvadeset, što dece što odraslih.

Naravno, to je uvek bilo zanimljivo. Dečaci su i došli najviše zbog toga da vide kakve će im nove drugare ili protivnike brod doneti. Ali izraz na Kijavkovom licu nije bio samo radoznao. Na njemu su se ogledali bes ili strah - iznenađenje, najzad odluči Harold, ljut kao i uvek zato što su izrazi lica kod Hičija ljudima bili teški za tumačenje. Pridošlice su Haroldu izgledali sasvim kao ljudi, iako su nekako čudno hodali; ali na ovolikom rastojanju nije se dobro videlo zbog čega.

Harold pogleda još jednom i ugleda još nešto.

Točak se u međuvremenu bio još malo okrenuo.

I upravo iznad gornje ivice Točka, u praznini međugalaktičkog prostora, lebdeo je grozd prljavožutih svetlosti, onih zbog kojih je Točak i postojao.

Pre svega, svetlosti nisu zaista bile žute. Prema spektroskopskim nalazima više od devedeset odsto zračenja sa kugelblica bilo je na ljubičastoj strani spektra, i još dalje; ali te frekvencije su bile loše za čovečije ili Hičijevo oko. Providni omotač Točka bio je napravljen tako da ih ne propušta. Samo žuta boja je mogla da prođe kroz njega.

Harold se nasmeši od zadovoljstva. "Šta je, Glupavko?" upita on s visine. "Odjednom si se prepao od kugelblica?"

Kijavko žmirnu u njegovom pravcu onim ogromnim, računarski uskladištenžičastim, neobičnim očima Hičija. "Prepao se od kugelblica? Ne, nisam. O čemu ti to govoriš?"

"Izgledaš nekako čudno", objasni Harold.

"Ne izgledam čudno. Ja sam ljut. Pogledaj!" Kijavko mahnu svojom koštunjavom rukom u pravcu pristajališta. "Ovo je hiči-brod! I putnici svi nose vrećice sa Precima! Ali ti putnici su svi do jednog ljudska bića."

Da je Harold bio Hiči a ne čovek ne bi se smejaio kugelblicu.

Kugelblic nije bio za smejanje. U kugelblicu su živeli Neprijatelji - bića koja su Hiči zvali 'Mučke Ubice'. To ime im nisu nadenuli od šale. Prema mišljenju Hičija, neprijatelj nije bio nimalo smešan. Hiči se nikada nisu smejali opasnosti. Bežali su od nje.

To je bila još jedna bitna razlika između Kijavka i Harolda. A onda, tu je bila i Oniko, koja se razlikovala od obojice.

Oniko Bakin je bila jedna od pridošlica. Smena u kojoj se ona nalazila sastojala se od dvadeset i dvoje ljudskih bića i nijednog Hičija. Četvoro su bila deca, a jedno od njih, koje se pojavilo u Kijavkovoј školi, bila je Oniko. Kada je prvi put došla na časove, deca se okupiše oko nje. "Ali ti si ljudsko biće", reklo je jedno od njih. "Zašto onda nosiš hiči-vrećicu?"

"Mi je oduvek nosimo", objasnila je ona. A zatim ih učtivo utiša da bi obratili pažnju na robotoučitelja.

Oniko je zaista bila ljudsko biće. Uz to je bila i devojčica, i to otprilike Kijavkovog uzrasta. Imala je bledomaslinastu kožu i crne, kose oči. Kosa joj je bila prava i crna, i Kijavko je bio ponosan što po tim znacima može da je odredi kao jedan od ljudskih rodova zvan 'istočnjački'. Ali govorila je engleski. Na Kijavkovo zaprepašćenje govorila je i hiči. Mnogo ljudi je pomalo natucalo jezik Hičija, ali Oniko je bila prva koju je Kijavko sreo da se podjednako dobro snalazi i u jeziku Radnji i u jeziku Osećanja.

Ali zato nije bio ništa manje zaprepašćen da vidi ljudsko dete kako nosi vrećicu.

Na času euritmike, onog prvog dana kad se pojavila u njegovoj školi, Oniko i on su bili par kad su se radili pokreti istezanja i savijanja. Kijavko je tada mogao dobro da je osmotri. Iako su mu se njeni mišići činili očajnički mlitavi, a telo zabrinjavajuće ogromno, dopao mu se prijatni miris njenog daha i način na koji je blagim glasom izgovarala njegovo ime - ne 'Glupavko', čak ne ni 'Kijavko', već 'Sternatutor', na hiči-jeziku. Bio je razočaran kada je njihova robotodomačica došla da je izvede iz škole pre kraja nastave, da bi obavila neke formalnosti sa svojim roditeljima, jer on je želeo da je bolje upozna.

Kada se te večeri vratio kući upitao je oca zašto neka ljudska bića nose vrećice. "Ništa čudno, Sterni", umorno je rekao Bremsštralung. "Oni su bili zalutali pa uhvaćeni."

Bremsštralung je bio umoran zato što je dežurao dvostruko radno vreme. Svi stražari su tog dana tako radili. Vreme u koje bi se neki svemirski brod nalazio na doku Točka smatralo se izuzetno opasnim, jer je tada neizbežno dolazilo do izvesne zbrke i komešanja. Tada je svaka Stolica Snova bila zaposednuta i svi stražari su bili na dužnosti, sve dok brod ne ode i Točak opet ne postane bezbedan. Ovoga puta Bremsštralung je veoma dugo morao da ostane na dužnosti. "Zalutali pa uhvaćeni", objasnio je on, "bila su ljudska bića koja su letela na nekom od naših brodova bez povratka. Ako te interesuje ova grupa, pitaj mamu; ona je razgovarala sa posadom broda."

"Samo na kratko", pobunila se Femtovejv. "Nadala sam se da će mi ispričati šta ima novo kod kuće."

Bremsštralung ju je sa ljubavlju potapšao po ramenu. "A kakve bi to vesti mogli da ti donesu kada su otputovali - koliko ono beše? - samo tri ili četiri sata posle nas?"

U znak priznanja da je u pravu Femtovejv je napravila pokret kao da nešto guta. "Jadna posada je još bila u šoku", rekla je nekako veselo. "Svi su bili Hiči. Napustili su jezgro noseći specijaliste i materijal na Zemlju, tamo sleteli, primili tovar za nas, usput zastali da prime ove nove ljude zalutale pa uhvaćene - možeš misliti koliko ih je sve to zbunjivalo!"

"Dabome", složio se Bremsštralung. "Dakle, kada bi ljudi stigli na neki naš artefakt, više nisu umeli da odu sa njega. I tako su tu ostajali zauvek, uhvaćeni."

"Da je to bilo zauvek ..." Femtovejv se gotovo neprimetno osmehnula"... oni sad ne bi bili ovde, Bremiti". Nije se osmehnula na isti način kao ljudi, jer Hiči nemaju istu muskulaturu. Samo su joj se pojavila dva čvorića ispod jagodničnih kostiju. Zategnuti obrazi joj se nisu pomerili.

"Znaš ti šta sam mislio", usprotivio se muž. "Dakle, Sternatutore, pokazalo se da je u toj maloj grupi od jedva stotinak ljudskih bića bilo mnogo osetljivih." Izgovorio je to uz malo oklevanje. Biti 'osetljiv'

značilo je da neko izuzetno dobro koristi Stolicu Snova da bi 'oslušivao' znake neke inteligencije u svemiru, a Bremsštralung je, naravno, bio jedan od najosetljivijih koji su postojali. Zato je i bio na Točku.

"Da li će i Oniko raditi na Stolici Snova?" upitao je Kijavko.

"Nikako! Bar ne dok ne odraste. Ti već znaš da nije važno imati sposobnost da se primaju utisci onako kako dolaze. Izuzetno obdareno dete to može da radi, ali isto toliko je važno da čovek bude u stanju da se obuzda i da ne emituje svoja vlastita osećanja."

"To je čak i važnije", dodala je Femtovejv. Na obrazima joj se više nisu ocrtavali čvorići osmeha. Ovo nije bilo smešno.

"Još važnije, slažem se", prihvatio je njen muž. "A da li je to dete osetljivo ili ne, e, ja to ne mogu tek tako da znam. Nju će testirati. Možda već i jesu, kao ono tebe, jer jedan od njenih roditelja je sigurno osetljiv, a u toj sposobnosti nasleđe igra veliku ulogu."

"Znači li to da ću i ja raditi na Stolici Snova kad odrastem?" Kijavko je to pitanje postavio sa očigledno velikom zainteresovanošću.

"To još ne znamo", odgovorio mu je otac. Zamislivši se za časak, nekako zabrinuto je dodao: "Kad već o tome govorimo, ko zna da li će tada Točak još postojati..."

"Bremsštralunže", viknula je njegova žena. "To nije za šalu!

Bremsštralung je samo klimnuo, ali nije ništa rekao. Bio je zaista veoma umoran. Možda je to razlog, primetio je u sebi, što se on uopšte nije šalio.

U stvari, najbolje podatke o tome šta je ljudska devojčica Kijavku je dala sama Oniko. Bila je smeštena u Kijavkov razred, i robotvaspitač ju je, naravno, odmah predstavio ostalim đacima. "Oniko se", rekao je, "rodila na jednoj Fabrici hrane, i nije imala mnogo prilike da upozna svet. I zato vas molim da joj pomognete kad god budete mogli."

Kijavko je na to bio spreman. Ali takve prilike se nisu često ukazivale. On nije bio jedino dete koje seanimalo za pridošlicu, a većina drugih, pošto su bili ljudi, bili su daleko ispred njega.

Kijavkova škola bila je veoma nalik na prizemne crvene školske

zgrade sa samo jednom učionicom, kakve su davno postojale u Americi. Ali se razlikovala od tih starinskih škola po tome što u njoj nije radio samo jedan učitelj, bar ne u pravom smislu te reči. Svaki đak je imao individualnu nastavu, sa nizom programa za obuku prilagođenih lično njemu. Robovaspitač je bila jedna pokretna jedinica. Krstarila je prostorijom stižući uvek tamo gde bi se ukazala potreba, uglavnom da se stara o disciplini i da proveriti da nijedan đak ne jede užinu u vreme kad bi trebalo da radi gramatičku analizu rečenice. Ona nije podučavala. Za to je svaki đak imao svoj računarski priključak.

Kada je robotovaspitač završio prebrojavanje glava i raspitao se za razloge pojedinih odsustvovanja, užurbao se po prostoriji, proveravajući da li su Đacima ruke čiste i da li neko dete možda pokazuje znake oboljenja, i - u slučaju da je pred njim neko od najmlađe dece - pričvršćavajući pojaseve kojima su bili vezani za sedišta da bi ostali u svojim kabinama. Da i ne pominjemo da ih je pratio u toalet kad je bilo potrebno; da i ne pominjemo sve ostale poslove oko dece, od kojih su neka bila zaista još sasvim mala.

Robotovaspitač je sve to umeo da obavlja bez ičije pomoći. Čak je delovao i umirujuće. Imao je i lice. Kad je na sebi nosio svoju normalnu opremu robotovaspitača izgledao je kao mala starica u bezobličnom ogrtaču. Ogrtač je, naravno, bio samo privid. Kao, uostalom, i nasmejano lice. Kao uostalom i sve njegove fizičke osobine; jer kad nije bilo škole robotovaspitač je radio potpuno druge poslove i imao potpuno drukčiji izgled. A kada mu je bila potrebna pomoć - kada je u vreme telesnih vežbanja decu trebalo nadgledati, ili kada bi iskrsao neki posebni problem - robotovaspitač bi među ostalim veštačkim inteligencijama na Točku izabrao onoliko saradnika koliko mu je bilo potrebno.

Kijavko je nesvesno primetio da je robotovaspitač mnogo vremena provodio pored Oniko, ali na to nije mogao da obraća veću pažnju jer je bio isuviše zauzet pokušavajući da dokaže da je 53, po haksimalnom sistemu, kongruentno sa 1421, da bi zadovoljio svoj program iz teorije brojeva. Sama teorija Kijavku nije bila teška. Kao i sva ostala hiči-deca i on je većinu njenih principa nesvesno usvojio otprilike u isto vreme kad je naučio da čita. Ono što mu je otežavalo

matematiku bio je glupi ljudski sistem brojeva - po decimalnom sistemu, zamislite samo! I to zavisno od položaja, tako da, ako slučajno pobrkate redosled dva broja, rezultat bude potpuno pogrešan!

I tek kada je robotovaspitač veselo zacvrkutao: "Telesne vežbe!" tek tada je Kijavko otkrio zbog čega je robotovaspitač posvećivao posebnu pažnju Oniko Bakin.

Svi nastavni programi se namah isključiše. Pojasevi se otvoriše i popadaše sa one najmanje dece. Svi su poustajali, protegnuli se, i smejući se i gurkajući istrčali u gomili u ono bezbedno područje izvan školske dvorane. Svi izuzev Oniko. Ona je ostala.

Kijavko u početku nije ništa primetio, jer je, kao i sva ostala deca, bio zauzet žustrim uzajamnim istežanjem, savijanjem i pritiskanjem mišića, koje su svi oni radili po parovima dvadeset puta dnevno. Svi stanovnici Točka, ne samo deca, bili su obavezni da to rade. Na Stražarskom točku postojala je jedna blaga sila potiska koja je loše delovala na nerve. Deca nisu imala nikakav prirodni podsticaj da razvijaju mišiće, a ni odrasli da ih održavaju. U čisto praktičnom smislu, to nije bilo važno dokle god su boravili na Točku; jer čemu bi tu služili mišići, bilo čoveku bilo Hičiju?

Ali niko od njih neće ostati na Točku čitavog života, a kada se vrate u normalnu gravitaciju i te kako će zažaliti ako budu omlitavili.

Pošto je bio Hiči, Kijavko je svoje telesne vežbe izvodio mnogo energičnije i sitematskije nego većina ljudske dece. Završio je, stoga, među prvima, i osvrnuo se oko sebe. Videvši da Oniko nema na igralištu, on zaviri u školsku dvoranu. Tu ju je našao. Devojčica je bila obmotana nekom vrstom metalne mreže sa zglobovima koja je bila usklađena sa oblicima njenog tela. Egzoskelet! I ta naprava se migoljila, uvijala i savijala, zajedno sa devojčicom koja je bila unutra.

"Oh", reče Kijavko, koji je odmah sve shvatio. "Prilagođavaš se gravitaciji".

Oniko otvori oči i ravnodušno ga pogleda, ne odgovorivši. Bila je zaduvana. Hiči nimalo bolje ne umeju da pročitaju izraze čovečijeg lica nego što ljudi čitaju njihova, ali Kijavko je ipak na njenom opazio bore od naprezanja i oznojeno čelo.

"Dobro je što to radiš", reče on. A onda se seti da treba da bude

učtiv. "Da li ti smeta moje prisustvo?" upita je, jer devojčica je očigledno bila uvrtana i stavljana u veoma neobične položaje.

"Ne", prodahta ona.

Kijavko je neodlučno oklevao. Kad ju je pažljivije pogledao video je da ona nije podvrgnuta samo telesnim vežbama. Igla sa ampulom na drugom kraju bila joj je zabodena u venu na ruci, i kroz nju je neka tečnost polako strujala u njen krvotok. Ona vide njegov pogled i uspe samo da progovori: "Dobijam kalcijum da bi mi kosti ojačale."

"Naravno", reče Kijavko ohrabrujuće. "Rekao bih da tamo odakle si došla površinska gravitacija nije bila baš jaka? Ovo će ti sigurno pomoći." On malo razmisli, a onda sažalno dodade: "Čini mi se da za sada još ne možeš da radiš prave vežbe, Oniko."

Ona duboko udahnu. "Još ne", složi se ona. "Ali, moći ću!"

Kada je nastupio sledeći polu-raspust Kijavko i Harold su se dogovorili da odu do kokosovog gaja. Oniko se zadesila tačno na izlaznim vratima školske dvorane kad i oni, i Kijavko joj neočekivano predloži: "Idemo da jedemo kokose. Hoćeš li s nama?"

Harold ljutito progundā nešto iza njegovih leđa, ali Kijavko na to ne obrati pažnju. Oniko napući usta, razmišljajući o pozivu. Ponašanje i stav su joj bili gotovo kao kod odraslih, kada je rekla: "Hoću, i hvala na pozivu. Baš se radujem."

"Svakako", upade Harold, "ali šta ćemo s užinom? Ja sam poneo samo za sebe."

"Ja sam već užinala", odvrati devojčica, lupkajući rukom po svojoj školskoj torbi, "pošto sam ionako imala nameru da danas malo pođem u razgledanje Točka. Mislim da je ovde veoma zanimljivo."

Harold je bio ogorčen. "Zanimljivo! Slušaj ti, mala, ovde nije samo zanimljivo. Ovo ti je najvažnija stvar u vasioni. Jedina stvar koja čini da ljudski rod bude bezbedan! - A i Hiči, takođe", dodade on, pošto se naknadno setio. "Hoću da kažem, da nismo svi mi stalno na oprezu, ko zna šta bi se moglo desiti!"

"Naravno", učtivo se složi Oniko. "Znam da je naš zadatak da kontrolišemo kugelblic. Dabome, zato i jesmo ovde." Pogled koji je uputila Haroldu bio je gotovo materinski. "Oba moja roditelja su stražari", objasni ona samoomalovažavajućim tonom u kojem se, u

stvari, krio veliki ponos. "Kao i moj ujak Tači. Tamo odakle sam došla gotovo svi su veoma obdareni za to. Kad odrastem, i ja ću najverovatnije biti stražar."

Ako je postojalo nešto što Harold nije mogao da podnese kad bi nekoga omalovažavao, to je bilo da taj počne da omalovažava njega. Stoga ju je mrko pogledao. "Hoćemo li mi konačno otići po te kokose", zapita on, "ili ćemo čitav dan ovako da stojimo i da brbljamo? Hajdemo!"

Okrenuo se i pošao ispred njih. Izraz na licu mu je jasno pokazivao da on lično nije imao nikakvog udela u pozivanju ove ljudske devojčice sa vrećicom, i da ništa dobro ne očekuje od svega toga.

Već u sledećem trenutku učinilo se da je bio u pravu.

Imajući u vidu zakrivljenost Točka, kokosov gaj se nije nalazio daleko od školske dvorane. Nekoliko desetina metara odatle bio je lanac liftova, tačno na raskrsnici dva glavna hodnika, ali pri maloj gravitaciji na Točku živahna deca su se retko gnjavila takvim stvarima. Harold odgurnu jedna vrata i pred njima se ukaza uzlazno-silazno okno sa držačima za ruke, koje se nalazilo odmah pored školske dvorane. On se stade pentrati i ubrzo im nestade iz vidnog polja; Kijavko ohrabrujuće klimnu devojčici; ona je oklevala.

"Bojim se da još uvek ne mogu tako", reče ona.

"Naravno", podsmešljivo doviknu Harold odozgo.

"Nema problema", smesta reče Kijavko, zbunjen što nije bio dovoljno pažljiv da se seti. "Nas dvoje ćemo liftom", viknu u okno, i ne sačeka da dobije Haroldov odgovor.

Ali dobili su ga, dok su pažljivo silazili sa lifta pred Haroldom, koji ih je već čekao. "Oh, Bože", reče on, "ako nije u stanju da se penje lestvicama, kako će se popeti na drvo?"

"Ja ću se penjati umesto nje", reče Kijavko. "Ti pođi prvi."

Harold se, što je bilo krajnje nepristojno, osvrnuo oko sebe i odabrao sebi najbolje drvo.

Popeo se uz njega pomažući se rukama i nogama, kao majmun. Kokosova stabla su se protezala u visinu bar desetak metara, pre nego što bi se stiglo do krošnje, ali pri gravitaciji na Točku jedno okretno dete se s lakoćom moglo popeti uz njih. Praveći se važan

svojim mišićima koje je pobožno jačao, Harold je, naravno, izabrao za sebe najviše i plodovima najbogatije drvo, i Oniko, pomalo sa strahom, podiže pogled ka njemu.

"Samo se malo odmakni", umirujuće reče Kijavko, "jer se može desiti da ispusti neki orah."

"Ne pada mi na pamet da ga ispustim", obrecnu se Harold odozgo, trudeći se da preseče jednu peteljku.

"Ne bi te zbolelo čak i ako to uradi", reče Kijavko, "ali za svaki slučaj ..."

"Ali za svaki slučaj, ti misliš da ću se razbiti" ponosno odvrati Oniko. "Ne sekiraj se za mene. Popni se. Ja ću da gledam."

Kijavko pogleda oko sebe i izabra niže drvo, sa manje plodova, ali, kako mu se učini, krupnijih. "Svako od nas sme da uzbere samo po dva", objasni on, "jer će nas inače robotočuvar prijaviti. Odmah se vraćam."

On sunu uz svoje drvo još brže od Harolda i stade da bira trouglaste zelene plodove. Pažljivo strese tri dobra na zemlju, svega nekoliko metara daleko od Oniko, i kad se spustio vide da ih ona iznenađeno razgleda. "Ali ovo nisu kokosovi orasi!" uviknu ona. "Ja sam ih videla na slici. Oni su smeđi, kosmati i tvrdi."

"Takvi su kad im se skine zeleni omotač", objasni Kijavko. "Uzmi ovaj veliki. Kucni ga prstom da proveriš da li je zreo ..."

Ali ona ni to nije umela da uradi. Kijavko obavi i taj posao umesto nje i pruži joj orah. Oniko ga uze i oprezno stade da ga premeće iz ruke u ruku.

Iako nije bio mnogo težak, na Točku je imao istu masu kao bilo gde u svemiru, i delovao je neprobojno.

"Kako ćemo skinuti s njega taj zeleni omotač?" zapita ona.

"Glupavko, kaži joj da mi ga da, naredi Harold iza njihovih leđa; njegovi kokosovi orasi su već bili na tlu. On ga zgrabi i sa dva hitra udarca nožem otvori mu vrh sa peteljkom i pruži joj ga. "Ispij to", naredi. "Dobro je."

Devojčica je sumnjičavo pogledala u orah, pa u Kijavka. On joj ohrabrujuće klimnu i ona ga oprezno podiže do usana. Liznuvši malo, napravila je grimasu, a onda obliznula jezikom unutrašnjost usana, proučavajući aromu kokosovog soka. Zatim uze jedan gutljaj

- i iznenađeno primeti: "Vidi, vidi, zaista je dobro!"

"Posle ćemo ih otvoriti i pojesti jezgro", reče Kijavko, radeći i sam na svom orahu. "Možda bi trebalo da sada pojedemo užinu; ovaj sok dobro ide uz sendviče."

Ali ako je Kijavkova porodica usvojila ljudsku naviku da jede sendviče, Onikina nije. Ona iz svoje torbe izvuče nekoliko kvrgavih malih predmeta u raznobojnim omotima. U crvenom je bila šljiva iz kompota. U zlatnom tvrdo, smeđe parče nečega što je ona tvrdila da je riba, iako ni Kijavko ni Harold nisu bili mnogo voljni da probaju da bi se uverili. A ni Oniko nije baš bila mnogo zainteresovana za Haroldovo kuvano jaje, ili za sendviče sa šunkom, za koje je Kijavko uspeo da ubedi oca da mu dozvoli da ih ponese. Kijavku je, pak, ta šunka bila dovoljna kao prehrambeni eksperiment - tek pre godinu dana organizam mu je počeo da prihvata ljudsku hranu, ili bar ono najsličnije njoj što su sintetizeri na Točku uspevali da naprave.

"Ali ovo moraš da probaš", nutkala ga je Oniko.

"Neću, hvala", nećkao se Kijavko. Harold je bio daleko neučtiviji. Puštao je zvuke kao da povraća.

"Ali ja sam probala vašu hranu", reče Oniko. "Ovi kokosovi orasi, na primer, bili su sasvim dobri." Ona uze još jedan veliki gutljaj i vide da se ljuska ispraznila. Kijavko bez reči otvori još jedan i pruži joj ga. "Mislim", reče ona polako, "da ću, kada odrastem i vratim se na Zemlju, kupiti jedno ostrvo gde rastu ovi orasi i onda ću i ja moći da se penjem na drveće."

Oba dečaka se zablenuše u nju. I jedan i drugi su bili zaprepašćeni, iako iz različitih razloga. Harold je bio impresioniran što devojčica nesvesno pominje ogromno bogatstvo - kupiti ostrvo? Vratiti se na Zemlju? Da bi uopšte i pomislio na jednu od te dve stvari, čovek mora biti zaista veoma bogat! A Kijavka je prosto zblanuo sam pojam posedovanja nekog zemljišta. "Pričali su mi o prelepim ostrvima", nastavi Oniko. "Ima jedno koje se zove Tahiti i kažu da je veoma lepo. Ili, možda, neko bliže ostrvima Japana, da bih mogla da posećujem svoje rođake koje još nikada nisam upoznala."

"Ti imaš rođake u Japanu, na Zemlji?" zapita Harold, glasom koji je iznenađa postao pun poštovanja. Njegova porodica poticala je od

prvih naseljenika na planetu Pegi. Zemlja je u njegovim očima bila nešto tek nalik na bajku. "A meni se učinilo da si se rodila na jednom artefaktu Hičija."

"Jesam. A i moji roditelji", potvrdi Oniko, uzimajući još jedan gutljaj kokosovog mleka i nameštajući se da još jednom ispriča nešto što je očevidno često ponavljala. "Ali otac moga oca, Artisunu Bakin, venčao se u velikom hramu u Nari i zatim poveo svoju mladu na Kapiju, da steknu bogatstvo. Otac njegovog oca je i sam bio jedan od vasijskih istraživača sa Kapije, ali je bio teško ranjen i ostao zauvek vezan za asteroid. Imao je nešto novca. Kada je umro, tim novcem je moj deda platio put za sebe i za svoju ženu. Putovali su samo jedanput. Kada su uzleteli, otkrili su da putuju na artefakt. Tamo su našli osamnaest ogromnih hiči-brodova, ali nijednog nisu uspeli da pokrenu, a brod kojim su došli takođe više nije hteo da odgovara na kontrole."

"To je urađeno zato da bi informacije sa artefakta ostale tajna dok ne dođe vreme da se otkriju", pomalo zbunjeno ubaci Kijavko. Do sada je već više puta slušao zamerke toj politici Hičija, da ostavljaju napuštene svemirske letelice i stanice.

"Da, znam", prihvati Oniko, kao da mu oprašta. "Šest drugih brodova sa Kapije prispeli su na isto odredište, i, naravno, svi do jednog su i ostali. Bilo je četiri trojke, jedna jedinica i još jedna petica, poput one moga dede, tako da se tu našlo ukupno dvadeset troje vasijskih istraživača. Na svu sreću, među njima je bilo osam žena u dobu za rađanje, tako da je kolonija preživela. Kad su nas na kraju ..." ona tu prvi put zastade.

"Kad su vas spasli?" ponudi joj Harold pravu reč.

"Nas nisu spasli. Mi nikada nismo bili izgubljeni, već samo zadržani u mestu. Dakle, kada su nas opet posetili, pre četiri godine, na artefaktu je bilo osamdeset pet stanovnika. Ja sam tada, naravno, bila još mala. Neki od nas su otišli pravo na Zemlju ili na druga mesta, ali moji roditelji su ostali zato što sam ja bila još malena, da bih dovoljno porasla da mogu nositi svoju težinu na ovim groznim teškim mestima."

"Misliš da je ovde teško!" podsmešljivo dobaci Harold. "Cvrc! Čekaj dok dođeš na planetu Pegi! Ili na Zemlju!"

"I hoću", odlučno reče Oniko.

"Sve se bojim", sumnjičavo odvrati Harold. "Odakle ti novac?"

"Imaću ga, jer se na mene primenjuju pravila sa Kapije", objasni Oniko. "Vasijski istraživači i njihovi potomci imaju pravo na nagrade i podelu stečenih vrednosti. Prema tim pravilima vrednost artefakta i njegove sadržine procenjena je na dve milijarde osam stotina miliona i još nešto dolara, podeljeno na broj preživelih vasijskih istraživača koji su prvi stigli na njega, a to je dvadeset i tri."

"Au!" uzviknu Harold, iskolačivši oči pri pokušaju da sračuna u glavi.

"Naravno", dodade Oniko, kao da se pravda, "pošto su moji roditelji jedini potomci četvoro od prvobitnih dvadeset i tri istraživača, ja nasleđujem sve četiri deonice - otprilike jednu šestinu ukupne sume - ako budu umrli ne izrodivši još dece - nadam se da neće", završi ona.

"Au". Harold je ostao bez teksta. Čak je i Kijavko bio impresioniran, iako ne novcem koji je imalo ovo dete - srebroljublje nije bilo jedan od poroka Hičija. On joj se divio zato što je svoju priču ispričala jasno i ubedljivo.

"Zaista", reče ona, "bilo je veoma lepo kada su došli ti novi ljudi. Toliko novih doživljaja! Toliko tema za razgovor! Neću da kažem da i pre toga nije bilo lepo - oh, šta se to događa?" uznemireno završi ona, osvrćući se oko sebe.

Smrkavalo se. Svetlost iznad njihovih glava naglo je tamnela, i umesto nje pojavio se znatno slabiji crveni sjaj. Za tren oka u kokosovom gaju postalo je mračno - dovoljno mračno da su palme, koje su evolucijom bile uslovljene da žive po kružnom ritmu smenjivanja tropskih dana i noći na Zemlji, mogle da se odmore pre nego što se opet pojave svetla i nastavi fotosinteza. "Ovo je zato da se drveće ne razboli", objasni Kijavko. "Ostaviće nam crvena svetla da bismo mogli da vidimo; drveću to ne smeta."

Nije smetalo ni Kijavku, što je Harold vrlo dobro znao. Smejuljio se od uživanja. "Glupavko se boji mraka, znaš."

Kijavko pogleda u stranu. Harold nije govorio istinu, ali nije sasvim ni slagao. Poreg gusto zbijene grupe zvezda u jezgru, gde su

živeli Hiči, nije bilo planete čija površina kad-tad ne bi bila osvetljena. Mrak nije bio strašan, ali je, u najmanju ruku, izazivao nelagodnost. "Ti si nam upravo pričala odakle si?" upita on, želeći da nastave razgovor.

"Ah, tako je, Sternatutore. Bilo je tako lepo! Čak su i prvi vasijski istraživači koji su se tu naselili zavoleli to mesto iako su, naravno, čeznuli za svojim porodicama. Ali bilo je hrane i vode do mile volje, a i dosta posla. Imali smo veoma mnogo hiči-knjiga, i više od stotinu uskladištenih Prastarih Predaka Hičija da s njima razgovaramo. Naučili su nas kako da koristimo vrećice", ponosito dodade ona, potapšavši svoju.

Kijavko ispruži prst da je dodirne i oseti toplo meškoljenje onoga što je bilo unutra. "Izgleda da je taj tvoj Predak veoma simpatičan", reče on.

"Hvala", ozbiljno odgovori devojčica.

"Ali tvoja vrećica je mnogo manja od moje", primeti on.

"Ah, to. Vidiš, nama nisu potrebni mikrotalasi. Imamo ih samo za Pretke. Moj tata kaže da smo od Hičija mnogo naučili - naravno, pošto smo najpre naučili njihov jezik."

"Hvala", uzvratila Kijavko. Nije mu bilo baš sasvim jasno na čemu joj zahvaljuje, ali delovalo je učtivo.

Harold, međutim, nije bio raspoložen za učtivost. "Sve što smo naučili od Hičija", reče on, "bilo je kako da budemo kukavice. A to, vala, nismo hteli da učimo!"

Kijavko oseti kako mu se na ramenima mišići skupljaju u čvorove. Emocije Hičija nisu iste kao kod čoveka, ali i Hiči mogu da se iznerviraju. "Ne dam da me nazivaš kukavicom, Harolde."

Harold tvrdoglavo nastavi: "Oh, ne govorim o tebi lično, Glupavko, ali ti znaš isto tako dobro kao i ja šta su Hiči uradili. Prosto su zbrisali i sakrili se."

"I ne dam da me ubuduće zoveš Glupavko."

Harold skoči na noge. "A kako to nameravaš da me sprečiš, a" podrugnu se.

Kijavko se diže nešto sporije, čudeći se samome sebi. Osećao se nelagodno u polumraku palmovog gaja, ali je počinjao da drhti i iz drugih razloga. "Nameravam da ti kažem da nemaš pravo da me

tako zoveš. Niko drugi me ne zove tim imenom."

"Niko drugi te ne poznaje tako dobro kao ja." Harold je bio uporan. Kijavko primeti da je dečak bio zbog nečega uvređen - Kijavko nije palo na pamet da upotrebi reč 'ljubomora'. Harold je podigao ruke i stegao pesnice; gle čudio se Kijavko, izgleda da hoće da se bije.

Možda bi i počeo. Možda bi mu Kijavko uzvratio udarac. Hiči su u uzajamnom ophođenju izbegavali nasilje, ali Kijavko je bio još veoma mlad Hiči i nije bio tako vaspitan kao što će za dvadesetak godina postati.

Ali ono što ih je zaustavilo nije imalo nikakve veze sa dobrim vaspitanjem. Bila je to Oniko. Glasno se zagrcnula, sa izrazom odvratnosti pogledala u kokosov orah u svojoj ruci i naglo ga bacila u stranu.

"Bože moj", govorila je kao da je nešto davi i stala da povraća.

Kada su se dečaci vratili u učionicu robotovaspitač, koji je, uz sve ostalo, posedovao i paramedicinske veštine, strogo ih je ukorio što su tom sirotom detetu dali da popije onako mnogo soka na koji nije bilo naviknuto. Za kaznu su morali da je otprate do stana i da ostanu tamo sa njom dok joj se jedan od roditelja ne vrati.

Tako su Harold i Kijavko, obojica, zakasnili na večeru. "Požuri malo, zaboga!" gundžao je Harold tik iza njega dok su silazili niz okno. "Dobiću po turu!"

Kijavko se i bez toga žurio koliko god je mogao, ljuljajući se naniže od jednog rukohvata do drugog, na čeličnom užetu za spuštanje. On se nije plašio da će dobiti po turu. Njegovi roditelji nikada ne bi udarili dete, ali on je bio nestrpljiv da se što pre vidi sa njima. Želeo je da ih nešto pita. Dok su hitali niz dugački hodnik do raskršća na kome su im obojici bili stanovi, Kijavkov desno, Haroldov levo, on je u glavi već sastavljao pitanja.

Izenada se obojica ukočiše u mestu. Kijavko zašišta od iznenađenja, a Harold zastenja: "Uh, do đavola."

Obojica su čuli prodorno metalno-elektronsko cijukanje, koje kao da je kroz kosti prodiralo pravo u mozak. Da bi sasvim sigurno primetili šta se događa, i svetlosti na tavanici se tri puta ravnomerno

pogasiše i upališe. Istovremeno, zaoriše se i glasovi svih robotoradnika. "Vežba!" doviknuše dečacima oni najbliži. "Smesta zauzmite položaj mirovanja! Ne mislite ni na šta! Lezite mirno! Ovo je Vežba!"

Voleo bih da umem bolje da pričam sa ljudima od krvi i mesa.

Voleo bih da mogu da vam ispričam o Kijavku, Oniko i Točku onako kako sam ih ja doživeo. Neću da kažem da sam ih doživeo neposredno. Nisam; nisam bio tamo. Ali sam isto tako mogao i da budem, jer se sve to događalo na Točku, kao uostalom i ma gde u Galaksiji, bivalo je zabeleženo negde u gigabitskom prostoru, i samim tim dostupno onima koji su tu obitavali, prošireni. Kao ja.

Prema tome, u izvesnom smislu, ja jesam bio tamo. (Ili 'već bio' tamo). Ali istovremeno sam radio i mnoštvo drugih stvari, od kojih su neke bile zanimljive, neke važne, a neke značile samo još jedno prebiranje po čežnjama i tugama koje mi obitavahu u glavi i koje, izgleda, nikako ne mogu da napustim. Ne znam kako to da vam objasnim.

Neću da kažem da nisam obraćao pažnju na priču o toj deci. Jesam. Dirnula su me. Ima nečeg što duboko dirne u srce, bar moje, kad je u pitanju dečija hrabrost.

Ne mislim na onu vrstu megdandžijske i podsmevačke hrabrosti, kao kad se Kijavko suprotstavio Haroldu, iako je to za jednog hiči-dečaka bilo veoma hrabro da ne kažem sociopatološko ponašanje. Mislim na one trenutke kada se neko dete suprotstavi pravoj opasnosti, možda čak nesavladivoj i nepobedivoj opasnosti. To je uzaludno, beznadežno, i od toga se srce slama, kao da gledate mače staro dve nedelje gde prkosno mauče na bika koji je pobjegao sa koride. Tu sam očajan.

Albert ne može uvek da podnese takva moja osećanja prema deci. Ponekad mi kaže da je možda trebalo da Esi i ja imamo dece, jer ih onda ne bih idealizovao kao sada. Možda je u pravu. Ali bez obzira na to šta je možda trebalo da uradim i što verovatno ne bih tada činio, meni nešto počeo da se topi oko srca (no, dobro, oko analoga fizičkog srca koje sam nekad imao a koje sada nemam) kad vidim decu kako rade ono što moraju da urade suočena sa nekim

daleko moćnijim užasom.

U stvari, ni Harold ni Kijavko nisu bili u početku toliko uplašeni. Vežba je bila Vežba. Do tada su imali mnogo takvih Vežbi. Legli su tamo gde su se zatekli. Zatvorili oči. Čekali.

Ovo nije bila Vežba druge klase, kao kad pristaje svemirski brod. To je bila opšta uzbuna kakve se prave neočekivano i moraju biti savršeno izvedene. Čim se utišao signal za uzbunjivanje, Točak je zamro. Robotoradnici koji nisu bili na dužnosti uključili su se na čekanje i ostali tako stojeći, kao zamrznuti. Svetla su postala prigušena i zavladao je polumrak, tek toliko da se mogu nazreti stvari unaokolo. Senzori inercije, koji su upravljali rotacijom Točka, samo su još jednom gurnuli prenosiocice mase na jedno mesto i zatvorili se; kao i kablovi za vertikalno podizanje; kao i sve bitno neorganske (ili, bar, ne više organske) inteligencije i mehanizimi na Točku.

Kijavko i Harold su se takođe zatvorili, odnosno onoliko koliko to deca mogu. Jedan od obaveznih predmeta za svu školsku decu na Točku bila je praktična obuka u onome što su neki ljudi nekada zvali 'satori' - potpuno pražnjenje uma. Njih dvojica su to sasvim dobro radili. Dok je ležao sklupčan kao fetus pored isto tako sklupčanog Harolda, Kijavko je ispraznio svoj um od svega, izuzev sivozlatne, ni-tople-ni-hladne, ni-svetle-ni-tamne sumaglice samozaborava unutrašnjeg bića.

Ipak, ne baš potpuno.

Jer, nikada ne možete postići savršenstvo u satoriju. Već i sam pokušaj da se postigne savršenstvo ovde je nesavršenstvo. U Kijavkovoju duševnoj sumaglici ipak su se meškoljile neke misli. Pitanja. Pitanja o Oniko, koje je Kijavko veoma želeo da postavi svojim roditeljima. Pitanje da li - nekim užasnim sticajem okolnosti - ova Vežba i nije samo Vežba, već stvarnost.

Pod ispod njegovog obraza bio je potpuno mrtav. Nije brujao od pumpi za ubacivanje vazduha, nije se čulo škripanje motora za pokretanje kablova. Ni glasa. Ni šuma, ni odjeka nećijih koraka. Nije se čulo čak ni neujednačeno i umirujuće bubnjanje i čegrtanje kad prenosnici prebacuju masu s jednog mesta na drugo da bi održali putanju Točka.

Kijavko je čekao. Kada su pitanja stala da mu se uobličavaju u umu on ih je odvojio od sebe, pustio da iščile onako, poluuobličena. Sve dok jedno nije počelo uporno da se ponavlja:

Zašto ova Vežba traje ovako dugo?

U stvari, prošlo je više od sata dok se najbliži robotočistač nije iznenada trgnuo i uspravio. Upravio je svoj senzor ka dvojici dečaka i rekao: "Vežba je završena. Možete da ustanete."

Naravno, to nije ni morao da im kaže. Još pre nego što je to izgovorio do kraja, Točak je opet počeo da oživljava. Svetla su se upalila. Udaljeno škripanje, trupkanje i podrhtavanje pokazivalo je da se svi mehanizmi za održavanje ponovo uključuju. Harold skoči na noge i osmehnu se. "Kladim se da mi je čale morao da ode na dužnost", uzviknu on sav srećan; u prevodu ta je primedba značila: Prema tome, neće se setiti da sam zakasnio. "I moj", prihvati Kijavko; a tada se, odjednom, prepade na pomisao da su i oba Onikina roditelja verovatno otišla, i zato su je, verovatno ...

"I zato su je, verovatno, ostavili samu." Harold potvrdi glavom. "I čemu je, dakle, vredelo to što smo morali da ostanemo s njom? Glupi roboti", reče on, šutnuvši jednog robotočistača pored koga su prolazili. "Zdravo. Vidimo se sutra."

"Naravno", učtivo odgovori Kijavko i pohita kući.

Kao što je očekivao, roditelja nije bilo. Robotodomaćica mu reče da su mu oca pozvali u Stolicu Snova, a da je Vežba zatekla njegovu majku i zadržala je daleko u trećem sektoru Točka. Oboje su bili na putu kući.

Otac je stigao prvi. Opet je izgledao umoran. "Gde ti je majka?" upita on. Umesto Kijavka, odgovori robotodomaćica:

"Femtovejv se zadržala jer je iskrsnuo jedan mali problem. Jedna od saobraćajnih linija nije se dovoljno brzo vratila u pogon posle Vežbe. Da li da spremim večeru?"

"Pa razume se", progundā Bremsštralung, umoran i iznerviran. "Dobro, a šta si ti radio Sternatutore? Zašto nisi rekao robotokuvarici da počne? Osim toga", dodade on, iznenada se setivši, "zašto te nije bilo pre dva sata?"

"Oniko se razbolela", objasni Kijavko.

Bremsštralung zastade na svom putu ka vazdušnom kupatilu, sa

već upola otkopčanom kesicom za memoriju. "A otkud je to sad ona postala tvoja briga? Jesi li ti robotolekar?"

Kijavko mu ispriča sve o kokosovom mleku. "Morali smo da je odvedemo kući. Ja sam hteo da idem, tata", branio se on, "ali njene robotodomačice su nam rekle da ostanemo s njom, i njen Predak se složio s tim."

Bremsštralung ironično ponovi: "Njen predak?"

"Pa, ne, naravno, ne mislim da je njen, tata, ali ona nosi jednog Pretka u vrećici. Ime joj je Ofiolit, mislim ime Pretka."

"Imajući u vidu da je samo ljudsko biće", s odobravanjem primeti Bremsštralung, "ta Oniko pokazuje pristojan stepen inteligencije. Oduvek se pitam zašto više ljudi ne nosi vrećice za memoriju. Naravno, njima nije potrebna radijacija kao nama, ali bez obzira na to, te vrećice su veoma korisne i za druge stvari."

"Da, ali ona u svojoj nosi jednog Pretka."

Iako premoren, Bremsštralung je ostao dobar otac. On klonu u rašljastu stolicu, dok mu je vrećica visila ispod nje, da objasni neke stvari svome sinu. "Moraš imati u vidu, Sternatutore, da su se oni Preci koji su slučajno bili zaboravljeni u doba Seobe osećali veoma usamljeni. Prirodno je bilo da da se zbliže sa prvim inteligentnim bićima koja su pojavila, pa makar ona bila i ljudi."

"Da, ali", napomenu Kijavko, "ja još uvek nemam Pretka u svojoj vrećici."

"Deca ne nose Pretke u vrećicama", objasni Bremsštralung. "Ne nose ih ni mnogi odrasli, jer Preci su veoma zauzeti važnim stvarima. Ali, kad porasteš ..."

"Da", složi se Kijavko, "ali ona nosi jednog."

Bremsštralung zastenja i ustade. Uporedo obesivši vrećicu sa memorijom pored ulaza u kupatilo, on zamoli: "Kasnije, sine, molim te! Mrtav sam umoran."

To sa Kijavkom nije bilo samo pitanje intelektualne radoznalosti. Nije čak bila ni ljubomora deteta zato što drugo dete ima lepšu igračku. U pitanju su bili moralni principi; možda bi se čak moglo reći religiozni.

I Hiči i ljudi su otkrili da vlastiti mozak dopune uskladištenim

inteligencijama, ali su do toga stigli različitim putevima. Ljudska bića su pošla preko kalkulatora i kompjutera i servo-mehanizama, sve do ogromnih gigabit mreža koje su odgajile i takve veštačke inteligencije kao što je Albert Ajnštajn. (I ako baš hoćete, i ja). Hići nisu pokušali da razviju vetačku inteligenciju. Nisu imali potrebe. Već u ranoj fazi naučili su kako da uskladište umove svojih pokojnika u mašinskom obliku. U stvari, retko koji Hići je zauvek umirao. Završavao bi kao Prastari Predak.

Neki čovek, astronom, koji bi hteo da izračuna orbitalne elemente planete u sistemu jedne dvojne zvezde, bez promišljanja bi problem preneo u računar. Za razliku od njega, Hići bi upotrebio skup mrtvih Predaka. U praksi su oba sistema bila podjedanko dobra.

Ali nije sve u praksi. Ljudi ne obožavaju svoje računare. Međutim, Prastari Preci Hićija zasluživali su - i zahtevali - određeno poštovanje.

Kijavkova majka je stigla dok se otac još kupao. Saslušala je njegova pitanja i rekla, trljajući ga po potiljku: "Posle večere, Sterni, hoćeš li? Otac ti se veoma zamara kad ima vanrednu smenu na Stolici Snova. A osim toga, i zabrinut je."

Kijavko zinu. Zabrinut? Umoran, u redu; to je Kijavko i očekivao. To je bila cena koju su plaćali svi stražari, provodeći sate i sate u Stolicama Snova, pokušavajući da otkriju prisustvo nepoznatih bića, strepeći da će možda jednog dana i uspeti - jer jednog dana će sigurno neko uspeti, a šta će se potom desiti - to niko nije znao.

Ali zabrinut?

Kada je najzad robotokuvarica stavila večeru na sto i roditelji se već oporavili i gotovo opustili, Bremsštralung s mukom progovori: "Ona Vežba nije bila predviđena unapred, Sternatutore. Dvojici stražara se učinilo da su nešto otkrili, i zato je bio dat znak za uzbunu." Kršio je ruke, što je odgovaralo sleganju ramenima. "Ono što su otkrili bilo je veoma neodređeno. Nije bilo ni jasno, ni snažno - ali u pitanju su bili dobri stražari. Naravno, odmah je moralo da nastupi opšte zatvaranje."

Kijavko zastade, držeći nož na pola puta do usta, i otac brzo dodade: "Ali ja nisam ništa uspeo da osetim, kad sam napokon stigao. Siguran sam. U to vreme ni drugi nisu više ništa osećali."

"I ranije se povremeno događalo da imamo uzbune", ponada se Femtovejv.

"Sigurno. Zato toliko mnogo nas i radi na tom poslu: da budemo sigurni da li je neka uzbuna lažna. Kao što znaš, može da prođe i milion godina pre nego što se pojave Mučke Ubice. Ko zna?" Bremsštralung brzo završi s jelom a onda se nasloni u stolici, preko svoje vrećice. "A sada, Sternatutore, šta imaš da me pitaš o svojoj drugarici Oniko?"

Kijavko polako skrenu pogled. Oh da, imao je milion pitanja, ali pomisao da je ono mogla da bude prava uzbuna zbog pojave Mučkih Ubica sve ih je potisnula. Lažna uzbuna, u redu, ali kako je neki stražar mogao biti siguran da će baš ta uzbuna biti lažna?

Ali otac očigledno nije želeo da nastavi razgovor o tome. Kijavko stade da se priseća i napokon pronađe pitanje koje ga je takođe opsedalo. "Tata? Nije u pitanju samo vrećica. Oniko ima strašno mnogo 'novca'. Zašto su oni toliko 'bogati'?" Upotrebljavao je engleske reči iako su govorili jezikom Hičija, jer u njemu ti pojmovi nisu postojali.

Bremsštralung sleže svojim širokim, žilavim ramenima. Kod Hičija to je bilo isto kao da se namrštio. "Ljudska bića", reče on tonom koji je sve objašnjavao.

Ali u ovom slučaju nije. "Dobro, tata", prihvati Kijavko, "ali sva ljudska bića nemaju toliko 'bogatstvo'."

"Ne, dabome da nemaju", odgovori mu otac. "Ovi ljudi su slučajno stekli neke aparate Hičija. Deo našeg 'vlasništva', Sterni. Čak nisu ni tragali za njim. Otkrili su ga pukim slučajem, ali prema ljudskim običajima to im je dalo 'pravo na svojinu', koju su zatim zamenili za 'novac'."

Femtovejv se umeša i reče umirujućim glasom: "Prema onome što su oni tada znali, naravno, ti aparati su bili napušteni." Zapucketala je jezikom u pravcu robotokuvarice, koja smesta raspredi sto i iznese im 'desert'." Ali to nije bila ni pita ni sladoled, već izvesne žilave puzavice kojima su se Hiči hranili i koje su im istovremeno čistile nepca i antisptički podmazivale zube posle obeda. "Pojam 'novca' ipak ima svoju ulogu", dodade Femtovejv, "jer služi kao neka vrsta grubog servo-mehanizma za uspostavljanje

društvene hijerarhije."

Bremsštralung izvadi jedno vlakno između zuba i dobaci pomalo negodujući: "Da li ti to predlažeš da Hiči usvoje taj isti sistem?"

"Ne, nikako, Bremi! Ali priznaćeš da je zanimljivo."

"Zanimljivo!" zagunđa on. "Glupo, eto, to bih ja rekao. Kakva je korist od tog 'novca'? Zar nemamo sve što nam je potrebno i bez njega?"

"Ne onoliko koliko ima Oniko", čežljivo upade Kijavko.

Bremsštralung spusti nož kojim je jeo i razočarano se zagleda u dečaka. Kad je progovorio, to nije bilo upućeno sinu, već supruzi.

"Vidiš li ti ovo?" zapita on. "Vidiš li šta se ovde događa sa našim detetom? Sada još samo treba da nam zatraži 'džeparac'. A trebalo bi da 'zaplačeš od bruke'", dodade, nesvesno upotrebivši engleski izraz jer Hiči ne plaču. "Mi smo i stariji i mudriji od njih! I kako smo samo dospeli u situaciju da se mi prilagođavamo njima?"

Femtovejv skrenu pogled sa muža na sina. Obojica su bili uznemireni. Dečak - u to je bila sigurna - uglavnom zato što je Bremsštralung bio uznemiren; ali povodi njenog muža bili su daleko ozbiljniji.

"Bremiti, dragi moj", strpljivo reče ona, "ima li uopšte smisla brinuti se zbog tih stvari? Znali smo šta će značiti izlaganje dečaka ljudskim vrednostima; o tome smo razgovarali pre nego što smo otputovali iz jezgra."

"Da, ciglih pet minuta", mrko joj odvrati muž.

"Pa, nismo ni imali više vremena." Femtovejv se saže da nešto šapne u svoju vrećicu. Ona poslušno nagna robotodomaćicu da promeni zidne slike u sobi. Prijatne jednoboje čipkaste šare izbledeše i nostalgični murali Doma, sa paviljonima i terasastim vrtovima koji su gledali na zalive i veličanstvene planine, pojavise se oko njih. "Kijavko neće zaboraviti", umirujuće reče ona.

"Ne, zaista neću, oče", potvrdi dečak glasom koji je podrhtavao od uzbuđenja.

"Ne. Nećeš dabome", mračno odreza Bremsštralung.

Ćutke su završili svoj korov-desert. A zatim, kada je robotodomaćica sve raspemila, posvetili su se neko vreme Precima, puštajući umorne, stare pokojnike da pričaju, žale se, savetuju. Ta

tradicija je bila veoma hičijevska i tako se Bremsštralung polako primirio. Kad je došlo vreme da Kijavko pođe na spavanje, bio je već sasvim onaj stari. "A sad, spavaj, sine moj", rekao je srdačno.

"Da, tata", prihvati Kijavko. A onda, opet: "Tatice?"

"Molim?"

"Moram li ja stalno da spavam u vreći? Zar ne mogu da dobijem pravi krevet, sa ćebetom i jastukom?"

Otac ga najpre pogleda zbunjeno, a zatim ljutito: "Krevet?" započe on ali Femtovejv se odmah umeša da na vreme spreči eksploziju.

"E sada je dosta, Sternatutore", podviknu ona. "Ni reči više. Odlazi!"

Uvređeni Kijavko ode u svoju sobu i besno stade buljiti u vreću i njenu debelu, meku postavu. Zaista je sramota što mora da spava u nečem takvom, kada svi drugi dečaci imaju krevete. A onda se ispenetra u viseću mrežu, navuče vreću sebi iznad glave, okrenu se u njoj jedno desetak puta, dok se postava nije formirala onako kako mu je bilo najudobnije, i zaspao.

U drugoj sobi njegovi roditelji su razmatrali svoje obešene mreže, pripremajući se i sami za spavanje. Bremsštralung je ćutao, dok su mu se žile na stomaku grčile od nezadovoljstva. Kad je to videla, Femtovejv opet promeni zidne slike. Ljupki pasteli nestadoše. Na svim zidovima preovladalo je crnilo i videlo se samo nekoliko stvari. Na jednoj strani, veliko tačkasto prostranstvo Galaksije. Na drugoj, skup pahuljičastih predmeta boje sumpora koji su i bili razlog njihovom boravku ovde.

"Vidiš li dragi", reče ona. "Sve to nema značaja u poređenju sa velikim ciljem kome svi služimo. Ne smemo nikada zaboraviti razlog zbog čega je naš narod otišao u Seobu, sve do jezgra - i zbog čega smo morali opet da izađemo iz njega".

Bremsštralung je tužno zurio u maglovitu, uzburkanu masu. "Neke stvari ipak imaju značaja", tvrdoglavo joj uzvрати. "Pravednost uvek ima značaja!"

Njegova žena blago se složi. "Jeste, Bremiti, pravednost uvek ima značaja. Ali u poređenju s Mučkim Ubicama, to više nije važno."

U ovom trenutku nema još mnogo da se kaže o deci. Život na Točku bio im je zanimljiv i srećan - neko vreme.

Pošto su uglavnom bili vršnjaci, njih troje su često bili zajedno. Radili su zanimljive stvari. Istražili su pluća Točka, gde su spletovi lisnatih puzavica rasli na otpacima iz sudopera i klozeta Točka, i upijali ugljen-dioksid koji su izdisala i ljudska i hiči tela. Obilazili su radionice gde nije bilo stvari koja se nije mogla popraviti, počev od igračke pa sve do svemirske letelice, jedne od ono nekoliko što su sačinjavale flotu Točka - Femtovejv je tu radila i sa oduševljenjem je provela decu da sve vide. Zavirili su i u same letelice, koje su visile na svojim valjkastim izbočinama uglavljenim u dokove, poput štenadi koje sisaju. Promolili su noseve i u biblioteku, sa milionima registrovanih lepeza podataka uključenih u utičnice. Tu, na tim policama, boravile su sve priče koje su ikada ljudi ispričali, i sve uspomene Predaka Hičija, i svi rečnici i zbirke, i tekstovi obeju rasa - dobro; ne baš svi, ali dovoljno da Kijavko, Harold i Oniko budu potpuno zaprepašćeni. Posetili su zoološki vrt, u kome su mačke, krave, majmuni i domaće životinje Hičija, i razni neobični stvorovi pasli ili visili sa šipki, ili se odmarali, glave oslonjene na šapu, zureći sa svoje strane u decu koja su zurila u njih. Bilo je zastupljeno samo nekoliko desetina živih bića, ali bila su to jedina bića bez razuma koja su većina te dece ikada videla.

Posetili su čak i Stolice Snova.

Deci se retko dozvoljavalo da tu uđu, ali Kijavkov otac je jamčio da će biti disciplinovana. I tako su jednog dana, kada je Bremsštralung imao slobodan dan, dobili dozvolu da sa bezbednog odstojanja bace pogled na to mesto.

Bilo je zaista uzbudljivo. Stolice su bile poređane duž spoljnog omotača Točka, u skupinama od po četiri na rastojanju od tri stotine metara. Svaka skupina bila je zatvorena u malu kristalnu poluloptu, napravljenu od materije koja nije propuštala ne samo svetlost, već ni bilo kakav oblik elektromagnetnog zračenja. Da li je to bilo neophodno? Niko nije bio siguran, ali možda pomaže - sve što zadatak stražara može učiniti pouzdanijim bilo je vredno truda, čak i kad bi postojala samo mala verovatnoća da će biti od značaja.

Kao što je već bilo uobičajeno u vreme kad nema vežbe, samo po

jedna stolica u svakoj skupini bila je zauzeta. "Uхватите се за руке", nauči ih Bremsštralung, "i moći ćete da pridete malo bliže."

Oprezno, na vrhovima prstiju, deca priđuše na metar od jednog dežurnog stražara, jedne žene ljudskog roda iz drugog sektora, čije su oči bile zatvorene a uši zapašene. Izgledalo je kao da spava kad su oni zavirili da je vide kroz razmake na sjajnoj mreži antena kojom je bila okružena. Kroz kristal su mogli da vide i ispod sebe - 'ispod', u skladu sa geometrijom Točka koji se lagano okretao - i ugledali su mali svemirski prostor, zajedno sa dalekom loptom kugle blica muljevite boje. Kijavko oprezno steže Onikinu ruku. Nije mu se više gadio dodir ljudskog mesa - tako masnog, elastičnog, tako debelog. U stvari, pomalo je i uživao da je drži za ruku. Ali bio je iznenađen što se činilo da i ona pomalo uživa da drži njegovu, jer Harold još odavno nije propustio da mu objasni da je dodir vrelog, treperavog mesa Hičija isto tako odvratno jednom ljudskom biću. Možda Oniko nije tako osećala. Ili je, možda, bila isuviše učtiva da bi mu to stavila do znanja.

Kada su se nagledali do mile volje, Bremsštralung ih isprati do prve javne saobraćajnice Točka. Onda se vrati da se pripremi za svoju smenu. Vraćajući se u svoje stambeno područje deca su uzbuđeno brbljala o onome što su videla, zaustavivši se samo jedanput, da bi se pridružila jednom razredu najmlađih koji je pošao da prvi put vidi akvarijum.

Akvarijum nije bio samo neka vrsta muzeja. Hiči su se velikim delom hranili plodovima mora, a takođe i neki ljudi. Mnoge životinje u akvarijumu će, pre ili posle, završiti na nečijem stolu. Kijavko, Harold i Oniko išli su za mališanima, ne buneći se na njihovu galamu; zabavljale su ih njihove reakcije na neobične morske zmije ogromnih čeljusti koje su Hiči voleli da jedu, ili na lignje koje su bile namenjene čovekovoј kuhinji. Jedna od lignji obrela se blizu staklenog zida akvarijuma, i kada su se trogodišnja deca približila ona je potamnela i izbacila mlaz svoga mastila dok se udaljavala poput rakete. Jedno dete se trže i uzviknu. Harold se nasmeja. I Oniko se nasmejala. Nakon kraćeg oklevanja, i Kijavko se nasmeja, iako smejanje Hičija, naravno, nije bilo isto kao grč na licu ljudskog bića.

"Glupavi klinци", reče Oniko tonom materinske ljubavi. "Sećam se

kako sam ja prvi put ..."

Nije završila.

Opet se začu cijukanje za uzbunu, i svetla stadoše da se gase. "Vežba! Vežba!" povikaše robotovaspitači.

Iako su svi smesta popadali na pod, Harold je ipak uspeo da na brzinu upita najbližeg robotovaspitača: "Zašto imamo Vežbu baš sada?"

"Lezi mirno! Isprazni um!" naredi ovaj, ali ipak u magnovenju popusti. "Ovo je samo Vežba druge klase", dodade. "Približava nam se još jedan nepredviđen brod - a sad, zauzmi položaj!"

To su svi i učinili, čak i oni najmlađi. Ali Kijavku nije bilo lako da isprazni svoj um, jer u njemu je bilo jedno pitanje. Da, naravno, kad god bi pristajao neki brod dolazilo je do Vežbe druge klase, i to nikoga nije plašilo.. ali nikada još nije doživeo da taj brod stigne nepredviđeno.

A taj brod je pripadao USPMU.

Kada se vežba završila i Kijavko se vratio kući, nepredviđeni brod je već u tišini ležao na svom doku, ali još nije odlazio. A glasine su se širile poput požara.

Bremsštralung ih je potvrdio. "Tako je, Sternatutore, moraćeš da odeš. To važi za svu decu. Svi koji nisu odrasli moraju biti evakuisani sa Točka, jer ne smemo rizikovati da neko dete počne da zrači kad nije vreme."

"Ja sam drugi u razredu u satoriju, tata!"

"Dabome da jesi! Ali Udružena Straža protiv Mučkih Ubica je naredila da moraš ići zajedno sa ostalima. Molim te, sine. Mi tu ništa ne možemo."

"Oni će se dobro starati o vama", ubaci Femtovejv, ali glas joj je, usled brige, bio još promukliji nego očev.

"Ali gde ja to idem?" preklinjao je Kijavko.

Roditelji mu se samo zгледаše. "Tamo gde će ti biti dobro", najzad odgovori njegova majka. "Još ne znamo gde. Vi, deca, došli ste ovamo sa raznih mesta, i ja mislim da vas neće odmah sve vratiti tamo odakle ste. Ali ne brini, Sterni, o vama će se dobro starati. I to će biti samo privremeno, dok se ta lažna uzbuna ne razjasni. Uskoro

ćete opet biti sa nama."

"Nadam se" zaključio njegov otac.

Više nije bilo vremena. Nije bilo vremena ni da se poslednji put obiđe zoološki vrt, ni kokosov gaj, ni bilo šta; tek samo jedno kratko okupljanje u školskoj dvorani, da bi deca pokupila svoje stvari i oprostila se od robotovaspitača.

Robotovaspitač tog dana nije uspevao da održi red. Nije, zapravo, ni pokušao. Samo se pozabavio sa svakim pojedinim đakom, opraštajući se, proveravajući da li su svi ispraznili svoje pregrade, dok su druga deca uzbuđeno čavrljala, puna iščekivanja i straha. Niko još nije znao kuda idu. Harold se, naravno, nadao da idu na njegovu planetu.

Kijavko je osluškivao, pun sete. Pitao se da li zavidi Haroldu. Da li je planeta Pegi zaista bila onakva kakvom ju je Harold opisivao? Leto bez prestanka? I nema škole? I milioni hektara divljeg voća i bobica koje su se mogle brati u svako doba, i svakog dana?

"Daleko je odavde", upravo je govorio Harold. "Kladim se da ću morati da presednem na drugi brod. A to znači da ću morati da putujem mesec dana dok ne stignem kući."

"Meni će biti potrebno tri meseca", tužno primeti Kijavko.

"Da, to je zbog vašeg glupog Švarcšildovog omotača", objasni Harold, što je bilo potpuno nepotrebno dečaku koji je već jednom prošao kroz njega. "Ali ti ne misliš da ćeš ipak ići tamo, zar ne, Glupavko? Pobogu, pa neće valjda slati ceo svemirski brod zbog nekoliko malih Hičija? To bi bilo neefikasno. To neće nitko učiniti."

Tu je Harold bio u pravu. Na Točku nije bilo toliko mnogo dece, i zato će zemaljski svemirski brod koji ih prima uraditi samo jednu moguću stvar. Otići će na Zemlju.

Harold je bio izvan sebe. Oniko se bojala. Kijavko je bio - u redu, Kijavko ni sa nije znao šta je bilo, jer svakog trenutka se u njemu uzbuđenje što napušta svoje roditelje borilo sa radoznalošću zbog ovog iznenadnog i do tada nedoživljenog preseljenja. Na kraju je ostala samo duševna zbrka.

Imali su manje od dvanaest sati da se ukrcaju. To je bilo dobro. Što manje vremena da uzbuđenje iščili i da strah i žalost narastu -

utoliko bolje.

Najzad su jedan po jedan trupkajući ušli u ogromnu međuzvezdanu letelicu, čim se iskrcalo stotinak novih stražara sa svojom opremom. Onikini roditelji su bili tu, nemo grleći svoju kćer. Takođe gospodin i gospođa Vroček, i Kijavko učtivo skrenu pogled kada je Harold počeo da plače na rastanku.

"Zbogom oče. Zbogom majko", reče Kijavko.

"Zbogom, dragi Sternatutore", prihvati otac, trudeći se da mu se po glasu ne opazi koliko je uzbuđen. Kijavkova majka se nije ni trudila.

"Biće ti lepo, mali moj Sterni", obeća ona, dok ga je grlila. "Nećemo moći da se čujemo, jer je saobraćanje sa Točkom već prekinuto... ali... oh, mali moj Sterni!" Ona ga čvrsto zagrlila. Hiči ne plaču, ali u njihovom fiziološkom ustrojstvu i umu ništa ih ne sprečava da osete žalost rastanka isto onako duboko kao i ljudska bića.

Kijavko se okrenu u stranu.

Hiči nemaju običaj da se ljube na rastanku, ali dok je ulazio u svemirski brod Kijavko požele da sada, u ovoj prilici, naprave izuzetak.

3. REČ IMA ALBERT

Zovem se Albert Ajnštajn, odnosno tako me zove Robinet Brodhed, i mislim da bi trebalo da vam objasnim neke stvari.

Uprkos svim onim visprenim pogrešnim počecima priče, Robin je propustio da vam prenese dobar broj podataka koje ja smatram neophodnim. Između ostalog, ko su Neprijatelji. Pomoći ću mu. To uvek i činim; pomažem Robinetu Brodhedu.

Najpre da vam objasnim svoju situaciju.

Pre svega, ja nisam 'pravi' Albert Ajnštajn. On je mrtav. Umro je mnogo godina pre nego što je bilo moguće, bar kad su ljudi u pitanju, da se nečija ličnost uskladišti kao baza podataka nakon što joj se istroši onaj fizički, telesni deo. Zato više ne postoji ona istinska kopija pravog Alberta Ajnštajna. Ja sam, u najboljem slučaju, samo približna slika onoga što bi on bio da je postao kao ja.

Ono što ja jesam potpuno je drukčije od bilo kakve rekonstrukcije jednog ljudskog bića. U osnovi, ja sam samo jedan obični sistem za skladištenje i ponovno pronalaženje podataka, koga su maštovito ulepšali određenom spoljnom pojavom. (Onako kako su ljudi nekada skrivali svoj telefonski aparat pored postelje u ukrasnog plišanog mecu). Da bih delovao nekako više prijateljski svom korisniku, taj moj korisnik, Robinet, zahtevao je da izgledam i da se ponašam kao čovek. I tako mu je moj programer poklonio mene. Učinila je to drage volje. Ona voli da se šali sa Robinetom, jer mu nije samo programer već i supruga, S. Ja. Lavorovna-Brodhed.

Dakle, moj izgled i ponašanje su takvi kakvi su samo zato da bi se zadovoljio jedan Robinov mali prohtev.

Mislim da bi bilo pošteno da kažem da je Robin osoba sa mnogo prohteva, a i veoma ćudljiva. Ne omalovažavam ga. On tu ne može ništa. Jer, Robin je počeo svoj život kao čovek od krvi i mesa.

Zato je propatio, jer je imao sve one nedostatke koje imaju telesna bića. Um mu je bio neprecizan; u svakom slučaju, nije bio matematički. Bio je proizvod jednog običnog telesnog mozga, koga stalno zapljuskuju plime i oseke hormona, koga stalno skreću na stranputicu senzorni imputi kao što su patnja i uživanje, i koji je

savršeno u stanju da se zaplete u programske elemente koji su potpuno izvan mojih iskustava, kao što su 'sumnja', 'osećanje krivice', 'ljubomora', 'strah'. I to mi je neki život. U stvari, zaista je pravo čudo da uopšte može tako dobro da funkcioniše. Ja to nikada ne bih bio u stanju. Istini za volju, ne mogu da kažem da se u to razumem, jer ja sam tako nešto nikada nisam osetio, izuzev kao analog.

Ali to ne znači da ne znam kako da postupim u takvim situacijama. Programi Esi Brodhed mogu gotovo sve. "Razumevanje" je tu savršeno nepotrebno - da biste ušli u svemirski brod i pritisnuli komande ne morate razumeti princip na kome radi. Ja mogu da predvidim kako će određeni podsticaji delovati na Robinovo ponašanje bar isto toliko dobro koliko i on, i nije mi potrebno da 'razumem', da bih to mogao.

Na kraju krajeva, ja ne razumem ni kvadratni koren od minus jedan, ali me to ne sprečava da ga korisno upotrebim u jednačinama. I uspešno. E na I puta Pi na kvadrat jednako je -1. I uopšte nije bitno što su sve te količine iracionalne, transcendentne, imaginarne ili negativne.

A nije bitno ni što je sam Robin sve to. Jeste. Sve to. Pogotovo je negativan, najveći deo vremena, i to ga sprečava da bude u onom iracionalnom, a kamoli transcendentnom stanju 'srećan'.

Baš glupo od njega. Prema svim objektivnim merilima Robinet Brodhed je uspeo u životu. Ima sve ono što ljudska bića žele. Ima ogromno bogatstvo - doduše, sada ga ne poseduje on lično, jer je on sada uskladišten, a ljudi imaju nekakve smešne pravne začkoljice o pokojnikovom pravu vlasništva; ali bogatstvo je preneto na njegovu još fizički živu suprugu (ili 'udovicu'), i ima ga toliko mnogo da Robin treba samo da kaže ako poželi da potroši nekoliko stotina miliona na ovo ili na ono. On čak i tu mudro koristi svoje bogatstvo. Najveći deo troši na Brodhedov institut za ekstrasolarna istraživanja, koji ima ogranke po mestima kao što su London, Brazilija, Jahore, planeta Pegi, i još u desetak raznih mesta u nekadašnjim Sjedinjenim Državama, a da i ne pominjem njegovu flotu istraživačkih brodova koja je stalno zauzeta njuškanjem po Galaksiji. Zato mu život ima 'smisla', a on sam ima mnogo 'moći'. šta nam je još ostalo?

'Zdravlje'? Naravno, ima i njega; ako bilo šta na njemu zakaže, smesta će biti ispravljeno. 'Ljubav?' Nego šta! Ima suprugu kakve nema na svetu, S. Ja. Lavorovnu-Brodhed - ili bar njenu uskladištenu simulaciju, a ta simulacija je u osnovi savršena, jer je S. Ja. lično programirala svoju dvojnicu.

Jednom reči, ako neko ko je od krvi i mesa, ili bar neko ko je takav nekada bio, ima razloga da bude srećan, onda je to Robin.

Što nam istovremeno pokazuje da 'razum' u njegovoj psihologiji ne zauzima vladajuće mesto. Veoma često je baš nesrećan. Tipični primeri su njegova beskonačna razmišljanja i smušenost o tome koga je on to u stvari voleo, i šta je on to podrazumevao pod pojmom 'ljubavi', i da li je bio 'pošten' i 'veran' svojim raznoraznim ljubavnicama.

Na primer:

Robin je voleo Džel-Klaru Mojnlin, u vreme dok su još oboje bili od krvi i mesa. Pa su se posvađali. Pa su se pomirili. A onda je, sticajem okolnosti koje nijedno od njih dvoje nije bilo u mogućnosti da spreči, on nju napustio u crnoj rupi gde je provela trideset godina.

Naravno, to je zaista bilo loše. Ali ne njegovom krivicom. A ipak je proveo sate i sate na kauču moga kolege, računarskog psihoanalitičara Sigfrida fon Šrinka, da bi svoj um 'oslobodio osećanja krivice' zbog kojeg je veoma mnogo 'patio'.

Iracionalno? Nego šta. Ali tu nije kraj priče.

U međuvremenu, dok mu je Klara bila beznadežno van domašaja - i to, koliko je tada mogao da zna, zauvek - sreo je i 'zaljubio se' i oženio se mojom stvoriteljkom, S. Ja. Lavorovnom. Prema svim merilima kojima ja raspolazem za ocenjivanje takvih stvari, to mu je bio odličan potez. Ali onda se opet pojavila Klara. Kada je Robin morao da se suoči da činjenicom da 'voli' i jednu i drugu istovremeno, jednostavno je zapao u stanje tuge.

Sve se još više pogoršalo zato što je nekako u to vreme i umro. (To jest, njegovo fizičko telo se bilo istrošilo i morao je biti uskladišten u gigabitskom prostoru). Čovek bi normalno pomislio da će to samo uprostiti situaciju. Jer, očigledno je da takve biološke stvari više nije trebalo da ga se tiču. Pa, ništa biološko na njemu više nije ni postojalo. Ali, ne, tako ne može kada je u pitanju Robin

Brodhed!

A Robin, uprkos svemu, nije beznadežno glup. (Hoću da kažem, kada se ima u vidu da je nekada bio čovek od krvi i mesa). Isto tako dobro zna kao i ja da pitanja kao što su 'vernost' i 'ljubomora' i 'seksualni prestup' u antropološkom smislu imaju isključivo veze sa činjenicom da 'ljubav' podrazumeva 'polno opštenje' a ovo opet 'razmnožavanje' - te da se ljubomora, u osnovi, svodi na pitanje kako obezbediti da dete koje odgajaš bude zaista i genetski tvoje. Zna on to dobro. Na žalost, ne može i da oseti. Čak i sama činjenica da on, pre svega, nikada nije biološki začeo ni jedno jedino dete, ništa ne menja na stvari.

O kakvim li samo koještarijama brinu ti ljudi od krvi i mesa! Čak nastavljaju da brinu i onda kada su već unapređeni u nematerijalni oblik postojanja, kao ja.

Ali Robin se zaista mnogo brinuo, a kada se on brine, brinem se i ja. O njemu. Jer i to je jedna od stvari za koje sam programiran.

Primećujem da postajem opširan, gotovo isto onako kao Robin.

Šta mogu, tu pomoći nema. "Kakav gazda, takav sluga", kaže jedna stara poslovice ljudi od krvi i mesa - čak i kada je taj 'sluga' isključivo sintetička tvorevina koja se sastoji od podprograma i baza podataka, kao što sam ja.

Sada prelazim na Neprijatelje.

Oni su jedna rasa inteligentnih bića, bestelesnih (u stvari, nematerijalnih), koje su otkrili Hiči. Neprijatelji (Hiči su ih nazvali 'Mučke Ubice', a to su prihvatili i mnogi ljudi, ali meni se taj naziv nikad nije dopadao) su prosto zbrisali bar četiri civilizacije i još nekoliko veoma oštetili.

Bilo je očigledno da nisu trpeli fizička bića ma koje vrste.

Čak se pokazalo da ne trpe ni materiju ma kakve vrste. Na neki način - čak ni ja nisam uspeo da otkrijem kako - uspeli su da vasioni dodaju toliko mnogo mase da se njeno širenje usporilo. Jednom u budućnosti ona će kolabirati u samu sebe i počće opet da se širi; jedini logični zaključak je da će se tada Neprijatelji nekako ponovo umešati i učiniti da ta druga vasiona postane gostoljubivija za njih.

Objektivno gledano, taj projekat je elegantan i zadivljujući. Ali Robina nikada nisam uspeo da ubedim u to; ostao je pristrasan i na

strani materije, valjda zato što je imao nesreću da odatle potekne.

Neprijatelji su još prisutni, zatvoreni u svoju vlastitu crnu rupu - onu atipičnu crnu rupu koja ne sadrži materiju, već koja guta energiju. (Energija od koje se sastoji njena masa su, naravno, sami Neprijatelji). Takva crna rupa je dobila i ime. Zove se kugelblic.

Kada smo Robin i ja prvi put sreli Hičija po imenu Zapovednik i njegovu posadu, bila je to prava trauma za Hičije.

Oni su svojevremeno rešili pitanje 'Mučkih Ubica' tako što su pobjegli i sakrili se. Nisu prosto mogli da poveruju da će ljudska bića biti toliko nepromišljena da se opredele za nešto drugo. Ispričali su nam šta se dešava i bili zgranuti kada smo mi odbili da sledimo njihov primer.

Kada se Zapovednik na kraju uverio da je čovečanstvo (ubrajajući tu, ovom prilikom, i ovakve kao što sam ja) rešilo da sačuva našu Galaksiju, pomirio se sa neizbežnim. Nije mu se dopalo. Ali, prihvatio je. Vratio se istim putem natrag, tamo odakle su Hiči pobjegli kada su shvatili koliko su Neprijatelji opasni: u veliku crnu rupu u jezgru Galaksije. Zadatak mu je bio da obavesti ostale Hičije da im je sve planove upropastila ta bezobrazna rasa ljudskih bića, i da ih nagovori da nam pomognu.

Bilo je zaista prilično hitno. Hiči su raspolagali ogromnim resursima. Iako smo već decenijama proučavali njihovu tehnologiju i pokušavali da je povežemo sa svojom - pre nego što je ikada neki živi čovek ugledao živog Hičija - još je bilo za nas mnogo nepoznanica. Zato je Zapovednik obećao da će pokrenuti Hičije da nam pomognu da bismo se - odmah - pripremili za onaj dan kada će Neprijatelji možda izaći da unište još nekoliko vrsta živih bića u vasioni.

Na žalost, za Hičije 'odmah' nije značilo ni približno ono što 'odmah' znači nama - čak i kad među 'nas' ubrojimo ona žalosno usporena ljudska bića od krvi i mesa. Satovi u crnim rupama kasne. Faktor dilatacije vremena u jezgru učinio ih je sporijim u odnosu na ljudske za, otprilike, četrdeset hiljada prema jedan.

Srećom, 'odmah' je za njih značilo što pre mogu, i oni su se odazvali - u stvari, zaprepašćujuće brzo - kad se sve uzme u obzir. Prvi hiči-brod koji je iskrasnio iz njihove ergosfere pojavio se,

takoreći, istog časa - što znači posle samo osamnaest godina! Drugi je prispeo već devet godina posle prvoga.

Mogli su da stignu tako brzo zato što su stalno održavali određen broj brodova u stanju pripravnosti. A oni prvi Hiči koji su stigli do nas bili su nam od neprocenjive koristi. Pomogli su nam da sagradimo Stražarski točak, da bi neprestano držali na oku kugelblic, i pomogli su nam da pronađemo sva skrovišta, širom Galaksije, u kojima su Hiči držali svoje aparate 'na ledu' ... a to je, opet, često podrazumevalo i vasijske istraživače sa Kapije koji su stigli dotle i ostali 'na ledu' - jer nisu umeli da se vrate.

Mislim da bi sada trebalo da vam kažem i nešto više o analima Hičija, da vam objasnim zašto su se onoliko uplašili.

Prema već ustaljenoj praksi, stotine hiči-brodova bili su stalno na nekom putovanju, istražujući i otkrivajući nove svetove. Hiči su bili radoznali isto koliko i ljudska bića, i isto tako čvrsto rešeni da otkriju sve što se otkriti može.

U nauci je postojalo veoma mnogo teoretskih problema koji su ih kopkali. Hteli su da saznaju i odgovor na problem 'nedostajuće mase' - okolnost da težina celokupne materije koja se može opaziti u vasioni nije dovoljna da objasni primećeno kretanje galaksije. Da li protoni zaista propadaju? Da li je pre Velikog praska nešto već postojalo, i ako jeste, šta je to bilo?

Ljudski naučnici su takođe lupali glavu o tome, još u ono vreme dok nismo upoznali Hičije. Ali Hiči su bili u velikoj prednosti u odnosu na te nekadašnje ljude (uključujući i mog slavnog imenjaka). Mogli su da izađu u vasionu i pogledaju.

Tako su i učinili. Slali su ekspedicije da proučavaju nove i supernove i netronske zvezde i bele patuljke i pulsare. Merili su protok materije između bliskih parova dvojnih zvezda, i izmerili kretanje radijacije usisnih gasova oko crnih rupa. Čak su naučili i da zavire u Švarcšildove omotače oko crnih rupa, što je kasnije dovelo do razvoja nekih korisnih tehnologija; a da i ne pominjem da su takođe bili veoma radoznali da otkriju na koji se način čestice spajaju u atome, atomi u molekule, a molekuli postaju živa bića, poput njih samih.

Mogu da sažmem u jednu jedinu reč šta su to Hiči želeli. Želeli su sve.

Ali ni za čim nisu tako ozbiljno i prilježno tragali po svemiru kao za razumnim oblicima života, drukčijim od njih samih.

Vremenom su uspjeli da otkriju dva takva primera - bolje rečeno, gotovo da su uspjeli.

Prvo otkriće im je bilo sasvim slučajno, i odmah nakon radosti donelo im je razočaranje. Bili su iznenađeni kada su na jednoj maloj, ledenoj planeti, koja inače ne bi zavredela da je još jednom pogledaju, otkrili neke čudne nepravilnosti u magnetskim poljima. U početku nikome to nije izgledalo zanimljivo. A zatim, tokom jednog rutinskog pregleda, posada Hičija na jednom istraživačkom brodu proverila je izveštaje instrumenata jedne robot-sonde. Planeta je bila udaljena više od 200 a.j. od svoje već poluugašene zvezde K-3, i u svakom slučaju nije bila mesto gde biste mogli očekivati da će se razviti život. Površinska temperatura joj je bila približno 200 K, i na njenom ledenom pokrivaču nije se ništa micalo. Ali kada su istraživači Hičija zvučnim talasima ispitali led, otkrili su sahranjene u njemu ogromne mase metala. Kada je uzbuđena posada zatražila toplotne bušilice i poslala ih dole, da vidi šta je posredi, pronašli su zgrade! Fabrike! Mašine!

I nijedno jedino živo biće.

Morali su da prihvate obeshrabrujuću činjinicu da su na toj planeti nekada postojala razumna bića na odmaklom stupnju ranog industrijskog standarda - sudeći, bar, prema ostacima koje su iskopali - ali da ih tamo više nema.

Datiranje ledenih jezgara pokazalo je da su Hiči zakasnili pola miliona godina da pronađu nekoga u životu, ali to još nije bilo ono najgore. Najgori su bili nalazi geologa i geohemičara koji su nepobitno dokazali da se ta i takva planeta nije mogla razviti prirodnom evolucijom na toj i takvoj orbiti; sastav joj je bio sličan Venerinom, Zemljinom i Marsovom, dakle onakav kakav se može naći samo u blizini primarnih zvezda.

Nešto je tu planetu zavitlalo tako daleko od njenog sunca da se zaledila.

Naravno, mogla je to biti neka astronomska slučajnost, kao što je

(iako statistički neverovatno) blisko mimoilaženje sa nekom zvezdom. Ali nijedan Hiči nije mogao u to da poveruje iako su svi to želeli.

A onda su otkrili drugu veliku tragediju.

Nije se odmah videlo da je u pitanju tragedija. Naprotiv, bila je to velika nada, koja je potrajala veoma dugo - više od jednog stoleća! Počelo je kada je jedna letelica Hičija nanjušila radio-prenos, pratila ga do izvora, i otkrila istinski, neporecivi artefakt neke visokorazvijene tehnološke civilizacije koji je putovao kroz međuzvezdani prostor.

Na njemu nije bilo žive posade. Nije je ni moglo biti, izuzev, možda, mikroorganizama. Taj predmet je bio ogromna, neizrecivo tanka metalna paukova mreža, koja je u prečniku imala hiljadu kilometara, ali je bila tako vilinski svilenkasta i meka da je cela težila manje od čovečjeg nokta.

Hičijima nije dugo trebalo da shvate šta imaju pred sobom. Na spojevima tankih niti nalazili su se predmeti nalik na tranzistore i trake od piezoelektričnih materijala. Taj predmet je bio kalkulator. Bio je uz to i kompjuter, kamera, radio-odašiljač - sve to čudesnom veštinom spojeno u tanani splet koji biste mogli smrviti stisnuvši ga u šaku.

Bio je to robot-jedrenjak, na svetlosni pogon.

Dokaz je bio nepobitan: u vasioni su postojala razumna živa bića, poput Hičija! Ne samo razumna bića, već bića na tehnološkom nivou, bića koja putuju međuzvezdanim prostorima. Odmah su shvatili da je to ultrasvetlosna međuzvezdana sonda, zvana 'zvezdana pahuljica', koja je izletela da istraži Galaksiju pomoću radijacionog pritiska, da obiđe druge zvezde i da radio-talasima šalje izveštaje svojim tvorcima, negde na njihovoj rodnoj planeti.

Ali gde se nalazila ta njihova planeta?

Posada na hiči-brodu je, na žalost, propustila da izmeri tačno usmerenje mreže u trenutku kada ju je uhvatila. Iako su joj približno znali pravac, sa mogućim odstupanjima u okviru od nekoliko stepeni, taj opseg od nekoliko stepeni obuhvatao je nekoliko stotina miliona zvezda, što bliskih što dalekih.

Tokom sledećih stoleća, svaki hiči-brod koji je odlazio u vasionu,

bez obzira na odredište, nosio je sa sobom posebni radio-prijemnik, namenjen samo jednom zadatku. Bio je stalno uključen, i bavio se isključivo osluškivanjem, ne bi li otkrio pesmu još neke od tih zvezdanih pahuljica.

I našli su ih.

Prva je bila oštećena; usmerenje joj više nije bilo savršeno - ali ipak je bilo dovoljno da im suzi izbor na približno milion zvezda, što je značilo poboljšanje za dva reda veličine. A onda su pronašli jednu sasvim novu, u odličnom stanju, savršeno usmerenu do najmanje pojedinosti.

Istraživači Hičija sjatili su se odmah u taj deo Galaksije. Još je trebalo pretražiti mnogo zvezda, ali njihov broj se sada merio stotinama, a ne milionima. Sve su ih pretražili. Ova nije imala planeta. Ove dve su bile bliske dvojne zvezde, gde se na planetama, čak i da su postojale, ne bi mogao razviti život. Ostale su bile isuviše nove i sjajne, isuviše mlade da bi život i njihovoj blizini imao priliku da evoluiru ...

Preostala je još jedna.

Na prvi pogled nije mnogo obećavala. Onako tinjajuća, malena i mračna, nije čak mogla da bude ni neutronska zvezda. Ali, ipak, mora da su već prošle stotine hiljada godina od kada je bila nova. Planete su joj bile sažežene i gole. Na njima više nije bilo ničega što bi se moglo nazvati živim stvorenjem.

Doduše, bila je na pravom mestu. Doduše, imala je i planete ...

Na njenoj četvrtoj planeti... niz ruševina protezao se preko doline koja je nekada očevidno bila brana; jedan tunel bio je zatrpan obrušnim padinama neke planine - da, to je bilo mesto odakle su poletele one zvezdane pahuljice.

I Hiči su još jednom stigli prekasno.

To već počinje da izgleda, pomislili su Hiči, kao da neko kruži Galaksijom i uništava civilizacije pre nego što oni uspeju da dopru do njih.

Ili pre nego što te civilizacije uspeju da pošalju nekog svog živog predstavnika u međuzvezdani prostor.

I tada su Hiči napravili ono poslednje, užasno otkriće. Poslali su u svemir jednu ekspediciju kojom je rukovodila ona čudesna hiči-žena

po imenu Tangenta, i pred njima su se iznenada složili delovi celokupne košmarne slike.

Neću vam ja pričati o Tangenti.

Zbog toga što će to uskoro uraditi Robin. On o tome još nema pojma. Ne zna da će tu priču i on sam uskoro čuti iz prve ruke. Znao bi, da mi je dozvolio da mu kažem za tu osobu - odnosno za nekoliko osoba čije će mu prisustvo na Kapiji uskoro biti veoma važno. Ali Robin ume da bude tako tvrdoglav kad neće da me sasluša dok mu govorim stvari koje bi zaista trebalo da zna.

Dakle, ja ovde završvama; izvinite što sam često skretao sa teme. Dozvolite da ipak dodam još nešto. Nije potpuno nevažno.

Malopre sam rekao da, iako 'znam' da je E na l puta π na kvadrat jednako -1 , ne razumem 'zašto' je to tako. Hoću da kažem da nemam nikakvog intuitivnog razloga da pretpostavim da bi (osnova prirodnih logaritama) podignuta na stepen (kvadratnog korena od minus jedan) puta (odnos između obima i prečnika kruga) trebalo da bude jednako bilo čemu, a najmanje prostom negativnom celom broju kao što je minus jedan.

Nisam bio sasvim otvoren.

Ja ne znam tačno zbog čega je to tako, ali imam neke svoje pretpostavke. Na žalost, one su u vezi sa pojavama poput 'nodostajajuće mase' i sa onim mučnim pitanjem zbog čega opažamo samo tri dimenzije u prostoru, a ne devet - ali kad počnem o tome, onda čak i Robin odbija da me sluša.

4. NEKE ZVANICE NA PRIJEMU

Na Kapiji je postojalo i jedno mesto koje sam prosto morao još jednom da posetim.

Pošto sam se već zamorio od sumornog razmišljanja o svemu onom o čemu sam morao da mislim, i od slušanja drugih kako mi govore: "Hej, Robinet, bogovski izgledaš!" otišao sam na to mesto. Zvalo se Nivo Bejb, istočni kvadrant, tunel 8, soba 51, i nekada je bilo moj dom, tokom nekoliko meseci punih mučnih strepnji.

Otišao sam tamo sasvim sam. Nisam želeo da odvajam Esi od njenog starog lenjingradskog pajtaša, a osim toga, onaj deo moga života koji je ostao spakovan u toj prijavi malo rupi nije bio u kome je i ona učestvovala. Stajao sam tako buljeći unutra, pokušavajući da je upijem u sebe. Čak sam aktivirao i receptore koje obično zanemarujem, jer nisam želeo da je vidim. Hteo sam i da je omirišem, da je osetim.

Izgledala je, mirisala i ostavljala utisak bede, i gotovo sam se utopio u ogromnom, vrelom talasu nostalgije koji me je zapljusnuo.

Soba 51 bila je ona mala pregrađena prostorija koja mi je dodeljena kada sam prvi put došao na Kapiju - Gospode! Koliko od tada ima decenija!

Bila je malo bolje očišćena i mnogo bolje nameštena. Više to nije bila rupa u kojoj je jedan prepadnuti vasijski istraživač sa Kapije skrivao svoj golemi strah. Sada je pripadala nekom od onih malaksalih gerijatrijskih pacijenata, koji je došao na Rinklrok zato što je tu imao najbolje uslove da još malo ostane u svom istrošenom, telesnom obličju. Izgledala je drukčije. Bila je opremljena pravom posteljom, premda uzanom, umesto mojom nekadašnjom visećom ležaljkom. Na zidu se nalazio ugrađen nov-novcat aparat za PV komunikaciju, i umivaonik na sklapanje, sa pravom tekućom vodom, i još milion drugih raskoši koje ja nisam imao. Onaj laponac se nekuda oteturao, bez sumnje na prijem. U svakom slučaju, nije ga bilo. Mogao sam potpuno sam da uživam u svoj toj klaustrofobičnoj raskoši, veličine pristojnog plakara.

Duboko sam 'udahnuo'.

Još jedna velika razlika. Više nije smrdelo. Otarasili su se onog zadaha nekadašnje Kapije koji vam se uvlačio u odeću i kožu, onoga više puta korišćenog vazduha koji su svi udisali - i znojili se u njemu, i prdeli u njega - godinama i godinama. Sada se samo još osećao slabi miris zelenila koje je raslo, bez sumnje, iz sadnica koje su doneli da potpomognu sistemima za dopunjavanje kiseonika. Zidovi su još svetlucali sjajem hiči-metala - isključivo plavim; na Kapiji nije nikada bilo nijedne druge boje.

Promene? Dabome da je bilo promena. Ali to je još bila ona ista soba, i koliko li sam samo bede i strepnje svojevremeno bio nagurao u nju!

Živeo sam kao i svi vasijski israživači na Kapiji - brojeći minute do onog časa kada ću se ukrcati na let, bilo kakav let, ili će me izbaciti sa asteroida zato što sam ostao bez prebijene pare. Dugo razmišljajući nad spiskovima ekspedicija koje su tražile nove članove posade, pokušavajući da pogodim na kojoj bi mogao da steknem bogatstvo - a u stvari, pokušavajući da vidim na kojoj ću bar moći da ostanem živ. U toj istoj sobi sam vodio ljubav sa Džej-Klarom Mojnlin, onda kada to nismo radili kod nje. U njoj sam plakao do ludila kada sam se, sa poslednjeg putovanja zajedno s njom vratio ... bez nje.

Učinilo mi se da sam tu, samo za onoliko odvratnih meseci koje sam proveo na Kapiji, proživeo više nego za vreme svih onih potonjih decenija.

Ne znam koliko sam milisekundi proveo tako, utonuo u bolećivu nostalgiju, pre nego što sam začuo iza svojih leđa jedan glas, kako kaže: "Vidi Robina! Da znaš, odnekud sam bila sigurna da ću te naći baš ovde, kako tuguješ."

Zvala se Šeri Lofat.

Moram priznati da mi je bilo veoma drago što opet vidim Šeri, ali da mi je bilo isto toliko milo što je Esi u tom trenutku bila zauzeta na drugoj strani, i cirkala sa svojim starim drugom u piću. Esi uopšte nije bila ljubomorna. Ali moglo se desiti da napravi izuzetak kad je u pitanju Šeri Lofat.

Šeri je virila kroz otškrinuta vrata, gledajući me. Nije izgledala ni

minut starija nego kada sam je poslednji put video, pre više od pola veka. U stvari, izgledala je čak mnogo bolje nego tada, jer tada je bila upravo izašla iz bolnice, vrativši se sa neke ekspedicije koja je ispala loše po nju u svakom pogledu, izuzev u finansijskom. Sada nije izgledala samo 'dobro', već i više od toga. Izgledala je krajnje privlačno, jer je na sebi imala, pored širokog osmeha, još samo pletenu majicu i gaćice.

Smesta sam prepoznao tu odeću. "Dopada ti se?" upita me, naginjući se da me poljubi. "Obukla sam je samo zbog tebe. Sećaš li se?"

Odgovorih joj pomalo zaobilazno. "Ja sam sad oženjen čovek", promrmljao sam. To je bilo tek toliko da je obavesti na čemu smo, ali mene nije sprečilo da joj uzvratim poljubac, pošto sam to rekao.

"Ta nemoj, a ko nije?" uzvрати mi ona mirno. "Ja imam četvoro dece, samo da znaš. Da i ne pominjemo troje unučića i jedno praunuče."

"Gospode Bože!" Beše to sve što sam rekao.

Zatim se malo odmaknuh da je bolje pogledam. Ona se već bila provukla kroz otškrinuta vrata i okačila se kragnom svoje majice o jednu kuku na zidu. To smo običavali ponekad da radimo, dok smo još svi bili u telesnom obličju, budući da je Kapija predstavljala ulaz u vasionu zato što je rotaciona 'sila teže' na esteroidu bila tako mala da je bilo udobnije visiti nego sedeti. Zaista mi se dopadala ta njena odeća. Teško da ću je ikada zaboraviti. Imala je baš nju na sebi kada je prvi put došla u moj krevet.

"Nisam znao ni da si umrla", rekoh joj, da pokažem da mi je milo što je vidim.

Njoj se izgleda nije dopala ova tema, kao da se još nije sasvim privikla. "Desilo se tek prošle godine. Naravno, tada nisam izgledala ovako mlada. Reklo bi se da umiranje ne znači izgubiti baš sve." Uхватила se za bradu, premeravajući me pogledom. "Stalno te viđam u dnevnim novostima, Robine. Uspeo si."

"I ti si", odgovorih joj, prisećajući se. "Vratila si se kući sa nekih pet ili šest miliona dolara, zar ne? Od one kutije za alat Hičija, koju si pronašla.

"Pre će biti deset miliona, ako uračunaš i prodaju prava

korišćenja." Smešila se ona.

"Bogata gospo!"

Ona slegnu ramenima. "Lepo sam se provela zahvaljujući tom novcu. Kupila sam dve pokrajine obradive zemlje na planeti Pegi, udala se, izvela porodicu na put, umrla... Bilo je, sve u svemu, baš lepo. Izuzev ovog poslednjeg. Ali govoreći o tebi nisam mislila samo na veliki novac, koji si očigledno stekao. Šta ono kažu za tebe? 'Najbogatiji čovek u vasioni'? Trebalo je da ostanem uz tebe, dok sam to još mogla."

Već neko vreme bio sam svestan da je sišla sa kuke da bi mi prišla bliže. Sad sam odjednom primetio da je držim za ruku. "Izvini", rekoh i pustih joj ruku.

"Šta da izvinim?"

Odgovor bi bio da kad već mora da pita, neće razumeti ni ako joj odgovorim, ali nisam morao to da kažem. Ona uzdahnu. "Čini mi se da nisam ja ona dama koju ovog časa imaš na umu."

"Paaa ..."

"Oh, ne ljutim se, Robine. Na časnu reč. Samo sam pomislila kako bi bilo kad bi bilo kao nekad. Ah", nastavi ona, "iskreno rečeno, čudi me da onda nisi s njom i onim momkom... kako se ono zvaše?"

"Sergej Borbosnoj?"

Ali ona nestrpljivo zavrte glavom. "Ma, ne, ni nalik na to. Zove se... čekaj malo... ah, da, Eskladar. Harbin Eskladar."

Razrogačio sam oči, jer sam, naravno, znao ko je Eskladar. Nekada je bio prilično čuven. Ne mogu reći da sam se ikad sreo s njim. Zapravo, nikada to nisam ni poželeo, bar ne u početku, jer Harbin Eskladar je bio terorista - a šta bi moja draga portabl-Esi tražila u društvu jednog bivšeg teroriste?

Ali Šeri je nastavljala bez predaha. "Naravno, ti se u poslednje vreme krećeš u visokom društvu. Znam da si poznavao Odija Voltersa. Pretpostavljam da si blizak i sa Blistavom i sa svima njima ..."

"Blistava?" Teško sam uspevao da pratim šta Šeri govori, ali ta reč me je sledila. Iako ju je izgovorila na engleskom, to je bilo ime Hičija.

Gledala me je iznenađeno. "Zar nisi znao? Pobogu, Robine,

izgleda da sam bar jednom uspela da budem ispred tebe! Zar nisi video kada je pristao jedan hiči-brod?"

Odjednom mi se opet učini da će biti zanimljivije ako se vratim na prijem. Dabome da sam malopre video hiči-brod, ali mi nije bilo ni na kraj pameti da bi se na njemu mogao nalaziti i jedan Hiči.

Mislim da je bilo neučtivo što sam se tako izvukao. Sudeći po izrazu lica to je mislila i Šeri, ali meni je bilo drago što sam našao izgovor da odem. Ipak ne želim da iskušavam do kraja Esinu divnu osobinu da ne bude ljubomorna, i premda sam, poljubivši Šeri na rastanku rekao: "Videćemo se uskoro", nisam tako i mislio.

Ostavši opet sam u gigabitskom prostoru, viknuo sam Albertovo ime. Obreo se pored mene pre nego što sam postao svestan da je tu. "Da?"

Rekao sam mu ljutito: "Nisi mi kazao da na Roku ima Hičija. Šta će oni ovde?"

On mi se ravnodušno nasmeši češući se po nozi. "U odgovor na tvoje drugo pitanje, Robine, oni i te kako imaju prava da budu ovde. Ovaj prijem je organizovan da bi se ponovo okupili svi oni koji su nekada davno bili na Kapiji, zar ne? A sva tri Hičija koja su sada ovde spadaju među takve. Bili su na Kapiji veoma davno. A u odgovor na tvoje prvo pitanje..." On u šali napravi izraz lica kao da je kriv za nešto"... Mogu ti reći, Robine, da već duže vremena pokušavam da ti saopštim da ovde ima osoba koje bi ti bile zanimljive. Mislio sam da ću biti nepristojan ako te prekidam. Ako mi dozvoliš, sada bi ..."

"Sada bi mogao da mi ispričaš o tim Hičijima! O Eskladaru već znam."

"Oh?" Albert je za trenutak ostao bez reči. Takvo lice ne viđam često na njemu. A onda poslušno reče: "Brod sa Hičijima došao je pravo iz jezgra, a ona tri Hičija za koje mislim da će te naročito zanimati zovu se Mumezon, Humka i Blistava. Blistava je naročito interesantna, jer je bila na istom brodu sa Tangentom kada je ekspedicija išla na planetu Sporaća."

To me je smesta razbudilo. "Tangent!"

"Tačno tako, Robine." Lice mu je sijalo. "A uz to ..."

"Hoću da ih vidim", reko, ućutkavši ga pokretom ruke. "Gde su?"

"Na Nivou Džejn, Robine, na nekadašnjem vežbalištu; sada je to sala za rekreaciju. Ali zar ne smem da ti kažem i za druge? Za Eskladara već znaš, i pretpostavljam da već znaš i za Dena Mečnikova, i ..."

"Prvo samo ono najvažnije, Alberte", naredih mu. "Ovoga časa želim samo da vidim nekoga ko je zaista poznavao Tangentu!"

Izgledao je uvređen. "Molim te? Makar samo poruku od Gospođe Brodhed?"

Tu poruku mi do sada nije pomenuo. "Pa, svakako", složih se. "Šta čekaš?"

Delovao je kao da je uvređen, ali ono što je rekao - Tačno Esinim glasom i njenim načinom govora - bilo je: "Kaži mom matorom glupom Robinu da nemam ništa protiv da se vidi sa svojom bivšom curom, ali samo da je gleda, da je ne dodiruje."

Mislim da sam počeo da crvenim. Nadam se da Albert nije stigao to da vidi, jer sam mu mahnuo rukom da ode čim je završio rečenicu, i već sam bio na putu ka Nivou Džejn.

Tako svest pravi strašljivce od svih nas... i pravi nas glupavim, čak i kad nešto zaista treba da čujemo.

Kada bih hteo, mogao bih da obletim Zemljinu kuglu za četrdeset milisekundi, tako da mi, u osnovi, nije bilo potrebno nimalo vremena da siđem sa Nivoa Bejb na Nivo Džejn. Pogotovo što (stalno vas na to podsećam) ja nisam u stvarnosti bio na Nivou Bejb, a nisam bio ni na Nivou Džejn, kad sam se tamo obreo.

Ali ono što čoveku u telesnom obličju izgleda kao trenutak, nekome poput mene može da bude poprilično razdoblje. Imao sam, dakle, vremena da razmislim o nekoliko pitanja.

Da li sam dobro čuo? Da li je moja žena Esi u društvu Harbina Eskladara? Istina, vreme terorizma bilo je već davno prošlo. Većina ovih čudovišnih ljudi koji su podmetali požare i bombe i uništavali već odavno behu mrtvi bez ostatka, ili na robiji, ili su se preobratali, a ti preobraćeni, poput Harbina Eskladara, sada već, ipak, pripadaju normalnom svetu. Platili su svoj dug društvu.

Problem je bio što ja nisam mogao da verujem da će Esi smatrati

da su se odužili njoj lično. Ne uzimajući u obzir što su je dva puta zamalo ubili, i nameravali da treći put ubiju nas oboje, ali su promašili. Esi to nije shvatala kao napad na nju lično. Isto kao (čini mi se) ni ja: teroristi koji su zatirali sve na i inače nesrećnoj Zemlji, u ono vreme kada su svi u svemu oskudevali i kada su hiljade pometenih ljudi pokušavali da poprave stvar time što su još više umanjivali priliku da svi imaju sve, ti teroristi nisu bili obični zločinci. Bili su gadovi. Istina, taj Eskladar (sećam se kao kroz maglu) na kraju je ipak prešao na stranu dobrih momaka sa belim šeširima. Čak je odao i neke od najvećih i najpokvarenijih vođa, i tako spasao mnogo više ljudskih života i imanja nego što ih je sam uništio.

Ali ipak ...

Kada sam ugledao Hičija, zaboravio sam na Eskladara. Srećom, nisu bili od krvi i mesa (ukoliko bi se ti koštunjavi Hiči ikada mogli nazvati 'mesom'). Bili su Prastari Preci, i to je bilo dobro, jer je značilo da mogu s njima normalno da razgovaram.

Ne bih znao gde su da mi Albert nije pomenuo da je reč o nekadašnjem vežbalištu na Kapiji. Sada više nije ličilo na vežbalište. Sada je to bila sunčana mala prostorija (sunčevo svetlo, naravno, poticali je iz elektronskih cevi), sa stolovima i stolicama, i puno svetla. Ljudi su u rukama držali čaše sa pićem. Hiči ne piju. Ali na sličan način i iz sličnih razloga grickaju; najviše vole neku vrstu gljivastog rastinja snažnog opojnog dejstva, i ovi Hiči imali su pred sobom plitke činije sa tim stvarima za grickanje. "Zdravo", rekoh veselo, prilazeći im. "Ja sam Robinet Brodhed."

Uvek mi iskazuju izvesno poštovanje. Oni oko stola bez gundanja mi napraviše mesta, a žena među njima savi obe šake u znak učtivog pozdrava. "Nadali smo se da ćemo imati priliku da se upoznamo s vama", reče ona. "Znamo vas po imenu, svaki Hiči zna za vas."

Naučili su naš običaj da se rukujemo, i to smo i učinili. Ti Prastari Preci behu tek stigli iz jezgra - krenuli su pre gotovo jedanaest godina, prema našem satu, ali prema njihovom pre samo nekoliko nedelja. Veći deo tog vremena proveli su putujući kroz duboki prostor, od jezgra do Zemlje. Izrazio sam svoje iznenađenje što vidim Hičije na mestu koje sam oduvek smatrao isključivim

vlasništvom ljudskog roda, i jedan od uskladištenih ljudi primeti: "Oh, ali oni imaju sva prava da budu ovde, gospodine Brodhed. Na ovaj prijem su pozvani svi koji su ikada radili na Kapiji, a svaki od njih je ovde nekada radio."

Podišla me je jeza. Poslednji put kada je živi (ili uskladišteni) Hiči bio na Kapiji bilo je pre, otprilike, četiri stotine hiljada godina.

"Znači, vi ste oni što ste nam ostavili brodove", rekoš, smešeći se, i podigavši čašu u njihovom pravcu. Odgovorili su uzevši po komadić pečurke vrhovima prstiju i podigavši ga prema meni, a žena reče:

"Tako je. Mumezon vam je ostavio ono što zovete Fabrikom hrane, na onom mestu koje ste nazvali Oblak Urt. Humka je ostavio onaj brod na Veneri, koji je otkrio vaš Silvester Maklin. Ja nisam ostavila ništa; samo sam jednom prilikom posetila ovaj sistem."

"Ali bila si sa Tangentom", počeh, i tada osetih kako me neko lupka po ramenu. Okrenuo sam se i ugledao svoju dragu portabl-Esi.

"Robine, mili?" poče ona.

"Jesi li uspela da se otrgneš od očaravajućeg Harbina Eskladara, a?" upitah je ljubazno. "Drago mi je da si stigla. Ovo je Blistava ..."

Zbunjeno je vrela glavom. "Nisam bila s tim Harbinom Eskladarom. Ne mari. Htela sam da proverim da li znaš ..."

"Nisi me razumela", prekinoh je, sav uzbuđen. "Upravo smo počeli da razgovaramo o Tangenti. Hoćeš li da nam ispričaš o tom putovanju, Blistava?"

"Ako želite ..."

Ali Esi se ponovo umeša. "Molim te, Robine, moramo o nečemu da razgovaramo. Dejn Mečnikov je potražio advokata."

To me je načas zbunilo, jer sam bio toliko daleko potisnuo Dejna Mečnikova iz svojih misli da nisam ni pomislio koji bi mogli biti razlozi da traži advokata. Zbog mene. To je trebalo da me otrezni, ali sam samo slegao ramenima. "Kasnije, dušo, molim te."

Esi samo uzdahnu, a ja se ponovo naoštih da čujem priču.

Ne možete mi zameriti. Priča o Tangenti bila je važna. Da nije bilo njene ekspedicije sve bi bilo sasvim drukčije. Ne samo u istoriji Hičija. U vaskolikoj istoriji. U stvari, istorija ljudskog roda bi bila drukčija, pa je možda ne bi ni bilo. I zato sam odložio sve ostalo da

bih na miru saslušao ono što će Blistava ispričati o tom čuvenom putovanju, ne pomislivši ni za trenutak da prisustvo Dejna Mečnikova na asteroidu znači da je ovde još neko, takođe prisutan.

5. PLIMA NA VRHUNCU

Hiči su po prirodi bili veliki istraživači, a u svim njihovim analima Tangentino putovanje bilo je zabeleženo kao najčuvenije.

Ta ekspedicija je bila dobro isplanirana, i imala izvanrednog vođu. Tangenta je bila veoma mudra. Zahvaljujući prevashodno njenoj mudrosti, Hiči su uspešno pobjegli sa asteroida Kapija i od svega ostalog.

Tangenti nije bilo teško da bude mudra. Raspolagala je pre svega vlastitim velikim znanjem i iskustvom, a zatim i onim živih članova svoje posade, kao što je bila Blistava. Ali iznad svega, imala je i jedno dvanaest do trinaest pokojnika da njenu domišljatost dopune svojom. Na sve to dodajte i njenu ogromnu hrabrost, preduzimljivost i poštovanje drugih. Sigurno bi vam se dopala - ako izuzmemo da bi ljudskim očima delovala veoma smešno. Naravno, pošto je bila Hiči, tu nije bilo leka.

Kada sam rekao da je Tangenta bila istraživač, nisam mislio da je pravila geografska otkrića, kao Magelan ili kapetan Kuk. Tangentina istraživanja nisu imala nikakve veze sa geografijom. Pre nego što se rodila, ogromni vasijski putujući teleskopi Hičija već su bili odavno otkrili svu geografiju koja će Hičijima ikada biti potrebna. Uočili su svaku zvezdu i gotovo svaku planetu u Galaksiji - sve u svemu nekoliko stotina milijardi geografskih jedinica, svaku od njih fotografisali, spektroskopirali i uneli u kataloge centralne datoteke.

Zato Tangenta nije imala problema sa mapama i geografskim prikazima. Imala je zanimljivije stvari za razmišljanje.

Tangenta se bavila istraživanjem stvorenja. Živih bića. Njen zadatak je bio da prouči organska stvorenja koja su naseljavala pojedina mesta u toj geografiji.

Još jedna činjenica koju ne smemo zaboraviti kad je u pitanju Tangenta jeste da je bila neviđena lepotica.

Meni lično ne odgovaraju merila Hičija. Meni svaki Hiči izgleda kao Hiči, i ne bih se ni za živu glavu oženio nekom od njih. Mene bi Tangentina pojava verovatno podsetila na nešto iz mog detinjstva u Rudnicima hrane, u Vajomingu. Kad sam bio mali, slavili smo noć

uoči Svih Svetih sa jezivim maškarama i držali u kući izdubljene bundeve sa korom na kojoj bi isekli rupe u obliku groznog lica i zapalili bi unutra sveću; a jedna od najomiljenijih prikaza, koju bi svakog oktobra svaki razredni starešina izvlačio iz ormana, bio je kostur od kartona sa pokretnim rukama i nogama, lobanjom umesto lica, i na kome se svaka koska dobro videla.

Tangenta je veoma mnogo ličila na jednu od tih maškara, samo što je ona bila prava. Živa. Kostu su joj se providele. Kao kod svih Hičija, kostur je bio prekriven grubom, čvrstom, mišićavom kožom, prijatnom na dodir koliko i smrvljen hrastov žir. Pošto je bila ženskog pola bila je ćelava - muškarci bi ponekad imali nešto malo dlaka na temenu, žene nikada. Imala je oči za koje nijedan pisac zabavne muzike ne bi uspeo da pronađe stihove, jer su, u osnovi, izgledale užasno; zenice poput plavih, razlivenih mrlja, a celo oko manje-više ružičasto. Udovi su joj bili debeli koliko i u šestogodišnjeg, na smrt pregladnelog deteta, ali ni blizu toliko seksi - bar nekom ljudskom biću. Karlica joj je bila široka. Na njena dva donja kraja nadovezivale su se noge, a između tih tanušnih i široko razmaknutih nogu nosila je tipični hiči-uređaj za održavanje životnih uslova. Bila je to kruškolika vrećica koja je proizvodila mikrotalase koji su Hičijima isto toliko neophodni za zdrav opstanak koliko je biljkama na Zemlji bitno da imaju sunčevu svetlost, a pored toga sadržavala je i mnoštvo korisnih ili prosto prijatnih alatki i stvarčica. Ubrajajući i uskladištene umove umrlih predaka, koji su Hičijima služili umesto kompjutera.

Zvuči prosto zanosno, zar ne?

Ne. Ali lepota se gleda očima vaspitanim u određenoj kulturi. U očima Hičija (tim svetlucavim, ružičastim, nalik na oči gmizavaca), a naročito u očima muških Hičija, Tangenta je prosto obarala s nogu.

U ušima Hičija, već i samo njeno ime imalo je seksi prizvuk. Uzela je ime Tangenta, kao što su svi Hičiji uzimali svoja odrasla imena, čim je dovoljno sazrela da se zainteresuje za nešto apstraktno. Kod nje je to bila geometrija. Ali jezik Hičija omogućava mnogo dvosmislenosti i igre rečima, tako da su joj uskoro dali nadimak koji je zvučao veoma nalik na reč 'tangent', i koji se približno (i pristojnim izrazima) može prevesti kao 'ona-što-izaziva-da-se-spuštene-stvari-isprave'.

Sve ovo nema nikakve veze sa njenim odlikama koje su je učinile vođom ekspedicije, ali je isto toliko zadivljujuće. Bila je dika i ponos čitavog Hiči-roda.

Utoliko je bilo tragičnije što je imala znatnog udela u njihovom padu.

Na onom epohalnom putovanju Tangenta je bila zapovednik ogromnog hiči-broda. Nosio je hiljadu raznoraznih instrumenata i uređaja, a posada je brojala dvadeset i jednu osobu. Uključujući i Blistavu, koja je bila pilot za penetraciju. Brod nije bio naročito velik, ali je bio od naročite vrste. Tangentin brod bio je konstruisan za određenu svrhu, a svrha je bila skrojena prema njenim specijalnim zadacima.

Mogao je da sleti na planetu.

Malo je koji međuzvezdani brod Hičija mogao to da uradi, a uglavnom nije ni morao. Bili su konstruisani da uđu u orbitu neke planete i da probleme sletanja i ponovnog uzletanja prepuste specijalizovanim letelicama. Tangentin brod je, međutim, predstavljao izuzetak. Nije mogao da 'sleti' u bukvalnom smislu, jer planeta koju je trebalo da istraži teško da je imala ikakvu čvrstu površinu za sletanje, izuzev jedne grudve metalizovanog vodonika, okružene sa oko dve hiljade kilometara zaleđene, ubistveno teške, bljuzgave atmosfere. Ali imala je nešto što je Hičijima bilo mnogo važnije:

Na njoj je bilo života.

Bilo je života i na Tangentinom brodu. Svaki od dvadeset i jednog člana posade bio je specijalista za po jednu od mnogo različitih operacija koje će biti potrebne. Moja nova prijateljica Blistava, na primer, bila je pilot za penetraciju, koji će uvesti brod u ledenu, muljevit, gustu 'atmosferu' planete Sporaća. Tom veštinom raspolagao je malo koji Hiči, i ona je bila veoma školovana osoba. Dakle, na tom brodu je bilo mnogo života, i to žustrog, veselog života. Hiči nisu bili nekakve bezosećajne mašine. Umeli su da budu isto onako okoreli ili osećajni kao i ljudska bića, samo na svoj vlastiti način, onako kako je to Hičijima svojstveno. I povremeno su zbog toga imali problema, baš kao i ljudi.

Tri hiči-muškarca koja su u tom pogledu predstavljali Tangentin lični problem, zvali su se Kvarak, Angstrom 3754, i Traži-pa-Kaži.

Neću ovim da vas navedem na pomisao da su to zaista bila njihova imena, čak i kada bi ih bukvalno preveli sa hiči-jezika. To je tek najpribližniji prevod za koji sam ja sposoban. Kvarak je tako nazvan po jednoj čestici manjoj od atoma: Angstrom 3754 dobio je ime po boji te talasne dužine; a Traži-pa-Kaži je bila komanda kojom su se obraćali bazama podataka svojih predaka kada su želeli da od njih nešto saznaju.

Tangenta je mislila da su baš dobri momci. Svaki od njih trojice je ovaloploćivao po jednu od tri muške vrline koje su Hiči najviše cenili. Kvarak je bio hrabar, Angstrom jak, a Traži-pa-Kaži nežan. Svaki od njih bi joj bio dobar par. Pošto se Tangentino vreme za vođenje ljubavi približavalo, dobro je bilo što je imala na raspolaganju muškarca koji će joj po svemu savršeno odgovarati.

Plima napretka civilizacije Hičija bila je na vrhuncu. U istoriji ljudskog roda ne postoji ništa približno tako ogromno i veličanstveno kao ep o Hičijima. Pre mnogo vekova, engleske kraljice, nizozemski trgovci i španski sveštenici slali su razne pustolove da hvataju roblje, skupljaju začine, kopaju zlato - da otkrivaju i pljačkaju sav neistraženi svet. Ali to je bio samo jedan jedini svet.

Hiči su osvojili milijarde svetova.

Ovo zvuči svirepo. Hiči, međutim, nisu bili svirepi. Niti su urođenike lišavali ma čega što je za njih imalo neku vrednost, čak i kad bi to bile glinene tablice ili čauri školjke.

Prvo, nije bilo potrebno. Hiči nikada nisu morali da porobe neke urođenike da bi vadili dragocene rude. Bilo je mnogo lakše pronaći u vasioni neki asteroid koji je imao odgovarajući sastav, a potom ga odvući do fabrike koja će ga celog progutati i izbaciti finalne proizvode. Čak nisu morali ni da gaje egzotične namirnice, ili začinske ili lekovite biljke. Umeli su da uzmu hemijske uzorke bilo koje organske materije i da je reprodukuju iz njenih elemenata.

A drugi razlog što nisu bezobzirni prema urođenicima bio je taj što gotovo nikada nisu ni nailazili na urođenike.

Hiči su u čitavoj Galaksiji pronašli manje od osamdeset hiljada svetova na kojima je život bio iole iznad prokariotskog nivoa. I

nijednu planetu naseljenu civilizovanim razumnim bićima koja bi se dala uporediti sa njima.

Bilo je nekoliko slučajeva kada su samo malo promašili.

Jedan od takvih malih promašaja bila je i dobra stara Zemlja. Promašili su stoga što su stigli u nevreme; poranili su za nekih pola miliona godina. Na Zemlji se, u to vreme, ono što bi se najpribližnije moglo smatrati razumom nalazilo u čupavoj, kosoj lobanji jednog pogurenog i smrdljivog malog primata koga mi danas zovemo australopitek. Suviše rano, sa žaljenjem su konstatovali Hiči kada su ga otkrili; uzeli su samo nekoliko primeraka i otišli. Drugi bliski promašaj bilo je zatupasto stvorenje bez ruku, koje je živelo u mulju jedne planete zvezde tipa F-9, nedaleko od Kanopusa. Ako i nisu bili razumna bića, ipak su evolucijom stigli do stupnja praznoverja. (I tu i ostali; kada su ih otkrili ljudi, krstili su ih 'Vudu Svinje'). Tu i tamo pronašli su jedva primetne tragove izumrlih civilizacija, od kojih su neke bile zbunjujuće usamljene na datoj planeti. Bilo je i nekoliko takvih koje će tek postati zanimljive, onih za koje se moglo očekivati da će kroz milion godina dospeti do nekakvog društvenog ustrojstva ...

I, napokon, bila su tu bića koja je Tangenta upravo ispitala. Nazvali su ih 'Sporacima'.

Sporaci su bili, u stvari, dosta inteligentni. Imali su i mašine! Imali su i vladu. Imali su i jezik - čak i poeziju. Sporaci nisu bili jedina bića koja su imala takve stvari i koje su Hiči do tada uspeli da otkriju, ali su - po svemu sudeći - najviše obećavali.

Samo kad bi se s njima moglo razgovarati!

I tako se Tangentin brod smestio u orbitu, i istraživači su se zagledali u uzburkanu planetu pod sobom. "Baš ružna planeta", primeti Angstrom obraćajući se Tangenti. "Podseća me na onu gde žive Vudu Svinje, sećaš se?"

"Sećam se", zaljubljeno odvrati Tangenta. U stvari, setila se kako se tada bila naslonila na Angstromovu ruku koja je lutala po njoj i nežno joj draškala ispupčene tetive po leđima, na način koji joj je bio dobro poznat.

"Uopšte ne liči na tu planeti!" ljubomorno primeti Traži-pa-Kaži.

"Ona je bila vrela; na ovoj se gasovi smrzavaju. Na ovoj ne bismo mogli da dišemo čak i kad bi bilo dovoljno toplo, jer bi nas metan otrovao, a tamo smo mogli da šetamo među Vudu Svinjama čak i bez maski - naravno, da nije onako smrdelo."

Tangentu dodirnu Angstroma, s puno ljubavi. "Ali taj nam smrad nije smetao, zar ne?" upita ga ona. A zatim, razmislivši malo, pomilova i Traži-pa-Kaži. Iako nije propustila da uoči nijednu pojedinost na planeti i budući savršeno svesna kuckanja i pištanja brodskih senzora, koji su bili zauzeti upijanjem podataka sa instrumenata koji su pre mnogo godina bili ostavljeni na planeti - nije, takođe, propuštala nijednu seksualnu aluziju.

Tangentu im se ljubazno obrati: "Obojica sada imate posla - Kvarak takođe, a i ja. Hajde da ga obavimo."

U stvari (reče Blistava, nostalgичno se češkajući po stomaku), onih osamdeset sedam članova posade koji nisu neposredno učestvovali, svejedno su bili dirnuti Tangentinom romansom. Voleli su je. Želeli su joj dobro. Osim toga, svet Hičija je oduvek bio naklonjen ljubavnicima, baš kao i naš.

Pri kraju drugog dana putovanja Traži-pa-Kaži mrzovoljno saopšti da su Preci ne samo spremni, već da bukvalno gore od želje da što pre razgovaraju sa Tangentom. Ona uzdahnu i zauze svoje mesto u komandnoj kabini. Sedela je, manje-više, na vlastitoj vrećici; sedište joj je bilo konstruisano tako da se njena vrećica mogla utičnicom uključiti u neposrednu vezu sa svim ostalim vrećicama sa Precima na brodu. Takav sistem je bio veoma koristan. Međutim, nije uvek bio i udoban.

Prastari Preci nisu imali ni vid ni sluh, pošto su bili samo uskladišteni umovi u banci podataka, baš kao i ja. Ali oni najoštroumniji i najiskusniji među njima naučili su da čitaju protok elektrona na instrumentima ili ekranima gotovo isto tako kao da imaju oči i uši. Najstariji Predak na brodu bio je odavno preminuli muškarac po imenu Gruševina. Gruševina je bio VIP. Bio je najčuvenija osoba na brodu - možda još uvaženija od same Tangente - jer je još za života bio na toj planeti.

Tangentu oslušnu Pretke. U početku čuo se samo nerazgovetni

žagor. Svaki Predak u brodskoj banci podataka hteo je da govori. Ali jedini koji je u tom trenutku imao pravo na reč bio je Gruševina. Brzo je ućutkao sve ostale.

"Prekontrolisao sam zapise pomoću monitora", odmah je rekao. "Devet kanala za snimanje koje smo ostavili na planeti nisu ništa zabeležili. Još ne znam da li su se pokvarili, ili Sporaći, prosto, nikada nisu posetili ta mesta. Ali ostalih pedeset i jedan su puni; u svakom se u proseku nalazi tri stotine hiljada morfema."

"To je strašno mnogo!" oduševljeno povika Tangenta. "Na svakom kanalu, dakle, ima materijala čak za čitavu jednu knjigu!"

"Više", ispravi je Gruševina. "S obzirom na to da je jezik Sporaća izuzetno sažet. Slušaj. Sada ću ti pustiti deo jednog snimka..."

Začuo se duboki zvuk koji je podsećao na trubljenje - Tangenta je više osetila kako je prožima, nego što ga je čula...

"A sada taj isti snimak, uz odgovarajuće ubrzanje i prebacivanje frekvencije na onoliko bita na koliko smo mi navikli ..."

Trubljenje se pretvori u hitro, prodorno cvrkutanje. Tangenta je nervozno slušala. Bolelo ju je u ušima. "Jesi li nešto od toga preveo?" zapita ga, ne toliko da dobije odgovor - znala je da bi je odmah obavestili da su postigli neki veći uspeh - koliko da prekine to bučanje.

Ali na njeno iznenađenje, Prastari Predak smesta graknu: "Nego šta! Mnogo! Na prislušnoj stanici broj sedamnaest ima nešto što bi ti nazvala političkim sastankom. Nešto u vezi sa samim mestom gde se održava; izgleda da je ili nekakvo sveto mesto, ili da je opasno zagađeno, i Sporaći upravo raspravljaju šta da preduzmu. Diskusija još traje ..."

"Zar posle šezdeset i jedne godine?"

"Ali, Tangenta, to je ipak samo sedam sati prema njihovom vremenu."

"Dobro, dobro", obradova se Tangenta. Ovo je bilo ogromno dostignuće; jedan od najboljih načina da se stekne uvid u drugu kulturu jeste da se prouči kako se u njoj rešavaju pitanja od javnog značaja. "Jesi li siguran da je baš to? Da li su ti prevodi pouzdani?"

"Pa ..." sumnjičavo odvrati Gruševina, "prilično pouzdani. Kad bismo samo sada ovde imali i Veznu-Silu". Vezna-Sila je bio

nekadašnji Gruševinin drug, s kojim je zajedno obavio mnogo ekspedicija. Njih dvojica su bili izvanredan par naučnika. Jednoga dana, bez sumnje, biće ponovo zajedno. Ali u to vreme Vezna-Sila je već bio prestar da se opet otisne u vasionu, a još je dovoljno dobro držao da ne umre.

"Koliko je to 'prilično pouzdano'?"

"Da kažemo da je polovina rečnika Sporaća koji nam je poznat izvučena na osnovu konteksta. Možda sam neko značenje pogrešno protumačio."

"To bi bilo loše po tebe", obrecnu se Tangenta, ali se smesta obuzda. "Sigurna sam da dobro obavljaš posao", dodade umirujućim tonom. Nadala se da je zaista tako.

Blistava nije učestvovala u prvom putovanju na kome je bio Gruševina, ali pre nego što je krenula sa Tangentom naučila je zaista mnogo o Sporaćima. To je, uostalom, učinila sva posada. Jer Sporaći su Hičijima, ipak, bili veoma važni. Recimo, isto onoliko koliko je pravovremeno otkrivanje raka bilo značajno za jedno ljudsko biće, pre nego što je ušao u upotrebu medicinski komplet.

Civilizacija Sporaća bila je zaista prastara. Po broju godina bila je daleko starija od hičijevske, ali to nije imalo većeg značaja jer se u njoj nije mnogo šta dogodilo. Sami Sporaći su bili i hladni i usporeni - otuda im to ime. Polako su plivali kroz muljevite gasove; hemijski sastav tela bio im je isto toliko nezanimljiv kao i kretanje, a takav im je bio i govor.

Takvo je bilo i širenje impulsa kroz njihov nervni sistem - što će reći, njihove misli. Kada prva hiči-ekspedicija više nije mogla da sumnja da ti ljigavi, gmizavi stvorovi poseduju um, njeni članovi su istovremeno osetili i oduševljenje i odbojnost. Jer, kakve je koristi bilo od otkrivanja jedne druge vrste inteligentnih bića, kada je za najobičniju razmenu misli poput ove ...

"Odvedi me vašem vođi."

"Kakvom vođi?"

... bilo potrebno svih šest meseci?

Prvi istraživački brod Hičija zadržao se godinu dana u orbiti planete Sporaća. Gruševina i Vezna-Sila spustili su sonde u

muljevitu atmosferu i s mukom postepeno stali da prepoznaju jedva čujne glasove koji su bili prvi korak ka rečniku. Išlo je teško. I nimalo jednostavno. Sonde su bile spuštene manje-više nasumice, samo u pravcu onih mesta gde su i sonari velikog dometa uspeali da otkriju skupove živih bića. Kad bi najzad sonde uspele da prodru do tih mesta, skupova najčešće više nije bilo. One koje su bile najbolje usmerene snimile su lagane, duboke jecaje. Odašiljači su preneli te zvuke u orbitu, stručnjaci za snimanje su ih ubrzavali i prenosili u okvire čujnosti, i tek nedeljama kasnije na traci se mogla razaznati po neka reč.

Ali hiči-semantičari su bili veoma dovitljivi. Kada je istekla ta godina provedena u orbiti uspeali su da identifikuju dovoljno reči da napune jednu traku. Onda su na omanju ploču ugravirali sliku jednog Hičija, sliku jednog Sporaća, sliku jedinice za zvučni plejbek, i sliku same ploče. Sve te slike su urezali u ravne površine od kristala, tako da su Sporaći mogli da ih opipaju - jer, bili su slepi.

Onda su Hiči sve to umnožili u šezdeset primeraka i po jedan spustili u svaku od šezdeset naseobina Sporaća.

Na trakama je pisalo:

Pozdravljamo vas.

Mi smo prijatelji.

Govorite u ovo i čućemo vas.

Uskoro ćemo vam odgovoriti.

'Uskoro' je, u ovom trenutku, značilo posle mnogo vremena. Pošto su to obavili, otišli su. Posada je bila pomalo smrknuta. Nije imalo smisla čekati na odgovor. Najbolje je bilo da se vrate tek kada Sporaći budu imali dovoljno vremena da otkriju poruke, prebrode prvi šok, i odgovore. Čak i tada će neizbežno morati da protekne poduže razdoblje posvećeno glupom raspitivanju i beskorisnim pauzama dok ne stignu odgovori; ali za to im nije bilo potreban živi Hiči. Izabrali su najmanje vrednog Prastarog Pretka, objasnili joj kakva će pitanja, najverovatnije, dobiti i kakve odgovore - i požurivanja i propitivanje - treba da uputi natrag, a zatim su je ostavili u orbiti da usamljena provede nekoliko žalosnih decenija. Svaki Hiči u posadi želeo je da je on na njenom mestu i da on dobije te odgovore, ali malo ih je bilo koji su se mogli nadati da će to doživeti - prema najpovoljnijim

procenama potrajaće više od pola veka pre nego što se od Sporaća dobiju kakve-takve pouzdane informacije.

I toliko je i potrajalo.

Dvadeset dana nakon ulaska u orbitu planete Sporaća Tangenta je bila spremna, da spremnija ne može biti, za početak rada ekspedicije.

Prastari Predak koju su ostavili za sobom, na žalost, više nije funkcionisala, ali je obavila svoj zadatak. Pitanja su bila postavljena i odgovori na njih poslani, i dobijeni podaci uskladišteni. Radar, ili bolje rečeno aparat koji je Hičijima služio u iste svrhe kao i radar ljudima, ustanovio je gde su se u tom trenutku nalazile fizičke skupine koje su predstavljale društvene zajednice Sporaća, kao i svi drugi predmeti koji su bili dovoljno čvrsti ili veliki da predstavljaju opasnost za navigaciju. Uspostavljena je FTL radio-veza sa planetom Hičija i preko nje poslani svi podaci, a drhtavi starac Vezna-Sila poslao im je bodreće poruke, potvrdivši dotadašnje prevode i podstičući ih da nastave. Specijalni uređaji na Tangentinom brodu koji će im omogućiti da sprovedu svoj najvažniji zadatak bili su provereni i testirani, uz objavu da su spremni.

Hiči su imali još jedan aparat za koji su se nadali da će im dobro poslužiti, ali su se prevarili. Bio je to određeni instrument za komunikaciju. Odašiljao je i primao vrstu podataka - recimo, nešto što biste vi nazvali 'osećanjima'. Nije ni slao ni primao 'informacije' u klasičnom smislu - nije se, na primer, mogao koristiti da se naruči još hiljadu kilotona metala ili da se naredi brodu da promeni pravac. Ali Hiči koji ima na glavi njegov mrežasti šlem od metalnih žica mogao je da 'čuje' emocije nekoga ko se nalazio čak na drugoj planeti.

To je bila Stolica Snova, kako smo je vremenom nazvali.

Među Hičijima se taj aparat koristio za ono što je kod njih bila policijska kontrola. Hiči nisu otkrivali prestupe; sprečavali su ih unapred. Umeli su da već u ranim fazama otkriju ono što odašilje um koji je toliko poremećen da je sposoban za neki društveno štetan čin, pogotovo nasilje. I odmah bi slali tim stručnjaka za savetovanje i intervencije, da primene korektivnu terapiju.

Stolice Snova su takođe bile od velike pomoći kada je trebalo

odlučiti da li su, na primer, 'Vudu Svinje' na stupnju razvoja koji se dovoljno približio razumu da opravda dalje posmatranje, jer su im 'osećanja' već bila daleko složenija nego kod nižih životinja. Dakle, bio je to instrument koji su Hiči redovno upotrebljavali u svojim najbitnijim traganjima da nađu sebi društvo u vasioni. Nadali su se da će Tangentina orbitalna letelica moći jednostavno da oslušne Sporaće i 'čuje' kako su raspoloženi, šta ih brine, a šta raduje.

U stvari, Stolica Snova na njenom brodu je obavila posao. Samo što im to nije bilo od koristi. Emocije Sporaća, kao i sve ostalo, bile su beznadežno usporene. Kvarak, tako, u jednom trenutku mrzovoljno skidajući sa glave mrežastu kacigu, primeti: "Ovako bismo mogli i da čujemo šta slojeviti kame oseća kad mu se pomene metamorfoza."

"Ipak nastavi", naredi Tangenta. "Kada napokon budemo mogli da razumemo Sporaće, pokazaće se da je svakako bilo vredno truda."

Kasnije se setila tih svojih reči, i pitala se kako je mogla onako strašno da pogreši.

Ispričao sam vam već gomilu stvari o Tangenti i njenim kolegama na brodu, ali vam još nisam objasnio zbog čega je to važno. Verujte mi, bilo je veoma značajno. Ne samo za Tangentu i čitavu hiči-rasu, već i za čovečanstvo uopšte, a za mene posebno. Naročito za mene.

Ali moj dobri stari Albert mi uvek kaže da sam mnogo opširan, i zato ću nastojati da se držim samo onog najbitnijeg. Najbitnije je bilo da su Tangenta i njena posada uradili ono što hiči-brodovi skoro nikada ne rade. Pokrenuli su svoju specijalno oklopljenu i opremljenu vasijsku letelicu i zagnjurili je u guste, ledene, ubistvene gasove Sporaća, da bi ih posetili na njihovoj rodnoj ledini.

'Ledina', takođe, nije ona prava reč - uvek mi je strašno teško da nađem prave reči, jer one koje sam naučio na Zemlji, dok sam još bio u telesnom obličju, u suštini više ne odgovaraju. Sporaći nisu imali nikakvu ledinu, u smislu zemljišta na kome bi se mogle graditi kuće. Nisu imali nikakvo zemljište. Njihova specifična gravitacija bila je toliko blizu specifične gravitacije gasova u kojima su živeli da su uronjeni plivali u njima, zajedno sa svojim domaćinstvom, kućnom opremom, i onim što bi se kod Sporaća moglo smatrati fabrikama, farmama, kancelarijama i školama. Naravno, ni ljudi ni Hiči ne bi mogli da žive u takvom okruženju bez zaštitne opreme. Iako su hiči-

inženjeri bili veoma predostrožni (znam neke ljude koji bi ih nazvali čak i kukavicama), uvek je postojala bojazan da bi im brod mogao biti smrvljen u onom stravičnom pritisku u kome su živeli Sporaći.

Zato su, pre nego što su ušli u atmosferu planete, proverili, ponovo proverili i proverili sve što se proveriti moglo. Gruševina i ostali Prastari Preci obavljali su dva posla istovremeno, nastavljali posao oko prevođenja i uz to skladištili i analizirali sve podatke o stanju brodskih sistema.

"Sve spremno?" konačno upita Tangenta, koja je sedela na komandnom mestu u upravljačkoj kabini, uključujući se u mreže kao i svi ostali. Jedan za drugim, svi šefovi sekcija raportiraše da su spremni, i ona duboko udahnu vazduh. "Sada bismo mogli da počnemo spuštanje", reče ona smireno pilotu za penetraciju, Blistavoj.

Blistava naredi navigatoru: "Počnite spuštanje."

Brod smanji svoju orbitalnu brzinu i kliznu nadole u ledene, guste vihore otrovnih gasova u kojima su živeli Sporaći.

Brod stade da poskakuje, ali bio je sagrađen da to izdrži. Navigacija je išla naslepo, bar u optičkom smislu; ali brod je imao sonarne i elektronske oči, i dok su se približavali na ekranima monitora u kabini mogli su da vide obrise i skupove sporačkih 'kuća' i drugih objekata. "Ja ne bih napredovala tako brzo", upozori ih Tangenta, "zbog opasnosti kavitacije."

Blistava se složi. "Uspori", naredi ona, i ogromni brod stade da mili u pravcu najbliže arkologije Sporaća.

Sva posada je kao omađijama zurila u ekrane, sa čuđenjem i oduševljenjem. Počeli su da se pomaljaju rasplinuti oblici pojedinih predmeta. Bilo je tu građevina nalik na obale i stvorova nalik na gumene igračke u obliku ameba i meduza, s kojima se igraju bebe. Sporaći su bili gotovo isto tako nepomični kao i njihove 'zgrade'. Sve ženke, i većina mužjaka, kretali su se toliko sporo da oko Hičija nije moglo da vidi nikakav pokret; samo pojedini mužjaci, kada bi bili u stanju koje su oni nazivali 'uzbuđenošću', ispoljavali su uočljivo kretanje. Broj takvih se sve više povećavao dok je brod prilazio sve bliže i bliže i njihova učmala čula im stavljala na znanje da se nešto događa.

Tada je Tangenta napravila svoju prvu grešku.

Poverovala je da se mušjaci kreću zato što ih uplašila neočekivana pojava hiči-brodova. Zaboga, pa to ih je moralo uplašiti - kao kada bi se neka munjevita kapsula za pristajanje iznenada pojavila iznad kakve primitivne ljudske naseobine, koja pre toga nije videla ni avion, a kamoli svemirsku letelicu. Ali ti mušjaci nisu poleteli na sve strane tako brzo i samoubilački zato što su se prepali. Bolelo ih je. Niskofrekventni zvuk koji je proizvodio hiči-brod stavljao je Sporaće na paklene muke. Prosto su ludeli od njega, i ubrzo su oni slabiji među njima i poumirali.

Da li bi Hiči ikada zaista uspeali da zadovolje svoju žarku želju za međuzvezdanim druženjem sa Sporaćima?

Ne vidim kako. Moje vlastito iskustvo govori suprotno: Hičijima je bilo isto tako teško da saobraćaju sa Sporaćima kao i nama, uskladištenim osobama, da uspostavimo ma kakve odnose sa ljudima od krvi i mesa u okvirima realnog vremena. U principu od toga ima više muke nego koristi. Ali kada ja razgovaram sa telesnim ljudima izbliza, oni obično ne umiru od toga.

Posle toga na brodu više nije bilo radosti (reče Blistava, mrzovoljno slegnuvši stomačnim mišićima). Iščekivanje je bilo isuviše slatko; razočaranje isuviše podmuklo.

Postalo je još gore.

Ekspedicija se stalno ljuljala na ivici neuspeha. Iako su sonde nastavljale da s vremena na vreme šalju po koju reč u uređaje za snimanje, svi pokušaji da se Sporaćima približe u njihovom domaćem okruženju uvek su vodili u katastrofu ili razočarenje - razočarenje za Hičije, katastrofu za njihove nove 'prijatelje'.

A onda je u orbitu pristigla i vest od kuće.

Bila je to poruka od Vezne-Sile, i ono što je rekao, onako starački razdražljivo, i uz prebacivanje nekoga kome je krivo što nije bio na licu mesta, moglo bi se slobodno prevesti ovako: "Zeznuli ste stvar. Delovi koji su od značaja među prikupljenim podacima ne odnose se na običaje i državno ustrojstvo Sporaća. To je njihova poezija."

Prastari Preci na brodu prepoznali su tu poeziju kao poeziju - nekakvu kombinaciju pesama velikih kitova i starih skandinavskih

eda sa Zemlje. Nalik edama, i ove su govorile o velikim bitkama iz vremena davnih, i te bitke su bile veoma značajne.

Ispevane su o stvorenjima bez tela, koja su se pojavila i izazvala strahovita razaranja. Sporaći su ih nazvali imenom koje odgovara pojmu 'Mučkih Ubica', i Vezna-Sila je tvrdio da oni zaista i jesu bez tela - da su stvoreni od energije; da su se zaista bili pojavili i izazvali strahovita razaranja...

"Ono što ste mislili da su samo legende", grdio ih je Vezna-Sila u svojoj poruci, "nisu priče o bogovima i đavolima već neposredno opisivanje jedne istinske posete od strane bića koja su, izgleda, bila neprijateljski raspoložena prema ma kakvom organskom obliku života. I imamo sve razloge da verujemo da su ta bića još prisutna negde u svemiru."

Tako su Hiči prvi put saznali za Neprijatelje.

6. LJUBAV

Kada je Blistava završila svoju priču oko nas se već iskupila poveća grupa ljudi. Svako je imao nešto da pita, ali trebalo im je nekoliko trenutaka da svoja pitanja formulišu. Blistava je sedela ćutke, trljajući se po rebrima. Čuo se tihi zvuk kao od struganja, kao da neko prstom prevlači preko rebraste daske za pranje rublja.

Jedan omanji crnac, koga nisam poznavao, započne prvi. "Izvinite, ali nisam vas razumeo. Otkud je Tangenta znala da su to Neprijatelji?" Govorio je engleski, i ja tek tada postadoh svestan da je neko sve vreme prevodio ono što je Blistava govorila. Taj neko bio je Albert.

Dok je Blistavoj prevodio mališino pitanje na jezik Hičija, ja ga pogledah. On slegnu ramenima umesto odgovora, što je (pretpostavljam) trebalo da znači - pa dobro, i ja sam hteo da čujem tu priču.

Blistava je takođe slegla ramenima umesto odgovora - bolje rečeno, napravila je onaj brzi trzaj trbušnim mišićima koji kod Hičija odgovaraju tom gestu. "Nismo to tada znali", odgovori ona. "To smo saznali tek kasnije, kada je Vezna-Sila napravio dubinsku strukturalnu analizu sporačkih eda. Tada je postalo jasno da te Mučke Ubice koje su upale među njih nisu bile poreklom sa iste planete. Naravno, bilo je tu i mnogo drugih podataka."

"Naravno", zacvrkuta Albert. "Nedostajuća masa, na primer".

"Tako je", složi se Blistava. "Nedostajuća masa. Našim astrofizičarima to već duže vreme predstavlja problem, a verujem i vašim." Ona zamišljeno posegnu za još jednom činijicom sa onom gljivastom materijom, dok je Albert za to vreme objašnjavao ostalima kako se ispostavilo da 'nepostojeća masa' nije prirodna pojava u vasioni, već veštačka tvorevina Neprijatelja; i na tom mestu sam prestao da ga slušam. O tome stalno slušam od Alberta. I stalno prestajem da slušam. Slušanje Blistave koja nam je pričala o užasnom Tangentinom putovanju bilo je, naravno, nešto sasvim drugo. Takvu priču uvek mogu da slušam načuljenih ušiju. Ali kada se Albert upusti u svoja razmatranja tipa zbog čega, e, onda mi misli

odlutaju. Već znam da će sada da pređe na devetodimenzionalni prostor i Makovu hipotezu.

I prešao je, Blistavu je to, izgleda, zanimalo. Mene nije. Zavalio sam se u naslon stolice, mahnuo konobarici da mi donese još jednu turu 'raketnog soka' - maltene smrtonosnog belog viskija u kome su, nekada davno, vasijski istraživači sa Kapije utapali svoje brige - i pustio ga da priča.

Nisam ga slušao. Prepustio sam se mislima o jadnoj, nagrđenoj Tangenti pre svih onih stotina hiljada godina, i o njenom baksuznom putovanju.

Oduvek sam bio meka srca kada je u pitanju Tangenta - eto, ni ovaj izraz nije tačan. Opet te reći. Tako loše prenose pravo značenje! Ja nemam srce, znači da ne može biti ni 'meko'. (Esi kaže da u meni više ništa ne može biti 'meko' izuzev softvera, što je jedna kibernetičarska igra reči). A ni 'oduvek' nije prava reč, jer za Tangentu sam saznao tek pre trideset - ili bi možda trebalo da kažem trideset miliona? - godina. Ali često mislim na nju, i saosećam s njom, jer i u mene su pucali, i znam kako je to.

Povukao sam gutljaj raketnog soka, prijateljski osmatrajući skupinu oko stola. Ostali su bili daleko više od mene očarani načinom na koji su Albert i Blistava razmenjivali kosmološke doskočice, ali njima Albert nije žive po džepovima poslednjih pedeset (ili pedeset miliona) godina. Posle toliko vremena već sasvim dobro upoznate program. Razmišljao sam o tome da, u opštim crtama, sada već unapred znam šta se Albert sprema da kaže. Čak znam i šta znači kada mi s vremena na vreme dobaci poneki pogled, onako iskosa, dok govori. Prebacivao mi je, nesvesno, što mu nisam dozvolio da mi kaže nešto što je veoma želeo da mi saopšti.

Uputio sam mu prijateljski osmeh, da mu stavim do znanja da sam ga razumeo ... a pomalo i da ga podsetim da sam ja onaj ko odlučuje šta će se reći, kada i kome.

A onda osetih na svom potiljku nečiju nežnu ruku. Pripadala je Esi. Zadovoljno naslonih glavu na nju, upravo u trenutku kada mi Albert dobaci još jedan od onih pogleda, istovremeno se obraćajući Blistavoj: "Pretpostavljam da ste imali priliku da se upoznate sa

Odijem Voltersom III, ovde, na prijemu."

To me smesta razbudi. Okrenuh se Esi i prošaputah: "Nisam znao da je i Odi tu."

"Izgleda da ima mnogo stvari koje ne želiš da znaš o ljudima u telesnom obličju ovde prisutnim", šapnu mi Esi u uvo. Potiljak mi se naježi od tona kojim je to rekla; bila je to mešavina ljubavi i strogosti. Taj ton Esi upotrebljava kad misli da sam izuzetno glup, ili ćaknut, ili tvrdoglav.

"Gospode", rekoh, setivši se odjednom. "Dejn Mečnikov."

"Dejn Mečnikov", složi se ona, "takođe je prisutan ovde na Roku, u svom telesnom obličju. Zajedno sa osobom koja ga je spasla."

"Gospode", uzviknuh ponovo. Dejn Mečnikov! I on je bio na onoj ekspediciji u crnu rupu zbog koje me je više od pola veka grizla savest. Ostavio sam tamo i njega i sve ostale, a među ostalima je bila ...

"Džel - Klara Mojnlin, tako je", prošapta Esi. "Sada su u Central parku."

Central - park nije bogzna kakav. Kada smo Klara i ja bili zajedno i bili vasijski istraživači on se sastojao od nekih desetak dudovih i pomorandžinih stabala i jedva nešto više žbunova.

Nije se mnogo izmenio. Bazenčić koji smo nekada zvali Jezero Superior još se povijao, sledeći oblik asteroida. Park je sada bio malo gušći, ali sam među žbunjem bez teškoća uočio nekih dvanaestak ljudskih prilika. Osmoro ili desetoro bili su veterani koji su živeli na Rinklroku, svi odreda od krvi i mesa, i stajali su kao kipovi u raznim pozama ispod drveća. Nekolicina su bili zvanice sa prijema, poput mene, samo u telesnom obličju, i među njima sam bez po muke prepoznao onu nepomičnu statuu od mesa koja je bila Džel - Klara Mojnlin.

Nije se nimalo promenila, bar ne u fizičkom smislu.

Ali se u drugom pogledu promenila do kraja. Nije bila sama. Nalazila se, u stvari, između dva muškarca; i što je još gore, jednog od njih je držala za ruku, dok je drugi bio prebacio ruku preko njenog ramena.

Već samo to je za mene predstavljalo gadan udarac; jer prema

onome što sam poslednje znao o Klari, jedina osoba koju bi držala za ruku, ili koja bi grlila nju, bio sam ja.

Trebalo mi je malo vremena da shvatim da je čovek s kojim se držala za ruke bio Dejn Mečnikov - pa, najzad, zaista ga već odavno nisam video. Onoga drugog nisam poznavao. Bio je visok, vitak i zgodan, i ako već to nije bilo dovoljno da ga prokunem, dodaću da mu je ruka počivala na Klarinom ramenu s ljubavlju i naviknuto.

Kad sam još bio mladić i zaljubljen u ovu ili onu osobu, ponekad me je hvatala žarka želja da je savršeno upoznam. Do kraja. I na sve moguće načine; a jedan od njih je bio mašta. Maštao sam kako ću je zateći (ma ko ta osoba bila u datom trenutku) u dubokom snu, tako da je ničim ne bih mogao probuditi; i onda ću se prikrasti svojoj usnuloj dragani, i bez njenog znanja istražiti sva ona tajna mesta. Videću da li ima čuperak dlake pod pazuhom. Proveriću kada je poslednji put očistila nokat na nožnom palcu. Zaviriću joj u nozdrve i u uši - i sve ću to uraditi, razumete, kada ona ne zna, jer iako smo jedno drugo do mile volje istraživali, ipak je to sasvim drugo kad oboje znamo za to. Moj raniji program za psihoanalizu, Sigfrid fon Šrink, gledao je na ovu moju maštariju kao i na većinu drugih, sa prihvatanjem i ne baš mnogo odobravanja; zajedno smo u njoj pronalazili značenja koja mi baš nisu prijala. I kao i većina drugih maštarija, ni ova nije više delovala tako primamljivo kada sam dospeo u situaciju da je ostvarim.

A to je bilo upravo sada. Tu je bila Klara, kao izrezana u večnom kamenu.

Bila je tu i Esi, da priguši želju za istraživanjem, ali ona bi otišla kad bih je zamolio. Nije progovorila ni reč, ni zucnula. Samo je ćutke i na oprezu stajala iza mojih leđa, dok sam ja, nevidljiv u gigabitskom prostoru, i dalje nepomično zurio u ženu koju sam oplakivao skoro čitavog svog života.

Klara je izgledala veoma dobro. Teško je bilo poverovati da je ona, u stvari, starija od mene - što će reći šest meseci starija od Gospoda Boga. Moj rođendan je padao gotovo u isti dan kad i otkriće Kapije, čiju smo stogodišnjicu upravo slavili. A Klara se rodila još petnaestak godina pre toga.

Uopšte nije tako izgledala. Nije izgledala ni dan starija.

Delimično zahvaljujući i medicinskom kompletu, naravno. Klara je bila prilično bogata žena i mogla je da plati sve moguće obnove i zamene tkiva još mnogo pre no što su one u osnovi postale besplatne za sve. Uz to je provela još i trideset godina u vremenskom zastoju crne rupe, gde sam je ja bio napustio da bih spasao sebe - i utrošio svih tih trideset godina da nekako prebrodim osećaj krivice zbog toga - i tokom svih tih dugih godina ona je ostarila samo nekoliko minuta, zbog vremenskog usporenja. Mereno vremenom koje je prošlo od njenog rođenja, bila je već daleko prevalila stotu. Mereno po časovniku njenog vlastitog tela, svakako joj je bilo preko šezdeset. Mereno po tome kako je izgledala ...

Izgledala je onako kako je meni oduvek izgledala. Izgledala je zaista dobro.

Stajala je tako, prepletenih prstiju sa Dejnom Mečnikovim, lica okrenutog čoveku koji je beše obgrlio preko ramena. Obrve su joj bile crne i debele, kao i uvek, a lice je bilo Klarino lice, ono lice za kojim sam plakao trideset godina.

"Nemoj je prepasti, Robine, gade jedan", naredi Esi iza mojih leđa. U pravi čas. Upravo sam se spremao da se ukažem pred njima, i ne pomislivši da njoj taj susret neće biti nimalo lakši nego meni, i da će joj biti potrebno vremena, užasno mnogo vremena, da se snađe.

"Pa, šta da radim?" upitah, ne skidajući pogled sa Klare.

"Pa, to", odgovori Esi, grdeći me, "da se ponašaš kao svako pristojno ljudsko biće, jesi li čuo? Daj ženi vremena da se pribere! Recimo, pojavićeš se najpre na ivici šume i polako poći prema njoj. Daj joj vremena da te ugleda kako se približavaš i da se malo pripremi za taj, prilično bolni susret, pre nego što progovoriš."

"Ali to će trajati čitavu večnost!"

"Neka traje, glupane", progunđa Esi otresito. "Ionako treba da uradiš još neke stvari. One na koje nisi obratio pažnju, je li tako? Zar ne znaš da te traži Kasatin dvojnik?"

"Do đavola s njim", promumlah rasejano. Bio sam toliko zauzet proučavanjem lica i obličja moje davno izgubljene ljubavi, da nisam imao strpljenja za bilo šta drugo - ni pameti za bilo šta drugo, takođe; tek posle mnogo mikrosekundi sam se setio da što duže budem

odlagao naš razgovor, utoliko ću joj kasnije čuti glas.

"U pravu si", priznadoh nevoljno. "Zaista bih mogao da se vidim i sa tim kopiletom. Samo, da počnem ovde."

Skriven iza povijenog limunovog stabla, obasutog zlatnim plodovima, odvojio sam od sebe jednog dvojnika i poslao ga u pravcu onog društva. A sam sam pokorno pošao za Esi u pravcu Vretena, gde me je, po njenim rečima, čekao Kasata.

Proći će mnogo vremena dok moj dvojnik stigne do Klare, obrati joj se, sačeka njen odgovor - mnogo, mnogo milisekundi. Poželeh svom svojom dušom da mogu skratiti to vreme - jer, kako bih mogao toliko da čekam?

I isto tako, svom dušom, poželeo sam da mogu da ga produžim. Jer - kako da počnem razgovor?

Džulio Kasata me je skrenuo sa tih - kako to ono Esi kaže? - glupih bolećivosti. Tu je on veoma dobar. On mu dođe kao ujed komarca koji vam za trenutak skrene pažnju na neprijatan način, ali bar vam skrene pažnju.

Kada smo ga pronašli, bio je u Plavom paklu. Esi me, smešeći se, stisnu za ruku. Kasata je sedeo za jednim od stočića sa pićem ispred sebe, milujući, pun uspomena, mladu ženu koju pre toga nikada nisam video.

A ni tada je nisam dugo gledao, jer Kasata je, čim je primetio da smo tu, odmah sve izmenio. Zvanice sa prijema, devojka i Plavi pakao nestadoše; nalazili smo se u njegovoj kancelariji na satelitu USPMU. Kosa mu je smesta bila očešljana, mundir mu se sam od sebe zakopčao i utegao, i on je preko svog čeličnog pisaćeg stola piljio u nas ledenim pogledom. Pokazao je rukom na dve metalne stolice, "Sedite", naredi on.

"Mani se tih gluposti, Džulio", reče Esi hladnokrvno. "Hoćeš da razgovaraš s nama - u redu, razgovaraćemo. Ali ne ovde. Suviše je ružno."

On joj dobaci pogled kakvim bi general-major pogledao nadporučnika. A onda odluči da bude dobroćudan. "Kako ti kažeš, draga moja. Izaberi."

Esi šmrknu, pogleda u mene, počeka malo, a onda izbrisa vojničku kancelariju. Nađosmo se u poznatom ambijentu naše Verne

Drage, zajedno sa foteljama i trosedima, barom i tihom muzikom.

"Da", prijateljski klimnu Kasata, sa odobravanjem gledajući oko sebe. "Ovde je mnogo bolje. Lepo ste ovo namestili. Mogu li sam da se poslužim?" Ne čekajući našu dozvolu, odmah se uputio prema baru.

"A sad se seti svih onih gluposti", započe Esi. "Hajde, gukni, Džulio. Stavio si zabranu na naš brod, je li tako? Zašto?"

"Samo prolazna neprijatnost, draga moja", namignu Kasata dok je sebi nalivao čivas bez ičega. "Samo sam hteo da budem siguran da ću dobiti priliku da sa vama porazgovaram."

Čak i izbegavanje da nekoga nervirate može prokleta da nervira. "Razgovaraj, dakle", obrecnuh se ja. Esi mi dobaci brz, upozoravajući pogled, jer je razabrala ton kojim sam to rekao. Jedva sam uspevao da se obuzdam. Nisam bio nimalo raspoložen da razgovaram sa Džuliom Kasatom.

Neki ljudi misle da mi, uskladištene osobe, nikada nismo napeti ili uzbuđeni, zato što smo samo podacima sastavljeni u program. Ali greše. Bar kada sam ja u pitanju, a pogotovo u tom trenutku. Pre toga sam prošao kroz celu jednu ludu igru emocija - pre svega, uzbuđenje u očekivanju zabave; zatim uzvišena i svečana osećanja dok sam slušao priču o Tangentinom tragičnom putovanju; konačno, razdiranje uzajamno protivrečnim osećanjima kada sam slučajno nabasao na Klaru. Zaista nisam bio raspoložen da uživam u razgovoru sa Kasatom.

Naravno, nikada ne bih ni uživao u razgovoru s Kasatom i ne vidim kako bi bilo ko to mogao. On ne ume da razgovara drukčije nego da naređuje ili da vređa; on ne raspravlja - samo tvrdi nešto. I tu se nikada ne menja. Uzeo je dubok gutljaj skoča, pogledao me pravo u oči i rekao:

"Ti si prava napast, Brodhede."

Ova primedba nije obećavala ništa dobro. Esi, koja je upravo počela da mi priprema mai-tai, trže se i zamalo da ga ne prosu. Zabrinuto me je pogledala. Esina politika je da kada se nađemo u ovakvoj situaciji, sve bitke vodi ona. Misli da se ja isuviše uzbuđujem i da zato ne treba da ja budem onaj koji će se drati.

Ali ovoga puta sam je prevario, i samo vrlo učtivo dodao: "Oprosti

ako si zbog nas imao neprijatnosti, Džulio. Hoćeš li biti dobar da mi objasniš zašto si ono malo pre rekao?"

Ispoljio sam upravo fantastično vladanje sobom! Daleko više nego što ta ništarija zaslužuje. Mnogo više nego što bih inače učinio za njega, da nisam u poslednjem trenutku shvatio da bi trebalo da ga sažaljevam.

Shvatio sam da je on, uprkos svemu, osuđen na smrt.

General major Džulio Kasata i ja se odavno poznajemo - nema svrhe da sabiram godine; sva aritmetika se pobrka kada ste u gigabitskom vremenu. Mnogo puta smo se sreli, i meni ti susreti nikada nisu prijali.

On, sam, nije bio uskladištena ličnost. Bolje rečeno, najčešće nije bio. Poput mnogih ljudi u telesnom obličju i on, kad mora hitno da saobraća sa nama, uskladištenim dušama, napravi sebi dvojnika i pošalje ga da razgovara sa nama. To nije baš sasvim isto kao razgovor u četiri oka u stvarnom vremenu, ali razlika je čisto psihološka. U stvari, mučno psihološka. On od samog sebe napravi input i pretvori se u kompjuterski uskladišteni um, i takav nas potraži - ma s kim od nas da želi da razgovara, a ponekad sam ja taj. Onda kaže ono što ima da kaže, sasluša šta mi njemu kažemo, i tako vodi razgovor u obliku bestelesnog skupa bitova u gigabitskom prostoru isto kao što bi to činio da smo svi od krvi i mesa i da sedimo oko stola - ne, u stvari, ne baš sasvim isto; daleko bolje, bar utoliko što se sve odvija mnogo brže. Zatim onaj Džulio od krvi i mesa pozove svog dvojnika-Džulija da se vrati i sasluša ga dok mu ovaj ispriča kako je bilo.

Sve to je jednostavno i nimalo mučno. Onaj mučni deo nastupi kasnije.

Dvojnici postavlja upravo onakva pitanja kakva bi postavio i Kasata u telesnom obličju, suprotstavlja se mišljenjima kojima bi se i on suprotstavljao, kaže ono što bi i on rekao - pošto tako mora, jer i jeste on. To nije isto kao kad pošaljete ambasadora i čekate da vam prenese odgovor, jer i najbolji ambasador, pod pretpostavkom da svoj posao radi isto tako dobro kao dvojnici, u svakom slučaju ne može da ga obavi za kratko vreme. Dvojnici, u najgorem slučaju,

dovoljno je nekoliko sekundi ako se sastanak održava na drugoj planeti - i nešto duže, naravno, ako se osoba s kojom čovek u telesnom obličju želi da razgovara nalazi s one strane Galaksije. Još pre nego što se takav čovek zapita kakav će biti ishod razgovora, dvojnici se već vratili i saopštavaju mu.

To je onaj lepši deo priče.

A sad dolazi onaj koji nije tako lep; jer, šta ćete s tim dvojnikom nakon što je obavio svoj posao?

Naravno, možete ga ostaviti uskladištenog; u gigabitskom prostoru ima mesta do mile volje, i jedna uskladištena osoba više ili manje ne mari ništa. Ali nekima smeta da se njihove kopije muvaju po svetu. Naročito ako su kao Kasata. Budući da je vojnik, on i misli kao vojnik. Njegova uskladištena kopija, koja zna sve ono što i on zna, nije samo neprijatni 'slobodnjak'. On je opasan za državnu bezbednost. Neko bi mogao da ga pronađe i podvrgne ga ispitivanju! Da mu zaprete! (Čime?) Da ga stavi na muke (Kako?) Možda da mu tabane primiče vatri (kad bi imao tabane) - no, dobro, ne znam tačno šta se odigrava u Kasatinoj glavi, i svaki dan iznova zahvaljujem Bogu što ne znam.

Sve je to, naravno, koješta, ali dvojnici su Kasatino vlasništvo, i ako on misli da će neki izmišljeni neprijatelj ma kada uspeti da preko njih dozna poverljive podatke, niko u to ne sme da se meša. On je zamenik komandanta USPMU, Udružene Straže protiv Mučkih Ubica. To znači da je odgovoran za veliki broj odbrambenih programa u slučaju da se Ubice pojave iz svog kugelblica. Prema tome, ako želi da razgovara sa nekim na daljinu, što on i čini, on takve razgovore vodi skoro svakog dana, a to opet znači da bi kad bi on svoje dvojnike skladištio, postojale stotine hiljada general-majora Džulija Kasate.

Zato nije dovoljno da ih uskladišti. On ih ubija.

Tako se bar sam Kasata oseća. Kada pogubi svog dvojnika, oseća se kao da je ubio blizanca.

A još jedna grozota u vezi s tim je da i sam dvojnici - on lično, do đavola - zna da će tako biti.

Zato naši razgovori ponekad ispadnu - nekako tužni.

Eto, zato nisam Džulia Kasatu iskidao u proklete simulirane komadiće zbog njegovog bezobrazluka. Bio je iznenađen koliko i Esi. Razmotao je novu cigaru, buljeći u mene. "Je l' s tobom sve u redu?" zapitao je.

'Sve u redu' nije bila ni približna dijagnoza, zato što me je mučilo pitanje koliko se moj dvojniki do sada približio Klari i kako će ona reagovati kada ga ugleda, ali mi nije bilo ni na kraj pameti da o tome govorim sa Džulijem Kasatom. Zato samo rekoh:

"Biće, kad mi budeš rekao o čemu je reč."

Bio sam veoma učtiv, ali Kasata nikada nije bio pristalica teorije da učtivost treba da bude obostrana. Odgrizao je zubima vrh cigare i ispljunuo odvratni komadić duvana na pod, sve vreme ne skidajući pogled sa mene. "Nisi tako velika zverka kao što misliš, Brodhede", reče on napokon. Uspeo sam da zadržim osmeh na licu, iako sam u sebi počinjao da ključam. "Misliš da se zabrana odnosi samo na tebe? Grešiš. Onaj hiči-brod je stigao pravo iz jezgra, znaš."

Nisam znao. Takođe, nisam video ni zbog čega je to važno, i to sam mu rekao.

"Strogo pov. Materijal, Brodhede", zagrmi Kasata. "Ti Prastari Preci Hičija brbljaju na sve strane. Trebalo ih je najpre preslišati u USPMU!"

"Tako je", rekoh, klimnuvši. "To bi imalo smisla, pošto su stvari koje su se dogodile pre pola miliona godina važne vojne tajne, zar ne?"

"Ne samo ono od pre pola miliona godina! Oni znaju sve o sadašnjem stanju borbene spremnosti u jezgru! A ovde su i Hiči u telesnom obličju, plus onaj bata Volters koji je sam bio tamo i sve video svojim očima."

Duboko sam udahnuo. Pre svega sam hteo da ga pitam, po ko zna koji put, od koga on to krije te svoje tajne. Ali to bi samo značilo obnavljanje jedne stare prepirke, a meni se već i onako smučilo od Kasatinog društva. Stoga sam samo rekao, i dalje učtivo: "Rekao si da sam napast, ali ja ipak još ne vidim kakve veze s tim ima hiči-brod."

Do tada je već bio dobro razgoreo svoju cigaru. On mi dunu dim u lice i odgovori: "Nikakve. To su dve različite stvari. Došao sam

ovamo zbog tog broda, ali i zato da te upozorim da se skloniš s puta."

"Sklonim s kojeg puta i zašto?" upitah, i osetih kako se Esi uzvrpoljila, pošto se već umorila od divljenja mom samosavlađivanju i pošto joj je postajalo sve teže da održi vlastito.

"Zbog toga što si civil", objasni on. "I zbog toga što zavlačiš nos u poslove USPMU. Smetaš nam, a situacija je takva da više ne možemo dozvoliti civilima da nam se svuda petljaju."

Počeo sam da nazirem šta ga to žulja. Nasmešio sam se Esi, tek da je umirim, da shvati da se ne spremam da zgromim tog bezobraznog generala. I nisam se spremao - bar zasad. "Manevri nisu uspeli", pokušah, tek koliko za početak.

Kasata se zagrcnu i iskašlja dim od cigare. "Otkud znaš?"

Slegoh kratko ramenima. "Pa, to je bar očigledno. Da su uspeli, vaši momci za odnose sa javnošću već bi nagurali slike u svaku emisiju vesti. Ne razmećete se - znači, nemate zbog čega. A oni od kojih hoćete da sakrijete istinu su ljudi koji vas plaćaju. Kao, na primer, ja."

"Pametnjakoviću", zareža on. "Ako se izlaneš, ja ću se lično postarati za tebe."

"A kako to misliš da uradiš?"

Opet je bio onaj stari, vojničina, sav od olova, uključujući i mozak. "Za početak", reče on, "poništavam svoj status poverljive ličnosti USPMU, i to od ovog časa."

Esi se sada učinilo da je prevršio. "Džulio", upade ona oštro, "jesi li ti pri sebi?"

Umirujuće joj spustih ruku na mišicu, a onda mu se ponovo obratih, ali ovog puta ozbiljnim glasom. "Džulio, upravo ovog časa imam na umu mnoge stvari, ali USPMU nije jedna od njih. U svakom slučaju nije među prvima. Nisam imao nikakve namere da u bliskoj budućnosti uznemiravam ma koga u USPMU - ali sada si se ti pojavio sa svojim oholim naredbama. I zato ću se od sada, naravno, starati da proverim sve što se dešava u USPMU."

"Uhapsiću te", zaurla on.

Počeo sam da se zaista zabavljam. "Nećeš. Nemaš tu vlast. I nemaš nalog. Jer, ja imam Institut."

To ga je načas pomelo. Brodhedov Institut za ekstrazolarna istraživanja bio mi je jedna od najboljih ideja u životu. Osnovao sam ga davno, veoma davno, iz sasvim drugih razloga - pa, dobro, iskreno rečeno, iz poreskih razloga. Ali sam ga dobro opremio. Dao sam mu osnivački akt koji mu je omogućavao da radi sve što hoće izvan našeg sunčevog sistema, i postarao sam se da upravni odbor napunim ljudima koji će raditi ono što im ja kažem.

Kasata se brzo oporavio. "Vraga nemam nalog! Naređujem!"

Prodorno sam ga posmatrao. Onda pozvah: "Alberte?" On iskrsnu pred nama, žmirkajući na mene preko svoje lule. "Emituj poruku", naredih mu. "Prenesi moje uputstvo svim ograncima Instituta, da, počev od ovog trenutka, prekinu svaku saradnju sa Udruženom Stražom protiv Mučkih Ubica i da nijednom od njihovih ljudi u buduće ne dozvole pristup u naše prostorije niti našim podacima. Razlog: direktna naredba Džulija Kasate, general-majora USPMU."

Učtivo sam se okrenuo prema njemu. "Imaš li nešto da primetiš na ovo?"

Počeo je da se preznojava. "Nećeš valjda to zaista da uradiš", promumla on. Ton mu je bilo smešan, polupreklinjući, polurežeći. "Pa, mi smo svi na istoj strani! Neprijatelji su neprijatelji sviju nas!"

"Lepo, Džulio", odvratih ja. "Milo mi je što to čujem od tebe. Imao sam utisak da misliš da su oni tvoje privatno vlasništvo. Ne brini. Neću prekinuti rad Instituta. Nastaviće svoje proučavanje; izviđački brodovi će i dalje leteti; nastavićemo da prikupljamo podatke o Neprijateljima. Samo se više nećemo truditi da ih dostavljamo USPMU. Tako. Dakle, da li da Albert šalje poruku ili ne?"

Trenutak je još otresao pepeo sa cigare, pogružen. "Ne", promrmlja napokon.

"Izvini! Nisam te dobro čuo."

"Ne!" ponovi on očajno zaklimavši glavom. "Ali on ima da pukne od besa."

Rekao je 'on', a jedini 'on' na koga je mogao misliti bio je general Kasata u telesnom obličju. Što je, naravno, bio i on.

"Rekao je 'on'", obratih se Esi, pošto se Kasata mračno pokupio.

"Zanimljivo, slažem se", odvrati ona trezveno. "Džulio-dvojnici je počeo Džulija-telesnog da posmatra kao odvojenu individuu."

"Da ne postaje šiz?"

"Postaje uplašen", ispravi me ona. "Postaje mu jasno da mu je vreme odbrojano. Siroti čovečuljak." A potom dodade, ustručavajući se pomalo... "Robine, dragi? Shvatam da su ti sada misli na drugoj strani..."

Nisam potvrdio, jer to bi bilo grubo; ali nisam ni porekao, jer bih slagao. Čak i dok sam se svađao sa Džulijom Kasatom, kradom sam zirkao na prizor u Central-parku. Moj dvojnici je konačno dospeo do Klare i pozdravio je, i ona je upravo počinjala da izgovara... "Robine! Mi..."

"... smem li nešto da ti savetujem?"

"Naravno da smeš", zbunjeno joj odgovorih. Da sam imao krvne sudove da mi pocrveni lice (i pravo lice da pocrveni), verovatno bi se to i dogodilo. Možda i jeste, i ovako.

"Savet je", reče ona, "da se opustiš."

"Naravno", prihvatih, klimnuvši. Rekao bih 'naravno', ma šta da mi je kazala. "A, sada, ako nemaš ništa protiv, ja bih, hm ..."

"Znam šta bi voleo da uradiš. Samo, tu je taj problem razlike u vremenu, zar ne? Tako da, u stvari, nema potrebe da žuriš, Robine, mili. Možemo li pre toga malo da porazgovaramo?"

Još trenutak sam ostao nepomičan. (Klara je upravo završila "... lo mi je", i upravo rastavljala usne da počne ponovo: "što te vidim!") Sada sam već bio potpuno zbunjen. Nije lako reći jednoj ženi da veoma mnogo želiš da razgovaraš sa drugom, pogotovo kada ti savest nije čista onako kao što meni, čini se, nikada nije čista kad su u pitanju moja supruga, Esi, i moja davno izgubljena ljubav, Džel-Klara Mojnlin.

S druge strane, Esi je bila potpuno u pravu. Uopšte nisam morao da žurim. Posmatrala me je s ljubavlju i zabrinuto. "Na mukama si, a, dragi Robine?" dobaci mi.

Jedina pametna rečenica koju sam mogao da smislim bila je: "Mnogo te volim, Esi."

Nije izgledala kao da mi uzvraća ljubav, izgledala je ogorčena. "Da, naravno", odgovori ona, sležući ramenima. "Nemoj da menjamo

temu. Ti voliš mene, ja volim tebe, nijedno od nas ne sumnja u to; ali to ne ulazi u temu o kojoj sad razgovaramo. Razgovaramo o tome šta osećaš prema veoma lepoj dami koju takođe voliš, Džel-Klari Mojnlin, i kakve će komplikacije nastati iz svega toga."

Zvučalo je još gore, sad, kada je sve glasno izgovorila. Nije me nimalo utešilo. "O tome smo razgovarali milion puta!" zakukah iskreno.

"Zašto ne još milion puta? Hajde, opusti se, dragi Robine. Imaš još hiljadu pet stotina, ili čak možda i svih hiljadu osam stotina milisekundi pre nego što Klara završi rečenicu da je veoma prijatno iznenađena što ste se sreli. Dakle, da ti i ja u međuvremenu porazgovaramo, osim ako ti to ne želiš?"

Razmislio sam još malo i predao se. "Zašto da ne?" rekoh. I zaista, nije bilo nikakvog razloga.

Takođe, nije bilo razloga da se ne opustim. Kao što je Esi već bila rekla, o tome smo već mnogo puta razgovarali, jednom čak svu noć i veći deo sledećeg dana. To je bilo davno - oh, milijarde i milijarde sekundi - i tada sam razgovarao sa pravom Esi, onom od krvi i mesa. (Naravno, u to vreme sam i ja bio još od krvi i mesa). Upravo smo se bili venčali. Sedeli smo na verandi svoje kuće, pijuckajući ledeni čaj i posmatrajući jedrilice na Tapanskom moru, i bio je to zaista olakšavajući razgovor, pun ljubavi.

Očigledno je i Esi pamtila taj naš davni, telesni razgovor isto tako dobro kao i ja, jer kada je htela da nam bude udobno, upravo bi nas tamo odvela. Naravno, ne 'stvarno' u smislu da smo se tamo fizički obreli - ali, šta 'stvarno' stvarno znači? Mogao sam da vidim jedrilice i večernji povetarac je bio mlak.

"Kako je lepo", rekoh s puno odobravanja, osećajući kako počinjem da se opuštam. "Biti bestelesni niz podataka ima i svojih prednosti."

Esi to ravnodušno potvrdi. Sa zadovoljstvom je razgledala oko sebe našu staru kuću, a onda ponovo započe: "Prošli put smo pili čaj. Hoćeš li sada nešto jesti, Robine?"

"Konjak i pivo od đumbira", odgovorih i već u sledećem trenutku naša verna stara kućna pomoćnica, Markeza, pojavi se sa poslužavnikom. Povukao sam duboki gutljaj, razmišljajući.

Razmišljao sam isuviše dugo i Esi konačno izgubi strpljenje. "Da počnemo, Robine, dragi. Šta ti se mota po glavi? Bojiš li se da razgovaraš sa Klarom?"

"Ne! Hoću da kažem", rekoh naglo, prećutavši nalet negodovanja. "Ne. Nije to. Mi smo već jednom razgovarali, onda kada su se pojavili ona i Von u onom hiči-brodu."

"Istina je", oprezno se saglasi Esi.

"Ne, zaista! To je u redu. Isterali smo na čistinu sve što bi moglo da bude loše. Više me ne brine pomisao da bi me mogla okriviti da sam je ostavio na cedilu u crnoj rupi, ako to imaš na umu."

Esi se zavalila u stolicu i stade ozbiljno da me posmatra. "Ono što ja imam na umu, Robine", reče ona strpljivo, "nije uopšte važno. Ono što ti imaš na umu jeste stvar koju treba da obelodanimo. Ako nije posredi sukob između Klare i tebe, šta je onda? Da li se možda brineš da ćemo ona i ja jedna drugoj iskopati oči? To se neće desiti, Robine! Na stranu čisto tehnički problemi koji nastaju iz činjenice da je ona telo, a ja samo duša."

"Ne, naravno da ne. Ne brine me da ćete se vas dve sresti ... zapravo."

"A tako! A nezapravo?"

"Pa...šta ako stvarna-Esi naleti na nju?"

Portabl-Esi me je ćutke gledala još neko vreme, a onda zamišljeno povuče duboki gutljaj pića, "Stvarna-Esi, ha?"

"Samo mi je palo na pamet", počeh se izvinjavati.

"Razumem te. Volela bih da mogu još bolje da te razumem. Pitaš me da li postoje izgledi da se telesna-ja pojavim na Rinklroku?"

Promislilih o tome. Nisam bio baš sasvim siguran šta hoću da kažem, nisam nameravao da o tome uopšte govorim ... Naravno, kao što mi je matori Sigfrid fon Šrink nekada govorio, upravo ono što kažeš a ne nameravaš da kažeš najviše kaže.

I tačno je da ovde ima nečega što je zaista osetljiva tema. Portabl-Esi je samo dvojniki. Stvarna-Esi, Esi od krvi i mesa, još je živa i zdrava.

A pored toga je i ljudsko biće. Uzevši u obzir medicinski komplet i sve ostalo, iako se nalazi u odmaklijem životnom dobu, ona nije samo žena već i zaista lepa, čulna, normalna žena.

Ona je takođe moja supruga. (Ili je to bila.)

Ona je takođe supruga čiji muž više nije u mogućnosti da, kako se to kaže, obavlja svoje bračne dužnosti.

A sve to postaje briga koja me izjeda i samo se nadovezuje na ostale takve, izjedajuće brige, za koje mi Sigfrid (i Albert, i portabl-Esi i svi drugi koje znam) stalno govore da ne treba da se zbog njih posipam pepelom. Taj mi njihov savet ne pomaže; izgleda da ja tu ipak ne mogu ništa. Ali ima toga još. Telesna, stvarna-Esi je takođe tačna kopija portabl-Esi - ili, bolje rečeno, ona je original one verne kopije koja je portabl-Esi - moja verna supruga, ljubavnica, savetodavac, prijateljica, poverljiva osoba, i konstrukt u gigabitskom prostoru.

Zato je ja veoma dobro poznajem. Što je još gore, ona poznaje mene - i to bolje - jer ona nije samo sve ono što sam malopre nabrojao, ona je takođe - pa, dobro, moja stvoriteljka.

Pošto je Esi bolje poznata u izvesnim krugovima kao dr S. Ja. LAVOROVNA-BRODHED, jedna od najvećih svetskih znalaca obrade podataka ma koje vrste, ona je sama stvorila većinu naših programa. Dakle, kad kažem da je kopija verna, to i znači da je verna. Esi čak samu sebe modernizuje - hoću da kažem, stvarna-Esi s vremena na vreme unosi izmene u portabl-Esi, da bi stalno održala vernost kopije. Zato se moja protabl-Esi nimalo ne razlikuje, bar koliko ja mogu da primetim, od one telesne, ili stvarne Esi ...

Ali ja se nikada ne viđam sa stvarnom-Esi. Ne bih to podneo.

Nazovite to kako hoćete. Pažnjom. Ljubomorom. Uvrnutošću. Ma šta da je posredi, spreman sam da prihvatim kao životnu činjenicu da je bolje da se ne viđam sa originalom moje drage žene. Imam jasnu predstavu o tome šta bih saznao da to slučajno uradim. U sadašnjim okolnostima, ona ili s vremena na vreme uzima ljubavnika ili je luđa nego što ja mislim.

Voljan sam da prihvatim mogućnost da se to događa. Čak dopuštam da je to pošteno. Ali ne želim da znam o tome.

Zato sam i rekao portabl-Esi: "Ne. Mislim da stvarna-Esi ne bi bila toliko ljubomorna da se slučajno pojavi, i mislim da ne bi ni Klara. Osim toga, ja i ne želim da znam gde je sada Esi i šta radi - ili ne radi", brzo dodadoh, pošto portabl-Esi upravo beše otvorila usta. "I

molim te, nemoj mi reći šta sada radi, čak i ako je to nešto što bih voleo da čujem. Jer, nije to uopšte ono što me muči."

Esi je izgledala zbunjena. Uzela je još jedan gutljaj pića, sa onim izrazom lica koji dobije kada pokušava da odgonetne zamršenu arhitektoniku lavirintskih procesa u mome umu.

Konačno, sleže ramenima. "Dobro, prihvatam to što kažeš", reče ona, nekako preterano odlučno. "Znači, nisi zbog toga 'glupi' ovog puta. Ali ako nije to, šta je onda? Da nije radoznalost u vezi sa Klarom Mojnlin, kako je živela sve ove godine, zbog čega je Dejn Mečnikov s njom?"

Podigao sam pogled. "Iskreno rečeno, pitao sam se ..."

"Nema potrebe da se pitaš! Sasvim je jednostavno. Posle susreta s tobom Klara je želela da nekud otputuje. Dugo je tumarala po svetu. Konačno je otputovala veoma daleko. Vratila se u crnu rupu iz koje se tek bila izvukla, izbavila i ostale članove ekspedicije - uključujući i Dejna Mečnikova."

"Oh!" Beše to jedino što sam bio u stanju da izreknem.

Izgleda da ovo, zbog nečega, nije prijalo Esi. Dobacila mi je jedan ljutit pogled, a onda polako rekla: "Mislim da govoriš istinu, Robine. Ne muče tebe misli o Klari. Ipak je očividno da si se od nedavno sneveselio. Hoćeš li mi najzad reći, ako možeš, zašto?"

"Ako ti ne znaš, otkud ću ja znati?" odvratih, iznenada se razbesnevši.

"Što će reći", uzdahnu ona, "da sam ja, kao pisac originala, u boljem položaju da napravim generalni remont tvoga programa, povadim sve bubice i opet napravim od tebe srećnog čoveka?"

"Ne!"

"Ne", složi se i ona, "dabome da ne. Odavno smo se dogovorili da ne diramo prvobitni program Robineta Brodheda, njegovu mušičavost i sve ostalo. E, pa, u tom slučaju nam preostaje samo onaj staromodni metod oslobađanja od buba u glavi. Pričanje. Ispričaj mi sve, Robine, počev od onoga što ti prvo padne na pamet, kao sa starim Sigfridom fon Šrinkom!"

I ja duboko uzdahnuh i suočih se ponovo sa temom koju sam dugo vremena izbegavao.

"Smrtnost!" rekoh naglo, gotovo prošištavši.

Nekoliko hiljada milisekundi docnije opet sam bio u Central-parku, posmatrajući Džel-Klaru Mojnlin kako napušta svoje društvo i prilazi dvojniku-meni, pitajući se zašto sam morao ono da kažem.

Omaklo mi se. Nemam nameru da vam sada opisujem dugotrajni razgovor sa Esi, koji je potom usledio, i koji se sve vreme vrteo u krugu, jer iako radim takve stvari, ne volim da o njima pričam. Nigde nas to nije moglo odvesti. Ja, bar, nisam imao razloga da se brinem o smrtnosti, jer - kao što je Esi mudro primetila - kako neko može umreti ako je već mrtav?

Ali na kraju me to ipak nije ni najmanje razvedrilo.

Pogled na Klaru takođe nije, i zato sam potražio druge razbibrige dok sam čekao da bilo Klara bilo dvojnik-ja kažemo nešto onom ledničkom sporošću. Za mene je bila novost da se Odi Volters III nalazi na Roku, i potražio sam ga.

Ali ni to nije mnogo pomoglo.

Doduše, bio je tu, ili gotovo da jeste. Pošto je bio u telesnom obličju, upravo se nalazio u stanju dolaženja. Upravo se iskrcavao, i uopšte nije bilo zabavno posmatrati ga kako se polako, p-o-s-t-e-p-e-n-o, izvlači iz doka za pristajanje i stupa na prilaznu rampu.

Tek da bi nešto progovorili, obratih se Esi. "Nimalo se nije promenio." I nije. Sa onim žabljim licem i čvrstim pogledom koji je ulivao poverenje bio je to onaj isti čovek od pre trideset i više godina, kad sam ga prvi put sreo.

"Prirodno. Pa, bio je u jezgru", odgovori Esi. Nije gledala u njega. Gledala je u mene - pretpostavljam, da vidi da li ću opet napraviti neku glupost. Zato u jednom trenutku nisam bio sasvim siguran na koga je od nas dvojice mislila kada je rekla: "Jadnik."

U odgovor sam promrmljao nešto neodređeno. Nismo samo mi bili prisutni; okupili su se bili čak i ljudi od krvi i mesa, radoznali da vide brod koji je bio tamo gde se malo koji brod sa ljudskom posadom ikada odvažio da priđe. Posmatrati njih i Odija bilo je otprilike isto toliko uzbudljivo koliko i posmatranje mahovine kako raste, i ja sam počeo da se vrpoljim. Nisam više mislio na Odija. Mislio sam na Klaru. Mislio sam na Esi. Mislio sam na Džulija Kasatu, i iznad svega, moje vlastite, neprijatne, ljigave, intimne

zabrinutosti opet su mi zaposele misli. A osećao sam vapijuću potrebu za nečim što će mi skrenuti te misli. Ovo stajanje između nepomičnih ljudskih kipova nije vredelo. "Voleo bih", rekoh napokon, "da čujem njegovu priču."

"Pa, hajde", pozva me Esi.

"Šta? Oh, misliš da pokrenem dvojnika, i kada on izađe ..."

"Nikakvog dvojnika, glupane", progundā Esi. "Zar ne vidiš? Odi nosi vrećicu. U vrećici je, bez sumnje, neki Prastari Predak. Prastari Predak nije telesno biće, već uskladištena ineteligencija, gotovo isto tako dobra kao ti i ja. Prema tome, pitaj tog Pretka, zašto ne bi?"

Pogledah s ljubavlju u moju ljubav. "Kako si ti visprena, Esi", rekoh oduševljeno, "i upravo čarobna osoba." Posegnuh za vrećicom. Zaista sam želeo da čujem šta se dogodilo s Odijem dok je boravio tamo. Gotovo isto toliko sam želeo - želeo - želeo da saznam, zaista, šta ja to zapravo želim.

7. IZLAZAK IZ JEZGRA

Imao sam zaista dobar razlog da upravo tada poželim da čujem Odijevu priču.

Možda će, sa strogo linearnog gledišta jedne osobe od krvi i mesa, ovo ličiti na, do dođavola, još jednu prokletu digresiju. Linearno gledano, možda i jeste. Ali ja nisam linearan. Ja obavljam paralelnu obradu podataka, nekada i više od desetak stvari istovremeno, u okviru prosečne milisekunde, a ovde su se odvijali zaista paralelni događaji.

Siguran sam da je Odi znao za tu paralelnost kada se dobrovoljno prijavio na hiči-brod koji se vraćao u jezgro. Možda samo nije o svemu razmislio. Mogao je imati samo približnu predstavu o onome u šta se upušta. Ali evo te paralele: ma kako se to završilo, on je bez sumnje shvatio da će to biti bolje nego da pokuša da sredi svoj život. Odijev život je bio gotovo isto tako zapetljan kao i moj, pošto je i on imao dve ljubavi istovremeno.

Tako je Odi ugrabio priliku i otišao. Poveo je sa sobom našu prijateljicu, Dženi Ji-đing, koja je bila jedna od njegovih ljubavi. Ali ni ona, kao što ćete videti, nije bila dugog veka.

Odi je bio profesionalni pilot. Vrhunski pilot. Odi je upravljao brodovima na vazdušni pogon na Veneri, onim bržim od svetlosti na Zemlji, šatlom na asteroidu Kapija, privatnim mlaznim čarterima na planeti Pegi, i dugolinijskim međuzvezdanim vasijskim letelicama u svim pravcima. U Odijevim očima jedan hiči-brod bio je isti kao i svaki drugi hiči-brod, a on sam nije nimalo sumnjao da će umeti da upravlja bilo čim. "Smem li da vam postavim kurs?" upitao je Hičija, Zapovednika, zato što je hteo da počne posao kako treba i pokaže dobru volju.

Zapovednik je takođe želeo da počne posao kako treba, i zato je ljubazno mahnuo rukom brodskom pilotu da se skloni, i Odi je seo na njegovo mesto.

Sedišta Hičija napravljena su za osobe koje između nogu nose vrećice. Ljudska bića to obično ne čine, i zato većina hiči-brodova prilagođenih ljudskoj upotrebi imaju razapetu mrežu preko otvora na

rašljastom sedištu. Ovaj to, naravno, nije imao.

Odi nije hteo da počne da se već od prve žali. Uradio je kako je najbolje umeo. Ugurao je svoju zadnjicu u stolicu u obliku slova V, pročitao koordinate kursa, i upravljački točak iz sve snage gurnuo u odgovarajući položaj. Za to je bilo potrebno imati snage. Prošlo je već izvesno vreme od kada je Odi morao tako da radi; novi brodovi, izgrađeni na Zemlji, bili su lakši za upravljanje. Da bi održao razgovor, prostenjao je: "Mnogi od prvobitnih letaća su se čudili ovim točkovima."

"Zaista?" učtivo upita Zapovednik. "A šta je tu čudno?"

"Pa ... zašto ih je tako teško okrenuti?"

Zapovednik začuđeno pogleda u svoju posadu, a zatim opet u Odija. Potom nemarno ispruži vrh prsta i dodirnu točak i ovaj se pokrenuo kao od šale. "Šta je tu teško?" upita on, šišteći, onako kako Hiči izražavaju nervozu ili zabrinutost.

Odi baci pogled na krhko, mršavo telo Hičija. Jedva je vratio točak u položaj na kome su vertikalne oznake zasijale jarko ružičasto. Morao je da napinje mišiće kao nikad do sada.

Kada je pružio ruku ka dugmetu za pokretanje broda, progutao je knedlu. Postalo mu je jasno da će ovo putovanje biti puno iznenađenja.

Brod je zadrhtao, i ekran na monitoru prekrilo je neujednačeno sivilo, što je pokazivalo da se već kreću brže od svetlosti. Posao pilota bio je time za neko vreme obavljen, ali Odiju se nije ustajalo; jer dokle god se nalazio u pilotskom sedištu imao je osećanje da donekle vlada situacijom. Pokušao je da još malo produži razgovor.

"Uvek smo se čudili ovim kontrolama", započe on. "Znate, ima ih pet? Neki naši učenjaci su mislili da Hiči veruju u petodimenzionalni prostor."

Zapovednik u magnovenju glasno zašišta, i tetive koje su mu se ocrtavale na upalom grudnom košu stadoše da se uvijaju dok se naprezao da shvati. Vladao je već sasvim dobro engleskim jezikom, ali ponekad bi mu izmakla po neka nijansa značenja. "Veruju, Odi Volterse? To nije verovanje. Uopšte se ne postavlja pitanje vere, kao u onom vašem pojmu religije."

"To sigurno", mrko odvrati Odi. "Ali verujete li vi zaista da je

tako?"

"Ne, ni u kom slučaju", iznenađeno odgovori Zapovednik. "Prostor nema pet dimenzija."

Odi se nasmeši. "E sad mi je laknulo; oduvek mi je bilo teško da predstavim sebi ..."

"Ima devet", objasni Zapovednik.

Žureći ka jezgru, zastali su usput samo jednom, i to na kratko, pošto je Zapovednik bio ostavio neke hiči-letelice da čekaju u nestabilnim orbitama. Neće valjati, objasnio je. Tokom godina koje budu proveli u jezgru mašine bi mogle postepeno da odlutaju i unište se, a Hiči su uvek gledali da izbegnu uništavanje korisnih stvari. Ali Odi ga više nije slušao. "Godine?" reče on. "Mislio sam da će ovo putovanje trajati samo nekoliko meseci! Koliko godina?"

"Pa, dosta, rekao bih", odgovori Zapovednik. "Nama će biti samo nekoliko meseci. Ali kad stignemo Kući, kao što znate, bićemo u crnoj rupi." I zato, kada je Zapovednik ostavio jednog od članova svoje posade da se postara o praznim brodovima, Dženi Ji-đing se odlučila da ostane s njim. Ona bi rado, rekla je, sela u jedan od tih brodova i vratila se na Zemlju, ako Zapovednik nema ništa protiv; jer ona zaista nije imala u planu da provede godine na putu.

Zapovednik nije imao ništa protiv. Začudo, nije imao ni Odi. Već ga je dovoljno zbunjivala ona zbrka oko pitanja koju zaista voli od njih dve, da je jedva dočekao nekoliko meseci (ili godina) bez tih problema.

Njegova mi je situacija odnekud poznata.

Mora da je to putovanje bilo čudesno i puno iznenađenja Odiju, koji se odjednom našao u hiči-brodu, u društvu Hičija. A kad smo već kod toga, ni Hičijima nije bilo jednostavno, iako su oni već jednom ranije doživeli boravak sa dvonošcima koji su bili izrazito debeli i dlakavi, ali Odi još nikada nije putovao na istom brodu sa živim kosturima.

No, nisu samo Odi i njegovi domaćini imali te probleme. Svi smo ih kasnije iskusili, i to više puta, i to je već stara priča. Isto tako nema mnogo smisla opisivati Odijeve teškoće sa devetodimenzionalnim

prostorom (nimalo gore od mojih sa Albertom Ajnštajnom) i nastojanjima da shvati aritmetiku Hičija. Prirodno da mu je sve na brodu bilo neobično i neočekivano - 'stolice' napravljene da se u njih može smestiti vrećica Hičija, 'postelja' koja je u stvari bila džak ispunjen nekom suvom, šuštavom materijom u koju se trebalo ukopati i... najbolje da preskočimo toalete.

Privikavanje je postalo lakše kada je, tokom vremena, počeo svoje saputnike da shvata kao pojedine 'ličnosti', a ne samo kao pet primeraka zajedničke kategorije 'Hičija'.

Zapovednika je najlakše izdvojio od ostalih. Bio je najtamnije boje, onaj sa najkovrdžavijom, približnom slikom kose na lobanji, onaj koji je najbolje govorio engleski. Bela-Buka je bila omanja ženska, gotovo bledozlatne boje, kojoj se približavalo vreme za ljubav, i koja se zbog toga brinula. Melez je imao velikih teškoća sa ono malo engleskih reči koje je pokušavao da izgovori; Probod je imao mnogo smisla za humor i uživao je da sa ostalima razmenjuje masne viceve - povremeno čak i sa Odijem, a Zapovednik im je bio prevodilac.

Privikavanje je postalo još lakše kada je Zapovednik dobio divnu ideju da Odiju pokloni jednu hiči-vrećicu, naravno, malo izmenjenu. Kako je objasnio Odiju, jedan deo vrećice koju su Hiči nosili Odiju ne bi koristio, a možda bi mu čak bio i opasan po zdravlje. To je bio majušni generator mikrotalasne radijacije. Evolucija Hičija odvijala se na jednoj, inače, prijatnoj planeti zvezde koja se slučajno nalazila u blizini velikog i aktivnog oblaka gasova; bremsštralung radijacija mikrotalasnih frekvencija obasipala je taj svet još od onog doba kad na njemu nije bilo života, tako da su Hiči bili evolucijom uslovljeni da je podnose - čak i da imaju potrebu za njom, onako kako ljudima treba sunčeva svetlost. Kada su počeli da se upuštaju u tako daleka putovanja da radijacija nije mogla više do njih da dopre, bili su prinuđeni da ponesu sa sobom vlastite izvore mikrotalasne radijacije.

Zatim, kada su nešto kasnije u svojoj istoriji naučili kako da sačuvaju za potomstvo ono što je bilo najbitnije kod preminulih Hičija, počeli su da upotrebljavaju svoje vrećice i za to. U svakoj se sada nalazio uskladišteni transkript po jednog Prastarog Pretka.

Čak su i Odiju poklonili jednog takvog Pretka.

Na njegovo iznenađenje, ona uopšte nije bila prastara. Umrla je tek pre nekoliko nedelja; bila je za života Zapovednikova dragana i zvala se Duplo.

To je bio poslednji korak u postepenom Odijevom usvajanju činjenice da su Hiči 'osobe'.

Kako je vasiona mala, zar ne?

Onako kako se Odi privikavao na Zapovednika i Zapovednik se privikavao na Odija - dovoljno da započne s njim razgovor koji mu je stalno bio na umu. Ulučio je priliku kada ga je Odi zapitao o Neprijateljima.

To je, napokon, zaista bio najvažniji problem koji je vasiona postavila i pred ljudski rod. Neprijatelji. Mučke Ubice. Neprijateljska, ubilačka stvorenja čije je samo postojanje nateralo Hičije da se spakuju i pobegnu u bezbedno skrovište u jezgru galaksije.

Na Odijevo traženje Zapovednik je stalno iznova morao da ponavlja priču, često uz upadice ostalih članova posade; ipak je ostala teško shvatljiva. "Sve mi je jasno u pogledu Tangentinog putovanja", rekao je Odi, "i jasno mi je da ste otkrili da su mnoge civilizacije bile uništene, ali kako ste odatle došli na ideju o skupljanju i smanjivanju vasiona?"

Hiči se uzajamno pogledaše. "Čini mi se da se prvobitno bio pojavio problem parametra usporavanja", objasni Potkovicica.

Zapovedniku zaigraše biceps u znak da se slaže. "Jeste, parametar usporavanja. Naravno, u početku je to pitanje zanimalo samo teoretičare astrofizike, to vam je jasno."

"Biće mi još jasnije kada mi objasnite šta je to parametar usporavanja", zavapi Odi.

"Mogli bismo ga takođe nazvati efektom nenormalnog kočenja", predloži Bela-Buka sa drugog kraja prostorije.

Zapovednik presavi svoje titrajuće bicepse u znak da se slaže i nastavi: "To samo znači da su naši astronomi primetili da se vasiona širi nešto sporije nego što bi se po zakonu energije moglo očekivati. Nešto ju je usporavalo."

"I vi ste zaključili da su to Neprijatelji?"

"Imajući u vidu sve druge podatke tome u prilog", Zapovednik

reče svečano, "i nakon odbacivanja svih ostalih mogućnosti, postalo je jasno da ne može biti ništa drugo osim neprirodne intervencije kosmičkih razmera. Neprijatelji su bili jedini kandidati."

"Vidim da vas je to moralo uznemiriti", zaključí Odi.

"Uznemiriti?" zahripa Zapovednik. "Sve nam je poremetilo." Zamišljeno je buljio u Odija onim ružičastim očima sa razlivenom mrljom zenice u sredini. Brzo se obazreo na ostale Hičije, a zatim počeo da šmrče, što je kod Hičija odgovaralo našem kašljucanju da pročistimo grlo pre nego što pređemo na neku ozbiljnu temu. "Još nije kasno", izjavi on.

Odi stade da žmirka. "Kasno - za šta?"

"Još nije kasno da se vaš narod preseli kod nas u jezgro", objasni Zapovednik, polako i jasno izgovarajući svaku reč, da bi bio siguran da će ga Odi razumeti. "Ako dođe, vaš ljudski rod će se u jezgru osećati kao kod kuće."

"Čini mi se", učtivo reče Odi, nastojeći da svemu da jedan ležerniji prizvuk, "da bi možda ipak bilo malčice prenaseljeno?"

"Prenaseljeno? Zašto prenaseljeno?" upita Zapovednik, dok mu se jedan obraz trzao - što je odgovaralo mršetnju obrva. Mi smo pažljivo izradili karte ove Galaksije, i kada smo se povukli u jezgro izabrali smo najbolje planete i odvukli ih sa sobom. Napolju više nije preostalo mnogo takvih koje bi bile pogodne za život vašem rodu - ili našem."

Odi ugrabi priliku da se opravdano podiči u ime ljudskog roda. "Da, ali mi ih pretvaramo u pogodne", ponosito objasni. "Na primer, već smo istražili i uradili kartografiju šest planeta koje bi savršeno odgovarale ljudskim bićima, izuzev što su im temperaturni opsezi nešto sniženi. Ali to možemo da podesimo. Zasejavamo atmosfere tih planeta hlorofluorouglicima. Oni zadržavaju toplotu - poput ugljen-dioksida - što izaziva efekat staklene bašte, koji će ..."

"Poznat mi je ugljen-dioksid", hrapavo reče Zapovednik. Takođe su mi poznati hlorofluorougliceni i, jeste, istina je da neka od tih jedinjenja, kad jednom tamo uđu, ostaju u atmosferi mnogo vekova. I slažem se da bi to, u izvesnim slučajevima, moglo da podigne za nekoliko stepeni srednju vrednost temperature na planeti."

"Pa, eto, nekoliko stepeni je sve što je nekima od tih planeta još

potrebno", ubedljivo reče Odi. "A tu je i Venera. Ona je daleko najtoplija. Ali mi ćemo uskoro rasejati čestice koje odbijaju sunčevu svetlost po njenoj gornjoj atmosferi. Kasnije možemo i na drugim planetama uraditi to isto - već smo odabrali dve-tri. Možemo posejati život tamo gde nikada nije postojao, da napravi svoj vlastiti Gea efekat. Ako moramo, pomerićemo neke planete u bolje orbite..."

Zapovednik je očigledno počinjao da se nervira. "Ali mi smo sve to već uradili u našem jezgru", navaljivao je. "Znate li koliko planeta pogodnih za naseljavanje već imamo tamo? Više od osam stotina i pedeset, od kojih većinu nisu zauzele još ni naše prethodnice. Kao što vidite, planirali smo da dugo ostanemo."

"Da", saglasi se Odi oprezno, "vidim".

Zapovednik tiho zašišta u nedoumici. Bio je svestan da u tonu Odijeovog glasa ima nečega, ali nije mogao da pogodi šta je to. Ušmrknuvši se opet, nastavi. "Znači, možete nam se pridružiti! Neke planete su, doduše, lepše od drugih, ali siguran sam da ćete dobiti neke od najboljih. Sav vaš ljudski rod stao bi samo na jednu! - najviše dve-tri", popravi se, pošto je još malo promislio.

"I šta bi radio?" zapita Odi.

Zapovednik žmirnu u njegovom pravcu. "Pobogu - pa, čekao bi, naravno", odgovori on. "Postoji mogućnost da tamo budemo bezbedni, Odi Volterse. Naročito ako odmah prekinemo sve radio-prenose i što pre započnemo prevoz u jezgro svih ljudskih bića i uređaja koji koriste energiju."

"Uređaja koji koriste energiju?"

"Uređaja koji zrače приметnim količinama energije. To bi odalo naše prisustvo", objasni Zapovednik.

"Ah, tako", klimnu Odi, smesta uočivši slabu tačku. "Ali vi ste već postavili automatske senzore. Zar ne mislite da su i Neprijatelji mogli to da učine?"

"Možda i jesu", mračno odgovori Zapovednik. "Nisam rekao da ćemo sigurno biti bezbedni. Rekao sam samo da je to moguće. I ako već nisu otkrili ovaj vaš - ispad - možemo boraviti tamo unutra milionima, ako je potrebno i milijardama godina i čekati."

"Čekati na šta, Zapovedniče?"

"Pa - naravno, čekati dok, možda, ne evoluiraju neka druga rasa

koja će im se suprotstaviti!"

Odi je pažljivo, malo ironično, pogledom proučavao Hičija. Postalo je jasno da ih razdvaja nešto više od razlika u jeziku.

"Jedna već jeste", otkri mu on, blagim glasom. "Mi."

Još neko vreme nakon ovog razgovora Odi se brinuo da nije možda uvredio Zapovednika. Na kraju krajeva, on je ipak sve Hičije posredno optužio da su kukavice. Ali Odi nije znao da je Zapovednik to shvatio kao kompliment.

Ako zavidim Odiju na bilo kom delu njegovog putovanja, onda je to prodiranje u crnu rupu. Daleko od toga da je Odi u tome uživao. Niko ne bi; bilo je jezivo.

Kad su se približili toj blistavoj, uzavreloj, žestoko zračućoj pećnici gasova koje je usisavala crna rupa i kojima je bio obeležen pristup skrovištu Hičija, Zapovednik je naredio svima da se zavuku u svoje čauraste ležajeve i vežu unutra. Bela-Buka uključi dotok energije u kristalnu spiralu koju su Hiči nazivali 'razbijačem poretka'. Zablistala je kao dijamant. Temperatura je narasla. Brod je počeo da podrhtava.

Zapovednik je već naučio da tumači jezik ljudskog tela isto onako dobro kao Odi hičijevskog - što će reći ne baš najbolje - ali mu nije promaklo bledilo oko Odijevih usana. "Kao da si se uplašio", primeti on.

Prema merilima Hičija, ta primedba nije bila uvredljiva. Tako ju je shvatio i Odi. "Da", odgovori on, netremice gledajući u vrtoglavo komešanje usisnih gasova. "Užasno, užasno se bojim da uđem u crnu rupu."

"Baš čudno", zamišljeno primeti Zapovednik. "Mi smo to već mnogo puta uradili, i za ovaj brod nema nikakve opasnosti. Reci mi: čega se više plašiš - ove penetracije ili Neprijatelja."

Odi promisli malo. Bile su to dve potpuno drukčije vrste straha. "Rekao bih", reče najzad, polako, "Neprijatelja."

Mišići na Zapovednikovim obrazima zaigraše u znak odobravanja. "To ti ni u kom slučaju nije nerazumno", reče on. "Mudro je. A sada, ulazimo."

Iz onog dijamantskog vadičepa odjednom bljunu oblak varnice;

hiljade njih pogodiše Odija i ostale, ali nisu pekle; nisu im učinile ništa, već kao da su samo prošle kroz njihova tela i izbile na drugu stranu. Iznenadno naginjanje broda odbaci Odija iz sve snage na već napete kaiševe njegove bezbednosne čaure; ona je bila konstruisana za telesnu masu Hičija a ne za neko krupnije čovečje telo, i zato je opasno zaškripala.

Potrajalo je prilično dugo. Odi nije imao načina da izmeri koliko, ali sigurno je bilo mnogo minuta, možda čitav sat i više, i sve vreme nije nimalo izgubilo u žestini. Čuo je rapave glasove posade koja je međusobno dovikivala zapovesti, i poluonesvešćen se pitao da li Hiči imaju želudac ili ne... i pitao se da li će umreti...

i tada se odjednom sve završilo.

Hiči su počeli da se razmotavaju. Zapovednik radoznalo baci pogled na Odija i doviknu mu: "Hoćeš li da vidiš naše jezgro?" Mahnuo je mršavom rukom u pravcu ekrana... "Eno ga."

Na ekranu je blistala zaslepljujuća svetlost.

Jezgro Hičija je prepuno sunaca. Deset hiljada sunaca - više nego što ih ima u prostoru od hiljadu svetlosnih godina oko Zemlje - bilo je sabijeno u loptasti prostor od svega dvadeset svetlosnih godina u prečniku. Tu su bile zlataste zvezde i zvezde koje su sijale prigušeno purpurnim sjajem, i zaslepljujuće plavo-bele zvezde. Bile su zastupljene sve boje Hercšprung-Raselovog zvezdanog spektra, tako da je na svakoj planeti u jezgru noćno nebo bilo preplavljeno bojama - tako da je, u stvari, i sam pojam 'noći' bio pretvoren u nekakvu neobičnu i teško zamislivu apstrakciju, jer u jezgru nije bilo mesta koje bi ikada ostalo neosvetljeno.

Voleo bih da sam to mogao da vidim.

Nema mnogo ljudi kojima zavidim i nema mnogo stvari na kojima bih im zavideo, ali sam pozavideo Odiju Voltersu kad sam čuo šta je video. Gusti skup zvezda - više nego u ma kom sazvežđu - uostalom, pa i morao je takav da bude, zar ne? Inače bi se svako loptasto sazvežđe automatski pretvaralo u crnu rupu. A sazvežđa nalik na božićnu jelku! Mislim, raznobojna. Čak i kada se gleda sa Zemlje zvezde se razlikuju po boji, to svi znamo, ali te boje im je teško uočiti. Toliko su daleko i tako slabo sijaju da uglavnom

ostavljaju utisak raznih nijansi prljavobelog. Ali u jezgru...

U jezgru, crveno je kao rubin i zeleno kao smaragd i plavo kao safir i žuto sija kao zlato, a belo je, Bože mili, belo je zaslepljujuće. I ne postoji gradacija od zvezda prvog reda do onih jedva primetnih ili nevidljivih. One sjajne su daleko sjajnije od naših zvezda prvog reda. I teško da postoji neka zvezda na granici vidljivosti, jer nema udaljenih zvezda.

Zaista sam zavideo Odiju na onome što je video...

U stvari, ono što je video bio je samo ekran hiči-broda. Nikada nije stupio nogom na neku od planeta Hičija. Nije imao vremena.

Vreme koje je Odi proveo u jezgru, od početka do kraja, nije iznosilo ni koliko jedno normalno noćno spavanje. Naravno, on nije spavao. Nije ni mogao imati vremena za to. Jedva da je, u stvari, stigao i da predahne, jer bilo je očajno mnogo da se vidi i da se uradi.

Da nije bilo pomoći Prastarih Predaka sve bi toliko beskonačno trajalo da bi bilo potpuno svejedno da li je Odi dospao u jezgro ili ne. Ali Zapovednikove poruke su već bile primljene - samo nekoliko trenutaka ranije, po merilima Hičija. Njihovi aparati za prenos radili su brzinom uskladištenih informacija a približno tako i Prastari Preci.

Upozoreni samo nekoliko minuta ranije, Hiči ne bi imali vremena da urade bilo šta, sem da bleje i da se tresu od straha, ali ovako su se smesta organizovali. Stalno su držali dežurnu flotilu brodova i posade upravo za ovakve prilike i ona je odmah krenula. Tokom prva četiri sata svoga boravka u jezgru, po lokalnom vremenu, Odi je video kako odleće šest velikih hiči-brodova punih na brzinu regrutovane, često zbunjene upravljačke posade, i istoričara, specijalista za Stolice Snova, diplomata - ili bar onih koji bi kod Hičija trebalo da budu diplomate. (Odnosi sa stranim silama nikada nisu bili značajni za Hičije, pošto nikada nisu ni uspeali da pronađu neku stranu silu da s njom održavaju odnose.)

Te prve ekipe hiči-specijalista na brodovima bile su trenutno na dežurstvu, očekujući upravo takav poziv.

Verovatno da niko od njih nije verovao da će ga zaista i dobiti. "Neće valjda baš u mojoj smeni!" - možda se molio svaki od montiranih umova svojih predaka. Takve posade su dežurale već

veoma dugo - hiljadama vekova, po galaktičkom vremenu. Čak i po satovima u jezgru, bile su to decenije.

Nijedna posada nije stalno bila na dežurstvu toliko dugo vremena. Smenjivali su se svakih osam ili devet meseci - kad bi se njihovo lokalno vreme prevelo na naše - i potom se vraćali svojim domovima i životu na koji su navikli. To je sve mnogo ličilo na službu u Nacionalnoj gardi u ranoj istoriji Sjedinjenih Država. I oni bi, kao i članovi Nacionalne garde, bili neprijatno iznenađeni kada se ispostavi da je opasnost zbog koje dežuraju postala stvarna i neposredna.

Bar polovina Hičija imala je porodice. Polovina tih sa porodicama imala je dozvolu da sa sobom vodi bračnog druga i potomstvo, baš kao što su i američki vojnici u mirno vreme vodili sa sobom žene i decu. Ali sličnost se tu i završavala. Vojnici koji bi iznenada dobili naredbu da pođu u rat obično su imali dovoljno vremena da svoje porodice nekuda sklone. Hiči nisu. Oni su bili stacionirani u samim vasijskim brodovima u kojima su i kretali na put, tako da su se u tih prvih šest brodova našle i trudne žene, mala deca, i priličan broj hičidece školskog uzrasta. Većina njih je bila izvan sebe od straha. Retko ko je želeo da pođe na taj izlet u nepoznato... a to je uglavnom važilo i za samu aktivnu posadu.

Odi ništa od svega toga nije video svojim očima, već samo preko ekrana za komunikaciju u Zapovednikovom vasijskom brodu. Onom u kojem je došao i u kojem je ostao sve vreme.

Pre nego što je počeo peti sat njegovog boravka u jezgru još jedan vasijski brod je imao vremena da stigne do njih.

Dva broda su se spojila. Onaj drugi je bio mnogo veći od Zapovednikovog. Na njemu je bilo gotovo trideset osoba i sve su se one provukle što su brže mogle kroz spojene otvore za pristajanje, da bi iz prve ruke osmotrile tu retku zverku, to 'ljudsko biće'.

Odmah potom tri novopridošla Hičija su ljubazno i sa puno pažnje uzela od Odija njegovu vrećicu. Tako je odmah bio lišen umirujućeg prisustva svoje Duplo. Shvatio je i zbog čega je to bilo neophodno; nijedan od pridošlih Hičija nije znao engleski, a, sem toga, od uskladištenog uma Prastarog Pretka mogli su dobiti sve informacije

koje je ona nedeljama prikupljala od Odiya za mnogo kraće nego da im je on kazao. Ali to je bilo samo objašnjenje; nije učinilo da mu nedostatak vrećice padne manje teško.

Druga stvar koja ga je pogodila bila je to što su svi njegovi poznati drugari sa broda bili odvučeni uskomešanom bujicom pridošlica, koje su se sabile u grupice oko svakog Hičija sa broda, razgovarajući, gestikulirajući, i da, zaudarajući. Miris amonijaka, svojstven svim Hičijima, postao je neizdrživ, pogotovo što ih se toliko mnogo ukrcalo u unutrašnjost broda. Odi se već bio toliko navikao da gotovo više i nije primećivao taj smrad, a sem toga, oni koji su ga do tada proizvodili bili su mu prijatelji. Ovi novi bili su stranci.

I treće, šestoro novoprispelih Hičija se okupilo oko njega, cvrkućući i brbljajući tako brzo da nije mogao da im razazna jednu reč od druge. Najzad je shvatio da ga mole da se ne pomera. Onako kako je najbolje umeo izveo je pokret nadlakticom kojim Hiči nešto potvrđuju, pitajući se zbog čega od njega traže da se ne miče.

Ispostavilo se da je u pitanju bio sistematski telesni pregled. Za tren oka su mu skinuli odelo i već u sledećem trenutku sa svih strana su počeli da ga muvaju, bockaju i zaviruju u njega. Ugurali su mu sićušne, male sonde u uši, nozdrve i anus. Neprimetno su mu odsekli i povadili sićušne uzorke kože, kose, noktiju i pljuvačke. Sve to nije ni najmanje bolelo, ali je bilo prokleta ponižavajuće.

A na Zemlji je, Odi je dobro znao, do tada već moralo proći veoma mnogo vremena. Svaki polagani otkucaj sata u jezgru, napolju, u Galaksiji, značio je vrtoglavo promicanje dana i meseci.

A ono poslednje, ili gotovo poslednje što se dogodilo, najviše ga je iznenadilo.

Kada su završili sa najpotpunijim lekarskim pregledom koje je jedno ljudsko biće imalo za tako kratko vreme, dozvolili su mu da se opet obuče. Tada ga jedna omanja, bledunjava hiči-žena umirujuće dodirnu po ramenu. Izgovarajući reči polako i razgovetno, kao da se obraća mački ona mu reče: "Završili smo s vašim Prastarim Pretkom. Sada je možete dobiti natrag."

"Baš vam hvala", zareža Odi, i ote joj vrećicu iz ruke.

"Duplo će vam reći šta ćete sada morati da uradite." Hiči-žena se nasmeši - naravno, to je bilo ono grčenje obraza koje odgovara

našem osmehu.

"Kladim se da hoće", ogorčeno odreza Odi, opasujući vrećicu i saginjući se.

Glas Duplo zvučao je iscrpljeno. Ispumpali su je do kraja, i to je za nju bilo zaista veoma mučno; a onda su je napumpali novim informacijama, što takođe nije bilo lako. "Treba da održiš govor", odmah ga je obavestila. "Nemoj pokušavati da upotrebljavaš naš jezik, ne znaš ga dovoljno ..."

"Zašto da ne?" iznenađeno zapita Odi; u stvari, verovao je da je do sada stekao već sasvim podnošljiv naglasak, s obzirom na to da je čovek.

"Znaš samo jezik Rada, a ne i jezik Osećanja", objasni mu Duplo, "a ova tema za sve nas ima ogroman emotivni značaj. Zato govori na engleskom; ja ću prevoditi publici."

Odi se namršti. "Kakvoj publici?"

"Pa, svim Hičijima, naravno. Moraš im ti sam reći da će ljudi pomoći Hičijima da reše problem Neprijatelja."

"Uh, do đavola", prasnu Odi, psujući što mora da se drži tako nedostojanstveno, da bude takoreći presavijen napola da bi bio što bliže vrećici; psujući Neprijatelje; a najviše od svega psujući što je samome sebi dozvolio da se onako glupo i brzopleto prijavi za ovu misiju. "Mrzim da držim govore! Uostalom, šta bih ja to mogao da im kažem a da ti to već nisi znala?"

"Ništa, dabome", složi se Duplo. "Ali biće lepše ako to čuju od tebe."

I tako je sledećih desetak minuta (dok su mimo njih jurili meseci i godine) Odi održao govor.

U izvesnom smislu to je značilo olakšanje, jer se ono mnoštvo Hičija odmaklo od njega, da mu napravi mesta; ugledao je među njima nekolicinu kako upravljaju neke predmete prema njemu i zaključio da su ti predmeti verovatno nekakve kamere. Ali s druge strane, ovo je bilo najgore od svega, jer još dok je govorio palo mu je na pamet da Hiči uvek govore i misle bukvalno, i da je prema tome Duplo, kad mu je rekla 'svi Hiči' zaista i mislila na sve Hičije. Na milijarde njih! Koji svi užasnuto i oduševljeno gledaju i kritikuju

pojavu tog zastrašujućeg stvora sa druge planete - njega!

Zaista su ga gledali! Svi do jednog. Sve one milijarde i milijarde Hičija u jezgru. Deca po školama i obdaništima, radnici koji su zastali usred posla, stari i mladi - mrtvi takođe, jer montirani umovi Prastarih Predaka ne bi nikada propustili ovakav doživljaj. Na planetama unutar ogromne kupole, po raznim naseobinama u prostoru, na upravo odlazećim vasijskim brodovima koji su se uzdizali da s mukom prodru kroz Švarcšildov omotač... svi su gledali samo u njega.

Odi je imao nezamislivu tremu.

Ali obavio je posao. "Ja, ovaj, ja..." počeo je a onda duboko udahnuo vazduh i počeo iznova. "Ja sam, ovaj, to jest, ja sam samo jedna jedina osoba, vidite, i ja ne mogu govoriti u ime svih. Ali znam kakvi su ljudi - mislim ljudska bića. I mi nećemo pobeći i sakriti se kao vi, momci. Bez uvrede. Hoću da kažem, znam da niste mogli drukčije..."

Slegao je ramenima i zavrteo glavom. "Oprostite ako sam vas uvredio", reče on i u tom času zaboravi na kamere, na sve one milijarde i milijarde posmatrača. "Hoću samo da vam predstavim kako stoje stvari. Mi smo već navikli da se borimo, vidite. Uživamo u tome. Brzo se prilagođavamo - pogledajte samo kako smo brzo naučili da radimo sve ono što i vi radite, a često i bolje od vas. Možda nećemo uspeti u borbi protiv Neprijatelja, ali sigurno ćemo pokušati. Ne želim ovim da vam bilo šta obećam - nemam prava da obećavam u ma čije ime, osim u svoje. Sve što hoću da kažem to je da znam da će tako biti. Eto, to je sve. I", završi on, "hvala vam na pažnji."

I ostao je tako, uporno se smešeći i ne progovorivši više ni reč, sve dok Hiči sa kamerama nisu, oklevajući, počeli da ih spuštaju.

Opet se razleže žamor razgovora; Odi nije mogao da pogodi o čemu govore, pošto se niko nije njemu obraćao. Ali tada se ona žena-Hiči, koja mu je bila vratila Duplo, saže za trenutak do svoje vrećice i priđe mu.

"Moram vam reći, sledeće, Odi Volterse Treći", obrati mu se ona. "Zamolila sam Prastare Pretke da mi prevedu, tako da je značenje tačno, i govoriću na engleskom."

Udahnula je vazduh, za trenutak nemo micala usnama tankim kao oštrica brijača preslišavajući se šta će da kaže, i napokon rekla, mašući člancima ruku prema njemu dok je govorila:

"Hrabrost nije mudrost.

Mudrost treba da rukovodi ponašanjem.

Hrabrost ponekad može da bude samoubilačka."

Eto, kako su mi Preci kazali da vam kažem ono što sam želela da vam kažem."

Odi je malo pričekao, ali izgleda da je to bilo sve. Zato je samo odgovorio: "Hvala. A sada, izvinite, moram u kupatilo."

I tu je Odi malo pričekao. Već dugo su ga muvali, bockali i prikazivali svetu, i pored činjenice da mu se bešika napunila; a povukao se i zato što je želeo da nekoliko minuta proboravi nasamo. Skinuo je vrećicu i ostavio je pred vratima, jer nije hteo da čak ni Duplo bude s njim.

Dok je punio urinom šolju u obliku lale, dok je prao ruke, dok je zagledao svoje lice u rotirajućem ogledalu - nije prestajao da razmišlja. U glavi mu je vreme stalno otkucavalo drukčijim tempom. Proteklo je deset sekundi dok je ušao i zatvorio vrata - a tamo napolju prošlo je skoro pola miliona sekundi, u odnosu od približno četrdeset hiljada prema jedan. Pet sekundi da otvori šlic. Možda ceo minut da urinira. Još dva minuta da opere ruke i pogleda se u ogledalu.

Pokušao je da izračuna: koliki je zbir svega toga? Brojevi su mu bežali iz glave; vođen već višenedeljnom navikom, pokušavao je da ih pretvori u aritmetiku Hičija i nije uspevao; ali pomislio je, sigurno je tamo napolju prošlo bar osam do devet meseci samo dok je on jednom napravio pi-pi.

Obično pražnjenje bešike je tako dobilo i veoma neobičnu dimenziju, već na samu pomisao da je - za vreme dok je on to radio - tamo u spoljnom svetu jedno dete moglo da bude začeto, izneto i rođeno.

Otvorio je vrata i objavio svima: "Hoću da se vratim kući."

Zapovednik se probi kroz gomilu i priđe mu. "Šta si rekao, Odi?" upita on, odrečno mašući člancima ruku; ovoga puta to je značilo

samo da nije razumeo, ali Odi je to shvatio kao odbijanje.

"Ne, ja mislim ozbiljno", odlučno potvrdi Odi. "Hoću da se vratim pre nego što se svi moji poznanici ne presele u dom staraca."

"Šta si rekao, Odi?" ponovo upita Zapovednik. Onda malo razmisli. "Ah, shvatio sam", reče. "Ti misliš da mi ovde želimo da te zadržimo duže vremena. Neće biti potrebno. Videli su te. Vest je raširena. Uskoro će stići i druga ljudska bića, koja će biti spremna za duži boravak."

"Znači li to da mogu da idem?" zapita Odi.

"Dabome da možeš. Jedan brod nam se upravo približava. Jedan iz one flotile sa aparatima, stručnjacima i Prastarim Precima, koja je na putu da izađe. Možeš se ukrcati na njega. Kada budu prošli kroz ergosferu, vreme proteklo u spoljnoj Galaksiji biće..." On brzo sagnu glavu da proveri koju reč sa svojim Prastarim Pretkom. "Pa, po merenju zavisnom od rotacije tvoje planete oko vaše primarne zvezde, četrdeset četiri i po godine."

8. PONOVO U CENTRAL-PARKU

Za vreme dok sam ja slušao, govorio, radio i boravio na svim tim drugim mestima baveći se svim tim drugim stvarima - slušajući Odijevu priču, sekirajući se zbog generala Džulija Kasate, razmatrajući svoje probleme, provodeći se na prijemu - evo šta se u okvirima sporog vremena događalo između Klare i mene:

Koračao sam prema Džel Klari Mojnlin sa širokim, ljubaznim osmehom na (dvojnikovom) licu. "Zdravo, Klaro", rekao sam.

Ona je iznenađeno podigla pogled. "Robine! Milo mi je što te vidim! Odvojila se od one dvojice muškaraca s kojima je bila i pošla mi u susret. Kada je pružila ruku da me zagrlji i poljubi, morao sam da ustuknem. Postoje izvesni nedostaci kod uskladištene osobe kad pokuša da bude srdačna sa osobom od krvi i mesa, a jedan od njih je nematerijalnost. Možete ih voleti. Ali ne možete ih poljubiti.

"Izvini", upravo zaustih, ali je ona već dobila pokajnički izraz na licu, govoreći:

"Uh, do đavola, sasvim sam smetnula s uma. Ovo ne smemo da uradimo, je l' da? Ali ti zaista izvanredno izgledaš, Robine."

"Izgledam onako kako hoću", reko kratko. "Ja sam umro, znaš."

Trebalo joj je malo vremena da se pribere i uzvрати osmehom na moj smešak, ali je to ipak uradila. "Onda mogu samo da kažem da imaš dobar ukus. Nadam se da ću i ja umeti to tako dobro kad me budu strpali u konzervu." I već je iza njenih leđa dolazio Dejn Mečnikov.

"Zdravo, Robine", kazao je. Kazao je to potpuno nezainteresovano. Nije bio baš srećan što me vidi, ali ni besan. Gledao me je onako kako je oduvek gledao na sve i svakoga - bez velikog interesovanja, ili zainteresovan tek u onoj meri u kojoj bi ta osoba ili ta stvar mogli da mu pomognu ili odmognu u onom što je nameravao.

"Izvini", rekao sam, "ali ne možemo da se rukujemo." 'Izvini' je, čini mi se, postala moja omiljena reč, pa sam je opet upotrebio. "Izvini što si morao da ostaneš u onoj crnoj rupi. Zaista me raduje što si uspeo da izađeš." I da bi se stvari raščistile, jer Mečnikov je

oduvek pripadao onoj vrsti momaka koji vole čiste račune, on je odgovorio: "Nisam ja uspeo da izađem. Klara se vratila i spasla nas."

Tek tada mi se vratilo u sećanje ono što je Albert pomenuo o Mečnikovu - da traži pravni savet.

Morate, ipak imati na umu da nisam ja bio taj koji je razgovarao s njima, već moj dvojniki.

Ima dva načina da se razgovara pomoću dvojnika. Prvi je da samo uputite dvojnika određenoj osobi i prepustite mu da sam obavi razgovor - on će to uraditi isto tako dobro kao i vi. Drugi se način primenjuje kada od nečeg strepíte, ili ste nervozni i nestrpljivi, i hoćete što pre da znate šta se dešava. Tako sam se ja tada osećao, i u takvim situacijama vi upravljajte dvojnikom. To znači da sam ja svom dvojniku saopštavao rećenice u delićima milisekunde, a dvojniki ih je zatim izgovarao brzinom koja odgovara saobraćanju sa telesnim ljudima. Jeste li uspeli to sebi da predstavíte? Izgledalo je kao kad neko društvo hoće da peva, ali samo jedan zna reći a ostali se povode za njim:

"U pećini, u kanjonu..."

"U PEĆINI U KANJONU..."

"... kopajućí rudu tu..."

"... KOPAJUĆÍ RUDU TU..."

"... beše rudar, od četres devet..."

i tako dalje, samo što ja nisam vodio skupinu pijanaca u maršu oko klavira već davao potrebne reći i rećenice svom dvojniku.

A između dve rećenice imao sam vremena do mile volje da mislim i posmatram.

Iako su se kretali sporije od puževa, video sam da je Mečnikov ispružio ruku da se rukujemo. To je već samo po sebi slutilo na dobro. Shvatio bih to kao znak da me on ne smatra krivim zato što sam ga napustio, zajedno sa Klarom i svima ostalima, u crnoj rupi ... da nisam znao da se već obratio advokatima.

Onaj drugi čovek u Klarinom društvu bio mi je potpuno nepoznat. Kada sam ga odmerio od glave do pete, nije mi se mnogo dopalo ono što sam odmerio. Kućkin sin je bio lep. Visok, opaljen od sunca, nasmejan i bez okruglog trbuščića, i upravo je opet onako intimno

stavljao ruku Klari preko ramena, premda je ona u tom trenutku razgovarala sa mnom.

Ubedio sam samog sebe da to nema nikakvog značaja. Zar Klara nije, takođe, držala Dejna Mečnikova za ruku - a zašto i ne bi? Bili su stari prijatelji - na žalost, jedno vreme i više od toga. Sve je to bilo sasvim prirodno. Taj drugi momak ju je zagrlio oko ramena? Pa, šta. Nije to moralo da znači ništa naročito. Možda joj je bio neki rod, a možda, čak, ko zna, psihoanalitičar ili nešto slično, koji joj upravo pomaže da prebrodi šok zbog ponovnog susreta sa mnom.

Pogled na Klarino lice nije mi pomogao da nađem odgovor na neko od tih pitanja, ali sam bar uživao da ga gledam i da se sećam svih onih nekadašnjih trenutaka kada sam ga takođe gledao, zaljubljeno.

Nije se bila promenila. Još je izgledala sasvim isto kao moja večita i duboko voljena Jedina (ili bar jedna od malobrojnih) Verna Draga. Ova sadašnja Džel-Klara Mojnlin uopšte se nije razlikovala od Klare koju sam ostavio u vasioni u blizini kugelblica, tek što sam umro - a ona, opet, nije bila ni za dlaku drukčija od one koju sam decenijama pre toga ostavio u crnoj rupi.

Njen izgled se nije mogao pripisati isključivo medicinskom kompletu. Stvarna-Esi je bila najbolji primer šta i koliko može medicinski komplet. Ona je izgledala mladalački i veoma privlačno. Ali iako se sa osobama od krvi i mesa mogu postići prava čuda, vreme ipak pomalo čini svoje. Samo što se u određenim razmacima malo pomera unazad. Uz to, što važi za većinu ljudi, dokle god možete da se obnavljate, možete istovremeno i malo da se ulepšate - da dobijete prćastiji nos ili prirodno (prirodno!) kovrdžavu kosu; čak je i Esi to činila - pomalo.

Klara nije. Crne obrve su joj još bile tek malčice predebele, stas nešto temeljniji nego što je (sećam se) ona sama želela. Njena mladost nije bila održavana. Ona je ostala mlada, a to je moglo biti isključivo na jedan način.

Bila se vratila u crnu rupu. Dobrovoljno se vratila tamo gde sam je ja bio ostavio potopljenu, gde je vreme bilo usporeno tako da se jedva kretalo, i dok su u mom životu prolazile decenije, u njenom su to bile tek nedelje i meseci.

Prosto nisam mogao da odvojim pogled od nje. Iako je prošlo već više od pola veka od kad smo Klara i ja vodili ljubav, bez po muke sam video - naravno, samo u sećanju; nisam učinio ništa nepristojno - mekoću Klarine kože, dve rupice na bedrima, tamo gde se završava kičma, njen dodir i ukus njenih usana. Čudan neki osećaj. Nije to bila nikakva bludna želja za njenim telom. Nisam bio u stanju da poželim da joj strgnem odeću i povalim je na licu mesta, usred travnjaka u Central-parku, dok se nad nama nadnose rascvetane grane višnje, a Mečnikov i onaj zgodni momak bez stomačića bulje u nas. Ne, ni nalik na to. U stvari, nisam uopšte želeo da vodim ljubav s njom, bar ne u onom žudnom i opipljivom smislu. I to ne samo zato što je to (naravno) bilo nemoguće. Nemogućnost ne sprečava jebežljivost.

Stvar je bila u tome da ja - bez obzira na to šta sam trenutno želeo ili nisam želeo da uradim sa Klarom - nikako nisam hteo da to mogu uraditi Mečnikov ili onaj drugi momak.

Znam šta je to. Zove se 'ljubomora', i moram priznati da sam svojevremeno mnogo patio od nje.

Dejn Mečnikov je za to vreme uspeo da izgovori već celu jednu rečenicu: "Meni izgledaš sasvim drukčije", rekao je.

On se nije smešio. To nije ništa značilo, jer u ono nekadašnje vreme na Kapiji Mečnikov nikada nije bio mnogo smešljiv momak. I prirodno je bilo da njemu izgleda da sam se promenio, pošto me on nije video mnogo duže od Klare - još od Kapije.

Video sam da je došlo vreme da se obavestim o tom pitanju advokata, i zato sam učinio ono što uvek činim kada su mi hitno potrebni saveti i objašnjenja. Glasno sam ih pozvao: "Alberte!"

Naravno, nisam baš govorio 'naglas' - hoću da kažem onako kako bi Klara ili ona dva čoveka mogli da me čuju. I kada se Albert pojavio nisu ga mogli videti nimalo bolje nego pravog mene, onoga koji nije bio dvojniki.

I to je bilo dobro. Albert je bio raspoložen da se malo poigra.

Predstavljao je zaista redak prizor. Jedan od onih svojih dronjavih starih džempera, iz čiste afektacije, bio je obmotao oko glave kao

turban. Poigrao se i svojim izgledom. Oči su mu bile sužene i kao oivičene crnom šminkom. Lice tamnije. Kosa crna kao zift. "Kud ti okom, tu ja skokom, o, Gospodaru", izgovorio je pevuckavim tonom, glumeći strahopoštovanje. "Oh, zašto ti zazivaš svoga duha iz njegove lepe tople boce?"

Kad imate verni program za skladištenje i pronalaženje podataka kao što je Albert Ajnštajn, nije vam potrebna dvorska budala. "Pajacu jedan", brecnuh se. "Sad ću pozvati Esi da te reprogramira ako se ne upristojiš. Zašto izvodiš tu komediju?"

"Oh, Gospodaru", odvrati on priklonivši glavu, "tvoj ponizni glasnik strepi od opravdanog gneva vašeg gospodstva, kad bude čulo ovaj loš glas."

"Ne seri", obrecnuh se ponovo. Ali morao sam da priznam da me je nasmejao, i da je to zaista način da čovek lakše podnese loše vesti. "U redu", dodadoh klimnuvši da mu pokažem da već znam kakav mi to loš glas nosi. "Kaži mi za Mečnikova. Bio je u ekspediciji u crnu rupu i sada se vratio. Upravo sam skontao da misli da ima pravo na deo naučnog bonusa koji sam ja dobio za ekspediciju, je li tako?"

Albert me pogleda nekako čudno, a onda potvrdi, razmotavajući džemper sa glave. "Tako je, Robine. Ali nije samo on. Kada se Klara vratila u crnu rupu sa Harbinom Eskladarom ..."

"Stoj! S kim?"

"Pa evo, to je Harbin Eskladar", reče on pokazujući na onog drugog muškarca. "Rekao si mi da znaš za njega."

"Alberte", uzdahnuh, preraspoređujući istovremeno u glavi zaključke i nesporazume da bi se uklopili u novi sistem, "do sada si već mogao da naučiš kad ti ja kažem da znam bilo šta - da lažem."

Posmatrao me je, ozbiljna lica. "Tog sam se i bojao", zaključni najzad. "Na žalost, tu je i ona loša vest."

Zastao je, kao da ne može da se odluči kako da produži, tako da sam morao da ga podstaknem. "Rekao si da su se njih dvoje vratili u crnu rupu gde sam ih sve bio ostavio."

On zavrte glavom. "Oh, Robine", uzdahnu on - ali hvala Bogu, nije počeo opet da mi priča o mojim nerazumnim osećanjima krivice. Samo je rekao: "Jeste, u pravu si. On i Klara su zajedno otišli na to

mesto da ih spasi, i spasli su celu posadu: oba Denija, Suzi Hereiru, one devojke iz Siere Leone..."

"Znam i sam ko je sve bio u ekspediciji", prekinuh ga. "Bože moj! Znači, svi su se vratili!"

"Jesu, Robine, tako je." On klimnu. "I svi oni, u izvesnom smislu, imaju pravo na podelu dobiti. Zato je Dejn Mečnikov išao kod advokata. A sada..." On nastavi zamišljeno, zavukavši ruku u džep i izvukavši lulu - u međuvremenu lice mu je neupadljivo vratilo svoj uobičajeni izgled, kosa mu opet postala seda i razbarušena... "Sada bez sumnje nailazimo na neizvesna i nesvakidašnja etička i pravna pitanja. Kao što se sećaš iz prethodnog procesa, postoji princip koji pravници nazivaju 'kuda june tu i uže', što znači da sve tvoje kasnije stečeno bogatstvo može donekle da se tretira kao proizišlo iz onog prvobitnog Naučnog Bonusa koji si dobio za tu ekspediciju. I u kome bi, naravno, svi oni ravnopravno učestvovali da su se vratili zajedno s tobom."

"Znači, moraću da im dam novac?"

"Moraću je možda prejaka reč, ali onako uopšteno, to bi bilo to, Robine. Kao što si uradio kada se Klara prvi put pojavila; sto miliona dolara je bila suma koju si preneo na nju da se odrekne daljeg prava učešća. Pošto mi je postalo jasno da će se to pitanje ponovo postaviti, uzeo sam slobodu da naložim tvom pravnom programu da stupi u vezu sa advokatom gospodina Mečnikova. Ta suma je izgledala prihvatljiva. I verujem da bi nekakva nagodba otprilike u istom iznosu zadovoljila i sve ostale. Naravno, može se desiti da neko zatraži više. Ali sumnjam da bi uspeo više i da dobije; postoji, naravno, i zakon o granicama mogućnosti potražnje."

"Oh", uzdahnuh s olakšanjem. Nemam tačnu predstavu koliko sam 'bogat' u okvirima od nekoliko desetina milijardi dolara, ali jedna milijarda ovamo ili onamo neće mnogo izmeniti situaciju. "Učinilo mi se da si rekao da su vesti loše."

On zapali lulu. "Još ti nisam saopštio lošu vest, Robine", reče on.

Gledao sam ga. Pućkao je na lulu, žmireći put mene kroz oblačice dima. "Hajde, do đavola!"

"Taj drugi čovek, Harbin Eskladar", započe on.

"Da, i šta u vezi s njim, proklet da si?"

"Klara ga je upoznala nakon što nas je napustila na Vernoj Dragoj. On je takođe bio pilot. Njih dvoje su odlučili da se vrate u crnu rupu, i Klara je od Huana Henrikea Santosa-Šmica iznajmila brod koji je bio sposoban da izdrži takvo putovanje. I pre nego što su otputovali... ovaj... pa, eto, Robine, Klara se udala za Eskladara."

Ima iznenađenja za koja instinktivno znate, čim ste ih čuli, da je trebalo da budete pripremljeni za njih. Ovo je, međutim, iskrslo kao grom iz vedra neba. "Hvala, Alberte", izgovorio sam nekako šuplje, mahnuvši mu da se udalji. Uzdisao je ali je ipak otišao.

Više nisam imao srca da razgovaram sa Klarom. Dao sam uputstva svome dvojniku šta će dalje da kaže njoj, Mečnikovu, čak i onom tipu Harbinu Eskladaru. Ali nisam više ostao u blizini dok se to odigravalo. Povukao sam se u gigabitski prostor i sav se umotao u njega.

Znam da Albert smatra da isuviše mnogo vremena provodim u svojim mislima. Ne želim da poreknem nijednu njegovu reč. To, međutim, ne znači i da se s njim slažem. Nikako. Nisam nimalo pametniji nego što on misli da jesam, ali nisam, bogami, ni toliko uvrnut. Ono što ja u osnovi jesam jeste ljudsko biće. Neka sam ja samo obični digitalni transkript jednog ljudskog bića, ali kada su me prenosili u uskladištenje preneli su i sve ono ljudsko u meni, i ja još osećam sve ono što ide uz telesno obličje. I dobro i loše.

Radim onako kako najbolje umem - najčešće - i više od toga ne mogu.

Znam ja šta je važno. Razumeo sam isto tako dobro kao i Albert da su Neprijatelji strašni. Imao bih košmare kad bih sanjao (što i jesam, kad sam se pravio da spavam, ali to je već druga tema) kako nam se vasiona ruši na glavu, i zapadao bih u mnogo veće napade uzbuđenja i očaja kad samo pomislim na onu njihovu bandu, tamo napolju u kuglebicu, koja bi svaki čas mogla da se pojavi i da nam uradi ono što su već uradili Sporaćima, narodu koji je stvorio zvezdanu pahuljicu i onima što su sahranjeni u ledu.

Ali ima važnog i važnog. Još sam ostao dovoljno čovek da mislim da su međuljudski odnosi važni. Čak i kad su u prošlom vremenu, i kad je preostala još samo potreba da se uverite da niko nikome više ništa ne zamera.

Kada se Albert vratio tamo gde boravi kad meni nije potreban, ma gde to bilo, ja sam ostao da još dugo lebdim u gigabitskom prostoru ne radeći ništa. Dugo. Toliko dugo da je, kad sam opet zavirio u onaj prizor u Central-parku, Klara upravo stigla do: "Robine, hoću da te upoznam sa mojim..."

Smešno. Nisam hteo da čujem tu reč, 'muž'. Zato sam pobjegao.

Nisam se baš najbolje izrazio. Nisam pobjegao, već pribegao. A osoba kojoj sam pribegao bila je Esi. Upravo se nalazila na podijumu za igranje u Plavom paklu, igrajući polku iz sve snage sa nekim bradonjom, i kad sam ih prekinuo zacvrkutala je: "Oh, baš divno što si došao, Robine! Jesi li čuo? Zabrana je povučena!"

"Divno", promumlah, spotakavši se o vlastite noge. Ona mi pažljivije zagleda lice, uzdahnu, i povede me sa podijuma.

"Išlo je loše sa Džl-Klarom Mojnlin", nagađala je.

Slegao sam ramenima. "Još ide. Ostavio sam dvojnika." Pustio sam da me ugura u stolicu i da se sama smesti preko puta, laktova oslonjenih na sto, brade na laktove, pažljivo me posmatrajući od glave do pete.

"Ah", uzviknu ona, klimnuvši pošto je postavila dijagnozu, "opet one glupe priče. Muka. Anemija. Opet te divne stvari, je li tako? A iznad svega ta Džel-Klara Mojnlin?"

Odvratih joj, odmeravajući svaku reč: "Ne baš iznad svega, ne, zato što bi trajalo čitavu večnost da ti sad pričam sve što me muči, ali da, i ona je jedna od tih stvari. Udala se, znaš."

"Uh." Nije dodala - pa i ti si se oženio - tako da sam morao sam to da uradim.

"Nije samo to što se udala, jer i ja sam se oženio, naravno ... i ne bih nikako voleo da je drukčije, na časnu reč, Esi ..."

Namrštila se. "Oh, Robine! Nikada ne bih pomislila da će to početi da me gnjavi, ali seti se samo koliko često mi to pominješ!"

"Pominjem ti to samo zato što tako jeste!" pobunih se, pošto su mi osećanja pretrpela mali udarac.

"Ali već znamo da jeste."

"Pa, rekao bih da znaš", priznadoh. Nisam znao kako da nastavim. Otkrio sam da mi se u ruci nalazi čaša sa pićem i otpih

jedan gutljaj.

Esi uzdahnu. "Baš umeš da pokvariš provod, Robine. Tako sam se bogovski osećala kad tebe nije bilo."

"Oprosti, ali na časnu reč, Esi, nimalo nisam raspoložen."

"Evo, opet počinju glupe priče", izdahnu ona, sa mučeničkim izrazom na licu. "Okej. Hajde, kazuj šta ti se mota po tom jadnom, izmučenom umu. Šta je ono najgore?"

"Sve", ispalih kao iz puške. I pošto mi nije delovala kao da joj je sve jasno, dodao sam: "Jedna prokleta stvar za drugom, zar ne?"

"A tako", prihvati ona i malo razmisli. Zatim uzdahnu. "Bože, kakvo si ti mračno stvorenje, Robine, dragi. Možda bi opet trebalo da porazgovaraš sa onim programom za otkaçene, Sigfridom fon Šrinkom?"

"Ne!"

"Tako znači", ponovi ona i razmisli još malo, a zatim reče: "Znaš šta, matori moj mračnjače? Kako bi bilo da malo šturnemo sa ovog prijema i pogledamo neke porodične filmove, a?"

Nisam ni sanjao da bi mi to mogla predložiti. "Kakve porodične filmove?" iznenađeno je upitah. Nije mi odgovorila. Takođe, nije ni sačekala da ja pristanem. Počela je odmah da ih prikazuje.

Galama u Vretenu i prizor vasijskih istraživača sa Kapije koji su se zabavljali iščile. Više nismo bili na istom mestu. Bili smo na nekom drugom, i posamatrali dečaka koji je sedeo na klupi.

Naravno, to nisu bili stvarni filmovi, kao što, uostalom, ništa u gigabitskom prostoru nije 'stvarno'. Bile su to obične kompjuterske simulacije. Kao i sve drugo što bi neko od nas dvoje hteo da zamisli, ostavljale su krajnje uverljiv utisak 'stvarnog' u svemu - u izgledu, zvuku, čak i mirisu, čak i osećanju svežine koje stvara hladni vazduh, čak i u onoj zagušljivosti koju zagađeni vazduh stvara u našim (nepostojećim) organima za disanje.

Sve mi se to činilo veoma poznatim. Gledali smo mene - mene kao dete - pre mnogo decenija.

Osetio sam kako drhtim, što nikako nije bilo usled hladnog vazduha. Dečak Robinet Brodhed je na klupi u parku, zguren da bi se zagrejao. To se zvalo parkom. U stvari, bila je to veoma bedna prevara. Da su stvari stajale drukčije, bilo bi čak veoma živopisno, jer

iza deteta-mene uzduzale su se planine Vajominga. Ali ne, nisu bile lepe. Bile su to zadimljene, sive gromade u zagađenom vazduhu. Čestice ugljovodonika koje su lebdele u njemu mogle su se videti i golim okom, a grane svakog zakržljalog drveta bile su prekrivene debelim slojem čađi i prljavštine. Ja - dete koje sam bio ja - bilo je obučeno u skladu sa klimom, koja je bila opaka: čovek je morao da navuče tri džempera, veže šal, navuče rukavice na ruke i pletenu kapu preko ušiju. Iz nosa mi je curelo. Čitao sam knjigu. Radio sam - šta? Oh, možda sam imao deset godina; i kašljucao sam dok sam čitao.

"Sećaš li se, Robine, dragi? Ovo su zlatni dani tvoje mladosti", reče Esi, stojeći onako nevidljiva pored mene.

"Zlatni dani moje mladosti", zarežah besmisleno. "Opet si njuškala po mojem memorijama", optužih je - ali bez istinskog gneva, jer mi smo oboje, naravno, još mnogo pre toga i mnogo potpunije prodri jedno drugom u uskladištena sećanja.

"Ali samo pogledaj, Robine, dragi", nastavi ona. "Gledaj kako je to stvarno bilo."

Gledao sam i da mi se ne kaže. Nisam bio u stanju da skrenem pogled. I bez ikakvih teškoća sam, takođe, odmah prepoznao o čemu je reč. Bio sam u Rudnicima hrane, gde sam proveo sve svoje detinjstvo: u rudnicima škriļjca u Vajomingu, gde se vadio kamen i pekao dok ne nastanu keratogeni, a onda su se tim ugljem hranile gljivice kvasca i bakterije da bi proizvele jednoćelijske belančevine kojima se hranio najveći deo pregladnelog i previše razmnoženog ljudskog roda. U tim rudarskim gradićima doživotno niste bili u stanju da sperete sa sebe miris ulja, a to doživotno obično i nije dugo trajalo.

"Pa, dobro", dodao sam, "nikada nisam ni rekao da je u ono vreme bilo bolje."

"Tačno, Robine!" pobedonosno uzviknu Esi. "Zlatno doba tvoje mladosti bilo je izrazito loše. Mnogo gore nego sada, zar ne? Sada više nijedno dete ne mora da raste udišući odvratni vazduh pun ugljovodonika, niti da umre zato što ne može da mu se plati odgovarajuće lečenje."

"Oh da, istina je to što kažeš", rekao sam, "ali ipak..."

"Sačekaj još nešto da vidiš. Koju ti to ono knjigu čitaš? Rekla bih da nisu ni Haklberi Fin ni Mala sirena."

Zagledao sam se malo bolje da pomognem Esi, i tada sam, preneražen, ugledao naslov.

Bila je u pravu. Nije to bila nikakva dečija knjiga. Bila su to Uputstva za korisnike programa zdravstvenog osiguranja i jasno sam se setio kako sam ih prokrijumčario iz kuće kad majka nije videla, da bih mogao da saznam kakva nam se to katastrofa približava.

"Mama je bila bolesna", zajecao sam. "Nismo imali dovoljno uplaćenog osiguranja za oboje, i ona... ona je..."

"Ona je odložila svoju operaciju da bi ti mogao biti izlečen, Robine", tiho potvrdi Esi. "Da, ali to je bilo kasnije. Ovom prilikom još nije bilo to. Ovde su tebi bili potrebni bolja ishrana i vitaminski dodaci, a niste imali dovoljno novca."

Počelo je da mi biva sve mučnije. "Pogledaj mi kutnjake", rekoh.

"Nije bilo novaca ni da se poprave, Robine. Vrlo ružno doba za decu, tačno?"

"I tako ti izigravaš duha svih minulih Božića", rekoh, pokušavajući da smanjim napetost tako što ću je zbuniti citatima koje neće razumeti.

Ali kad su vam na raspolaganju gigabitski izvori informacija, onda ste u stanju da mnogo štošta razumete. "Ne, a ni ti nisi Skrud", dobaci mi ona, "ipak, razmisli malo. U tim vremenima, koja baš i nisu bila tako davna, Zemlja je bila prenaseljena. Izgladnela. Puna sukoba i gneva. Terorista, Robine. Sećaš li se tog nasilja i besmislenog ubijanja?"

"Sećam se svega."

"Naravno. A sada, šta se dogodilo, Robine? Reći ću ti. Ti si se pojavio. Ti i stotine takvih, ludih, očajnih vasijskih istraživača na hiči-brodovima sa Kapije. Pronašli ste tehnologiju Hičija i doneli je na Zemlju. Pronašli divne nove planete za naseljavanje - nešto kao otkriće Amerike, samo hiljadu puta veće - i pronali ste način da se ljudi tamo presele. Sad više na Zemlji nema prenaseljenih mesta, Robine. Ljudi su otišli na druga mesta, izgradili bolje gradove. Čak nisu morali ni da naškode Zemlji da bi to uradili! Vazduh nije uništen benzinskim motorima i raketnim mlaznjacima; koristimo petlje da

bismo stigli u orbitu, a odatle, bilo gde! Niko više nije toliko siromašan da ne može platiti lečenje, Robine. Čak i presađivanje organa - a organi se prave od UVKA materijala, tako da više ne moraš da čekaš da bi neko umro da sa njegovog leša ugrabiš polovne delove. Jesam li u pravu, Robine? Fabrika hrane Hičija sada proizvodi organe; a sve su to novine u čijem si nastajanju i ti imao velikog udela. Život u telesnom obličju smo produžili za mnogo decenija, provedenih u dobrom zdravlju; a potom se umovi transkribuju, ovako kao naši, da bi živeli još mnogo duže - što je, opet, jedna novina koju si ti delimično finansirao i ja sama delimično doprinela da nastane, tako da ni smrt više nije kraj svega. Zar ti tu ne vidiš nikakav boljitak? Ne zbog toga što ga nema! Već zbog toga što matori i namrgođeni Robinet Brodhed cepidlački zagleda ovu raskošnu gozbu na svačijem tanjiru i vidi samo ono što će biti krajnji proizvod - naime, govna."

"Ali", usprotivih se tvrdoglavo, "još su tu Neprijatelji."

Esi prsnu u smeh. Izgleda da joj je zaista bilo smešno. Slika nestade. Opet smo bili u Vretenu, i ona se nagnu preko stola, da me poljubi u obraz.

"Neprijatelji", reče mi s ljubavlju. "Oh, da, Robine, srce moje. Neprijatelji su ona jedna prokleta stvar za drugom, kako ti kažeš. Ali i s njima ćemo kao i sa svim ostalim. Sređivaćemo te proklete stvari jednu po jednu. A sada da se vratimo onom važnom poslu što smo ga započeli: zaigrajmo!"

Čarobna žena, ta moja Esi. Pa, bila Stvarna ili ne.

I bila je potpuno u pravu; sve što je rekla bilo je logički neoborivo, i ja sam se povinovao logici. Ne mogu reći da sam se zaista razveselio, ali novokain je, bar, umirio bol - ma šta da je taj bol u stvari bio - tako da sam mogao da obavljam sve kretnje čoveka koji se lepo zabavlja. Tako sam i činio. Plesao sam. Učestvovao u svemu što se dešavalo na prijemu. Kružio sam od jedne grupice uskladištenih starih prijatelja do druge, i pridružio se Esi i još nekolicini u Plavom paklu. Jedna grupa je polako igrala na podijumu uz muziku koju mi ostali nismo čuli - Džulio Kasata je bio jedan od njih, krećući se poput zombija sa ljupkom malom Japankom u

naručju. Izgleda da igračima nije zasmetalo kada smo stali da pevamo stare pesme. Pevao sam zajedno sa ostalima, čak i kada su prešli na ruske balade o trolejbusima i putu za Smolensk - nije marilo što ne znam reći, kao što sam već rekao, kada živite u gigabitskom prostoru onda saznate sve što želite, u trenutku kada to poželite... a da ja slučajno i nisam, Albert Ajnštajn bi se sigurno pojavio i rekao mi.

Osetih kako me je kucnuo po ramenu, dok smo svi stajali oslonjeni na starinski klavir, i popdigavši pogled, ugledao sam njegovo nasmevano lice. "Imaš veoma dobar glas, Robine", polaskao mi je, "i već si sasvim tečno naučio da govoriš ruski."

"Hajde i ti s nama", pozvah ga.

"Mislim da neću", odvrati on. "Robine? Nešto se dogodilo. Sve radio-komunikacione linije su se prekinule pre hiljadu pet stotina milisekundi."

"Oh?" Nisam odmah shvatio šta mi govori. A onda sam progutao knedlu i uzviknuo: "Oh! To se još nikad nije desilo!"

"Nije, Robine. Došao sam ovamo zato što sam mislio da bi možda general Kasata znao nešto o tome." Bacio je pogled u pravcu Kasate i njegove dame koji su polako i bez određenog cilja šetali unaokolo.

"Da ga pitamo?"

Albert se namršti, razmišljajući, i pre nego što je stigao da odgovori, Esi napusti raspevano društvo i priđe nam. "Šta je sad?" ljutito zapita, i kad joj je Albert objasnio, bila je iskreno zaprepašćena. "Nije moguće da je kvar! Ima mnogo nezavisnih linija, i sve su višestruko redundantne!"

"Ni ja ne mislim da je u pitanju kvar, gospođo Brodhed", saglasi se Albert.

"Pa, šta je onda?" zapita ona. "Opet neka USPMU glupost?"

"Nema sumnje da je u pitanju naređenje USPMU, ali to naređenje je, mislim, bilo izdato zbog nečega što se moralo dogoditi na Zemlji. Ne mogu da pogodim šta bi to moglo biti."

9. NA MUREJI

Gotovo svi putnici na izbegličkom letu sa Stražarskog točka bili su deca, i plakala su celim putem. Malo su se osokolili kad su stigli u Zemljinu orbitu, ali ne mnogo. Šatl-letelice u petlji sjatiše se da ih prihvate i obesiše se o transportni brod, kao prasići kad sisaju krmaču.

Deca su imala zlu sreću da je prvi brod koji je stigao do njih pripadao USPMU. Bio je krcat stručnjacima za kontrašpijunažu.

Zahvaljujući tome, sledećih nekoliko sati deci nije bilo nimalo lako. Analitičari USPU su ih 'ispitivali', uporno ponavljajući uvek ista pitanja u nadi da će pribaviti neki novi podatak koji bi im mogao biti od pomoći kod odlučivanja koliko je 'lažna uzbuna' zaista bila lažna.

Prirodno, nijedno od dece nije im moglo dati takvo obaveštenje. Trajalo je dugo dok se agenti USPMU nisu konačno uverili u to, ali, na kraju, i nevoljno, ipak su dozvolili ljubaznijim ljudima i programima da preuzmu brigu o deci.

Nova smena je bila zadužena da pronađe na Zemlji smeštaj za decu. Za neku decu bilo je lako, jer su već imala rođake na Zemlji. Ostala su bila raspoređena po školama po čitavoj planeti.

Kijavko, Harold i Oniko našli su mesto među poslednjima. Rešili su da budu zajedno delom iz prijateljstva, ali još više zbog toga što nijedno od njih nije znalo francuski ili ruski, što je značilo da škole u Parizu i Lenjingradu ne mogu doći u obzir, a uz to nijedno od njih nije se još osećalo spremnim da se upusti u vrevu velegrada. Tako su iz kombinacije ispali i Sidnej, Njujork i Čikago, i kada je program za smeštaj našao mesto za svu ostalu decu, ovo troje još je bilo neraspoređeno.

"Volela bih da bude neko toplo mestašce, i ne mnogo daleko od Japana", izjavi Oniko. Kijavko, pošto je ionako morao da odustane od nade da će naći neku koloniju Hičija koja bi ga prihvatila, pridružio se njenom zahtevu.

Program za smeštaj vodila je jedna vaspitačica, srednjih godina, svetlih očiju, tiha glasa. Iako je imala ljudski oblik, Kijavko je osetio da iz nje izbija dobrotu. Zagledala se u ekran svoga monitora - koji

nije postojao, isto kao ni ona - u magnovenju kao da nije mogla da pročita šta na njemu piše, a onda se zadovoljno nasmešila Kijavku.

"Imam tri prazna mesta na Mureji, Sternatutore. To je veoma blizu Tahitija."

"Hvala", učtivo odgovori Kijavko, gledajući i ne prepoznavajući mapu koju mu je pokazala. Ime ostrva mu ništa nije značilo. Jedna ljudska naseobina bila je ista kao i druga, jer sve su bile podjednako, i veoma, drukčije od svega što je poznavao jedan hiči-dečak. Ali Harold, koji se uz malo durenja pomirio sa činjenicom da neće odmah moći da ga odvedu na planetu Pegi, povika iza njegovih leđa:

"Hej, burazeru! I ja sam s vama, hoćeš? I ako bude lepo, možda ćeš moći i da ga kupiš, kao što si rekla, Oniko!"

Šatl ih je spustio, truckajući se u vazdušnom omotaču, kroz petlju do Nove Gvineje. Onda je došlo najrazvučenije putovanje, stratosferskim mlaznjakom do aerodroma Faa-Faa-Faa, u Papitiju. Upraviteljica škole je ukazala pridošlicama posebnu čast, jer ih je lično dočekala i prevezla čamcem na susedno ostrvo. "Vidi ono tamo!", rekla je, držeći Oniko za ruku dok su se deca grčevito držala za sedišta otvorenog čamca za lov na kitove koji je jurio na inercijski pogon. "Tik iza onog rta, u zalivu, vidiš li one bele kućice na obali? One što im se s jedne strane nalazi povrtnjak zasejan tarom, a s druge strane plantaže papaje? To je vaša škola."

Nije pomenula druge, sumornije zgrade, koje su bile malo više u planini. Harold je bio isuviše zauzet povraćajući preko ivice čamca da bi pitao za njih, Kijavko izvan sebe od nostalgije, bez plakanja, za dalekim jezgrom, a Oniko isuviše omamljena strahovitom silom teže na Zemlji, da bi mogli da reaguju na bilo šta.

Za Oniko je sve to bilo bolno, ako već ne i opasno po zdravlje. Bila je prosto smrvljena. Na Zemlji njeno mršavo telašće nije bilo teže od trideset kilograma, ali i to je bilo dvadesetak više nego što su njeni neizvežbani mišići i kosti ikada morali da nose.

Svim malim izbeglicama bila je neophodna priprema za Zemljinu težu, pošto su proveli neko vreme na Stražarskom točku. Sve vreme dugog leta do Zemlje dobijali su za piće stvari prepune kalcijuma, kao mleko, vruće čokoladno mleko i, najneobičnije od svega, 'supu

od sira', i morali su tri sata dnevno da vežbaju na točku i raznim mašinama sa oprugama. Za većinu dece to je bila samo mera predostrožnosti. Za Oniko to je bila jedina mogućnost da izbegne da joj se polome kosti. Lekarski programi su za nju napravili specijalni raspored, i ona je provodila sate i sate na stolu gde joj je zujeći sonar jačao kosti, a električni impulsi nagonili svaki mišić da joj se grči i trza. Kad su se približili orbiti robotolekar joj je umirujuće rekao da je sasvim dobro nadoknadila manjak kalcijuma. Trebalo bi da ne brine da će polomiti neku kost - naravno, ako malo pripazi, koristi štap kad hoda i ne skače sa bilo kakve visine. Ali ako su joj kosti i bile ojačane da podnesu teške napore, ni približno toliko nije bilo urađeno s njenim mišićima. Zamarala se pri svakom koraku. Svaki put kad ustane bolelo je. I zato joj je od svih egzotičnih stvari u prvim danima provedenim u Pripreмној školi Zapadne Polinezije najviše zadovoljstva pričinjavao zaliv.

Doduše, voda nije bila samo izvor zadovoljstva, već i straha. Ispod tih ljupkih, zelenih talasića krila su se živa bića! Ali ona je prihvatila tvrdnju robotovaspitača da je nijedno od njih ne može povrediti, i kada bi se zagnjurila u mlaku, preslanu vodu zaliva, kosti joj nisu trpele gotovo nikakvo opterećenje. Stoga, kad god bi ulučila priliku blaženo bi se brčkala po njoj. Ujutro, pre časova, za vreme odmora, čak i kad se smrkne i kad joj (takođe čudesni i strašni) 'Mesec' osvetli namreškane površinu vode.

Kijavku se more nije činilo ni naročito uzbudljivo niti, uopšte, zabavno. Viđao je on mora i na svojoj planeti, u jezgru. Zašto i ne bi? Nisu ih smatrali naročito podesnim za odmor i osveženje, jer Hiči ne plivaju. Kost i mišići ne mogu dobro da se održe na vodi bez pozamašnog masnog omotača, a debeli Hiči ne postoje. I zato, tek da Oniko pravi društvo, popustio bi ponekad iskušenju da se provoza u gumenom čamcu. Ali zaista retko bi dozvolio sebi da uđe u vodu dublju od svoje visine.

Harold se, u početku, na Mureji osećao kao kod kuće.

Zemlja je bila veoma slična planeti Pegi, kako je objasnio svojim drugovima iz razreda. Ne, ispravio ga je pri tom jedan od tih drugova, obrnutim redom; planeta Pegi je veoma slična Zemlji. U stvari, tako je i bilo. Baš zbog te sličnosti ljudi su bili tako spremni da

se nasele na njoj, nekada, kada je plodnost ljudskih tela nadmašila mogućnosti planete da ih sve nosi. Dobro, možda je i tako, složio se Harold, ali svaka budala može već na prvi pogled da se uveri da je planeta Pegi bolja.

Harold je bio razočaran, da ne kažemo besan, kad su ostala deca ispoljila da ih nimalo ne interesuje da to čuju od njega.

Sva tri deteta sa Točka bila su u podjednako nezgodnoj situaciji. Bili su stranci. Poslednje pridošlice u školi, upisane kada je školska godina već daleko odmakla. Prijateljske i ostale veze već su odavno bile uspostavljene. Naravno, upraviteljica je zamolila sve đake da budu posebno učtivi i puni obzira prema malim beskućnicima iz međugalaktičkog prostora. Đaci su to i činili, izvesno vreme. Ali ne za dugo. Pošto su im postavili pitanja (Jeste li već videli nekog Neprijatelje? Kada će da izađu?) i zapazili da na njih ne dobijaju zadovoljavajuće odgovore, moćne uzajamne veze između cimera i igrača u istom timu opet su se stegle i izgurale ih napolje. Ni ružno, ni nasilnički. Ali napolje.

Oniko i Kijavko su bili u još gorem položaju. Kijavko je bio jedini Hiči u školi, a Oniko jedino dete vaspitano na način Hičija. Najprostije rečeno, isuviše su se razlikovali od ostalih da bi se mogli lako sprijateljiti sa njima. Harold u početku nije imao takve probleme. On je sam sebi bio jedini problem. Zagledao se u veličanstveni središnji planinski vrh na Mureji i podrugivao se: "I vi to zovete planinom? Na planeti Pegi postoji vrh visok četrnaest kilometara!" Posmatrao bi slike Njujork Sitija i Brazilije, i prezrivo bi prokomentarisao da na planeti Pegi ljudi čiste svoje gradove. Nakon što se na času istorije umetnosti raspravljalo o Velikom kineskom zidu, čulo se kako Harold za vreme odmora govori da na planeti Pegi, hvala Bogu, ljudi nisu toliko glupi da čuvaju stare otpatke. Pošto je u školi bilo đaka iz Katmandua, Njujorka, Brazilije, Beidžinga, Napulja, Haroldov prezir prema njihovim lokalnim turističkim znamenitostima nije baš doprineo da ga zavole. Robotovaspitači su ih molili da pokažu malo dobre volje, ali đaci nisu osećali obavezu da ih poslušaju.

Na kraju je Harold postao još veći stranac u školi nego Oniko ili Kijavko. Njih dvoje su vredno učili. Kad su imali slobodnog vremena

provodili su ga u datotekama, učeći čak i ono što nisu morali. Oboje su ubrzo postali najbolji đaci u svojim razredima, i Harold koji se mučio samo da bi održao pristojni prosek od C+, počeo je da im zavidi. Jednoga dana, dok je robotonastavnik delio po razredu ocenjene testove, sijalica iznad Haroldove glave se upali i on skoči sa stolice i povika: "Nastavniče! Nije pošteno. Ovo dvoje uvek imaju bolje ocene zato što podvaljuju!"

"Polako, Harolde", strogo reče robotonastavnik - bio je poslednji čas toga dana, i svi đaci su postajali nemirni, čak i nervozni. "Ne misliš valjda da Sternatutor i Oniko podvaljuju!"

"A kako bi ste vi to nazvali? Stalno nose sa sobom one vrećice sa bazama podataka i koriste ih. Video sam ih kad su to radili!"

"Slušaj, Harolde", strogo reče robotonastavnik, "ti znaš da Sternatutor, kao svi Hiči, iz zdravstvenih razloga mora uvek da ima uz sebe izvor niskofrekventnog talasnog zračenja..."

"Ali Oniko ne mora!"

Robotonastavnik zavrte glavom. "Ne smeš da upotrebljavaš reči poput 'podvaljivanja' samo zato što neki đak nosi na sebi svoj lični sistem za skladištenje i ponovno pronalaženje podataka. Ti imaš svoju vlastitu konzolu na klupi, zar ne? A sada, molim te, vrati se na svoje mesto, da bismo mogli da objasnimo domaći zadatak iz konceptualizacije."

Istog popodneva, dole u zalivu, Harold je sav ukrućen sedeo na plaži punoj ljuštura školjki, dok se Oniko brčkala u plićaku, a Kijavko kopao pesak da nađe komadiće korala. "Žao mi je što si nas omrznuo", odjednom se oglasi Kijavko.

"Šta to govoriš? Pa, mi smo prijatelji! Naravno da vas volim", slaga žurno Harold.

"Ne, ne mislim da nas voliš", javi se i Oniko, koja je bila samo dva metra udaljena od njih. "Zašto, Harolde? Jesam li ti ikada nanela neko zlo?"

"Nisi, ali ti su ljudsko biće. Zašto se onda ponašaš kao Hiči?"

"Šta ima lošeg u ponašanju Hičija?" upita Kijavko, šišteći od ljutine.

"Paaa", odgovori Harold razložno, "sigurno da ne možeš iz te kože, ali vi ste takve kukavice, znaš. Pobegli ste i sakrili se od

Neprijatelja. Nije da vas krivim", dodade on, iako je sav njegov izgled govorio da ih veoma mnogo okrivljuje, "jer i moj otac kaže da su Hiči po prirodi 'modri'."

"Ja sam baš smeđ", ponosito izjavi Kijavko; boja kože je bila počela da mu se menja, što je bio znak da sazreva.

"Ne mislim na kožu. Hoću da kažem modri od straha. To je zato što niste toliko polno moćni kao mi, ljudi."

Oniko se, pljuskajući, primače da bolje čuje, žmirkajući jer joj je voda ulazila u oči. "Ovako nešto još nikada nisam čula!" pobuni se ona.

"U pitanju je biologija", objasni Harold. "Tata mi je sve objasnio. Ljudska bića su polno najmoćnija u Galaksiji, zato su tako hrabra i pametna. Pogledaj, na primer, neku nižu životinju, recimo lava, ili gorilu, ili vuka..."

"Nijednu od tih nisam nikada videla ..."

"Nisi, ali videla si ih valjda na slici, zar ne? A ti Kijavko? Dobro. Jesi li ikada video ženku gorile sa sisama kao u devojkice?" Uhvatio je Kijavkov pogled na Onikine ravne grudi i ljutito dodao: "Oh, zaboga, pa ne mislim sada. Mislim kad odrastete. Žene ljudskog roda imaju velike sise sve vreme, ne samo kad doje bebe, kao te glupe životinje. Žene ljudskog roda mogu, da znate, polno da opšte sve vreme, ne samo jedanput godišnje ili nešto slično. To objašnjava sve, je li vam jasno? Na taj način nas je evolucija učinila boljim, jer naše žene mogu da nateraju muškarce da sve vreme ostanu uz njih. Eto, tako je počela civilizacija, recimo pre nekoliko stotina hiljada godina."

Oniko s mukom poče da izlazi iz vode, mršteći se. Nastojeći da sledi Haroldov način zaključivanja, ona upita: "Kakve to ima veze sa hrabrošću?"

"Pa, baš zbog nje su ljudska bića toliko uspela! Tata mi je sve objasnio. Očevi su ostajali uz žene sve vreme zato što su želeli da, recimo, vode ljubav, vidite? I tako su oni počeli da dobavljaju hranu i sve ostalo, a majke su zato mogle bolje da odgajaju decu. Kod Hičija toga nema."

"Moji roditelji su uvek zajedno", napeto odvrati Kijavko. Još nije bio načisto da li treba da se naljuti na Harolda, ali njegovi argumenti su ga zbunjivali.

"Možda zato što su počeli da nas podražavaju", sumnjičavo odvrati Harold, a Kijavko se zamisli, jer je odnekud imao osećaj da je to možda tačno. Znao je da u jezgru Hiči žive u većim zajednicama, ne u najužoj porodici. "U svakom slučaju oni, ovaj, polno ne opšte sve vreme, onako kao moji mama i tata, zar ne?"

"Sigurno da ne opšte!" povika Kijavko, duboko sablažnjen. Žene Hičija vode ljubav samo kada za njih nastupi biološki pogodno vreme za to. Otac mu je to još davno objasnio. Ženino telo joj samo kaže kad je vreme, a onda ona kaže muškarcu - na neki način - izgleda da za to nisu potrebne reči, ali Bremsštralong je u tom delu priče postao odjednom dosta nejasan.

"Vidiš li, dakle?" pobedonosno uzviknu Harold. "A muškarci ljudskog roda, upravo zbog toga stalno nastoje da se istaknu pred svojim devojkama! U starim vremenima možda su to činili lovom, ili ratovanjem sa nekim drugim plemenom. Sada rade druge stvari, igraju fudbal ili prave naučna otkrića - ili idu u ekspedicije, shvataš li? Zato smo mi hrabriji."

"Moj tata mi je rekao da se deda strahovito plašio kada je otišao sa Kapije", javi se Oniko sumnjičavo, trljajući se peškirom.

Harold sleže ramenima. "Uvek ima pojedinačnih izuzetaka."

"A išle su i žene. Na artefaktu je bilo gotovo isto toliko žena koliko i muškaraca."

"Zaboga, Oniko", očajnički uzdahnu Harold, "ja ti govorim o jednoj opštoj zakonitosti, a ne o pojedinačnim slučajevima. Uostalom, ti ni ne znaš kakav je svet ljudi, jer nikada nisi ni živela na nekom od njih, kao što je planeta Pegi."

Oniko se s mukom uspravi uz svoju štaku. "Mislim da ni na Zemlji nije baš sve sasvim tako, Harolde."

"Ama, jeste. Zar ti nisam upravo rekao?"

"Ne, mislim da nisi bio u pravu. Ja sam i sama nešto malo istraživala od kada smo ovde. Kijavko? Dodaj mi moju vrećicu; čini mi se da sam to zapisala u svoj dnevnik."

Opasala je vrećicu i sagnula se prema njoj. Zatim, uspravljajući se na jedvite jade, ona objavi: "Tako je, bila sam u pravu. Slušajte: zastareli način življenja u najužoj porodici sve je ređi na Zemlji. Mnogi brakovi su bez potomstva. U brakovima sa decom najčešće

su oba roditelja zaposlena; takođe se sve više povećava broj porodica sa samo jednim roditeljem. Kao što vidiš, nije baš sve onako kako kažeš, Harolde."

Harold samo prezrivo šmrknu. "Samo mali klinci pišu dnevnike", reče on. "Kad si počela?"

Ona ga zamišljeno pogleda. "Ne sećam se tačno. Još dok smo bili na Točku."

"Hej, pa i ja vodim dnevnik", uzviknu Kijavko. "Pretpostavljam da si mi ti rekla, pa sam ja onda zaključio da je to dobra ideja."

Oniko se namršti. "A meni se čini da si ti meni prvi rekao." Onda napravi grimasu. "Ali ovoga časa bih želela samo da se što pre vratim u spavaonicu, da bih mogla malo da prilegnem pre večere, molim vas."

Osećam potrebu da vam se izvinim zato što sam vas toliko mnogo potezao gore-dole po vremenu (iako ni blizu onoliko koliko ću tek to činiti, na žalost). Mislim da bi bio red da okvir događaja koji će uslediti vremenski malo bolje odredim. Dakle, nisu se odigrali za vreme dok smo Esi i ja bili na Točku, već mnogo miliona milisekundi ranije. U vreme kad smo Esi i ja tek počinjali da razgovaramo da li da idemo na Rinklrok, na proslavu stogodišnjice, ili da ne idemo, i kad mi je život još izgledao miran i udoban. Nisam ni slutio šta se sprema.

Naravno, ni deca nisu naslućivala šta se sprema. Gledala su svoja posla, a posao im je bio da budu deca. Kada je, po običaju koji je vladao u školi, Kijavko otišao na svoj prvi od redovnih petnaestodnevnih pregleda, robotolekar je bio zadovoljan što ga vidi; nije često dobijao priliku da pregleda zdravog Hičija, sa njegovim dvostrukim srcem, unutrašnjim organima takoreći bez sala, i žilavom muskulaturom. "Sve je to po normativima", reče on, s odobravanjem razgledajući rezultate pregleda na monitorima. "Jedino izgleda da ne spavaš baš najbolje, Kijavko."

"Ponekad mi se dešava da teško zaspim", nevoljno odgovori Kijavko. "A onda sanjam..."

"Oh?" Robotolekar je uzeo na sebe oblik mladog čoveka i zatražio, uz umirujući smešak: "Pričaj mi o tome."

Kijavko je oklevao. Najzad reče, nekako preko volje: "Pa, znate, nemam čaurasti ležaj."

"A tako", reče program. Kijavko je čekao da nastavi. Nije hteo ovom mašinskom programu da objašnjava kako je malom Hičiju kad mora da zaspi na postelji, i ništa ne može da navuče preko glave sem čaršava. Hiči spavaju umotani sa svih strana, najradije nekim toplim, mekim, grudvastim materijalom, tako da mogu potpuno da se ukopaju u njega; to je bio jedini pravi način da se spava, i nisu ga mogla zameniti ćebad ili čaršavi. Koliko je otac bio u pravu, onda kad mu je zabranio da spava u postelji, čežnjivo pomisli Kijavko.

Nije morao da se upušta u pojedinosti. Baze podataka robotolekara već su mu sve objasnile. "Naručio sam ti čaurasti ležaj", blagonaklono mu saopšti program. "A sada da pređemo na te tvoje snove ..."

"Molim?" ojađeno upita Kijavko. Nije želeo da priča o tim snovima. Nikada nije ni sa kim progovorio o tome, čak ni sa Oniko; čak nije voleo ni da ih se seti kad se probudi.

"Dakle? Šta sanjaš?"

Kijavko je odugovlačio sa odgovorom. Šta sanja? Šta ne sanja! "Sanjam svoje roditelje", započe on, "i našu kuću. Mislim na našu istinsku kuću, tamo u jezgru..."

"Naravno", smešeći se odobri robotolekar.

"A onda, imam i druge snove. Drukčije..." Kijavko zastade za trenutak, razmišljajući. "Plašim se od njih. Oni... eto, ponekad sanjam te bube. Čitave oblake buba. Roje se, lete, trepere..." (obleću ga i zavlače mu se u odeću, usta, pod kožu, bodu ga, ali to ga ne boli...) "One su kao svici", završi, obuzet drhtavicom.

"Jesi li ikad video živog svica?" strpljivo ga upita program.

"Nisam. Samo na slikama. Na njih sam mislio."

"Svici ne ujedaju, Kijavko", skrenu mu pažnju robotolekar. "A ujedi onih insekata koji to čine izazivaju svrab i bol. Osećaš li nešto od toga?"

"Ne. Ništa nalik na to... bar, ne u pravom smislu", ispravi se Kijavko. "Ali, osećam nekakav, ne znam kako da kažem, kao svrab u glavi. Hoću da kažem, nešto što me tera - ne znam - prosto, tera me da učim."

"Šta da učiš, Kijavko?"

"Pa, svašta", odgovori dečak nekako nelagodno. Kijavko je bio svestan da ne ume da opiše to što sanja. Šta drugo možete, kad pokušate san da pretočite u reči? Snovi su bili meki, nestvarni i bezoblični. Reči, pak, čvrste i snažne. Jezik Osećanja Hičija bolje bi odgovarao, ali program je izabrao da govori na engleskom, a Kijavko je bio isuviše učtiv da bi se požalio.

Ali program potvrdi glavom da ga je razumeo. "Da, da, Kijavko", ljubazno mu reče, "takvi snovi su simbolični. Možda predstavljaju tvoje savršeno normalno detinje interesovanje za seksualnost tvojih roditelja. Možda se odnose na traume koje si doživeo. Možda nisi još svestan toga Kijavko, ali ti si za poslednjih nekoliko nedelja preživeo više stresnih situacija nego što većina odraslih doživi za nekoliko godina."

"Oh", reče Kijavko. U stvari, on je i te kako bio svestan toga.

"Takođe", uzdahnu program, "postoji, u poslednje vreme, još jedno opšte osećanje strepnje. Ne strepe samo deca. Odrasli, i ljudi i Hiči, čak i montirani umovi; svi bez razlike. Ti, naravno, shvataš da mislim na Neprijatelje."

"Zaista su strašni", složi se Kijavko.

"Pogotovo jednom osetljivom detetu, koje je čak i samo donekle iskusilo tu vrstu opšteg straha, iako neosnovanog - reklo bi se - na Stražarskom točku." Robotolekar se nakašlja, pokazujući da se sprema da promeni temu. "A sada, pričaj mi o tim svojim dnevnicima?" Sav je sijao od ljubaznosti.

Kijavko tiho siknu, a onda se prilagodi novom kursu. "Pomažu mi da ne čeznem mnogo za kućom", reče on, ne zato što je to bila istina - nisu mu pomagali - već zato što je Kijavko naučio ono što svako dete, ljudsko ili hičijevsko, kad-tad nauči: kada ti odrasli postavljaju teška pitanja, daj im lake odgovore, one koje očekuju od tebe.

"Odlična terapija", klimnu robotolekar. "Ali čemu onolike pojedinosti, Kijavko? Onolike stranice ispunjene podacima! Čovek bi pomislio da prikupljaš materijal za neku enciklopediju. Zar ti se ne čini da bi trebalo da manje vremena provodiš na tim stvarima, a više u igranju sa drugovima iz razreda?"

"Trudiću se", obeća Kijavko, i kada ga je robotolekar najzad

pustio da ode, nastavio je da ponavlja u sebi delove svoga dnevnika, celim putem do spavaonice. Obično su počinjali istom primedbom: "Ljudski programi nemaju pojma o hiči-deci."

Ali kada je opet nastavio da piše svoj dnevnik, nije ta rečenica bila ono što je uneo u njega.

Ne tiče me se šta Albert kaže, i dalje mi je žao Kijavka. I Oniko. I... oh, do đavola, žao mi je čak i Harolda Vrožeka. Harold zaista nije bio loše dete. Samo što nije dovoljno uvežbao ljubaznost.

Njih troje su i dalje provodili više vremena zajedno nego u društvu sa drugih tri stotine i nekoliko đaka, iako je Harold mrzeo to što Oniko i Kijavko uporno provode sate nad bazama podataka. "Zaboga", kukao je, "zar zaista hoćete da naučite sve što se naučiti može?"

"Dopada nam se", jednostavno je rekla Oniko. Harold raširi ruke, mireći se sa sudbinom. Ali onda poče polako da odlazi za njima u radne kabinete, i - pošto mu ništa bolje nije preostajalo - poče i on polako da uči. Na opšte iznenađenje, ocene stadoše da mu rastu.

Izuzev usamljenosti i neprijatnih snova, Kijavku se boravak u školi prilično dopao. Plaža je bila odlična, kad se već navikao na vodu; robotofiskulturnik je izmislio neku vrstu amova sa mešinama koje je Kijavko mogao da nosi, i on je ubrzo plivao uporedo sa najboljima. Časovi su bili zanimljivi. Sa drugim đacima se lepo slagao, ako već i nisu bili bliski prijatelji. A ostrvo je bilo prekrasno, iako puno neobičnih i katkad zabrinjavajućih stvari. Na primer, odmah iznad škole nalazio se pašnjak. Na njemu su pasli ogromni, rogati preživari. Kada je Kijavko potražio u bazama podataka video je da se zovu 'stoka', a kada je otkrio zbog čega se stoka uglavnom gaji, zgrozio se. Kijavko je sve prethodne četiri godine proveo na Stražarskom točku rešen da ne misli o najomiljenijem izvoru belančevina svojih školskih drugova. Sada se našao licem u lice sa mučućim, balegajućim izvorima pečenja i pljeskavica. Odvratno! Devedeset pet odsto Kijavkove ishrane, kao kod svih pravih Hičija, poticalo je od zaleđenih gasova kometa - ili od ma kojeg trenutno dostupnog izvora četiri osnovna elementa čovekove hrane - ugljenika, vodonika, kiseonika i azota. Dodajte još nekoliko

elemenata u malenim količinama i UVKA hrana je mogla da se pretvori u šta god želite. Bila je jeftina. Bila je maksimalno hranljiva, pošto se izrađivala u skladu sa svim zahtevima telesne ishrane. I zbog nje se nije moralo ubijati ništa što oseća bol.

Polovina obroka u školi ionako su bili UVKA. Jedna Fabrika hrane plivala je u plićacima obližnjeg ostrva Tahiti, isisavajući svoje sirovine iz mora i vazduha. Ali ljudska deca, kao i odrasli ljudi, izgleda da su istinski uživala pri pomisli da krvavi 'bifteci' koje jedu potiču od živih životinja - iako ne baš od onih sa pašnjaka odmah iznad škole, jer su one bile nagradno krdo, namenjeno posebnim ciljevima.

O tim ciljevima nije razgovarao sa svojim školskim drugovima. Srećom po njega, jer gajenje životinja za jelo (kao što bi Kijavko u tom slučaju otkrio) nije ono najstrašnije za šta se mogu koristiti.

Drugog meseca Kijavkovog boravka na ostrvu Mureji, dogodile su se dve dobre stvari.

Prvo, stigao mu je čaurasti ležaj i bio postavljen u njegovu pregradu u spavaonici, tako da je od sada mogao da se ušuška u rastresite, sunderaste grudve, lake za ukopavanje, i da preko glave navuče poklopac kad hoće da zaspi, kao svaki pravi Hiči. Drugovi iz spavaonice su ga zbog toga poprilično zadirkivali, ali Kijavko je sve mirno podneo. Ružni snovi su se ipak i dalje nastavili, ali sve zajedno je bilo daleko bolje od hladnih i negostoljubivih čaršava i čebadi, sa kojima su se morala zadovoljiti jedna ljudska deca.

Drugo, upravnica škole je otkrila koliko je redovni medicinski program loše prilagođen hiči-detetu, i potrudila se da nabavi jedan pogodniji. Taj novi program uzeo je na sebe oblik prelepog, mladog hiči-muškarca, bakrenaste kože i dubokih očiju. Na vrhu glatke lobanje imao je gotovo centimetar dugačak čuperak dlaka, i ramena i vratne tetive su mu se ljubazno počele grčiti kad se pozdravio sa Kijavkom. Na prvi pogled mu se veoma dopao taj novi robotolekar, a kad je došlo vreme za naredni pregled, jedva je čekao da se sastane sa njim. Oniko je po rasporedu trebalo da ode na pregled u isto vreme. Kijavko joj je pažljivo pomogao da prođe kroz uzanu čekaonicu, iako je ona sad već umela sasvim dobro da se snađe uz pomoć štapa, i veselo je pozdravio robotosestru.

Na njihovo iznenađenje, robotosestra ih oboje uvede u istu sobu.

Kijavkov mladi Hiči i Onikina sredovečna žena sedeli su za istim stolom, ispred kojeg su se nalazile dve stolice za decu.

"Hteli smo da razgovaramo sa vama zajedno", reče Onikina robotolekarka - na hiči-jeziku! - "zato što vi imate mnogo zajedničkog."

"Oboje sanjate iste snove", pridruži joj se hiči-prilika. "Majušne svetleće stvorove koji zuje oko vas, čak vas i ubadaju. Ali vam nikada ne nanose bol."

"I ti snovi se stalno ponavljaju", objasni ona ženska prilika.

"Tako je", prihvati Kijavko, gledajući u Oniko. Ona klimnu.

"I ni jedno ni drugo ne pokazujete mnogo interesovanja za sport", dodade žena. "Mogu da shvatim kad si ti u pitanju Oniko, jer još nisi dovoljno fizički ojačala za veće napore. Ali ti si, Sternatutore, u odličnoj kondiciji. Nijedno od vas čak ni ne gleda sportske programe na PV, je li tako? Ni fudbal, ni košarku, ni džaj alaj, baš ništa."

"Pa, ja mislim da su veoma dosadni", priznade Kijavko.

"Oslušni malo svoje vlastite reči, Sternatutore", reče hiči-robotolekar. "Da li ti to liči na desetogodišnje dete?"

"Zašto? Meni zvuči sasvim normalno", šmrknu Oniko. Žena klimnu.

"Da, možda po vašim merilima", reče ona. "Oboje se, izgleda, interesujete isključivo za one stvari za koje se interesuju odrasli. Pogledali smo u vaše zapise za skladištenje. Razumemo zbog čega je svako od vas dvoje provelo mnogo sati nastojeći da sazna sve što može o Neprijateljima. To bi, svakako, trebalo svi mi da uradimo - nema sumnje da nam je to znanje veoma važno! Ipak, veoma malo vaših školskih drugova izgleda pobuđeno da se bavi istom oblašću. Ali, Oniko, zbog čega tebe toliko interesuje prevoz brzinom većom od svetlosne?"

Ona je izgledala zbunjeno. "Pa, prosto, zanimljivo je, čini mi se. Zar nije svako zainteresovan za to?"

"Ne u toj meri, niti za vanzemaljska bića kao što su Sporaći, i Muljavci i Vudu Svinje."

"Ali oni su nekako zabavni", branila se Oniko.

"Da", reče hiči-robotolekar, preuzimajući reč. "A ono što tebe najviše interesuje, Sternatutore, takođe je, rekao bih, sasvim

zabavno i veoma važno. Položaj baza i skladišta Hičija; istorija njihovih istraživanja vasione; principi na kojima se zasniva penetracija u crne rupe. Ali vidiš, Sternatutore, čak i savršeno normalna radoznalost dovedena do krajnosti može da bude .. Izvinite", iznenada reče, bacivši pogled na ženu ispred sebe. A žena se oglasi odjednom potpuno drukčijim tonom:

"Deco, počinje veoma važna emisija vesti. Upravnica škole želi da je vide svi đaci, i zato ćemo, da bismo je svima prikazali, pre vremena završiti ovaj razgovor." I njih dvoje se okrenuše, zajedno sa pokretnim stolicama, da bi videli zid iza svojih leđa. On se osvetli i postade nalik na treperavu, srebrnastu sumagicu, koja se posetepno razbistri. Ukaza se lice jednog muškarca, ozbiljnog izraza, mnogo veće od prirodne veličine. Još dok se pojavljivao, čule su se reči:

"... i evo drugog dela dešifrovane poruke."

Lice zastade i poče da sluša jedan drugi glas čiji se zvor nije video i koji je govorio užurbano, ravnomerno, kao mašina. "Ukupan broj vrsta", govorio je glas, "koje trenutno postoje u Galaksiji i već su ovladale tehnologijom ili, bar, daju osnove za pretpostavku da će se razviti do tog stupnja, iznosi jedanaest. Od njih su samo tri ovladale međuzvezdanim letovima, a jedna od te tri koristi u te svrhe sisteme propulzije zasnovane na Ajnštajnovoj teoriji. Preostale dve potpuno će ovladati vasijskim letovima tokom sledećih nekoliko stoleća. Sve ostale su tek dostigle različite nivoe upotrebe alata."

Glas zaneme, a lice na ekranu, očiju suženih od zabrinutosti, nastavi izveštaj. "Celokupna poruka, kada se uspori na brzinu normalne čujnosti, traje približno devet sati. Samo neki njeni delovi su do sada presnimljeni radi proučavanja u uslovima stvarnog vremena. Međutim, da pomognemo onima koji su se upravo uključili u naš program - poruka je bila u obliku urgentnog prenosa. Izvor poruke još nije pronađen, ali se zna da je ubačena u prenosnu mrežu Zemljinih satelita i odatle usmerena u pravcu kugelblica, navodno sa Tokijskog tornja. Sve linije zemaljskog porekla koje vode do Tornja upravo se istražuju." Lice malo zastade, gledajući pogledom tvrdim kao čelik u publiku. "Naravno, zabranjeno je svako saobraćanje brzinom većom od brzine svetlosti u pravcu Stražarskog točka ili kugelblica, prema naredbi o vanrednom stanju koju je izdala

Udružena Straža protiv Mučkih Ubica pre deset nedelja."

Neko kretanje pored Kijavka prenu ga iz posmatračkog zanosu koji je izazvala emisija. On se osvrnu. Oniko je bila ustala iz stolice i sada je hramala prema vratima.

"Izvinite", promuća Kijavko, i pođe za njom. U hodniku se Oniko nasloni na zid, jecajući.

"Šta ti je?" uplašeno je upita. "Pa, jeste... sigurno da je sve to strašno, ali možda je u pitanju samo neka tehnička greška, ili neki šaljidžija, ili..."

"Oh, Kijavko", zapomagala je devojčica, "Zar ti nije jasno?"

On zinu da odgovori, ali ga ona preduhitri. "Ta poruka, znaš li odakle je? Iz mog dnevnika!"

10. DALEKO U VREMENU

Kasata je sanjivo plesao, vukući noge, dva koraka desno, dva levo, zatvorenih očiju, dok mu je na ramenu počivala glava male Japanke. Neverovatno! Izgledala je kao savršeno normalno i zdravorazumsko ljudsko biće, a ipak se privijala uz takvog čoveka! Zarežao sam: "Kasata, šta se, do đavola, događa?"

Pogledao me je nekako čudno, ne umem to drukčije da opišem. Pogled mu nije bio ni pun izvinjenja, ni oholosti. Najviše je ličilo na - ne znam - možda bi prava reč bila 'pogled osuđenog na smrt'. A to je sigurno i bio. Kada se vrati svom telesnom originalu čekalo ga je pogubljenje, i ništa drugo. Ali on je to oduvek znao, pa ipak nije tako gledao. Kao čovek koji čeka da padne sekira.

Učtivo je otpustio svoju partnerku, poljubio je u čelo i okrenuo se meni. "Hoćeš da razgovaraš sa mnom?"

"Tako je, proklet bio, ja ..."

Odveo me je u stranu. "Pa, i mogli bismo, zašto da ne?" uzdahnuo je, "ali nemoj ovde. I nemoj ni na tvom brodu. Hajdemo na neko lepo mesto. Negde gde bih mogao da uživam."

Upravo sam otvorio usta da mu kažem da je mene baš briga da li će on uživati ili neće, ali Albert me preteče: "Šta kažeš da to bude La Rue de la Paix, generale Kasata? Neka lepa baštica na levoj obali?"

"Nešto takvo bi mi baš odgovaralo", složi se Kasata... I evo, već smo se obreli tamo, sedeći oko metalnog stola na sunčanoj strani bulevara, pod prugastim suncobranom na kome je bila ispisana reklama za nekakav aperitiv, dok je kelner opasan belom keceljom čekao na naše narudžbine.

"Lepo si ovo izveo, Alberte", reče Kasata sa odobravanjem, ali meni je već bilo svega dosta.

"Prekini s tim foliranjem", prasnuh. "Zašto ste zabranili sve zemaljske radio-prenose?"

Kasata sa kelnerovog poslužavnika uze kampari sa sodom i zamišljeno ga pomirisa. "Ne znam", odgovori on, i dodade: "Za sada."

"Ali znaš zašto si stavio zabranu na moj brod!"

"To da, Robine. To je bila naredba."

"A zabranjivanje leta onom brodu iz jezgra?" ubaci Esi, ne čekajući da na nju dođe red - jer ja još ni izdaleka nisam bio završio sa Kasatom. On sleže ramenima. Esi je samo to i čekala. Dobacila mu je jedan ubilački pogled, a onda se okrenula meni. "I ti ćeš da poveruješ u to? Čak i Prstari Preci Hičija moraju od sada prvo da se prijave kod USPMU! A onda će oni da reše, pre nego što dozvole dalje prenošenje podataka, da li smo mi ostali dovoljno odrasli da ih saznamo!"

Kasata samo ponovi: "Naređenje". Onda malo bolje pogleda u Esi i reče pomirljivo: "To je samo obična formalnost, gospođo Brodhed."

"Glupa formalnost! Robine? Pošalji naredbu Institutu; ovi nekulturni pajaci ne zaslužuju da s njima dalje saradjujemo."

"Polako, čekajte malo", žurno upade Kasata, trudeći se koliko god je mogao da ostane ljubazan. "Ovo je mera vanrednog stanja. Kasnije, ubeđen sam, ako vi i Robinet budete zatražili ma kakva obaveštenja, neće biti ni najmanje teškoće - hoću da kažem, prave teškoće; ali njih treba da saslušaju stručnjaci USPMU pre nego što budu dostupne javnosti, to je bar očigledno."

"Ni najmanje 'očigledno'! Nema tu ničeg 'očiglednog'!" Okrenula se prema meni, sipajući vatru iz očiju. "Robine, kaži ovoj vojničini da nije u pitanju nikakva lična povlastica namenjena tebi ili meni, već informacije koje pripadaju svima bez razlike."

"Te informacije pripadaju svima bez razlike, Kasata", rekoh ja mirno.

Ali Esi nije htela da popusti. "Ama, reci mu, Robine!" Prasnula je tako žestoko da su se prolaznici na Rue de la Paix radoznalo osvrnuli prema našem stolu. Naravno, ni oni nisu bili stvarni, već samo deo dekora, ali kada Esi programira dekor, tu nema da nema. Jedna ljupka crnokosa ženica kao da je bila izuzetno privučena ka nama - više nego što bi se moglo očekivati od običnih kulisa. Pogledao sam je malo bolje, i otkrio da je to žena s kojom je Kasata plesao; očigledno je ostavio za sobom trag bacajući usput mrvice hleba, tako da je ona uspela da se ušunja u naš novi ambijent.

Krenuo sam, kud puklo da puklo. "Nemaš izbora. Vidi, Kasata, tu ne može biti reči o poverljivom materijalu koji treba čuvati od

neprijatelja. Pa, ne postoje nikakvi neprijatelji, izuzev naravno Neprijatelja. Zar ti misliš da smo mi njihovi špijuni?"

"Pa sigurno da ne mislim", odgovori on nelagodno, nastojeći da nam se ne zameri. "Ali to su naredbe sa visokog nivoa."

"Mi spadamo u taj visoki nivo!"

On mi uzvratu slegnuvši ramenima sa izrazom ja-samo-radim-ono-što-su-mi-rekli. "Znam da spadate, samo..." On zastade, pošto je ugledao devojkicu na ivici skupine ljudi. Bez reči zavrte glavom; ona se nasmeši, posla mu poljubac rukom i nestade u gomili.

"Oprostite", reče on, "ono mi je prijateljica; dao sam joj znak da ne može da nam priđe. Šta si ono malopre rekao?"

"Prokleta dobro znaš šta sam rekao!" zarežah. I nastavio bih, ali Kasata iznenada promeni izraz lica.

Više me nije slušao. Lice mu se ukočilo. Oči su mu postale bezizrazne, kao da osluškuje nešto što mi ostali nismo mogli da čujemo.

To je zaista i činio; prepoznao sam taj pogled. Tako izgledaju uskladišteni kada primaju poruke na tajnom kanalu. Čak sam unapred znao šta će nam reći. Namrštio se, stresao se, još za trenutak je bludeo pogledom, a onda je to i rekao.

"Uh, do đavola", reče general Džulio Kasata.

Osetio sam kako se Esina ruka kradom zavlači pod moju. I ona je predosećala da će se nešto loše dogoditi. "Kaži nam!" zatražih.

On duboko uzdahnu. "Moram da se vratim u USPMU", reče nam. "Povezi me, hoćeš li?"

Ovoga puta je on iznenadio mene. Prvo što sam rekao bilo je samo: "Molim?" a onda sam se pribrao. "Ti vrlo brzo menjaš odluke, Kasata! Najpre mi kažeš da se sklonim s puta, onda mi zamrzneš brod..."

"Pusti to", nestrpljivo odgovori on. "Ovo sada je drugi par rukava. Moram što pre da stignem, a tvoj brod je najbrži. Hoćeš li da me povežeš?"

"Paaa... možda, ali... Ali šta..."

"Upravo su mi javili", objasni mi. "Prekid komunikacija nije bila vežba, već ozbiljna stvar. Mislim da Neprijatelji imaju bazu na Zemlji."

Ukrčavanje uskladištenog uma kao što je general Kasata (ili, kad smo već na toj temi, i ja) ne zahteva mnogo prostora. Sve što treba da ponese jeste čip sa memorijom, lepezu podataka, traku ili kocku, da sve to stavite u brod, i - putuj igumane. Kasati se žurilo. Još dok me je molio da ga povezem već je bio naredio robotoradniku da sve to spakuje, i čim je ovaj stigao do doka za pristajanje odvojili smo se i poleteli.

Ukupno vreme potrebno za prevoz bilo je manje od tri minuta.

Prilično dugo.

Ta tri minuta mi ipak nisu prošla uzalud. Dok smo čekali dugo, predugo, na robotoradnika da sa jednog doka prenese stvari na drugi, ja sam se opraštao od svoje izgubljene ljubavi.

Nije dugo trajalo. Vest o prekidu komunikacija već je stigla i do ljudi od krvi i mesa, i taj svet nalik na kamene kipove približavao se PV ekranu, na kome se, u emisiji vesti, javljalo asteroidu da su sve radio-veze s njim prekinute.

Moj dvojnjak je dosta zaostao za drugima, i stajao je usamljen i neveseo. Odmah sam video zašto. Eno Klare, i eno njenog ... njenog muža... kako se grle čvršće nego ikad.

Poželeo sam...

Poželeo sam najviše (ili bar najrazumnije) da bolje upoznam Harbina Eskladara. Baš čudno što se Klara udala za nekadašnjeg teroristu! Baš čudno da se uopšte udala za nekog drugog a ne za mene, pomislio sam...

A onda sam pomislio, Robine, matora budalo, briši odatle što pre. I zum! već sam bio na Vernoj Dragoj, i bum! već sam zalupio vrata za sobom, i mi smo poleteli.

"Robine! Hodi, pogledaj!" vikala je Esi, i ja se stuših u upravljačku kabinu da poslušam njeno naređenje. Džulio Kasata je, onako ispod ekrana, delovao tužno kao prebijeno pseto, dok je Esi besno upirala prstom u sliku na njemu. "Ratni brodovi!" vikala je. "Pogledaj, Robine, ratoborci iz USPMU se spremaju da zatru ceo svet!"

Kasata je sebao očima na mene. "Poludeću od te tvoje žene", viknu mi. Nisam ga ni pogledao. Gledao sam u ekran. U onom

magnovenju pre nego što smo dostigli brzinu veću od brzine svetlosti, monitori su uhvatili sliku USPMU, udaljenog sto hiljada kilometara; čak i iz ove naše udaljene orbite, iz koje je izgledao gotovo zaklonjen ogromnom Zemljinom kuglom, mogao sam da vidim da USPMU nije usamljen. Mnogobrojne tačkice su se rojile oko njega.

Vasionski brodovi. Esi je bila u pravu. Ratni brodovi.

A potom smo već ušli u ubrzanje veće od brzine svetlosti. Ekran se zamaglio, i Kasata nam se suprotstavio. "Ne spremaju sa da napadnu ma koga. Tu su samo iz predostrožnosti."

"Iz predostrožnosti su poslali celu flotu sa oružjem na gotovs", prasnu Esi. "Od takvih predostrožnosti nastaju ratovi!"

"Znači, ti bi radije da sedimo skrštenih ruku," upita on. "Uostalom, uskoro ćeš i sama biti tamo. Pa onda, ako hoćeš, možeš da se žališ njemu lično... hteo sam da kažem..."

Prekide sam sebe u pola reči, i opet je delovao očajno; zato što je taj 'on', naravno, bio on sam, odnosno njegova telesna verzija.

Ali dobro je rekao. "I te kako ćemo se žaliti", rekoh mu. "Počev od pitanja zašto se ona 'poruka' krila od nas."

Kasata mu se svađalački pridruži. "Vidiš li! Stalno se džapaš, a pojma nemaš. Poruka je bila emitovana putem urgentnog prenosa, onako kako je primljena. Kladim se da ju je Albert snimio."

Albert potvrdi, gotovo se izvinjavajući. "Bio je to, Robine, samo sažeti izveštaj o svemu najvažnijem što se odnosi na Hičije i ljudski rod. U njemu nije bilo ničega što sam ne bi mogao da pročitaš u Enciklopediji Britanici i sličnim knjigama."

"Ha", reče Esi, nabusito, ali odmah ućuta. Malo je razmislila, a onda sleže ramenima. "Momci, poslužite se pićem i tako dalje", reče ona, setivši se svojih dužnosti domaćice. "A ja ću se povući da malo oslušnem taj vaš urgentni prenos."

Krenuo sam za njom, jer je Esino društvo, i kad je u najgorem raspoloženju, ipak prijatnije od Kasatinog, ali on me zaustavi. "Robine", reče, "nisam hteo da govorim pred njom ..."

Zapanjeno sam ga pogledao. Nisam mogao da poverujem da bi on i ja ikada mogli da imamo neku zajedničku tajnu. "Reč je o onom momku za koga se udala tvoja bivša cura", dodade brzo.

"Ah, tako", reko. Ali to, izgleda, Kasati nije bilo dovoljno. Zatim sam dodao: "Nikada ga ranije nisam sreo, ali čini mi se da se zove Harbin Eskladar."

"Da, da, zove se Eskladar", divlje progovori Kasata, "znam ja njega dobro. Mrzim ga kao psa!"

Moram priznati da me je to smesta oraspoložilo. Veoma bi mi prijao razgovor o tome za kakvog se gada Klara udala. "Popij nešto", reko malo ljubaznije.

Izgledalo je kao da se predomišlja, a onda sleže ramenima. "Jednu onako, s nogu", reče on. "Sećaš li ga se? Uostalom, da li se sećaš mene od pre jedno trideset do četrdeset godina, onda kada smo se upoznali? U to vreme sam bio brigadir?"

"Svakako. Toga se dobro sećam", reko puneći čaše.

Uzeo mi je čašu iz ruke, i ne pogledavši šta je u njoj. "Da li ti je ikada palo na pamet da se zapitaš zašto su morale da prođu sve ove godine pre nego što sam napredovao za samo dva bedna čina?"

U stvari, zaista nije. Nisam nikada mnogo mislio na Kasatu, a još manje kako napreduje, jer njegova pojava je uvek za mene značila lošu vest, čak i tada u Svemirskom Pentagonu, kada sam još bio od krvi i mesa i vojska se bavila još samo teroristima. Moje mišljenje o Kasati, u to vreme, bilo je da je on čir na licu ljudskog roda. Od tada se nimalo nije promenio, ali sam ipak učtivo rekao: "Mislim da nikad nisam uspeo da saznam zašto."

"Zbog Eskladara! Eto zašto! Bio mi je ađutant i malo je nedostajalo pa da me izbace iz službe zbog njega! Kučkin sin je radio na crno u slobodno vreme, a ono čime se bavio prekovremeno bile su terorističke akcije. Pripadao je tajnoj terorističkoj ćeliji generala Boprea Hajmata, u samom Svemirskom Pentagonu!"

Prošlo je neko vreme pre nego što sam rekao: "Oh!" i ovog puta Kasata ljutito klimnu, kao da je time sve bilo rečeno.

U neku ruku je i bilo, jer onaj ko je proživeo doba bede i terorizma zna i bez mnogo priče kako je to izgledalo. To se nije moglo lako zaboraviti. Dvadeset i više godina, po celoj planeti podmetali su bombe, silovali, pustošili i pljačkali ljude kojima je bes bio toliko nadvladao razum da je jedini način koji su mogli da smisle da njime izraze svoje nezadovoljstvo bio da nekoga ubiju. I to ne samo jednog

nekog; stotine hiljada ljudi umiralo je od zatrovanih voda, pod ruševinama zgrada i u bombardovanim gradovima. I to čak ne ni određeni ljudi, jer teroristi nisu štedeli nikog, ni nevinog ni krivog - odnosno, onog koga su oni smatrali krivim.

Najgore od svega bilo je to da su ljudi od poverenja, armijski oficiri najvišeg ranga, čak i šefovi država, bili tajni članovi terorističkih grupa. U samom Svemirskom Pentagonu bila je otkrivena čitava jedna banda.

"Ali Eskladar je provalio tajnu", rekoh, prisativši se.

Kasata pokuša da se nasmeje. Ispalo je poput režanja. "Okrenuo je verom da bi spasao svoju kožu", reče on, pa dodade, oklevajući: "No, dobro, možda baš i nije samo zato da bi se spasao. Bio je idealista, čini mi se. Ali u mom slučaju, to nije ništa značilo. Bio mi je ađutant, i zbog njega sam morao dvadeset godina da čekam na unapređenje."

Ispio je čašu. Razvedrivši se, on zausti: "E pa, neću da me dugo čeka..." i tu se preseče, ali prekasno.

"Ko te to čeka?" upitah, a on mi namignu.

"Pa, znaš Robine", počeo on skrušeno, "mislio sam da se nećeš ljutiti ako ja, ovaj, ako pored mene povežeš i... pa, znaš već ..."

"Žensku", rekoh bez nagađanja, vrlo pametno. "Imamo, znači i jednog slepog putnika."

On se osokoli. "Pa, znaš, ona je samo mrtvac u konzervi, kao i ti. Učtivost nikada nije bila Kasatina jača strana. "Naredio sam da njeno uskladištenje ukrcaju zajedno s mojim. Za ime Boga, pa ionako ne zauzima mnogo mesta, a meni je ostalo još samo..."

Začutao je, ne rekavši čega mu je još tako malo preostalo. Bio je za nijansu, samo za nijansu, suviše ponosan da moli.

Nije morao. "Kako se zove", upitah.

"Ališa Lo. To je ona sa kojom sam plesao."

"Pa, dobro", rekoh ja, "samo za ovaj jedan let. U redu. Idi i pravi društvo svojoj prijateljici."

Nisam dodao: "I ne izlazi mi više na oči". Nisam morao. On to sigurno neće uraditi, a da sam ja na njegovom mestu, mislim da ni ja ne bih drukčije postupio.

I tako je od svega ostalo da se prebrodi samo još to beskonačno

putovanje.

Da bi se sa Rinklroka do USPMU stiglo brže od svetlosti, putuje se Vernom Dragom samo dvadeset tri minuta. U stvari, to je veoma sporo. Čak i nije brže od svetlosti, jer jedanaest i po minuta je potrebno da se postigne to ubrzanje, i jedanaest i po minuta da se uspori pre sletanja, tako da samo putovanje traje - pa recimo, jedan i po treptaj oka. Ipak, dvadeset tri minuta nije mnogo - mereno onako kako to rade ljudi u telesnom obličju.

Mi ne merimo tim standardima. Ali, oh, koliko samo milisekundi ima u jednom minutu!

Dok nismo odmakli nešto dalje od asteroida, i dok Albert nije postavio kurs ka satelitu, ja sam (metaforički) grizao svoje metaforičke nokte. Nastojimo da Vernu Dragu uvek održimo manjeviše u okvirima Sunčevog sistema i gotovo nikada se ne udaljavamo mnogo od Zemlje, tako da stalno mogu da budem u vezi sa mnogobrojnim projektima koje sam pokrenuo na Zemlji da se ne bih dosađivao - doduše, prenos i tu kasni, ali to kašnjenje se meri sekundama, ne večnostima. Sada, međutim, nije ni toga bilo. Sada je bio prekid na vezama. Mogao sam sasvim lepo da šaljem poruke (iako je Kasata i to besno zabranio), ali nisam mogao dobiti ni ciglu rečcu u odgovor.

Od zabave su mi preostali samo Esi, Albert i moje uspomene. Kasata nije tu mogao mnogo da posluži. Moje uspomene su, doduše, obilate (one obuhvataju, ipak, sve što smo mogli da uguramo u datoteke Verne Drage, a to je mnogo), ali one najkorisnije odnosile su se uglavnom na Klaru i bile su tužne.

Razgovarati sa Esi, međutim, uvek je prijatno... ili, gotovo uvek. Nije prijatno jedino kada se zapetljam u mrežu vlastitih razdražljivosti, briga ili tuge, i bojim se da se upravo sada nalazim u njima. Pošto nam je uredila okruženje u Džahoru, jednu lepu palatu koja je gledala na moreuze i Singapur, a ja ostao da sedim, mračna pogleda, ne obraćajući pažnju na malezijsku hranu koju nam je ona naručila, pogledala me je jednim od onih Bože-moj-opet-postaje-glup pogleda. "Nešto te muči", ustvrdila je. Slegao sam ramenima. "Možda nisi gladan", pokušala je da mi pomogne, zabadajući štapiće u činijicu pirinča pomešanog sa nekim crnim stvarima i pohlepno

žvaćući. "Robine", reče ona, "možeš da biraš jednu od dve stvari. Da razgovaraš sa mnom. Da razgovaraš sa Albertom-Sigfridom, ili ma kojom drugom prokletom spodobom, ali razgovaraj, pobogu. Nema svrhe lupati tu sirotu staru glavu sam samcit."

"Pokušaću", odgovorih, jer ono što je rekla bila je istina. Opet sam postajao 'glupi'.

Albert me je pronašao na Rinkroku, ili bolje rečeno, na simulaciji koju sam stvorio da odgovara mom raspoloženju. Bio sam na Nivou Tango, tamo gde su pristajali brodovi, i tumarao sam unaokolo zagledajući mesta sa kojih su nekada odleteli ljudi koje sam poznao, da se više nikad ne vrate.

"Izgledao si mi malo tužan", reče on, izvinjavajući se. "Pomislio sam da bih mogao da dođem i vidim mogu li nekako da ti pomognem."

"Ne možeš", odgovorih mu, ali mu nisam kazao da ode. Pogotovo što sam bio siguran da ga je Esi poslala za mnom.

Izvukao je lulu iz džepa, zapalio je, zamišljeno pućkao neko vreme, a onda upitao: "Hoćeš li da ti ja kažem na šta sada misliš?"

"Nikako", odgovorio sam.

"Je li to zato što misliš da mi je dosadilo da uvek slušam istu priču, Robine", zapita on, i u tim kobajagi očima pojavi se istinska simpatija.

Oklevao sam, a onda sam se otisnuo. "Ovoga časa mislim na sve, Alberte", rekoh. "Ne, stani, znam šta ćeš sada da kažeš. Pitaćeš me šta se nalazi na vrhu toga 'svega'. Neka bude. Neprijatelji. Plašim ih se."

"Da, Robine, oni čoveku pružaju zaista mnogo razloga za strah", reče on umirujućim tonom. "Neprijatelji su nam sigurno, svima velika opasnost."

"Ne, ne", usprotivih se nestrpljivo. "Ne mislim samo na opasnost. Teško je to razumeti, eto, to hoću da ti kažem."

"Tako znači", prihvati on, pušeći i dalje svoju lulu i gledajući me netremice.

"Hoću da kažem, nije mi sasvim jasno šta se dešava sa svemirom", pokušah da objasnim.

"Ne, Robine", složi se on ljubazno, "zaista ti nije jasno. Ali moglo bi da bude. Kada bi mi dozvolio da ti objasnim devetodimenzionalni prostor i još nekoliko pojmova..."

"O tome da mi nisi ni zucnuo", naredih, znajući unapred da grešim. I ja imam prava da se uzjogunim, kao svaki čovek, i s tim se svi slažu, ali ponekad mi se čini da ipak preterujem.

Vidite, meni su dostupna beskrajna znanja, jer mene su ogromno uvećali.

Ne volim da to što se sa mnom dogodilo nazivam ogromnim uvećanjem kad razgovaram sa ljudim od krvi i mesa, jer oni odmah pomisle da se osećam superiornijim. Neću da tako misle, pogotovo što sam zaista superiorniji od njih. Ti beskrajni izvori podataka su samo jedna od razlika između mene i njih.

Naravno, dostupne datoteke nisu zaista beskrajne. Albert ne voli da upotrebljavam reči nalik na 'beskrajno' za sve što se može brojati, i pošto sve to znanje postoji negde u obliku čipova, lepeza podataka, ili uskladištenja ma kakve vrste, neko bi sigurno mogao da prebroji ta uskladištenja. Neko. Ja ne. Nisam čak ni pokušao da prebrojim podatke iz kvantne mehanike, a kamoli da pokušam da ih usvojim, jer sam se bojao.

Bože mili, kako sam se samo bojao! Čega? Ne samo Neprijatelja, iako su bili strašni. Bojao sam se vlastite ogromnosti, koju se nisam usuđivao da istražim do kraja.

Bojao sam se, strašno sam se bojao, da ako dozvolim da se toliko proširim da obuhvatim sve to znanje više neću moći da ostanem Robinet Brodhed. Bojao sam se da ću prestati da budem čovek. Bojao sam se da će se onaj majušni delić podataka koji sam bio ja jednostavno utopiti i nestati u tom mnoštvu.

Kada je neko samo uskladištena materija jednog ljudskog bića onda se bori iz sve snage da očuva svoju ljudskost.

Albert je zbog toga često gubio strpljenje sa mnom. Govorio mi je da nemam tri čiste. Čak me je i Esi grdila, s vremena na vreme. Govorila mi je, otprilike, ovako: "Dragi, glupi Robine, zašto ne uzmeš ono što je ionako tvoje?" I onda bi mi pričala anegdote iz svog detinjstva, da me ohrabri. "Kada sam bila mlada devojka na

akademiji, i lupala glavu nad nekim prokletim besmislenim citatom iz, recimo, Bulove algebre ili teorije građenja čipova, u biblioteci 'Lenjin', često bih se, užasnuta, osvrnula oko sebe. Istinski užasnuta, dragi Robine! Ugledala bih kako me okružuju svih deset miliona tomova, i tada bi mi pozlilo. Ne šalim se, Robine, pozlilo. Gotovo fizički. Samo što ne bih povratila pri pomisli da ću morati da progutam sve te zelene, sive i žute knjige, da naučim sve što se može naučiti. Izgledalo mi je nemoguće!"

Vatreno sam je prekinuo. "Baš to, Esi, i ja ..."

"Ali tebi to nije nemoguće, Robine!" presekla me je strogo. "Otvori usta, Robine! Žvači! Gutaj!"

Nisam mogao.

Ili nisam hteo. Čvrsto sam se držao svog fizičkog ljudskog oblika (iako nestvarnog) i svojih telesnih ljudskih ograničenosti, iako samonametnutih.

Naravno, s vremena na vreme bih se i ja umočio u to beskrajno more. Samo se umočio. Samo sam grickao okrajke velike gozbe. Kada bih poželeo da pogledam u - kako vi kažete - jednu određenu knjigu, pristupio bih odgovarajućoj memoriji. Strogo sam vodio računa da gledam samo u tu jednu 'knjigu' i da ne obraćam pažnju na beskrajn niz polica sa 'knjigama' svuda oko sebe.

Ili još bolje, pozvao bih svoju svitu služinčadi.

Nekada su to radili kraljevi. Imao sam sve kraljevske prerogative. Postupao sam kao i oni. Kada bi oni poželeli da saznaju nešto o kontrapunktu, poslali bi po Hendla ili Salijerija. Ako bi ih za časak zainteresovalo kada će biti sledeće pomračenje, Tiho Brahe je dolazio u kasu. Uvek su imali pri ruci bogatu svitu filozofa, alhemičara, matematičara i teologa. Dvor Fridriha Velikog, na primer, gotovo da je bio univerzitet, okrenut naglavce. Na njemu se nalazio nastavnički kadar svih disciplina, u onom broju koliko je mogao da ih nahrani, a studentsko telo se sastojalo samo od jednog čoveka. Njega.

Kraljevskije od ma kog pravog kralja, ja sam sebi mogao da dozvolim i nešto bolje. Mogao sam da prizovem svakog velikog naučnika iz svake oblasti. Nisu bili skupi, pošto nisam morao da ih hranim, da im izdržavam ljubavnice, čak nisu bili ni 'oni'. Bili su svi

zajedno predprogramirani u jedan jedini program za skladištenje podataka i njihovo ponovno pronalaženje u svakoj prilici, u Alberta Ajnštajna.

Zato, kad sam se požalio Esi: "Voleo bih da shvatim šta znače sve te priče o skupljanju vasiona", ona me je samo pogledala.

"Ha", rekla je, "samo toliko."

"Ne, ozbiljno govorim", reko, i zaista je bilo tako.

"Pitaj Alberta", uputi me ona, sva ozarena.

"Uh, do đavola! Znaš i sama šta to znači. On će mi reći sve što želim da znam, ali će onda nastaviti da govori, sve dok se ne nakupi mnogo više od onoga što želim da znam."

"Dragi moj Robine", blago će ona, "zar ne misliš da Albert zna bolje od tebe koliko je to, dovoljno?"

"Uh, do đavola", reko.

Ali sada, stojeći zajedno sa Albertom u sumračnom metalnom tunelu (simulacije) dokova za pristajanje na asteroidu, osetio sam da je došlo vreme. Više nije bilo pomoći.

"Alberte, okej", započeh, "otvori mi glavu. Čušni sve to unutra. Čini mi se da ću ipak moći da podnesem, samo ako ti budeš mogao."

On mi uputi jedan blistav osmeh. "Neće boleti, Robine", obeća on, ali se gotovo istog časa ispravi: "Ali neće biti ni mnogo prijatno. Moram priznati da će tu biti teškog rada. Možda..." On se osvrnu oko sebe. "Možda bismo mogli početi tako što ćemo preći na neko udobnije mesto. Ako mi dozvoliš?"

Naravno, nije sačekao da mu dozvolim. Odmah nas je smestio u radnu sobu naše kuće na Tapanskom moru. Počeo sam malo da se opuštam. Pljesnuo sam rukama robotousluzi da mi donese veliku čašu sa pićem i udobno sam se zavalio u naslonjaču. Albert me je ispitivački posmatrao, ali nije progovorio ni reči, sve dok mu ja nisam rekao: "Spreman sam".

On sede, pučkajući na lulu, i počeo da me posmatra. "Spreman na šta?" upita.

"Da te saslušam dok mi budeš pričao sve ono što već milion godina čekaš da mi kažeš."

"Ali, Robine..." On se nasmeši. "Toga ima veoma mnogo. Da li bi mogao određenije da mi kažeš? Koju to stvar ovoga časa želiš da ti objasnim?"

"Hoću da znam šta će Neprijatelji dobiti time što će izazvati kolaps vasiona?"

Albert malo razmisli, pa uzdahnu. "E, moj Robine", reče on tužno.

"Ne", reko mu, "izostavi to 'E moj Robine' i priču o tome da je odavno već trebalo da te to pitam, i objašnjenja da najpre moram da naučim kvantnu mehaniku ili nešto slično pre nego što pokušam da shvatim. Hoću da znam odmah."

"Što si ti neki nezgodan naredbodavac, Robine", požali se on iskreno.

"Hajde! Molim te!"

On zastade da sabere misli, nabijajući duvan u lulu. "Čini mi se da ću ipak morati da ti ispričam sve od početka", reče on, "onako kako sam već ranije pokušavao, a ti odbijao da me slušaš."

Pripremio sam se za veliki napor. "Opet ćeš početi sa tvojim devetodimenzionalnim prostorom, zar ne?"

"S njim i mnogim drugim stvarima, Robine", potvrdi on odlučno. "Sve je to u uzajamnoj vezi. Inače će odgovor na tvoje pitanje biti besmislen."

"Uprosti što više možeš", zamolih ga.

On me iznenađeno pogleda. "Ovog puta misliš ozbiljno, je li? Naravno da ću uprostiti, dragi moj dečko. Znaš li šta mislim? Mislim da je najbolje da počnem tako što ti neću ništa pričati; samo ću ti pokazati slike."

Zatreptao sam očima. "Slike?"

"Pokazaću ti rođenje i smrt univerzuma", reče on, zadovoljan samim sobom. "Jer, to si me, u stvari, pitao, znaš."

"Zar to?"

"Baš to. Problem je u tome što ti jednostavno odbijaš da shvatiš kakvo si složeno pitanje postavio. Dosta će potrajati, najmanje nekoliko hiljada milisekundi, ako se postaraš da me ne prekidaš ..."

"Prekidaću te kad god budem hteo, Alberte."

On klimnu, prihvatajući. "Hoćeš. I to je jedan od razloga što će tako dugo potrajati. Ali ako si voljan da tome posvetiš onoliko

vremena koliko treba..."

"Za ime Boga, počni već jednom!"

"Već sam počeo, Robine. Samo trenutak. Treba mi malo vremena da podesim oštrinu slike... evo", završi on, blistajući od zadovoljstva.

I onda nestade. Blistavog lica i svega ostalog.

Poslednje što sam video bio je Albertov osmeh. Zadržao se u magnovenju, a onda više nije bilo ničega.

"Ti se to sa mnom igraš Alise u zemlji čuda", optužio sam - optužio nikoga i ništa, jer ničega više nije bilo da se okusi, vidi, napipa ili namiriše.

Ali nešto se čulo, a to je bio Albertov umirujući glas. "Ovo je samo mala šala za početak, Robine, jer od sada nadalje postaje veoma ozbiljno. Sad. Šta vidiš?"

"Ništa", odgovorih.

"Tačno. To je ono što vidiš. Ali ono što ovog časa gledaš je sve. Sav svemir, Robine. Pred tobom su sva materija, energija, vreme i prostor koji su ikada bili i koji će ikada biti. Ovo je primordijalni atom, Robine, monoblok, ono što je prasnulo kad se dogodio Veliki prasak."

"Ne vidim ni jednu jedinu prokletu stvar."

"Prirodno. Ne možeš da vidiš bez svetlosti, a svetlost još nije izmišljena."

"Alberte", rekoh, "učini mi jednu uslugu. Mrzim ovo osećanje da se ne nalazim nigde. Zar ne možeš da me pustiš da makar malo, malecno, vidim nešto?"

Za trenutak je vladala tišina. Onda se ukaza prisnen Albertovog nasmejanog lica. "Pa, pretpostavljam da neće ništa škoditi ako se bar nas dvojica budemo videli", pristade on. "Je li ovako bolje?"

"Uveliko bolje" - kao ceo svet.

"Odlično. Samo, imaj na umu da prava svetlost još ne postoji. Nema svetlosti bez fotona, a svi fotoni se još nalaze u toj jednoj jedinoj, nevidljivoj tački. Štaviše", nastavi on s uživanjem, "čak i kad bi mogao da vidiš, ne bi bilo mesta sa kog bi mogao da gledaš, jer još ne postoji prostor da bi u njemu moglo da postoji neko 'mesto'. Ni prostor još nije bio izmišljen - ili preciznije rečeno, sav prostor, sva

svetlost i sve ostalo još se nalazi u onoj jednoj tački tamo."

"U tom slučaju", rekoš nabusito, "šta podrazumevaš pod 'tamo'?"

"Ah, Robine", povika on oduševljeno. "Ti ipak nisi baš toliko glup! Ovo ti je zaista odlično pitanje - na žalost, kao većina najboljih pitanja i ovo je besmisleno. Odgovor na to pitanje mora biti pogrešan. Ne postoji nikakvo 'tamo'; 'tamo' je samo privid kojim nastojim da ti pokažem nešto što se po definiciji ne može pokazati."

Hrabrost je počela da me napušta. "Alberte", rekoš, "ako ova predstava treba i dalje da ide ovako..."

"Ne, sačekaj", naloži on. "Nemoj već sada da odustaješ. Predstava još nije ni počela, Robine; tek postavljam kulise. Da bi shvatio postanak vasione, moraš odbaciti sve unapred stvorene pojmove o 'vremenu' i 'prostoru' i 'viđenju'. Ništa od svega toga još ne postoji, nekih osamnaest milijardi godina ranije."

"Ako još ne postoji vreme", lukavo rekoš, "otkud znaš da je to bilo pre osamnaest milijardi godina?"

"Još jedno odlično pitanje! I isti odličan odgovor! Istina je da pre Velikog praska nije postojalo vreme. Prema tome, ovo što sada gledaš moglo je postojati i pre osamnaest milijardi godina. Ili pre osamnaest milijardi, biliona, triliona, kvadriliona, i koliko-god-hoćeš godina. Pitanje je bespredmetno. Ali ta... stvar... je postojala, Robine, i onda se rasprsla."

Ustuknuo sam. Zaista se rasprsla, pred samim mojim očima! Ništa je odjednom postalo nešto, jedna nepodnošljiva svetla tačka, i ta tačka je eksplodirala.

Kao da mi je vodonična bomba eksplodirala u krilu. Prosto sam osetio kako se skupljam, isparavam, pretvaram u plazmu i rasprskavam. Strahovita grmljavina treštala je u mojim nepostojećim ušima i lomila se o moje bestelesno telo.

"Bože moj", zaurlah.

"Možda i jeste", reče Albert zamišljeno. Kao da mu se dopala ova ideja. "Ne u smislu određene božanske ličnosti, hoću da kažem... ti me isuviše dobro razumeš da bi pomislio da tako nešto želim da kažem. Ali sigurno je bilo Postanja; i ovo je to."

"Šta se dogodilo?"

"Kako šta? Veliki prasak je upravo prasnuo", iznenađeno

odgovori Albert. "To je ono što si video. Mislio sam da ćeš ga prepoznati. Nastala je vasiona."

"I zastala", rekoh, upravo dolazeći k sebi, jer ogromna eksplozija kao da se zaledila.

"Da, ja sam je zaustavio, zato što hoću da dobro razgledaš ovaj prizor. Vasiona još nije veoma stara - tek je prošlo približno deset na minus trideset sekundi. Ne mogu ti mnogo toga reći o onome što je bilo pre toga, jer ni sam ne znam mnogo. Ne mogu ti čak kazati ni koliko je bila velika vasiona, ili ono, kako-se-ono-zvaše, što je postojalo pre vasiona. Veće od protona, najverovatnije. Manje od loptice za stoni tenis - možda. Mogu ti, međutim, reći - čini mi se - da je najjača sila u tome bila verovatno jaka nuklearna sila, ili možda, sila gravitacije - gravitacija je naravno morala biti jaka, pošto je ta stvar bila toliko zagonetna. Veoma jaka. A i veoma visoka temperatura. Ne znam tačno kolika. Možda najviša moguća. Postoje određeni teoretski argumenti da najviša moguća temperatura iznosi oko deset na dvanaesti kelvina - ako hoćeš izložiću ti taj argument..."

"Samo ako je apsolutno neophodno, molim te!"

"Mislim da ta pojedinost nije apsolutno neophodna", reče on pomalo oklevajući. "Dobro. A sada da ti kažem šta još ne znam. Ne znam mnogo ni o fazi koju upravo posmatraš, osim što ti mogu skrenuti pažnju na nekoliko stvari koje možda nisi odmah zapazio. Na primer, ovaj vatreni oblak koji upravo gledaš sadrži u sebi sve. Sadrži atome i čestice od kojih se sada sastojimo ti, ja, Verna Draga, Stražarski točak, Zemlja, Sunce, planeta Jupiter, Magelanovi oblaci, sve galaksije u sazvežđu Device..."

"I sve drugo, dobro, shvatio sam", rekoh, da bih ga zaustavio. "Jasno mi je. Velik je."

"Ah", reče on slavodobitno, "ali nije ti jasno. Nije velik. Malo sam improvizovao, znaš. Mnogo sam ga uveličao, jer Veliki prasak nije uopšte bio velik. Šta misliš, koliko je velika ova vatrena lopta?"

"Ne mogu da pogodim. Hiljadu svetlsonih godina u prečniku?"

On zamišljeno zavrte glavom. "Mislim da nije. Manja. Možda pre Praska nije uopšte imala nikakvu veličinu, jer prostor još nije bio izmišljen, a ovo što vidiš nije mnogo kasnije. U svakom slučaju, mala je. A ipak je sadržala sve. Jesi li do sada uspeo to da shvatiš?"

Samo sam ga pogledao, i on popusti. "Znam da ti je dosadno, Robine, ali hoću da budem siguran da si razumeo. A sada o Prasku. Naravno, nije još postojao zvuk. Nije bilo ničega da prenosi zvuk. Kad smo već kod toga, nije postojalo ni neko mesto na koje bi ga mogao preneti; ovo je bila samo još jedna moja mala improvizacija. Ali mnogo je značajnije da Veliki prasak nije bila eksplozija poput one koja počne od petarde i onda se širi u vazduhu onako kako se šire gasovi, zato što..."

"Zato što nije postojao vazduh, je li? Niti prostor?"

"Vrlo dobro, Robine! Ali taj Prask se razlikovao od svih drugih još po nečemu. Nije se širio kao balon, ili hemikalija, ili atomska eksplozija. Bio je sasvim drukčiji. Jesi li video one japanske figurice od hartije koje se stavljaju u akvarijum? One koje polako upijaju vodu i postaju sve veće? Više je ličilo na to, Robine. Ali ono što je počelo da prožima delove te prvobitne - stvari, ili kako već hoćeš da je nazovemo, primordijalnog atoma, bilo kako - nije bila voda. Bio je to prostor. Vasiona nije eksplodirala. Bubrila je. Širila se veoma brzo i veoma daleko, i još se širi."

"Oh." Beše to sve što sam rekao.

Albert me ispitivački pogleda. Onda uzdahnu, i oblak nastavi da se širi.

Potpuno nas je okružio. Pomislio sam da će nas progutati. Nije, ali smo bili uronjeni u more strahovite svetlosti. Odnekud iz njenog središta dopirao je Albertov glas.

"Sada ću nas vratiti nekoliko svetlosnih godina unazad", objasni on. "Ne znam koliko, ali tek da ga možemo posmatrati sa pristojnog odstojanja." Ogromna plamena lopta se skupi i odlete od nas, sve dok nije dostigla veličinu punog Meseca.

"Sada je vasiona već prilično stara", reče on. "Oko stoti deo sekunde. Vrela je. Temperatura joj iznosi približno deset na jedanaesti kelvina, i gusta je. Ne mislim onoliko gusta kao materija. Materija još ne postoji. Isuviše je gusto za nju. Vasiona je sada jedna masa elektrona, pozitrona, neutrona i fotona. Gustina joj je veća od gustine vode za oko četiri puta deset na deveti. Znaš li šta to znači?"

"Mislim da znam koliko je gusto gusto; ali koliko je vrelo vrelo?"

"Ne znam kako da ti objasnim, jer ne postoji ništa toliko vrelo da

bi se moglo uporediti", odgovori Albert zamišljeno. "Sada ću morati da upotrebim jedan od onih izraza koje ne podnosiš. Cela stvar se nalazi u 'termičkoj ravnoteži'."

"E, pa, slušaj Alberte..." započeh.

"Ne. Slušaj ti mene", odseče on. "To samo znači da sve te čestice stalno deluju jedna na drugu i menjaju se. Zamisli to kao milijardu milijardi prekidača za sijalice, koje se stalno nasumice pale i gase. U svakom trenutku upaljeno je isto onoliko koliko je i pogašeno, tako da je ukupna srazmera uvek ista; to je ta ravnoteža. Naravno, ovde nemamo prekidače, već elektrone i pozitrone koji se uzajamno potiru da bi proizveli neutrine i fotone i tako dalje; ali to se događa u jednom pravcu isto onoliko puta koliko i u drugom. Rezultat je ravnoteža. Iako je unutar tog stanja ravnoteže sve bez prestanka skakalo unaokolo kao ludo."

"Jasno mi je Alberte", rekoh, "ali ako treba da pređemo osamnaest milijardi godina, onda si se đavolski mnogo zadržao na prvom stotom delu sekunde."

"Oh", reče on, "otići ćemo još mnogo dalje. Nemoj unapred da praviš zaključke, molim te, Robine. Krećemo." I daleki plameni oblak počeo da se širi. "Deseti deo sekunde - sad je temperatura opala na tri puta deset na deseti kelvina. Jedan sekund - opala je još jednom za faktor tri. Sad - tu smo, pusti da se začas zaustavimo. Ovo je četrnaest sekundi nakon Velikog praska. Ohladilo se za još jedan faktor; sada je samo tri puta deset na deveti kelvina. To znači da je ravnoteža na trenutak poremećena, pošto se sada elektroni i pozitroni mogu uzajamno potirati mnogo brže nego što se mogu ponovo stvarati u suprotnoj reakciji. Vrat ćemo se da zaokružimo ovu tačku, Robine, jer tu leži odgovor na tvoje pitanje."

"Pa, dobro", rekoh što sam opreznije mogao. "U stvari, ako ti je svejedno, zašto mi odmah ne daš odgovor, pa da preskočimo ostatak predstave?"

"Nije mi svejedno", strogo reče on, "jer ga nećeš razumeti. Ali ubrzaćemo. Evo, sada smo već nekoliko minuta posle Praska. Temperatura je ponovo opala za dve trećine; sada je samo deset na deveti kelvina. U stvari, već je toliko ohlađeno da su nastali protoni i neutroni - čak su i počeli da se spajaju u jezgra vodonika i helijuma."

Nastala je materija - ili tek što nije; jer, to su samo jezgra, još nemamo cele atome. I sva ta takozvana materija ukupno predstavlja samo majušni delić mase vasiona. Najveći deo se sastoji od svetlosti i neutrina. Ima nešto elektrona, i gotovo da i nema pozitrona."

"Otkud to?" iznenađeno upitah. "Šta se desilo sa svim onim pozitronima?"

"U prvobitnoj količini bilo je više elektrona nego pozitrona. Kada se uzajamno potiranje završilo, preostali su elektroni."

"Zašto?"

"E, Robine", ozbiljno reče on, "ovo ti je bilo najbolje pitanje. Daću ti odgovor, i uopšte ne očekujem da ćeš ga razumeti: pošto su elektroni i pozitroni, kao uostalom sve druge čestice, u harmoničnom odnosu zatvorenih nizova, brojevi koji se stvaraju u osnovi su proizvoljni. Hoćeš li da zađemo u teoriju supernizova? Mislim da nećeš. Zapamti samo reč 'proizvoljan', pa da nastavimo."

"Čekaj malo, Alberte", rekoh. "Gde smo stali?"

"Otprilike dve stotine sekundi posle Velikog praska."

"A-ha", rekoh. "Alberte? Još su pred nama milijarde i milijarde godina ..."

"Više od toga, Robine. Mnogo više."

"Divno. A ovoliko nam je trebalo za nekoliko minuta. Ipak, znaš..."

"Robine", reče on, "možemo prestati kad god ti kažeš, ali kako da ti onda odgovorim na pitanja koja ćeš mi sigurno i dalje postavljati? Možemo napraviti pauzu, ako ti treba malo vremena da sve ovo usvojiš. Ili, još bolje, ja ću malo ubrzati."

"Paaa, dobro, rekoh, buljeći bez imalo zadovoljstva u onu uskomešanu, zaslepljujuću kuglu svega što postoji.

U stvari, nisam želeo pauzu. Želeo sam da se to već jednom završi.

Priznajem da Albert zna šta je dobro za mene. Ono što on ne razume to je da je 'dobro' apstraktni pojam, i da ono što je dobro za mene može često da bude upravo ono što ne želim. Gotovo sam zažalio što sam pokrenuo celu stvar, jer mi nije ni najmanje prijalo.

Ali sam tačno znao koji bih od tri Albertova predloga prihvatio. Najradije prvi, jer sam već zaista počeo da se zamaram od toplote i

pritiska i, povrhu svega, od ovog sedenja nigde i usred ničega. Drugi valjani izbor bio bi da napravimo pauzu i da se malo opustim u Esinom društvu.

Zato sam izabrao ono treće. "Malo ubrzaj, hoćeš li, Alberte?"

"Svakako, Robine. Krećemo." Kugla počne preteći da se nadima. Još nije bilo ničega drugog sem nje. Nije bilo zvezda, ni planeta, čak ni grudvica u tom pudingu; bila je prosto nekakva neodređena masa, veoma sjajna. Ipak, kao da je nešto manje nego pre uništavala oči svojim sjajem.

"Sada smo već dobro odmakli", veselo objavi Albert. "Prošlo je već pola miliona godina. Temperatura je grdno opala, što znači da je opao i prosek energije svakog fotona. Prema tome, i masa je opala. Od sada nadalje materija u vasioni dominira nad radijacijom i, evo nas" - kugla se nadula i potamnela. "Sada smo odmakli već nekoliko stotina hiljada godina i temperatura je opala za još hiljadu stepeni. Prema Vajnbergovom zakonu: vreme potrebno da se vasiona ohladi i pređe iz jednog temperaturnog stanja u drugo srazmerno je razlici obrnutih kvadrata dveju temperatura. Pretpostavljam da ni to ne moraš da razumeš u tančine, Robine, dodade on, nekako čežnjivo, "iako postoji zaista elegantan postupak dokazivanja u desetodimenzionalnoj supersimetriji..."

"Smesta prekini, Alberte! Zašto je ta prokleta stvar tako potamnela?"

"Ah", uskliknu on opet se razveselivši, "i ovo je zanimljivo zapažanje. Sada već ima toliko mnogo čestica koje liče na nukleone i elektrone da zaklanjaju svetlost. Zato je vasiona postala neprozirna. Ali to će se promeniti. Do sada smo imali elektrone i imali smo protone, ali vasiona je bila toliko vreća da su ostajali odvojeni. Kao slobodne čestice. Nisu mogli da se spajaju. Bolje rečeno, sve vreme su se spajali da stvore atome, ali toplota ih je uvek ponovo razdvajala. Dalje odmotavamo film..." Kugla se opet raširi i iznenada postade svetlija. "I odjedanput, vidi, Robine! Smeša se razbistrila! Svetlost opet prosijava! Elektroni i protoni su se spojili u atome, a fotoni opet mogu slobodno da se kreću!"

Zastao je. Nestvarno lice mu je blistalo od zadovoljstva.

Duboko sam razmišljao neko vreme, netremice gledajući u kuglu.

Počela je da se ukazuje - oh, pa ne baš istinska struktura, ali bar nagoveštaji da se nešto tamo unutra dešava, kao planeta Uran kad se gleda izdaleka. "Alberte?" pozvah ga. "Sve je ovo divno i krasno, ali vidi, još ima mnogo fotona, je li tako? Zašto se onda ne sudaraju i ne prave još više čestica, tako da sve ponovo postane neprovidno?"

"Oh, Robine", reče on srdačno. "Ponekad mi se zaista učini da ipak nisi glup. Odgovoriću ti. Sećaš li se moje famozne jednačine E je jednako MC na kvadrat? Fotoni imaju energiju, E . Kad se dva fotona sudare i zbir njihovih energija postane jednak masi čestice, M , puta kvadrat brzine svetlosti, onda u tom sudaru mogu da stvore takvu česticu. Dok je vasiona bila još mlada - temperaturni prag je negde oko deset na deveti kelvina - imali su dovoljno energije i mogli su da stvaraju đavolski velike čestice. Ali vasiona se ohladila. Sada više ne mogu. Prosto, Robine, nisu više u stanju."

"Vidi, vidi", rekoh. "Znaš šta? Za trenutak mi se učinilo da počinjem da shvatam!"

"Nemoj ponižavati samoga sebe", izgrdi me on - misleći, pretpostavljam, da taj posao treba da prepustim njemu. Počutao je malo, i onda iznenada stao da se uzbuđuje. "Ali još ti ništa nisam rekao o stvaranju kvarka i hadrona. Nisam ni pomenuo ubrzanje, a to je važno. Vidiš, da bi model funkcionisao, moraš uzeti u obzir činjenicu da je u jednom trenutku Velikog praska širenje postalo brže. Mogu ti dati jednu analogiju. To je kao da imaš eksploziju koja traje izvesno duže vreme, tako da se, umesto da počne da jenjava, ona širi još brže. Pravo objašnjenje je složenije, i..."

"Alberte! Moram li ja sve to da znam?"

"U stvari ne moraš, Robine", reče on nakon kraće pauze. Glas mu je imao čežnjiv prizvuk, ali bez upornosti.

"Zašto onda ne bi još malo premotao film?"

"Pa, dobro. Hoću."

Pretpostavljam da svako dete voli električne vozove. Posmatrati kako Albertov model vasiona raste bilo je kao da imate đavolski ogroman komplet vozova za igru, veći no što bi ijedan dečak mogao da zamisli.

Naravno, ja nisam mogao da upravljam njima. Ali i samo gledanje

bilo je veoma zabavno. Kugla se zamutila. Zakovitlala i počela da se raspada. Naša 'kamera' je zumirala jednu grudvicu i ja ugledah kako se i ona raspada u još manje gromuljice. Stvarale su se skupine i metagalaksije, i same galaksije počinjale su da se okreću kao točkovi vatrometa, pretvarajući se u one poznate, spiralne oblike. Pojedine svetleće tačke su se rasprskavale i gasnule; nove su se stvarale u središtima maglina.

"Sada već imamo zvezde, Robine", oglasila se Albert pored mene. "Prvu generaciju. Magline vodonika i helijuma su se spajale i kondenzovale i u njihovoj unutrašnjosti je započinjala atomska fuzija. Tu su se stvorili svi teži elementi, oni od kojih se sastojalo tvoje fizičko telo - ugljenik, azot, kiseonik, gvožđe, svi elementi teži od helijuma. Potom, kada bi eksplodirali kao supernove..." On uperi prst na jednu određenu zvezdu, koja odmah poslušno eksplodira i pretvori se u maleni vihor varnica... "Svi ti elementi nastavljali su da lebde u vasioni, svaki za sebe, sve dok se ne bi ponovo skupili i formirali novu zvezdu i njene planete. A potom bi od njih nastajale i druge stvari. Na primer ti, Robine."

"Hoćeš da kažeš da su svi atomi od kojih se ja sastojim nekada bili u nekom zvezdanom jezgru?" uzviknuh uzbuđeno.

"Od kojih se sastojalo tvoje fizičko telo", ispravi me on. "Da, Robine. U stvari i naša Galaksija se sada tamo nalazi. Dobro zagledaj, da vidiš da li ćeš uspeti da je pronađeš."

On opet ukoči sliku magline koja se širila, da bih mogao da je razgledam. "Sve izgledaju isto", požalio se.

"Da, većina je stvarno veoma slična", priznade on. "Ali postoji M-31 i Magelanovi oblaci. A ova spirala tu, to smo mi."

Pokazivao je na svetleći vrtlog svitaca, okruženih drugim takvim rojevima svitaca u ogromnoj, tu i tamo svetlim tačkama isprskanoj tmuni. "Ne vidim ni tebe ni sebe tamo", reko, pokušavši da se našalim.

Ali on je to shvatio ozbiljno. Nakašljao se. "Bojim se da sam pustio da već malo zađemo u budućnost", pravdao se. "Celokupna istorija ljudskog roda, uključujući i stvaranje Sunčevog sistema i Sunčevo širenje u crvenog džina već se dogodilo. To si propustio."

Okrenuo sam se da pogledam u njegovo lice, nalik na senku.

"Nisam siguran da bih voleo da saznam kako je bilo", rekoš ozlojeđeno, i gotovo da sam tako i mislio.

On me pogleda sa blagim prekorom. "Ali to je stvarnost, Robine, takva kakva je. To je istina, dopala ti se ili ne. Pretpostavljam da bi te ona donekle uzdrmala osećanje vlastitog značaja u svemiru..."

"E, tu si prokleta u pravu!"

"Pa, dobro", prihvati on, "nema tu ničeg lošeg. Ali nemoj previše da se pokunjiš. Zapamti, ovo - sve ovo - Neprijatelji žele da promene."

"Krasno! I to bi trebalo da me uteši?"

On me je neko vreme proučavao pogledom. "Ne baš da te uteši, to ne. Ali da te navede da trezvenije gledaš na stvari. Na kraju krajeva, imaj na umu da ti, i ja, i sve ostalo čovečanstvo i Hičiji i montirani umovi - da svi mi imamo samo dve mogućnosti. Da pustimo Neprijatelje da rade ono što već rade. Ili da pokušamo da im se suprotstavimo."

"A kako bismo to, prema tvom mišljenju, mogli da uradimo?"

On se zamišljeno zagleda u ukočenu sliku modela. "Da li da još malo razmotam film?"

"Izbegavaš da mi odgovoriš?"

"Znam, Robine. Nastaviću sa prikazivanjem modela. Možda ćeš, kada budeš shvatio sve posledice, i sam moći da doprineseš rešenju tog problema. Možda i nećeš. Možda je rešenje nemoguće; ali ja ipak ne vidim da mi, ili bilo ko drugi pre ili posle, imamo bilo kakav izbor sem da pokušamo; a pokušaji mogu biti sasvim delotvorni i kad se ne zna šta sve podrazumevaju."

"Bojim se!"

"Samo se ludak ne bi bojao, Robine. A sada, hoćeš li da gledaš šta je dalje bilo ili nećeš?"

"Pa, ne znam!"

I zaista nisam bio siguran. Počinjao sam zaista da gubim živce. Buljio sam u onaj mrljama pokriveni sjaj koji je nekada nosio u sebi i mene i Esi i Klaru i sve faraone i kraljeve i svece i razbojнике i hičistraživače i pesnike Sporaće i dinosauruse i trilobite - sve što je postojalo i čega više nema, već odavno nema, što je otplovilo u prošlost, isto onako daleko kao i postanak samog Sunca.

Tako je. Bojao sam se. Bilo je isuviše ogromno.

Nikada u životu nisam se osećao ovako sićušnim, bespomoćnim i nestvarnim. Nikada ni u jednom od svoja dva života. Bilo je to gore od umiranja, gore čak i od onog kad su me ogromno uvećali. I to je, bez sumnje, bilo užasavajuće, ali bar je imalo neku budućnost.

A sada budućnosti više nije bilo... Kao da gledam u vlastitu raku.

"Hoćeš da gledaš?" upita Albert nestrpljivo. "Nastavljam."

Galaksija se zavrte kao čigra. Znao sam da joj svaki okretaj traje četvrt milijarde godina, ali ona se vrtela kao luda, i istovremeno se događalo još nešto. Okolne, prateće galaksije počele su polako da se odmiču. "Šire se", povikah.

"Tako je", složi se Albert. "Vasiona se širi. Više nije u stanju da stvara novu materiju ili energiju, ali i dalje stvara prostor. Sve se od svega razmiče i udaljava."

"Ali zvezde u Galaksiji to ne čine."

"Još ne. Bar, ne za sada. Samo gledaj; i dalje odmičemo u budućnost, primičući se stotoj milijardi godina."

Galaksija se okretala sve brže i brže, tako da na kraju više nisam mogao da razlikujem kretanje; sve se pretvorilo u zamućenu mrlju. Ali sam video da se čak i naša grupa polako pomera i nestaje.

"Zaustaviću za trenutak", reče Albert. "Tako. Da li primećuješ nešto na našoj galaksiji?"

"Neko je pogasio mnogo zvezda."

"Tačno. Potamnela je. Ono što je pogasilo zvezde, to je vreme. Ostarile su. Poumirale. Primetićeš da Galaksija više nije tako bela, postala je crvenkasta. Velike bele zvezde umiru prve; stare, crvene, umiru polako. Čak i male zvezde tipa F i G, žuti patuljci koji nisu veći od našeg Sunca, sagorele su sve svoje atomsko gorivo. I one mutne i crvene uskoro će se pogasiti. Gledaj."

Polako, sasvim polako, Galaksija... se ugasila.

Više se ništa nije videlo, sem zamućenih obrisa naših nestvarnih tela, i Albertovog nestvarnog lica. Netremice zagledanog u daljinu. Zamišljenog.

Tužnog.

Za mene reč 'tužan' nije ni izdaleka mogla da opiše kako sam se

osećao. Sve što mi se ikada pre toga dogodilo, svaki onaj strah bez oblika i lica, zbog kojeg sam provodio besane noći - ličio je na dečiju igru.

Gledao sam Kraj.

Ili sam bar tako mislio, tako osećao, i sve sitne ljudske radosti i tuge smanjile su se i pretvarale u ništavilo, u poređenju s ovim osećanjem; ali kada sam upitao: "Da li je to; onda, kraj vasiona?" Albert se iznenadio.

"Oh, ne, nikako, Robine", odgovori on. "Otkud ti takva ideja?"

"Ali nema više ničega!"

On zavrte svojom nestvarnom glavom. "Grešiš. Sve je još tu. Ostarilo je, i zvezde su se pogasile, to da. Ali još postoje. Većina njih čak je i zadržala svoje planete. Naravno, i one su mrtve. Nisu mnogo toplije od apsolutne nule; na njima nema više života, ako na to misliš."

"Jeste, baš na to mislim!"

"Da, Robine", reče on strpljivo, "ali to je samo tvoja atropomorfna predrasuda. Vasiona se i dalje hladi, baš kao što i dalje stvara prostor u kome se širi. Ali ona je mrtva. I ostaće mrtva zauvek... ukoliko..."

"Ukoliko se ne dogodi - šta?" dreknuh ja.

Albert uzdahnu. "Hajde da se opet negde raskomotimo", predloži on.

Kada sam se ponovo obreo u svetu, najpre sam zažmurio, pa opet otvorio oči.

Nestalo je one užasne pomrčine oko nas. Opet sam sedeo na verandi svoje kuće na Tapanskom moru, sa još nepopijenim i još hladnim pićem u ruci, a Albert je hladnokrvno punio lulu, sedeći u naslonjači od pruća.

"Bože moj", izgovorio sam malaksalo.

On samo klimnu, duboko utonuo u misli. Jednim gutljajem iskapio sam čašu i zazvonio da mi donesu drugu.

"Tako će biti ako vasiona nastavi da se širi", reče Albert prenuvši se.

"Jezivo je!"

"Jeste", složi se on, "čak je i mene uplašilo, Robine." On kresnu

šibicu o đon svoje iskrzane cipele i poče da pučka, paleći lulu. "Moram da ti skrenem pažnju da je ova demonstracija trajala duže nego što sam predvideo. Ali tek što nismo ušli u dok satelita Udružene Straže protiv Mučkih Ubica. Ako hoćeš da ga vidiš izbliza..."

"To može da sačeka!" presekoh ga. "Doveo si me donde, a šta se zbiva dalje? Kakve veze ima sve ovo što si mi pokazao sa Neprijateljima?"

"Ah, da", reče on zamišljeno. "Neprijatelji."

Još neko vreme je ostao zadubljen u misli, sisajući kamiš svoje lule, zagledan nekuda u prostor. Kada je progovorio, zvučalo je kao da govori o nečem sasvim drugom.

"Znaš", reče on, "dok sam još bio... živ... kosmolozi su naveliko raspravljali o tome da li će vasiona nastaviti da se širi, kao što sam ti upravo prikazao, ili će se samo širiti do određene tačke, a onda upasti natrag, u samu sebe, nalik na vodu u vodoskoku. Jasno ti je da, u osnovi, sve zavisi od toga kolika je stvarna gustina vasiona?"

"Mislim da jeste", reko, pokušavajući da ga pratim.

"Molim te, budi siguran", oštro mi spočitnu. "To je kamen temeljac na kome počiva sav argument. Ako u vasioni ima dovoljno materije, onda će zbir njene gravitacije u jednom trenutku zaustaviti širenje vasiona, i ona će potom početi da se skuplja. Ako nema, neće. U tom slučaju će nastaviti da se širi, kao što si upravo video."

"Sad sam siguran, Alberte."

"Da? Dobro. Kritična tačka gustine - to jest ukupne mase svega u vasioni, podeljene sa ukupnom zapreminom vasiona - ispostavilo se da iznosi približno pet puta deset na minus trideseti grama po kubnom centimetru. Prostije rečeno, to je otprilike jednako jednom atomu vodonika u prostoru zapremine tvoga tela."

"Nije baš mnogo, zar ne?"

"Na žalost", uzdahnu on, "to je strašno mnogo. Vasiona nije toliko gusta. U prosečnoj zapremini nema toliko atoma. Ljudi već odavno tragaju za masom, ali još nikom nije pošlo za rukom da otkrije dovoljno zvezda, kosmičke prašine, planeta, fizičkih tela bilo koje vrste, ili fotona i energije, što bi svi zajedno moglo da odgovara tolikoj količini mase. Da bi vasiona prestala da se širi moralo bi

postojati bar deset puta toliko mase koliko je do sada otkriveno. Možda i sto puta toliko. Možda i više. Pa, nismo još otkrili ni toliko mase oko vlastitih jezgara. To je ta čuvena 'nedostajuća masa'. Hičijima je zadala dosta glavobolje, a i mnogima od mojih kolega... Ali sada, Robine", napomenu on setno, "mislim da smo našli odgovor. Izmereni parametri dekceleracije su tačni. Masa je pogrešno procenjena. Prepuštena sama sebi, vasiona bi se širila u beskonačnost, bio bi to otvoren svemir. Ali Neprijatelji su ga zatvorili."

Uхватиło me je gadno mucanje, jer sam još bio potresen od užasnog prizora i one grozomorne priče. Robotosluga mi prinese sledeći koktel margarita, i ja progutah veliki gutljaj pre nego što upitah: "Ali kako oni to mogu da urade?"

On prekorono sleže ramenima. "Otkud ja to znam! Mogu samo da nagađam da su nekako stvorili dodatnu masu, ali to je samo jedna od mogućih pretpostavki; u svakom slučaju, nije ni bitno u odnosu na tvoje pitanje. Mislim, na tvoje prvobitno pitanje; sećaš li ga se?"

"Dabome!" Onda se malo ispravih. "To jest, odnosilo se na... Ah, sad se sećam! Hteo sam da znam kakve će koristi imati Neprijatelji ako izazovu kolaps vasiona, i umesto da mi odgovoriš odveo si me bog zna dokle u budućnost."

Delovao je malo pokajnički, ali samo malo. "Može biti da sam se zaneo", priznade on, "ali bilo je zanimljivo, zar ne? I zaista bitno u odnosu na tvoje pitanje. Čuj, hajde da još jednom pogledamo vasionu za jedno bilion godina..."

"Ama, pusti me da popijem ovo na miru, do đavola!"

"Dobro, dobro, u redu", stade on da me umiruje. "Samo ću ti je prikazati; možeš lepo ostati tu gde si, a ja neću uklanjati sadašnje okruženje. Evo!"

Ogromni okvir tame prostre se preko vidika i Tapanskog mora. Jedrilice i ribarski čamci nestadoše, zajedno sa brdima na drugoj obali, i umesto njih se ukaza već poznata crna praznina, isprskana jedva vidljivim crvenim tačkicama.

"Sada posmatramo ono što se dešava milion milion godina od sadašnjeg trenutka", reče on lagodno, pokazujući mi kamišom svoje lule.

"A šta su one crvene bubuljice? Pusti da ja pogodim - crvene patuljaste zvezde?" rekoh mirno. "Zato što su sve velike već izgorele? Ali zašto opet idemo u budućnost?"

"Zato što čak i za Neprijatelje vasiona ima veliki momentum", objasni on. "Ne može tek tako da se zaustavi i preokrene. Mora nastaviti da se širi još neko vreme, sve dok povećana vučna sila 'nedostajuće mase' koju su oni - nekako - dodali, ne počne da vuče unazad. Nalazimo se na granici širenja i sada ću ti pokazati šta se zatim događa. Videćemo kako se vasiona skuplja, a ja ću ubrzati prikaz, tako da se dosta brzo možemo vratiti. Gledaj šta se zbiva."

Klimnuo sam udobno zavaljen na naslon, pijuckajući. Možda je nestvarni alkohol umirujuće delovao na moj nervni metabolizam, ili je to možda bilo samo zato što sam sedeo u udobnoj stolici u okruženju koje mi je prijalo, tek - ovog puta nije mi izgledalo strašno. Ispružio sam bose noge i stao da mrdam prstima ispred one ogromne crne pozadine, koja je upravo progutala more, obeležavajući napredovanje galaksija onako kako su opet počele da se primiču jedna drugoj. Nisu mi izgledale naročito sjajne. "Zar više nema velikih zvezda?" upitao sam razočarano.

"Nema. Kako bi i moglo da ih bude? Mrtve su. Ali gledaj, sada ću još malo da ubrzam."

Crna pozadina stala je da prelazi u sivilo, koje je, opet, postajalo sve svetlije, iako su same galaksije ostale iste.

"Ima više svetla!" povikah odjednom. "Šta se događa?" Ima li zvezda koje ne mogu da vidim?"

"Ne, ne. To je radijacija, Robine. Postaje svetlije zato što dolazi do pomeranja ka plavom. Da li si razumeo? Dokle god se vasiona širila, radijacija se sa udaljenih tela pomerala u pravcu crvene boje spektra - Doplerov efekat, sećaš se? Zato što su se sve više udaljavale od nas. Ali sada su počele da nam se približavaju, zato što se vasiona skuplja. Prema tome, šta će morati da se dogodi?"

"Svetlost će se pomeriti ka plavoj boji spektra?" usudih se.

"Odlično, Robine! Tačno tako. Svetlost se pomera prema plavom, i to sva svetlost - čak i ona koja je izvan granice naše vidljivosti. To znači da fotoni imaju sve više energije. Temperatura vasiona - prosečna temperatura - već je poprilično porasla u odnosu na

apsolutnu nulu, i naglo otopljava. Vidiš li one male crne bobice koje lebde u skupinama?"

"Liče mi na suvo grožđe u žele-puding." "

"Dobro, neka ti bude. U suštini, one su sve što je preostalo od galaksija. U stvarnosti, to su ogromne crne rupe. Uzajamno se približavaju, čak počinju i da se stapaju. Vidiš li, Robine? Gutaju jedna drugu."

"A svetlost postaje sve jača i jača", rekoh, zaklanjajući rukom oči. Nisam više mogao da vidim ni one jedrilice koje su bile na našoj strani slike; svetlost ih je sasvim zasenila.

"Oh, da, mnogo jača. Opšta temperatura se sada već popela na hiljade stepeni, kao na površini Sunca. Sve te stare, mrtve zvezde, opet u neku ruku oživljavaju, poput zombija, jer spoljašnja temperatura ih zagreva. Većina njih će prosto ispariti, ali one koje preostanu - vidi!" Jedna svetleća tačka jurnu ka nama i mimoide nas. "Ovo je bila jedna od onih velikih, starih, dovoljno velika da u njoj preostane još malo fuzionog materijala. Vrelina je opet malo podstakla njene atomske vatre."

Ustuknuo sam pred - nepostojećom - vrelinom.

Albert zatrese lulom u mom pravcu, opet u onom predavačkom zanosu. "Sve što je preostalo od zvezda i galaksija opet hita da se spoji! Crne rupe se stapaju, svi fotoni su već otišli i dalje od ultraljubičaste svetlosti - temperatura se popela na milione stepeni - Himmelgott!" vrisnu on, a zaurlah i ja, u trenutku kada se sav prizor naglo skupi i planu onim jednim, poslednjim, strahovitim bleskom.

I nestade.

Daske za jedrenje još su klizile površinom Tapanskog mora. Mlaki povetarac prebirao je po lišću azaleja. Vid je počinjao da mi se vraća.

Albert obrisa oči. "Mislim da je trebalo da malo usporim na kraju", reče on zamišljeno. "Mogli bismo da ponovimo... ne, nema potrebe. Shvatio si, zar ne?"

"Bogami jesam", rekoh drhtavim glasom. "I šta sad?"

"Sada će opet početi da se širi, Robine! Vasiona prosto eksplodira i počinje iznova, nova i... drukčija nego pre!" On upitno polgleda u prijatan prizor oko nas. Onda se okrenu meni. "Da znaš",

reče, "i ja bih nešto popio. Možda malo tamnog piva, švajcarskog ili nemačkog?"

"Uvek me iznova iznenadiš, Alberte", odvratih mu ozbiljno. Pljesnuo sam rukama, naravno savršeno nepotrebno, jer se u istom trenutku pojavio robotosluga noseći ogromnu kriglu od keramike, preko čije se ivice prelivala zlatasta pena.

"Dakle, to Neprijatelji hoće da urade? Da stvore novu vasionu?"

"Drukčiju vasionu", ispravi me Albert, brišući penu sa gornje usne. Pogledao me je pokajnički. "Robine? Zaboravio sam svoje druge dužnosti. Približavamo se satelitu USPMU. Možda bi voleo da se pridružiš našim prijateljima koji u ovom času gledaju u ekrane?"

"Sve što želim", rekoh, "to je da već jednom, do đavola, svršimo s tim. Daj, završi tu priču! Šta ti znači, 'drukčija' vasiona?"

On nakrivi glavu. "E, tu već nastupa moj stari prijatelj Ernst Mah", objasni on. "Sećaš li se šta sam ti govorio o pozitronima i elektronima koji se uzajamno potiru? Na kraju su ostali samo elektroni, jer ih je u početku bilo više? Dobro. Pretpostavimo sada da je u početku u vasioni njihov broj bio podjednak, tako da na kraju čitavog procesa više nije preostalo elektrona? Takođe, ni protona, ni neutrona? Šta bismo onda imali?" Zavrteo sam glavom. "Vasionu bez materije, Robine! Čistu radijaciju! Ničega ne bi bilo da remeti ili preokreće kretanje energije - ili bića sazdanih od energije!"

"I to je ono što Neprijatelji žele?" upitah.

"Ne znam", odgovori on. "To je jedna od mogućnosti. Ali ako je Mah bio u pravu, onda postoje i druge, opasnije mogućnosti. U onom trenutku razvoja svemira o kome smo govorili, kada je ravnoteža elektrona i pozitrona bila određivana po principu slučajnosti..."

"Kakvih slučajnosti?" upitah.

"To ne znam ni ja. Sve čestice su samo u zatvorenim harmoničnim nizovima. Pretpostavljam da svojstva nizova mogu stvoriti bilo kakve harmonične odnose. Molim te, strpi se malo, Robine, jer kao što znaš, i ja imam izvesnih teškoća sa tim principom indeterminizma, odnosno učenjem o neodređenosti fizičkih događaja po principu kauzaliteta - još dok sam bio u telesnom životu uvek mi je to, sećaš se, stvaralo teškoće." I on mi namignu.

"Nemoj tu da mi namiguješ! Prestani da se praviš važan!"

"Dobro, ne brini. Ali ako je Mah bio u pravu, takvi slučajni događaji bili su odlučujući ne samo po ravnotežu čestica, već i po mnoge druge stvari, uključujući i univerzalne fizičke konstante."

"Kako to može biti, Alberte? Mislím, to su ipak zakoni."

"Zakoni proizlaze iz činjenica, a same činjenice, kako Mah kaže, nastaju slično. Nisam siguran koliko je 'fundamentalnih činjenica' zaista fundamentalno u univerzalnom smislu - ili bi možda trebalo da kažem u multiuniverzalnom smislu. Da li ti je ikada palo na pamet da se zapitaš zbog čega, na primer, Bolcmanova konstanta mora da iznosi nula koma nula nula nula osam šest jedan sedam elektron-volti po stepenu kelvina, a ne neki drugi broj?"

"Nikad mi nije palo na pamet", odgovorih iskreno.

On uzdahnu. "Ali meni jeste, Robine. Mora postojati neki razlog zbog koga je to baš taj broj i nijedan drugi. Mah, naravno, tvrdi da postoji razlog, i da se sastoji u tome što su u jednom trenutku u prošlosti stvari slučajno krenule baš u tom pravcu. I zaista, sve fizičke konstante mogle su biti i drukčije da su te slučajne fluktacije fluktirale samo malo drukčije."

On zamišljeno otpi gutljaj piva. "Tu tačku na kojoj se stvari mogu promeniti i krenuti u drugom pravcu Hiči nazivaju 'mestom promene stupnja', jer ona predstavlja trenutak kad počinje preobražaj iz jednog stanja u drugo, kao na primer kad se voda pretvara u led. Na tom mestu slučajni događaj biva uhvaćen i zaleđen, i tu se uspostavljaju svi 'bogamu brojevi'. Ne mislim na one obične, koje ljudi pretvaraju u zakone, već one koji leže u osnovi zakona koje znamo, ali koje ne možemo objasniti sa stanovišta osnovnih principa. Broj Pi. Osnova prirodnih logaritama. Brzina svetlosti. Konstanta interatomskih čestica. Plankova formula - i ne znam šta sve drugo, Robine. U nekom drukčijem svemiru aritmetika će možda biti nekomutativna i neće biti zakona obrnutih kvadrata. Sumnjam da je to moguće. Ali najzad, pa i sve ovo ne izgleda moguće, zar ne?"

"I ti veruješ da će Neprijatelji prosto nastaviti da prepravljaju vasionu, sve dok im ne bude odgovarala?"

"Ne znam", odgovori on. "Možda se odnekud nadaju da će u datom trenutku i sami još postojati da bi je napravili boljom - hoću da kažem, boljom za njih. Da će promeniti zakone svemira! Stvoriti nove

zakone! Izgraditi vasionu koja će bolje odgovarati životu kao što je njihov..."

Dugo sam ćutao, pokušavajući da sve to shvatim. Bez uspeha.

"Pa, dobro", reko konačno. "A kakva će biti ta vasiona?"

Albert polako otpi još jedan veliki gutljaj iz svoje krige i pažljivo je spusti na sto. Pogledom je bludeo negde u beskonačno. U levoj ruci je držao lulu i polako njenim kamišom češao svoje izborano čelo.

Zažmureo sam i promeškoltio se. "Hoće li njen prostor imati devet dimenzija?"

Tajac. Samo njegov bezizrazni pogled uperen u ništa.

Počeo sam da se plašim. "Alberte!" pozvah ga. "Pitao sam te nešto! Kakvu bi vasionu Neprijatelji hteli da stvore?"

Pogledao me je kao da me prvi put vidi. Onda je uzdahnuo. I dalje zamišljen, spustio je šaku da se počese po golom nožnom članku, i rekao, veoma ozbiljno:

"Robine, pojma nemam."

11. HAJMAT

Pričao sam vam o nekim dobrim ljudima i o nekima koji su imali mane, a sada je došlo vreme da vam pričam o jednom zaista lošem čoveku. Neće vam se dopasti, ali morate ga upoznati. Pomenio sam ga tek uzgred, kad sam govorio o teroristima, ali nisam bio pravedan prema njemu. Svakako bih voleo da on dobije po pravdi - što više po pravdi, po mogućstvu bar omču oko vrata - ali to se nije dogodilo. Na žalost.

Zove se Bopre Hajmat, i nekada je bio general sa dve zvezdice u Svemirskom Pentagonu.

To je onaj Hajmat koji je svojevremeno ubedio Klarinog muža da se mir i pravda mogu postići samo ako se mnogo ljudi raznese bombama. I to mu je bio jedan od najmanjih zločina.

Između ostalog, jednom je i mene pokušao da ubije.

Možda je pokušao i dvaput, pošto na njegovom suđenju nije sve izišlo na videlo. U mom slučaju nije uspeo. Ali sa nekoliko stotina drugih ljudi - najmanje nekoliko stotina - bio je delotvorniji. Hajmat na suđenju nije hteo da prizna da je kriv za ubistva. Nije hteo da se to zove ubistvima. Nazivao je to revolucionarnom pravdom, jer on je bio terorista. Ali sud, s druge strane, bez imalo teškoća nazvao je to ubistvima - nazvao svaki pojedini slučaj po jednim ubistvom - i za svako od njih osudio ga je na doživotnu robiju. I pošto Hajmat nije bio samo neki zblanuti mazgov, već general od poverenja u američkoj svemirskoj vojsci, presuđeno je da kazne ima da odsluži jednu za drugom. Zbir svih njegovih kazni sveo se na najmanje osam hiljada sedam stotina pedeset godina robije, ali od onda je prošlo neko vreme i Hajmat je sada imao da odsluži još samo osam hiljada šest stotina sedamdeset tri godine.

Imao je sve razloge da veruje da će sve te godine odslužiti do poslednjeg dana, jer čak i osuđenici su imali pravo na posmrtno uskladištenje. Njegova robija se neće završiti sama od sebe kad bude umro.

U stvari, sada mi se već prilično dopada da pričam o generalu Bopreu Hajmatu. Čak mi predstavlja prijatno olakšanje. Posle

Albertovog prikaza ogromnosti i večnosti, od koga sam sav obamro od straha, prosto mi je laknulo što mogu da pričam o jednom običnom, malom čoveku, koji je samo ogavan i ništa više.

Hajmatu je svaki dan bio isti. Počinjao je ovako:

Kad se probudio, robotocura je još bila nepomična i sklupčana pored njega u krevetu, ali je znao da ne spava. Takođe je znao da nije žensko biće već mašina, ali pošto su Hajmatovo društvo činile isključivo mašine, on je već prestao da primećuje razliku.

Kada je Hajmat prebacio noge preko ivice kreveta, i ona je počela da ustaje. Gurnuo ju je natrag u postelju. Ne onoliko grubo kao što je s njom postupao prethodne noći. I ne baš mnogo nežno, jer ona je (na žalost) bila veoma snažna.

Gledala ga je neko vreme kako se oblači, pre nego što je zapitala: "Kuda ćeš?"

"Pa", odgovori Hajmat, "mislim da ću otići do obale, onda preplivati moreuz i sesti u avion za Los Anđeles, gde nameravam da dignem u vazduh jedno-dve zgrade." On sačeka malo na odgovor, ali nije ga bilo. Nije ga ni očekivao. Nedostajao joj je smisao za humor, što je bilo tipično za sve njih. To ga je uvek iznova razočaravalo. Hajmatu bi život bio mnogo lepši da je mogao da se šali i smeje sa svojim robotocurama - iako, naravno, ne toliko kao kad bi mogao da ih natera da plaču od bola. Zatvorske vlasti su mu dale konstrukte u ženskom obliku koji su izgledali i mirisali i imali ukus pravih ženskih tela; zbog čega nisu bili bar toliko uviđavni da ih naprave tako da mogu i da osećaju?

Hajmatu nije padalo na pamet da ne zasluži ničiju uviđavnost, pa ni zatvorskih vlasti.

Kad je izašao, robotostražar pred vratima namignu i prošapta: "Šta kažeš, Hajmate, a? Je l' bilo k'o što treba?"

"Pa, da vidiš i nije." Ne zaustavljajući se u hodu, Hajmat je dovršavao razgovor a da se nije ni osvrnuo na njega. "Rekao sam ti da volim plavuše. Malog rasta i mlade. Lomljive."

Stražar doviknu za njim: "Videću šta mogu da uradim za noćas", ali Hajmat nije odgovorio. Razmišljao je o reči koju je upravo upotrebio - 'lomljive' - i o onome što je pri tom osetio. Lomljive. Jedna malecka, lomljiva plavuša. Od krvi i mesa! Prava, živa ženica, sa

malim lomljivim udovima uvrnutim i polomljenim, koja vrišti, lica izobličena od bola...

Tu je prekinuo sa maštanjem. Ne zato što ga je postidelo, jer Hajmat je odavno prešao sve granice stida. Prekinuo je zato što je isuviše mnogo uživao, tako očajnički čeznuo za tim, da se uplašio da će mu se možda nešto od toga osećanja pojaviti na licu; a jedina pobeda nad drugima koja mu je još preostala bila je da neke tajne sačuva za sebe.

Hajmatov zatvor na ostrvu bio je veoma daleko od morskog kontinenta i morskog većeg grada. Bio je izgrađen da se u njemu smesti trideset i osam nepopravljivih prestupnika, koji neće moći da iziđu, bez obzira šta planirali i šta učinili.

Sada je ta cela konstrukcija postala preglomazna, zato što je jedini preživeli i još aktivni osuđenik u tom zatvoru bio sam Hajmat. Trideset i osam nepopravljivih prestupnika više nisu bili tu. Nije ih toliko bilo ni u celom svetu. Od kako je doba terorizma i gladi prošlo, njihov broj je veoma opao. Oh, dakako, sociopati su se s vremena na vreme još pojavljivali, ali ono što je Albert nazvao (u vreme kad smo on i ja raspravljali o tome) 'preduslovima za oportunistički kriminal' postalo je veoma retko.

Pre svega zbog toga što su životni uslovi postali znatno bolji. U galaksiji nastanjenoj ljudima više nigde nije bilo mesta u kojima bi odrasla čitava pokolenja koja će vršiti prepade, ubijati ili uništavati samo zato što ne znaju kako drukčije da daju oduška svojoj bedi. Najgori osuđenici, većinom još negde po zatvorima, bili su starci iz epohe terorizma i masovnih zločina nad čovečanstvom, i samo mali broj takvih je još bio među živima. Većina nezadovoljnika je već odavno popustila pred predlozima vlasti i nagodila se da pređe u drugu vrstu robije, na nekoj od kolonija gde se teško i mnogo moralo raditi da bi se preživelo. Oni preostali uglavnom su već bili ili dovoljno rehabilitovani ili dovoljno mrtvi. Sam Hajmat bio je starac - stariji od mene, imao je najmanje sto trideset godina. Naravno, dobio je medicinski komplet. Mogao je da poživi još najmanje pedesetak godina u telesnom obličju, jer i zatvorenike su krpili i prepravljali kad god je to bilo potrebno; i kad bi umirali, to se uglavnom nije dešavalo

zbog starosti, bolesti ili nesrećnim slučajem. Skoro uvek je razlog bila obična, smrtna dosada. Jednog jutra, istog kao i sva druga, probudili bi se, pogledali oko sebe i odlučili da im je baš zaista dosta svega i da mašinsko uskladištenje ne može biti gore od ovoga. Onda bi ulučili pravu priliku i ubili se.

Ali ne i Hajmat.

Jedini živi drugar u istom zatvoru bio mu je nekadašnji maršal Sovjetskog Saveza po imenu Pernecki. Kao Hajmat, i on je bio terorist-krtica, koji je koristio svoj visoki položaj u vojsci da im omogući da ubijaju i razaraju. Njih dvojica su najpre bili kolege u konspirativnom podzemlju, zatim na robiji koja je dozlaboga dugo trajala. Ne baš prijatelji, zapravo. Ni jedan ni drugi nikada nisu imali pravog prijatelja. Ali dovoljno bliski u zatvoru da Hajmat jednog dana doživi istinsko iznenađenje kada je saznao da je Pernecki samom sebi prosto sagoreo probavni trakt tečnošću za čišćenje odvodnih cevi.

Nije mu, međutim, uspelo da se ubije. Robotostrážari su to smesta primetili, i Pernecki se sada nalazio na odeljenju za intenzivnu negu u zatvorskoj bolnici.

Svaki pravac kretanja je podjednako dobar onome koji se nikuda nije uputio, i Hajmat odluči da poseti Perneckog.

Zatvorska bolnica bila je velika koliko i sam stambeni kompleks za osuđenike. Imala je sto trideset bolničkih postelja, i svaka se mogla izolovati pregradama od neprobojnog stakla i čelika. Pernecki je bio jedini pacijent.

Idući u pravcu bolnice, Hajmat pređe preko prostranog, toplog travnjaka oivičenog drvećem palmi i belog sleza, ne obraćajući pažnju na robotobaštovane, koji su brali cveće za njegov sto i uklanjali opalo palmovo lišće. Ali nije mogao da ne obrati pažnju na robotosestru u sobi za prijem. Kad je ušao, ona proviri kroz otvorena vrata i doviknu mu, uz osmeh, pun profesionalne vedrine: "Dobro jutro, generale Hajmat! Nešto ste mi zajapureni. Hoćete li da vam izmerim pritisak?"

"Ni slučajno", prezrivo se odazva Hajmat, ali se ipak zaustavi dovoljno blizu da bi mogli da razgovaraju. Prema medicinskom osoblju uvek je bio učtiviji nego prema ostalim zatvorskim

službenicima - njegova teorija, koju se nikada nije odvažio da proveri, bila je da su neki od njih, ponekad, ipak bili živi ljudi. A to mu je ušlo i u naviku, zato što se u prisustvu medicinskog osoblja uvek više osećao kao pacijent nego kao zatvorenik. Igranje određene uloge Hajmatu je bilo veoma važno. Odlično je redom odigrao uloge kadeta u Vest Pointu, potporučnika, komandanta čete, divizije G-2, generala sa dve zvezdice - vojnika konspirativnog oslobodilačkog pokreta! - robijaša. "Neću da mi merite krvni pritisak", reče on, "zato što već savršeno dobro znate koliki je i zato što samo želite da mi date neki lek koji ja neću. Ali da vam kažem nešto. Da ste jedno šest centimetara niži i jedno deset godina mlađi, možda bih vam dozvolio da mi ga malo podignete. Naročito ako biste uz to bili i plavuša." (I to lomljiva.)

Profesionalni osmeh medicinske sestre ostade i dalje profesionalan. "Mnogo tražite od mene", promrljala je.

"Vaša je dužnost da mi pružite sve što mi je potrebno", odgovori on. Razgovor je već počeo da mu postaje dosadan. Odluči da ovo ionako nije ljudsko biće i udalji se.

Niko ga nije zaustavio. A i zašto bi? Ni zidovi od nesalomljivog stakla nisu bili podignuti oko Perneckovog kreveta. Za to je bilo još manje razloga. Presađeni organi u njemu još ni izdaleka nisu bili prihvaćeni, i on je bio vezan za sisteme za održavanje života čvršće nego da su ga vezali lancima.

Hajmat spusti pogled na svog poslednjeg živog drugara, dobro ututkanog u postelji, sa cevčicama u nozdravama i malenim pumpama koje su crple sadržinu. "Slušaj, Pjotr", reče mu on, "spremaš se za mrtvace?"

Rus ne odgovori. Nedeljama nije davao glasa od sebe. Jedino je izdajnički monitor, koji je bio smešten čelo nogu njegove postelje, pokazivao uzburkanim, i ponekad eruptivnim sinusoidama talasa na svom ekranu da je on ne samo živ, već povremeno čak i budan. "Skoro si već počeo da mi nedostaješ", zamišljeno reče Hajmat i zapali cigaretu, ne obraćajući pažnju na znake koji su upozoravali na povećano prisustvo kiseonika i opasnost od požara. Robotočuvar se neupadljivo primače, ali se nije mešao.

Nekada je to bilo odeljenje za vojnike u zatvoru. Kroz staklena

vrata ormana sa odelima Hajmat je mogao da vidi povešane uniforme, američke plave i kaki, ruske bele u žućkastosmeđe, koje više niko neće obući. "Ako ustaneš", ulagivao se Hajmat, "skinuću ovu kretensku bolničku odeću i obući ću svoju generalštapsku uniformu. Možeš i ti. Onda možemo da se igramo rata, ili nešto slično; sećaš se kako si ti raznosio atomskim bombama Njujork i Vašington, a ja ceo tvoj kompleks projektila?"

Bolesnik je ćutao. I ovo je počinjalo da biva dosadno, odluči Hajmat. "No, dobro", reče i dunu dim Perneckom u lice, "pa znali smo od početka da dobitnici gubitnike uvek izvode na sud. Prešli smo se, i izgubili."

Kada se Hajmat okrenuo da ode, sovjetski maršal jedva primetno pomeri glavu i namignu mu. "Ah, Pjotr!" povika Hajmat. "Znači, ti sada prelaziš njih!"

Maršalove usne se otvoriše. "Sinoć", prošapta on. "Kamioni. Saznaj nešto."

A onda zatvori i oči i usta i više ništa od toga nije hteo da otvori.

Naravno, nijedan od robotoslužbenika u zatvoru ne bi odgovorio da ga je Hajmat pitao. Morao je sam da otkrije o čemu je to Pernecki govorio.

Prokrstario je čitav zatvorski krug, sva tri kvadratna kilometra na padini brda, sa srceparajućim pogledom na more, koje nijedan zatvorenik neće nikada dosegnuti. Većina zgrada u kojima su bile zatvorske ćelije bila je prazna i zapečaćena. Zgrada za održavanje - izvori električne energije, silosi za otpatke i perionica - nisu bile prazne, zato što su morale stalno da brekću i rade svoj posao. Ali i one su bile zapečaćene, kad je Hajmat bio u pitanju.

Sve ostalo je bilo otvoreno, ali tog ostalog nije bilo mnogo. Zatvor je imao svoje poljoprivredno imanje; na njemu su radili zatvorenici dokle god ih je bilo u nekom većem broju, ali i sada su ga održavali robotoradnici zato što su se na njemu proizvodile vredne, iako ponekad neobične biljke. Ali nije uspeo da vidi ništa što nije oduvek bilo tu. Ni oko bazena, ni u sali za gimnastiku, ni u ogromnoj, praznoj sali za zabavu i odmor, gde su stajale društvene igre, knjige i ekrani.

Šta je onda, Pernecki mislio kad je pominjao kamione?

Hajmat se zapita da li bi bilo vredno truda pogledati u Arhivu sa uskladištenim pokojnicima. A trebalo se potruditi zato što je ta zgrada stajala podalje od ostalih, na uzbrdici, blizu spoljnih zidova zatvora, i valjalo je ispeti se do nje po popriličnoj strmini. Hajmat se već dugo nije izlagao tom naporu.

Čim je to shvatio, smesta je odlučio da krene. Uvek je dobro kad se redovno proveravaju ivice zatvorskog kruga. Jednog dana, samo za trenutak, neko bi mogao da se provuče, i onda bi se ukazala prilika da...

Da - šta?

Hajmat se kiselo nasmeja u brk samom sebi, dok se uspinjao po stazi oivičenoj cvećem, koja je vodila u Arhiv sa mrtvacima. Da pobegne, naravno. I posle svih ovih godina, ta ga je nada održavala da ne klone.

'Nada' je prejaka reč. Hajmat se nije nadao da će zaista uspeti da pobegne, ili bar da će ostati na slobodi, čak i ako mu pođe za rukom da se nekako izvuče iz zatvora. Svet je bio isuviše pun lukavih i budnih kompjuterskih programa da bi iole potrajalo pre nego što neki od njih ne razotkriju bilo kakvo prerašavanje.

Ali s druge strane...

Ili s druge strane, razmišljao je Hajmat, dobro pazeći da mu se na licu ne pokaže izraz koji bi mogao da primeti neki od robotradnika u blizini - s druge strane, neko ko je dovoljno odvažan i hrabar, prirodni vođa obdaren harizmom i moći, neko kao on - mogao bi vrlo lako da preokrene situaciju! Seti se samo Napoleona kad se vratio sa Elbe! Kako je narod pohrlio k njemu! Kako su odjednom vojske izronile niotkuda! Kad bi već bio na slobodi našao bi sledbenike, i oni sa mašinama i špijunima mogli bi da se ubrišu, narod bi ga štitio. U to Hajmat nije ni najmanje posumnjao. Duboko u srcu bio je siguran da je ljudski rod, bez obzira na to koliko zavarava sam sebe, isto onako pohlepan i ohol kao i on sam, i da u suštini samo želi da dobije vođu koji će mu reći da su pohlepa i oholost dopustivi, čak i hvalevredni oblici ponašanja.

Ali pre svega trebalo je pobeći.

Hajmat se zaustavi na raskrsnici dve staze, malo zaduvan. Bio je to težak uspon za čoveka od preko sto godina, čak i sa toliko novih

organa u sebi da je već odavno izgubio račun, a i sunce je peklo. On razočarano baci pogled po zidovima oko zatvorskog kruga. Nisu se nimalo promenili. Čak nisu bili ni zidovi; bio je prvo jedan krug žive ograde, ukrašene cvetovima ali prepune senzora; zatim prazan prostor, pa još jedan krug, isto tako prijatan za oko ali, ovog puta, ispunjen parališućom strujom i - za svaki slučaj, i treći krug iza prethodnih, ali struja u njemu bila je smrtonosna. Pokojni major Adrijan Vinterkup im je svima to pokazao, jer tako je bio rešio da izvrši samoubistvo. Eksperiment je uspeo. (Ili bar toliko uspeo koliko i svako drugo umiranje, pošto bi vas, nakon toga, ipak uskladištili i stavili u Arhiv sa mrtvacima.)

Za svaki slučaj, ti vredni robotobaštovani, koje ste uvek mogli da vidite negde u krugu, za tren oka bi se pretvorili u robotostražare. Jer i oni su vas uvek mogli da vide.

Hajmat uzdahnu i krenu levom stazom, koja je vodila ka Arhivu.

Nije često odlazio na to mesto. Nijedan živi zatvorenik nije voleo da ga posećuje, zato što je znao da će kad-tad postati mrtav zatvorenik, i da će onda biti tamo. Niko ne voli da gleda u svoj vlastiti grob.

Naravno, pet ili šest hiljada zaista nepopravljivih osuđenika koji su bili uskladišteni u Arhiv za mrtvace nisu bili istinski mrtvi; bili su samo 'mrtvac'. Major Vinterkup je, na primer, još bio tamo; odnosno, tamo je bio njegov mašinski uskladišteni analog, zato što su robotostražari na vreme spasili njegovo mrtvo telo. Ne da bi ga oživel, to ne. Ipak, pre nego što su brzi procesi raspadanja učinili da sadržaj tog pobesnelog mozga ode u nepovrat. Smrt nije promenila Vinterkupa; ostao je onaj isti bezobzirni, bezglavi Hajmatov ađutant iz slavni dana, kad su koristili svoj ugled u društvu da podmeću bombe, ubijaju i uništavaju u ime veličanstvenog novog sveta koji treba da nastane.

A ovo, ogorčeno pomisli Hajmat, ovo je taj novi svet, ali u njegovom stvaranju nisu učestvovali ni on ni major Vinterkup.

Dok je koračao ka niskoj zgradi, pastelne boje, u kojoj se nalazio Arhiv sa mrtvacima, pomislio je za trenutak da potraži vezu sa Vinterkupom, ili nekim drugim od Pokojnika, tek da malo popriča s njima, promene radi. Ali svi oni su bili tako prokleta dosadni. Smrt im

nije bila prekinula robiju. Svi će zauvek ostati u Arhivu, i nijedan se nije ni za dlaku promenio otkad je umro...

Hajmat stade kao ukopan, i razrogačeno se zagleda u Arhiv.

Iza ugla, tako da se nije video sa staze, nalazio se glavni ulaz za utovar i istovar, ali on nikada nije video da se koristi. Sada jeste. Dva ogromna kamiona, koja su se normalno kretala na vazдушnom jastuku, sada su ležala na zemlji pred ulazom; uređaj za stvaranje vazdušnog sloja bio im je isključen, a desetak robotoradnika vredno su unosili u zgradu rešetkaste police sa lepezama podataka i smotanim kablovima.

"Molim vas, generale, Hajmat", reče jedan robotoradnik iza njegovih leđa, "ne prilazite. Zabranjeno je."

"Došli su sinoć, dok sam spavao!" reče Hajmat, buljeći i dalje. "Ali šta je to?"

"Spajanje", odgovori robotobaštovan, kao da se izvinjava. "Zatvor Pensakola se ukida i svi koji su u njemu sele se ovamo."

Hajmat se brzo povratio. Prvo pravilo njegovog zatvorskog bitisanja glasilo je da nikada ne sme dozvoliti da robotočuvari vide šta misli ili oseća, i zato je samo rekao, uz ljubazan osmeh: "Izgleda da smo se mi, neprijatelji društva, toliko proredili da vi više nemate šta da radite. Da li vas je strah da ćete izgubiti posao?"

"Oh, ne, generale Hajmat", ozbiljno odgovori robotobaštovan. "Samo će nas preraspodeliti na druge poslove, tamo gde smo potrebni. Ukidaju samo Pensakolu. Mi ovde, kao što vidite, prihvatamo njihove klijente."

"Ah da, njihove klijente", prihvati Hajmat, uputivši robotobaštovanu blistav osmeh, dok se istovremeno pitao da li bi se isplatilo da pokuša da ga uništi. Dali su mu oblik polinežanskog mladića, toliko veran da su mu se čak videle i graške znoja na grudima bez dlaka. "Mogu, dakle, da pretpostavim da se svi klijenti iz Pensakole nalaze sada u našem Arhivu."

"A ne, generale. Ima i jedan živ. Prema našim podacima, vi se poznajete. Siril Bejzingstouk."

Hajmat za trenutak izgubi prisustvo duha. "Bejzingstouk?" zinu on u pravcu robotobaštovana. Siril Bejzingstouk bio je jedan od najvećih terorističkih vođa, možda čak jedini koji je upravljao organizacijom

koja je bila velika i ubistvena gotovo kao i Hajmatova. "Ali Bejzingstouk je bio uslovno pomilovan pre godinu dana", dodade on. "Bilo je u vestima."

"Jeste, bio je, generale Hajmat." Robotobaštovan klimnu. "Ali postao je povratnik. Dok je bio na slobodi pobio je trideset pet ljudi."

Razumeti je isto što i oprostiti, kažu mi. Ali ja im ne verujem.

Mislim da prilično dobro mogu da razumem ljude kao što su Hajmat i Bejzingstouk. Kao i svi drugi teroristi, od kamenog doba naovamo, oni su ubijali i razarali iz principa, i uspeli su da ubede sebe da taj princip opravdava krvoproliće i užase koje su stvarali.

Ali nisu uspeli da ubede mene. Video sam neke od žrtvi. Zamalo pa da i Esi i ja postanemo to isto, kada je Hajmatov udarni vod razneo eksplozivom Lofstromovu petlju na kojoj su mislili da se nalazimo. I pošto smo bili očevici, bili smo i svedoci na Hajmatovom suđenju, i to sam čuo i o drugima. Ali najviše sam slušao o Hajmatu, i posmatrao ga kako sedi vojnički krut na optuženičkoj klupi, slika i prilika savršenog modernog general-majora u svečanoj belo uniformi i nepomična lica koje izražava tačno ono što treba. Pažljivo i učtivo je slušao dok su svedoci do tančina opisivali kako je on, u svojstvu general-majora Odbrambenih snaga Sjedinjenih Država, organizovao ilegalne bande koje su raznosile lansirne petlje, obarale satelite, trovale izvore vode za piće, i čak uspele da ukradu jedan kauč-za-sanjanje pomoću koga su trovale ceo svet napadima ludila. Naravno, na kraju su ga uhvatili. Ipak je uspeo da ih sve zavarava skoro deset godina, sedeći ozbiljna lica na sastancima štaba gde se raspravljalo o merama koje treba preduzeti protiv terorista, sve dok se ljudi poput Ekladara nisu urazumili, i pomogli policijskim snagama u svetu da konačno dovedu Hajmata u vezu sa kasapljenjem i podmetanjem bombi. U njegovim očima to nisu bili zločini. Samo strateški potezi.

Hajmatovo suđenje doživeo sam veoma neobično. Kratko vreme pre toga bio sam umro, i to je bila prva prilika u kojoj sam se pojavio u javnosti kao holografsko telo, dok je moja ličnost bila uskladištena u gigabitskom prostoru. U to vreme je tako nešto još uvek bilo retkost, i Hajmatovi advokati pokušali su da me isključe kao

svedoka, zato što nisam bio 'osoba'. Naravno, nisu uspjeli. Ali i da jesu ne bi se ništa izmenilo, jer je drugih svedoka bilo koliko hoćete.

Hajmat se očevidno nije uzbuđivao. Svoje hapšenje i sudsko gonjenje smatrao je slučajnom nezgodom. Cinično i samouvereno prepustio je da istorija izrekne presudu o njemu, jer nije nimalo sumnjao u to kakva će biti presuda suda. Ali kada sam ja svedočio, on je insistirao da mi sam postavlja pitanja, dok su se njegovi advokati pušili od besa. "I vi, Brodhede", rekao je odmah. "Vi imate obraza da mene optužite za izdaju, a vi ste taj koji se druži sa neprijateljima čovečanstva! Mi ne treba da pregovaramo sa Hičijima! Pobijte se, zarobite ih - opkolite ono njihovo skrovište u jezgru, postreljajte ih..."

Predstava je bila prosto nezamisliva. Kada ga je sudija najzad prekinuo, Hajmat se učtivo poklonio sudu, nasmešio se, rekao: "Nemam drugih pitanja za ovu napravu koja sebe naziva Robinetom Brodhedom", i vratio se da i dalje održava ponosni i samouvereni izraz lica za sve vreme suđenja.

Eto, to vam je bio Hajmat. Siril Bejzingstouk je bio, ako ništa drugo, još gori od njega.

Susret dva penzionisana čudovišta protekao je u opreznoj atmosferi. Dobro su se poznavali.

Hajmat je pohitao natrag u salu za zabavu i odmor i tamo već zatekao Bejzingstouka, koji je natenane razgledao PV kasete, da vidi kakva se zabava može naći u ovom novom obitavalištu.

Bez osmeha su stegli jedan drugom ruku, a onda se odmakli za jedan korak, da se malo bolje pogledaju.

Siril Bejzingstouk je bio iz Kirasaoa, modrocne boje kože i isto tako star kao Hajmat (ili ja), ali medicinski savršeno doteran, tako da je izgledao kao da je, recimo, u četrdeset petoj godini života. "Milo mi je što te vidim, Bo", kazao je, a glas mu je bio dubok, zvučan i prijateljski. Bejzingstouk je govorio engleski bez stranog akcenta - možda tek sa nagoveštajem nečeg što je ličilo na nemački, a po svoj prilici bio holandski, i poticalo od dobrih frizijskih kaluđera koji su mu predavali engleski u katoličkoj školi. Bejzingstouk je bio rođen na ostrvu, ali nije bilo ni traga od onog: Hosstrvo, covece!" u njegovom

izgovoru. Da ga ne vidite, nikad ne biste pogodili da to govori crnac, iako je svaku reč izgovarao nekako izražajnije od običnog Amerikanca - samoglasnici su bili zvučniji i nekako zaokruženi, intonacija jasnija.

Bejzingstouk baci pogled kroz prozor, prema laguni koja se videla u daljini. "Ovde nije rđavo, Bopre", reče on. "Kada su mi rekli da će me preseliti, mislio sam da će to biti daleko gore. Možda na onu planetu, Afroditu - onu što kruži oko razbuktale zvezde, tako da se može živeti samo u tunelima ispod površine tla."

Hajmat klimnu, iako mu je već odavno bilo sasvim svejedno gde se nalazi. Prisetivši se da je on, u izvesnom smislu, domaćin, naruči robotokelneru da im donese pića. "Na žalost", nasmeši se on, "ovde je alkohol zabranjen."

"Bio je i u Pensakoli", objasni Bejzingstouk. "Zato mi je bilo veoma milo kad su me pustili, uslovno, premda ja, ako se sećaš, nikad nisam bio od onih koji vole da popiju."

Hajmat klimnu, proučavajući ga pogledom. "Sirile?" odvaži se.

"Da, Bo?"

"Već si bio napolju. Onda si prekršio reč. Zašto si pobio one ljude?"

"Pa, znaš", reče Bejzingstouk, uzimajući od robotokelnera svoje pivo od đumbira, "naljutili su me, eto."

"To sam i mislio", suvo se složi Hajmat. "Ali morao si znati da će te vratiti ovamo."

"Jesam, ali ja ipak imam svoj ponos. Ili je to bila navika? Mislim da je ipak ovo drugo."

"Tako nešto bi rekao javni tužilac", primeti Hajmat oštro.

"A možda bi taj javni tužilac ipak bio u pravu. Bo, kad su u pitanju ljudi poput tebe i mene. Nisam morao da ubijem te ljude. Prosto, odvikao sam se od sveta, znaš. Gurali smo se i muvali da uđemo u autobus. Ja sam pao. Oni su svi počeli da se smeju. Bio je tu i jedan policajac sa brzometnim revolverom, i on se takođe smeja. Ustao sam, i oduzeo mu revolver..."

"I pogodio trideset i petoro ljudi."

"A ne, Bo. Pogodio sam gotovo devedeset, ali samo trideset i pet je umrlo. To jest, tako kažu." On se nasmeši. "Nisam išao da brojim

leševe."

Učtivo klimnu Hajmatu, koji je sedeo ćutke, pijuckajući, i Bejzingstouk iz dosade pusti da ekranom promiću slike Martinika, Kirasoa i Devičanskih ostrva. "Kako je tamo divno", uzdahnu on. "Da požalim što sam pobio one ljude."

Hajmat se glasno zakikota, klimajući glavom. "Oh, Sirile! Da li je istina da nam je ubijanje ušlo u naviku?"

"Ako su u pitanju ponos ili principi, možda i jeste", reće uglađeno Bejzingstouk.

"Znaći, nikada ne bi smeli da nas puste na slobodu?"

"Ah, Bo", veselo odvrati Bejzingstouk. "Pa, nikada ni neće, to bar znaš."

Hajmat se napravi da nije ćuo. "Da li ti misliš da je to istina, da smo stvarno nepopravljivi?"

"Mislim..." poče Bejzingstouk zamišljeno. "Ne. Ćekaj da ti nešto pokažem." On prošapta nešto kontrolnim uređajima, PV ekranu zatitraše i ponovo se ukaza slika Kirasaoa. "Vidiš, Bo", reće on, nameštajući se udobnije i spremajući se za jedno poduže, prijatno ćaskanje, "u mom slučaju to ti je ponos. Kad sam bio mali bili smo veoma siromašni, ali smo uvek ostajali ponositi. Ništa sem ponosa nismo ni imali. Tek kad-kad dovoljno da se najedemo. Držali smo kafić za turiste, ali i sve naše komšije su držale kafiće, tako da nikad nismo mogli da zaradimo. Imali smo samo ono što je bilo besplatno - bogovsko sunce, pesak, prekrasne male kolibre, palme. Nismo imali ni cipela. Znaš li ti kako izgleda kad nemaš ni cipele?"

"Pa, ovaj..."

"Ne, ne znaš..." Bejzingstouk se nasmeši, "... Jer ti si Amerikanac i bogataš. Vidiš li onaj most?"

On pokaza na panoramu koja se videla na PV ekranu, zaliv premošćen na dva mesta. "Ne onu visoku rugobu. Onaj drugi. Onaj pontonski. Sa rampama koje motori otvaraju i zatvaraju na ulazu i izlazu, onaj tamo, s kraja."

"Dobro, pa šta?" upita Hajmat, poćinjući već da razmišlja da li je dobio drugara koji će mu pomoći da odagna dosadu, ili će je samo povećati.

"E vidiš, to ti je ponos ćoveka bez cipela, Bo. Naućio sam ga od

mog dede."

"Čuj, Bejzile", reče Hajmat, "baš mi je drago što smo se opet sreli i tako to, ali zar baš moraš da me..."

"Strpi se malo, Bo! Ako imaš ponosa, moraš imati malo i strpljenja; tako me je učio moj deda. I on je bio descamisado - čovek bez cipela. Kad je taj most još bio nov, plaćalo se za prelaz. Dva centa... ali samo za bogataše, to jest za one koji su nosili cipele. Bosonogi su prelazili besplatno. Ali ni bogataši koji su nosili cipele nisu bili mutavi; skinuli bi ih i sakrili, prešli most, i na drugoj strani bi ih opet obuli."

Hajmat je već počinjao da se ljuti. "Ali tvoj deda nije imao cipele!"

"Nije, ali je imao ponosa. Kao ti. Kao ja. I zato bi sačekao ispred mosta da naiđe neko u cipelama. Onda bi od njega uzeo cipele na zajam, zato da plati dva centa i pređe most ne okrnjivši svoj ponos. Je li ti jasno šta hoću da kažem, Bo? Ponos je skupa stvar. Obojicu nas je mnogo koštao."

Svojevremeno nisam hteo da prestanem da pričam o deci zato što su bila dirljiva; teško mi je da prestanem da pričam i o Hajmatu i Bejzingstouku, ali iz sasvim drugih razloga. Ako su mi ikada dve osobe bile ogavne, onda su to oni. Po sredi je ona privlačnost koju izazivaju jeza i užas.

Kada je Siril Bejzingstouk došao da se pridruži Bopreu Hajmatu, deca na Točku su upravo bila obavještena da će ih evakuisati. To se pojavilo i u dnevnim vestima. I Bejzingstouk i Hajmat su se zainteresovali; verovatno su u potaji navijali za Neprijatelje, ako su uopšte za nekoga navijali, iako je to u obojici moralo izazivati unutrašnje sukobe. (Ponosili su se ljudskim rodom? Osećali odbojnost prema onom njegovom većem delu koji ih je strpao u zatvor?) Imali su oni i drugih sukoba, od kojih se oni međusobni nisu ubrajali među najmanje. Ni Hajmat ni Bejzingstouk nisu mnogo voleli da budu u društvu sa sebi ravnima.

U stvari, jedan drugom su bili dosadni. Kad god bi Hajmat našao Bejzingstouka kako sanjari ispred VP prikaza Kirasaoa, Sanmartena ili Venecuelanskog primorja, kazao bi: "Zašto puštaš mozak na otavu? Ja koristim vreme u zatvoru! Nauči nešto. Bar neki novi jezik, kao ja."

A to je zaista i činio. Po jedan novi jezik, i to savršeno, svakih nekoliko godina; imajući u vidu obilje vremena kojim je raspolagao, već je tečno govorio mandarinski kineski, hiči, ruski, tamilski, starogrčki i još osam drugih jezika. "I s kim ćeš razgovarati na njima?" upitao ga je Bejzingstouk, ne skidajući pogled sa tropskog pejzaža pred sobom.

"To nije bitno! Bitno je da oštiriš mozak!"

A Bejzingstouk bi konačno podigao pogled i kazao: "Za šta?"

Ako je Bejzingstouku bilo preko glave Hajmatovog zanovetanja, Hajmatu su se smučile Bejzingstoukove uspomene bez kraja i konca. Svaki put kad bi crnac započeo neku priču, general je već i sam umeo da je završi. "Kad sam bio mali", počinjao bi Bejzingstouk, a Hajmat bi se smesta pridružio, pevuckavim glasom:

"Bili ste veoma siromašni."

"Da, Hajmate, veoma siromašni. Držali smo kafić za turiste..."

"Ali niste mogli da zaradite, zato što su sve vaše komšije takođe držale kafiće."

"Tačno. Uopšte nismo mogli. I zato bi mi, dečaci, ponekad uhvatili neku iguanu i pokušavali da nađemo nekog turistu da je prodamo. Ali niko nije hteo da ima iguanu."

"Ali kad tad bi je neko i kupio, iz sažaljenja prema vama."

"Bi. I onda smo mi išli za njim da vidimo gde će je pustiti, i onda smo je opet hvatali i prodavali."

"I posle nekog vremena bi je pojeli."

"Da, da, Bo. Iguana je dobra za jelo. Kao pile. Jesam li ti ja već pričao ovu priču?"

Nije to bila obična dosada. Bilo je, kao što su obojica uzajamno konstatovali, u onome drugom nečega što je istinski išlo na nerve. Bejzingstouku su bili odvratni Hajmatovi seksualni prohtevi. "Ali zašto moraš da ih mučiš, Bo? Pa, ionako nisu živa bića?"

"Zato što mi to pričinjava zadovoljstvo. Čuvari moraju da se staraju o mojim potrebama; ovo je jedna od njih. I to se tebe ne tiče, Bejzile. I ne može da ti smeta, a od tih bučkuriša koje ti jedeš zaudara ceo zatvor."

"Ali to je jedna od mojih potreba, Bo", rekao bi Bejzingstouk.

Robotokuvarima je bio dao tačna uputstva i, oni su ga, naravno, poslušali. Hajmat je morao da prizna da neke od tih stvari i nisu bile tako rđave. Jedna ružna voćka imala je divan ukus, i neke od školjki bile su prosto božanstvene. Ali bilo je i groznih stvari. Najgori je bio nekakav paprikaš od zelenih paprika i crnog luka sa usoljenim, suvim bakalarom koji je imao ukus i miris baš kao ono đubre u kantama iza ribljih restorana, kad se kiseli celu noć. Zvalo se čiki, i kad ga nisu pravili od trule ribe pravili su ga od nečeg što je bilo gotovo isto tako odvratno, na primer, jarčevina.

Hajmat je pokušao da ublaži težinu Bejzingstoukovog prisustva tako što ga je predstavio Perneckom, ali sovjetski maršal nije čak ni otvorio oči, a kamoli pristao da razgovara sa pridošlicom. Kad su izašli iz zatvorske bolnice, Bejzingstouk je upitao: "Zašto on to radi, Bopre? Na kraju krajeva, ipak je pri svesti."

"Mislim da mu je to neki plan za besktvo. Možda zamišlja da će ga prebaciti u neku drugu bolnicu, izvan zatvora, ako se bude stalno pravio da spava, i da će onda moći nešto da pokuša."

"Neće ga prebaciti."

"Znam", reče Hajmat, osvrćući se oko sebe. "Pa, Sirile? Hoćeš li danas da malo bolje razgledaš teren?"

Bejzingstouk pogleda nizbrdo, ka treperavom, blistavom zalivu i pučini Tihog okeana koja se nazirala u daljini, a onda se čežnjivo osvrnu u pravcu sale za odmor i zabavu. Ali Hajmat je odlučno odbio da i dalje gleda s njim filmove, a Hajmat je ipak bio kakva-takva publika. "Pa, dobro", pristade on. "Šta su one zgrade koje se vide na obali?"

"Mislim da je to neka škola. A tamo je malo pristanište, gde su bagerima iskopali lagunu tako da može da primi čak i manje brodove."

"Da vidim to pristanište", predloži Bejzingstouk. "I mi smo imali takvo u Kirasaou, malo podalje od velikog. Bilo je za iskrcavanje robova, Bo. U staro vreme, kad prispe brod natovaren robljem, nisu ih vodili kroz ceo grad, da ih svi vide; dovezli bi ih nekoliko kilometara od glavne luke..."

"U luku za roblje", zavrći Hajmat umesto njega, "gde se nalazila platforma na koju su ih izvodili na licitaciju. Da. Hajdemo do farme za

bebe."

"Ne volim te stvari!" nabusito reče Bejzingstouk. Ali kada je Hajmat krenuo nizbrdo bez njega, on dodade: "Ipak, praviću ti društvo."

Farma za bebe nalazila se uz samu ivicu spoljnje ograde zatvorskog kruga. To je bio poseban pašnjak, odvojen živom ogradom od svega ostalog, na kome je paslo nekoliko divnih krava. Zatvorenicima je bio zabranjen pristup.

Hajmata je zabavljalo kad je video koliko se Siril osećao neprijatno. "Ovo je izopačeno, Bo", promrmljao je starac. "Oh, kako mi je žao što nismo uspeali! Naterali bismo ih da zaborave na takve stvari. Trebalo je da ih nateramo da urlaju."

"To smo i činili", reče Hajmat.

"Trebalo je da budemo još gori. Odvratna mi je i sama pomisao da se ljudsko dete nalazi u utrobi jedne krave. Kad sam ja bio sasvim mali dečko..."

"Možda", ubaci Hajmat da bi prekinuo pričanje uspomena, "ne bi osećao toliku odvratnost prema vanmateričnom rađanju kada bi bio žena, Sirile. Trudnoća je mučna stvar."

"Mučna, nego šta! A zašto da se ne muče? Mi smo se mučili. Kad sam bio mali..."

"Da, znam kako je bilo kad si bio mali", dočeka ga Hajmat, ali to nije sprečilo Sirila da mu opet ne ispriča sve ispočetka.

Hajmat prestade da ga sluša. Na ostrvu je bilo prijatno i toplo, ali neki vetrić sa mora počeo je da se oseća na brdu. Mogao je da oseti i jedva primetni miris stoke na livadi, gde su se robotopastiri muvali unaokolo, mereći temperaturu i druge životne uslove svojih šticenika.

U suštini, razmišljao je Hajmat, ovakvo rađanje dece pomoću zamenika nije bilo loše. Naravno, pod pretpostavkom da je uopšte dobro rađati decu. On sam tražio je seksualna zadovoljstva na sasvim drugom planu, ali dvoje ljudi koji žele da osnuju porodicu mogu u ovome videti neki smisao. Začeli bi bebu kao što se to obično radi, onim smešnim i klizavim uzajamnim ubadanjem; Hajmat je bio dovoljno širokogrud da prihvati činjenicu da se većina ljudi pali na to. Prema tome, ako im je to predstavljalo zadovoljstvo, zbog čega bi se to zadovoljstvo kasnije pretvorilo u bol za jedno od njih

dvoje? Ništa lakše nego izvući iz žene već oplodenu jajnu ćeliju. Pogotovo što je već dobila sva nasledna svojstva. Spirale DNK su već odigrale svoj valcer i napravile novu kombinaciju; hereditet je već bio uspostavljen. Glavni kuvar, da tako kažemo, već je smešao svoj sufle koji je bio njegov piece-de-resistance. Sad mu je još samo bila potrebna topla pećnica da naraste, a to nije morala biti baš ljudska pećnica. Moglo je da posluži bilo šta, pod uslovom da je kičmenjak i sisar. Krave su u tu svrhu bile odlične.

Na farmi za bebe nije bilo mnogo krava, zato što na ostrvu nije više bilo mnogo ljudskih porodica kojima su bile potrebne. Ali Hajmat je prebrojao deset, dvanaest, petnaest - sve ukupno osamnaest zamenika majki, koje su mirno pasle dok su im robotopastiri stavljali toplomere i zavirivali im u uši.

"Ovo je ogavno", jedva izgovori Siril Bejzingstouk.

"Nije, zašto?" usprotivi se Hajmat. "One ne uzimaju drogu, ne puše, ne rade ništa čime bi ljudske majke možda naškodile bebama. Ne. Da smo mi pobedili, ja bih se lično postarao da se ovako nešto zavede."

"Ja ne bih", ljubazno se nadoveza Bejzingstouk.

Nasmešiše se jedan drugome, dva ostarela gladijatora koje je zabavljala pomisao na poslednji uzajamni sukob koji se nikada neće desiti. Matora budala, pomisli veselo Hajmat; naravno, postalo bi neophodno da se otarasimo i njega - da je revolucija uspela.

"Bo?" pozva ga Bejzingstouk. "Pogledaj."

Jedna od majki je mukala, malo uznemirena. Merili su joj temperaturu, ali robotopastir izgleda nije držao toplomer kako treba. Krava se uzvrte i oslobodi zadnji deo tela, otkasa nekoliko koraka u stranu i stade da pase.

"Nije se ni pomerio", zbunjeno reče Hajmat.

Bejzingstouk pogleda svih četiri-pet pastira jednog po jednog, pa se osvrnu na robotobaštovane i na još udaljenije robotoradnike rasejane po stazama. Svi su stajali ukočeni i nepokretni. Čak behu utihnuli i zvuci uređaja za pravljenje vazdušnog jastuka ispod njihovih kolica za prevoz tereta.

"Nijedan se ne mrda, Bo", reče Bejzingstouk. "Svi su mrtvi."

Pašnjak na kome je bila farma za bebe nalazio se na najnižoj ivici zatvorskog kruga. Odatle se teren opet strmo uzdizao, i Hajmat napravi kiselo lice. Kad je neko starac onda je starac, čak i uz sve moguće zamene tkiva i dodatnu kalcifikaciju kostiju. "Ako siđemo", reče on, "posle ćemo opet morati da se penjemo."

"Hoćemo li, momče?" tiho upita Bejzingstouk. "Pogledaj."

"Hm, to je samo trenutni prekid na električnoj mreži", promrmlja Hajmat. "Oživeće za koji trenutak."

"Da. Ali naš trenutak će tada već proći."

"Ali, Bejzile", razložno reče Hajmat, "u redu, hajde da pretpostavimo da su pokretne jedinice trenutno izbačene iz stroja, ali ograde još uvek stoje."

Bejzingstouk ga pažljivo pogleda. Nije progovorio ni reč. Samo se okrenuo, podigao rukom žicu koja je opasivala pašnjak sa kravama i provukao se ispod nje.

Hajmat je nervozno buljio za njim. Naravno, stražari tek što se nisu probudili. I čak i kad bi njihova nepomičnost potrajala dovoljno da dva zatvorenika pređu, recimo, prostrani kravlji pašnjak, ono što je kazao za ograde možda i dalje važi. Nisu stražari bili ti koji su sprečavali zatvorenike da izađu, već lukavo smišljeni i neprelazni niz elektronskih ograda. Delovale su tri puta; bol, obamrlost, smrt. Bilo je teško proći prvu i gotovo nemoguće preći drugu - a nije imalo smisla, jer tu je bila ona treća. On reče samom sebi da Bejzingstouk, prosto, ne zna, da još nije imao priliku da iskusi; jer Hajmat je jednom stvarno pokušao. Samo jednom je uspeo da pređe užasnu liniju razdirućeg bola, samo zato da bi ga druga onesvestila, i probudio se u svom krevetu, dok mu se robotostražar smeškao u brk.

To što su robotoradnici privremeno nemoćni nema nikakve veze sa ogradama, govorio je sebi. Kakva budala je taj Bejzingstouk!

I dok su mu se misli još vrtele po glavi, Bopre Hajmat je podizao rukom žicu i hitao za onim drugim, oprezno zaobilazeći kravlju balegu u travi, zaustavivši se tek koliko da šutne jednog robotopastira, da proveriti da li je zaista nepokretan.

Bio je.

Sav zadihan, sustigao je Bejzingstouka na samoj ivici zatvorskog kruga. Žice koje su izazivale bol sasvim su se dobro videle - radi

stoke, ne radi zatvorenika - ispred žive ograde od hibiskusa i rascvetane divizime.

Jedan robotobaštovan beše se nagnuo nad žbun divizime i ostao tako, ukočen, sa podignutom rukom u kojoj se nalazio ašovčić za vađenje busenja. Hajmat, zamišljen, pljunu na njega.

"Nema struje, čoveče", tiho reče Bejzingstouk.

Hajmat reče, gutajući knedlu: "Idi ti prvi, Sirile. Ako te uhvati, ja ću te povući unazad."

Bejzingstouk prsnu u grohotan smeh. "E, baš si mi junačina, Bo! Hajde, idemo zajedno!"

12. USPMU

Nikad nemoj zaboraviti da sve ima svoj kraj - stalno mi govori Albert. Rekao bih da on misli da je to neka uteha.

Ali istina je. Čak se i ono beskonačno putovanje od Rinkloka do USPMU najzad završilo.

USPMU se nalazi na satelitu u geostacionarnoj orbiti, ili bolje rečeno, to su pet satelita koji se okreću jedan oko drugog u parazitskim orbitama, na visini od nekoliko desetina hiljada kilometara iznad Konakrija u Africi. Nekada su bili na drugom mestu - tačno iznad ostrava Galapagos - ali to je bilo iz drugih razloga. Tada su se zvali Svemirski Pentagon.

Kada smo izašli iz orbite nisam gledao u njih. Gledao sam dole, na Zemlju, koja se prostirala ispod nas, ogromna i prostrana. Zora se upravo rodila iznad Gvinejskog zaliva, ali onaj istureni deo kopna zapadne Afrike još je bio u mraku. Uživao sam u tom prizoru. I dalje sam ubeđen da je Zemlja valjda najlepša od svih planeta. Gledao sam kako sunčevi zraci počinju da obasjavaju planinske vrhove na Zapadu, gledao ono božanstveno plavetnilo Atlantskog okeana pravo ispod nas, i upravo sam opet počinjao da osećam ljubav prema toj nemirnoj, staroj planeti, kad začuh Esin krik: "Uništili su je!"

Trebalo mi je malo vremena dok sam shvatio da ne misli na planetu. "Oprosti", rekoh, "nisam gledao u ekran." U stvari, nije gledala ni ona. Mi uglavnom koristimo ekran samo iz navike. Kad zaista želimo da nešto dobro zagledamo, nije nam nimalo teže da se direktno uključimo u spoljašnje senzore Verne Drage. Tako sam se i ja uključio i video ono što je videla Esi.

U zajedničkoj orbiti nalazilo se mnogo više od pet objekata, ne računajući flotilu USPMU krstarica, koje su se neumorno kretale unaokolo. Svet se sjatio oko USPMU, i njihove letelice su se nalazile u orbitama za pristajanje. Mora da je bilo više od desetak tih šatla, ali ono o čemu je govorila Esi bila je ogromna, zgužvana masa tankog metala. Nisam odmah mogao da je prepoznam.

Nekada je to bila glavna pokretačka jedinica međuzvezdanog

jedrenjaka na svetlosni pogon. Video sam ga jedanput, ranije, dok je još bio nov i izgledao veličanstveno, i tada je nosio posadu Sporaća koja je bila krenula da istraži neku drugu zvezdu. "Zašto je tako slupan?" upitao sam Džulija Kasatu.

Ljutito me je pogledao. Upravo je bio zauzet razgovorom preko radio-veze, a onaj na koga je besneo nisam bio ja. Bio je to komandant straže USPMU, ali nije mnogo vredelo ljutiti se ni na njega, jer on, pre svega, nije bio ljudsko biće. "Ponavljam", govorio je, "ja sam dvojniki general-majora Džulija Kasate, i tražim smesta dozvolu za sletanje. Te glupe mašine", zarežao je, pogledavši Alberta pre nego što je pogledao mene. "Pitali ste me za jedrenjak? Pa, njega je upravo tvoj prokleti Institut dovukao ovamo, da ga prouči. Šta misliš, šta je trebalo da radimo sa njim? Da ga stalno vučemo natrag, dok ga je Sunce neprestano vuklo da izađe iz orbite?... Da, hvala", izgovorio je u uređaj za komunikaciju i klimnuo glavom Ališi Lo da nas spusti.

Ali to nije išlo tako glatko.

Satelit USPMU prema kome smo bili usmereni bio je Delta, konzerva teška četrdeset hiljada tona. Odmah se videlo da je to satelit Glavnog štaba. Da bi glavešinama bilo udobnije, odnosno onima od njih koji su bili od krvi i mesa, taj satelit je rotirao nešto brže od ostalih. Njima je tako bilo lakše da se orijentišu šta je gore a šta dole, što je bila određena pogodnost, ali ne i za Ališu Lo.

Ipak, vešto je uspela da nas spiralnom putanjom uvede u dok za pristajanje. Izvela je to kao pravi virtuoz, koji je zaslužio bolju publiku od Esi i mene. Mi je nismo ni gledali. Posmatrali smo onu flotu krstarica USPMU, koje su ličile na ajkule, očigledno spremne za akciju - ma koje vrste. "Nadam se da neće napraviti neku glupost", promrmljah.

"Ako bilo šta urade", trezveno reče Esi, "to će već biti glupost. Ne postoji nikakav pametan potez, u ovoj situaciji."

I tada smo prešli na satelit USPMU.

Svet poput Esi i mene ukrcava se na novu svemirsku letelicu tako što se priključi na njen sistem interne komunikacije; posle toga, možemo stići svuda gde dopiru kablovi, a možda i malo dalje. Na Delta-USPMU stigli smo do prve komore u koju je vodio otvor za

ukrcavanje i tu smo stali. Nije bilo uređaja za komunikaciju, bar ne onih koji su nama bili dostupni za korišćenje. Komandir straže, mašinski program u vidu mlađanog žutokljunog poručnika, obratio nam se sa puno vojničke učtivosti, ali nepopustljivo. "General Kasata može da produži, dame i gospodo, ali vi ostali morate ostati u salonu obezbeđenja."

Naravno, mi na to nikako nismo pristali. Nisam valjda zato došao na USPMU da sedim u salonu.

Da Kasata nije smesta produžio dalje, ja bih ga zamolio da im on objasni. Ovako sam objasnio sam. Poručnik me je učtivo saslušao i preduzeo odgovarajuće korake. Preneo je sve višoj instanci.

Ta viša instanca bila je oniža, temmeljno građena žena po imenu Mohandan Dar Havandhi. Čim je ušla uzela je da nas posmatra, i to toliko dugo da sam odjednom bio ubeđen da je prava, fizička ličnost od krvi i mesa, ali to je bio samo njen način ponašanja. Tek kada je otvorila usta postalo je jasno da je mašinski uskladištena, kao i svi oni, ali sve što je rekla kad je otvorila usta bilo je kratko "Ne".

"Ali, komandante Havandhi", umirujuće je prela Esi, "ovo je gospodin Robinet Brodhed."

"To znam", rekla je komandant.

"Onda takođe znate da je gospodin Robinet Brodhed jedan od rukovodilaca Brodhedove fondacije, i da mu je javna bezbednost odobrila pristup svim ekstrasolarnim podacima."

"Tako je", reče komandanat, "ali mi se nalazimo u vanrednom stanju. Sva odobrenja javne bezbednosti izdata u mirno vreme sada su ukinuta. Naravno", reče ona uz osmeh, tako da joj se ukazaše zlatni zubi - kako su samo neki od nas verne kopije svojih originala u telesnom obličju - "vaše kretanje ne mora biti ograničeno isključivo na salon bezbednosti, ako vam je tako milije."

"Pa, znate", rekoh uz pomirljiv smešak, "u tom slučaju mi bismo samo..."

"Možete se, ako želite, vratiti na svoj brod", odreza ona i više je ništa nije moglo umilostiviti.

Te vojničine! S njima nema diskusije. Mi smo, dabome, pokušali. Ukazali smo joj na činjenicu da je 'bezbednost' samo jedna zastarela komedija, bilo da jesmo ili nismo u vanrednom stanju, zato što je

jedini neprijatelj od koga se treba čuvati pedeset hiljada svetlosnih godina daleko, u kugelblicu. Ona se nije ni potrudila da nam kaže da to nije tačno, pošto je poruka poslata odnekud mnogo bliže. Samo je vrtela glavom. Probali smo da je zaplašimo pričom da ćemo se obratiti maršalima i šefovima država. Odgovorila je da to svakako možemo da uradimo, čim bude ukinuta zabrana svih civilnih radio-prenosa. Nije nam, pri tom, ponudila nikakvu mogućnost da naslutimo kada bi to moglo biti. Probali smo da joj priđemo onako, drugarski. Pitali smo je šta rade sve te letelice oko USPMU. Nije nam uopšte odgovorila; ne, od nje sigurno nećemo izvući nijednu vojnu tajnu.

U stvari, nije potrajalo tako dugo kao što nam se učinilo - najviše nekoliko hiljada milisekundi - zato što se vratio Džulio Kasata, odnosno njegov dvojnik. Na naše iznenađenje, Kasata kao da je bio pomalo zadovoljan. "Moj gazda u telesnom obličju sada je na sastanku", reče nam on, "tako da neću morati odmah da, ovaj, da odem kod njega." Nagradio nas je jednim osmehom - ali ne sve podjednako; mlada žena po imenu Ališa Lo dobila je najveći deo tog osmeha. "Dakle, šta biste voleli da radimo, da nam prođe vreme? Hoćete da razgledamo USPMU?"

"Ne smemo", rekosmo, pokazujući na komandanta.

"Smete, nego šta", reče on sa onom samouverenošću viših činova. Zatim joj se neposredno obrati. "Komandante Havandhi, više niste zaduženi za ove goste. Ja ću ih lično provesti kroz bazu."

Svih pet satelita USPMU zajedno imaju masu od dve stotine hiljada tona i na njima je stacionirano oko trideset hiljada ljudi - što u telesnom obličju, što uskladištenih. Dva satelita su isključivo centri za komunikaciju i obradu podataka. Tu nema ništa da se vidi. Gama je sva hardver, vojni hardver; puna je visoko-eksplozivnih bombi i hiči-mašina za bušenje tunela, prepravljenih, umesto stena, za probijanje oklopa na vasijskim brodovima i tvrđavama. Nismo očekivali ni da će nas tamo pustiti da uđemo, premda je Albert već sve znao o svakom, i najmanjem komadu artiljerijsko-tehničke opreme. Alfa je mesto za odmor i zabavu posade satelita, i nismo imali nikakvog razloga da tamo odemo - nisu nam bili potrebni odmor

i zabava kako ih oni shvataju.

Ipak, kada su nam se otvorile elektronske ograde koje su sprečavale pristup u USPMU neovlašćenim montiranim umovima, stala je da me nervira činjenica da smo ograničeni samo na Deltu. Kasata je pokušao da me umiri. "Ne ljuti se na staru gospođu", reče on cereći se. "Ona je bila komesar za razmenu kad je ovo još bio Svemirski Pentagon, i misli da je od tada sve krenulo nizbrdo." Pogledao je na sat - koji nije postojao, kao ni moj. "Imamo na raspolaganju najmanje deset hiljada milisekundi, a ovde ima mnogo zanimljivih stvari - Sporaća, Muljavaca, Vudu Svinja, pored ostalog - mislim na ono ostalo što smem da vam pokažem. Šta hoćete da vidite?"

"Ja neću da vidim ništa", obrecnuh se. "Nisam došao ovamo u turistički obilazak za dva dolara. Hoću da razgovaram sa ljudima! Hoću da saznam šta se dešava..."

"I onda", dodade Kasata, "hoćeš i sam da se uključiš u to, je li tako?"

Besno sam slegao ramenima. U 'salonu bezbednosti' imao sam vremena da do mile volje povećam sebi pritisak, a Džulio Kasata mu ničim nije pomogao da spadne. Rekao bih mu toliko da se puši, ali sam se ograničio na samo jednu reč:

"Da."

Kasata je i sam uvek bio nervozan. Njegov telesni original samo mu je odložio pogubljenje, ništa više. "Praviš gužvu, Brodhede", dobaci mi.

"Dovoljno sam moćan da je pravim, i to veliku."

On mi se za trenutak unese u lice, a onda sleže ramenima. "Nije to moja stvar", reče napokon. "Nije čak ni njegova. Glavnokomandujuće telo propisuje šta treba da se radi. Dakle, šta smo rešili? Hoćemo li u turistički obilazak za dva dolara ili u salon bezbednosti?"

Esi i ja smo već videli kako USPMU satelit izgleda iznutra, u ono vreme kada je glavnokomandujuće telo još poštovalo momka koji je rukovodio Brodhedovom fondacijom. Video je i Albert. Ališa Lo je bila mnogo radoznalija. U njenim očima to je bilo jedno od onih tajnih

mesta o kojima slušate, ali se nikada ne nadate da ćete ih i videti, kao unutrašnjost Fort Noksa, ili Velikog mormonskog hrama u Solt Lejk Sitiju.

Jasno vam je u stvari da nismo nikuda 'išli'. Nismo morali. Kasata nas je uključio u USPMU-Delta sistem za komunikacije i videli smo sve što je on dozvolio da vidimo. Kao domaćin bio je veoma uljudan, i uradio je nešto još bolje; stvorio nam je neku vrstu oficirskog kluba u kome smo mogli da sednemo za postavljen sto sa pićima i zakuskom, pored razbuktale vatre u kaminu. Na suprotnom zidu sobe bilo je - ono što nam je pokazivao.

Kada je Kasata kao uzgred predložio da pogledamo jedno gnezdo Sporaća, Ališa je bila ushićena - kao što je on, uostalom, i očekivao da će biti.

Sporaći su bili 'prvi' u čovekovoј istoriji, odnosno bili su prvi inteligentni vanzemaljci koje su ljudi videli. Zapravo, ne baš 'videli'. Osetili. Odi Volters, igrajući se pre više decenija jednim kaučem za sanjanje, otkrio je njihov ogromni, žalosni, nezgrapn vasijski jedrenjak u međuzvezdanom prostoru.

Bio je to veoma važan događaj, ali njegove posledice bile su još mnogo značajnije, jer su i Sporaći otkrili Odija. I to je Hičijima otkrilo da se ljudi poput nas kreću po Galaksiji, i to ih je navelo da uz plač i škrgut zuba napuste svoju kućicu-skrivalicu u jezgru.

"Mislila sam da su nam Hiči oteli taj brod Sporaća i vratili ga na njegovu planetu", poče Ališa.

"Jesu", složi se Kasata, "ali naš stari Brodhed, ovde prisutan, preteo im ga je i vratio ga ovamo da ga proučavaju. Ili je to uradio njegov Institut. Sporaćima je bilo svejedno. Ionako su očekivali da će na putu provesti bar još hiljadu godina. Njihov jedrenjak je još u orbiti, odmah tu, napolju ispred USPMU..."

"Videla sam ga. Izgleda gadno spljeskan", primeti Esi strogo.

"A šta smo drugo mogli? Kad ga razvijete, ta prokleta stvar ima četrdeset hiljada kilometara u dužinu. Uostalom, ionako im više neće biti potreban. Hoćete li da ih vidite ili nećete?"

"Oh, da", reče Ališa Lo, prekinuvši prepirku. Kasata mahnu rukom i oni se pojaviše.

Spraći nisu nimalo lepi. Neki kažu da izgledaju kao tropski cvet.

Drugi misle da podsećaju na one stvorove iz velikih podmorskih dubina sa mnogo pipaka; teško je odrediti na šta liče, jer ne liče ni na šta zemaljsko. Mužjaci su znatno veći od ženki, ali ženkama to nije jedini problem. Ženke osim problema i nemaju ništa drugo, jer kod Sporaća ne postoje takve stvari kao što su ženska prava. Ali ženke Sporaća se ne sekiraju mnogo zbog toga, jer se uopšte i ne bave razmišljanjem. Život im se sastoji isključivo od rađanja. Po jedno novorođenče svakog ciklusa, a ciklus obuhvata nešto manje od četiri meseca. Ako je gospa imala sreću da je mužjak poseti u pravo vreme, dete će biti muško. Ako ne, žensko. Mužjaci Sporaća kao da nisu mnogo raspoloženi za seks (što nije nikakvo čudo, kad vidiš kakve su im ženke), tako da ženke nemaju priliku da često uživaju u njihovim milovanjima.

Zato se stalno rađa bezbroj ženki Sporaća.

Međutim, ne ostaju večito neiskorišćene. S vremena na vreme neki mužjak izabere sebi izuzetno debeljuškastu i privlačnu žensku. Pa je pojede.

Može se pretpostaviti da se ženkama to baš ne dopada. Ali nijedna ženka Sporaća se do sada još nije požalila. Ne može, i kad bi htela. One su neme.

Mužjaci, pak, ne prestaju da brbljaju - ili da pevaju - odnosno da čitavog života, bez prestanka, proizvode nekakve zvuke. To možda ne biste ni primetili, čak i kad biste slučajno sedeli tik uz nekog Sporaća koji se dere na sva usta - pod pretpostavkom da je to uopšte izvodljivo, jer za ljude od krvi i mesa njihova životna sredina je ledena, sa ogromnim pritiskom, i otrovna. Osetili biste samo neko slabo podrhtavanje, kao da vam teški kamion prolazi ispod prozora. Sporaći su spori. Takvi su im i glasovi; njihov najprirodniji koloraturni sopran ne može da se uzdigne iznad dvadeset do dvadeset pet herca. Zato ne biste ni čuli šta pevaju.

Bilo je nekoliko tuceta tih stvorenja, mužjaka i ženki, koja su lebdela u pihtijastoj masi kojom je bio ispunjen njihov vasijski brod. Jedan mužjak je bio sasvim sam, u odvojenom odeljku. Ostali su bili u opštem rezervoaru, okruženi svakojakim čudnim predmetima koji su lebdeli u masi zajedno s njima: nameštaj i kućni aparati, pretpostavljao sam, od kojih se sastoji jedan udoban sporački dom, i

nikada ne bi mogao da razlikujem njih od nameštaja da nisam već ranije video Sporaće na slikama. Nisam opažao nikakav pokret. Još po nečemu su izgledali čudno. Ne sećam se tačno koja bi trebalo da bude prirodna boja Sporaća, ali izgledali su kao da ih je obojio neko ko ih se sećao još manje od mene.

"Jedan se pokrenuo!" povika Esi.

To je baš vešto primetila. Onaj u odvojenoj komori upravo je, jedva primetno, stao da pruža jedan pipak. Išlo je strahovito sporo, čak i po merilima ljudi od krvi i mesa (svoja i da ne pominjem!). Po merilima Spraca, međutim, on se previjao od strahovitog uzbuđenja, i to veoma brzo; mogli ste uočiti kako se pihtijasta masa oko njega malo namreškala, ustalasana pritiskom njegovog tela.

"Taj je jedan od novih", reče Kasata. "Završili su sa isleđivanjem prvobitne posade, i zato su, pre šest nedelja, uvezli još šest mužjaka sa planete Sporaća."

"Zašto je ovaj izdvojen od ostalih?" upita Ališa Lo.

"On je u visokom modu, i zato sada možemo da mu postavljamo pitanja. Bacakaju se ovako, vidite? Kad bi bio sa drugima u visokom modu, rasturili bi prostor za stanovanje."

"Primećujem da ih ne posmatramo pri normalnom svetlu", reče Albert gotovo profesorskim tonom.

"U pravu ste. Ovo je tomografija, jer pri običnom svetlu ne biste ništa mogli da vidite kroz taj mulj u kome žive. Hoćete li da čujete šta peva?"

Nije sačekao odgovor, već je ubacio audio-program. Nismo slušali Sporaća neposredno, već mašinski prevod. Glas je recitovao:

Ogromne zaslepljujuće svespaljujuće zveri
Šibale su i stvarale duboke prodore
I mnoge smrti i vrlo bolne rane...

"Ovo je upravo poslednja strofa", objasni Kasata. "On ovako priča jedan sat. Moramo ih pustiti da se između dve seanse odmore. Ne mogu dugo da izdrže u visokom modu, a kad su u normalnom stanju ne možemo uopšte da saobraćamo sa njima. Hoćete li još malo da ih razgledate?"

"Ono što ja želim, generale Kasata, jeste da razgovaram sa nekim ko ovde ima vlast", rekoh dosta oštro. "Koliko ćemo još, do đavola, morati da se zamajavamo unaokolo?"

Ali Esi mi stavi svoju meku, slatku šaku na usta. "General će nam reći čim bude mogao, zar ne, Džulio? Ionako nemamo nikakva pametnija posla."

... ženka također.

završi se prevod, i ja stadoh da pomišljam da i sam izazovem mnoge smrti i vrlo bolne rane.

Eto vidite, opet smo se uhvatili u zamku one razlike između gigabitskog i običnog vremena.

U osnovi, ne smatram sebe baš nekim strpljivim čovekom, ali, oh, koliko sam još strpljiviji morao da postanem! Naročito u saobraćanju sa ljudim od krvi i mesa. A da ne pominjem njihov izuzetno razdražujući i nepomirljivi deo, vojsku.

Izložio sam svoje stavove o tom pitanju Džuliju Kasati, za njegovo dobro. Samo je još više razvukao usta. Uživao je. Dabome, s njegovog stanovišta, što duže budemo čekali, utoliko duže će on moći da 'živi' - odnosno njegov dvojnik, a tom dvojniku se očigledno nije žurilo na pogubljenje. Malo me je iznenadilo što nije ponudio da ljupku Ališu Lo povede u još jedno malo turističko razgledanje udvoje - mogu zamisliti kakvo je razgledanje imao na umu - a možda bi to i učinio da Albert nije dobio ideju.

Učtivo se nakašljao i upitao: "Verujem, generale Kasata, da Sporaći nisu jedina vanzemaljska bića čije primerke imate?"

Kasata podiže obrve. "Valjda ne mislite na Vudu Svinje?"

"Da, na Vudu Svinje. I na Muljavce. Institut je obezbedio kolonije i jednih i drugih radi proučavanja. Da li možemo i njih da pogledamo?"

Ako postoji nešto nezanimljivije od Muljavaca, to su Vudu Svinje, ali to naravno ne možete znati dok ne probate. "Oh, Džulio", povika Ališa Lo, "smemo li?" Dabome, postajalo je jasno da smemo.

Kasata sleže ramenima i promeni prizor. Gledali smo na kameniti bazen pun sivozelene vode, u kome se jedno pola tuceta ribolikih stvorenja sunčalo pod bledonarandžastim svetlom. Čuli smo i zvuk,

groktanje i skičanje Muljavaca koji su ćeretali između sebe.

Pošto sam video sve što me je interesovalo o Muljavcima, obratio sam pažnju na sto sa zakuskom. Nije da sam bio gladan - ili čak 'gladan'. Samo sam želeo da se sve ovo što pre završi.

Prikupio sam sve ono strpljenje što sam ga stekao dugotrajnim vežbanjem. Nije mi se dopadalo, ali nisam video drugog izlaza. Stvarni-Kasata je još bio na sastanku, a dvojnik-Kasata nam je bio samo dobar domaćin - iako, pomislio sam, uglavnom svojoj novoj devojci. Ali, kad se čoveku ruši nebo nad glavom nije vreme za posetu zoološkom vrtu!

Dok mi je robotokelner u belom žaketu pružao sendvič sa mešavinom iseckane pileće džigerice i crnog luka - naravno, sve to u simulaciji, kao i sam robotokelner - Albert prošeta kroz prostoriju i priđe mi. "Jednu dobru nemačku kriglu, molim", dobaci on kelneru, i nasmeši se. "Ne zanima te šta Muljavci pričaju jedan sa drugim, a, Robe?"

"Oni nikad nemaju šta da kažu." Mrzovoljno sam zagrizao svoj sendvič. Bio je izvrstan, ali nije to bilo ono što sam želeo.

"Po svoj prilici, nema nikakve koristi da ih čovek nešto pita", složi se Albert, prihvatajući kriglu tamnog piva. Morao sam priznati da su Muljavci inteligentni, manje-više, jer imaju jezik. Ono što im nedostaje, to su ruke. Žive u moru, i ona dva patrljka od peraja im ne koriste više nego fokama njihova. Da ne dišu plućima, verovatno nikad ne bismo saznali da postoje, jer nemaju ni gradova, ni oruđa, ni - što je najvažnije - pismo. Zato nemaju pisanu istoriju? Nemaju je ni Sporaći, ali njihov je životni vek tako dugačak (ili tako spor) da njihovi bardii pamte ede koje su verodostojne bar koliko i Homerovi epovi. "Imam neke vesti koje će te, možda, zanimati", reče Albert, pošto je pošteno povukao uz krigle.

Dobri, stari Albert! "Ispij to, pa da te častim još jednim", povikao sam. "Govori!"

"Ništa naročito", počeo on, "ali ja, naravno, i dalje održavam vezu sa datotekama na Vernoj Dragoj. U njima postoji izvestan broj rubrika za koje sam mislio da se mogu povezati sa sadašnjom situacijom. Prilično je potrajalo dok ih nisam sve pronašao, i u prvih

nekoliko hiljada nije bilo mnogo korisnih podataka. Onda sam proverio registre doseljenika za poslednjih nekoliko meseci unazad."

"Našao si nešto", rekoh užurbano, da ga podstaknem da ne gnjavi. Nisu me samo ljudi od krvi i mesa učili strpljenju.

"Jesam. Bar tako mislim", ispravi se. "Kao što se sećaš, većina dece evakuisane sa Stražarnog točka vraćena je na Zemlju. Prema registrima doseljenika, najmanje sedmoro te dece sada se nalazi u oblasti koju opslužuje komunikaciona mreža zapadnog Pacifika. Naravno, to je ona mreža iz koje su potekle komunikacije sa kugelblicom."

Blenuo sam u njega zaprepašćeno i s nevericom. "Zašto bi ljudska deca radila za Mučke Ubice", upitah ga.

"Ne mislim da to čine", zamišljeno odgovori on, uzimajući drugu kriglu, "iako ni takvu mogućnost ne smemo prenebregnuti. Ali znamo da su ta deca bila još na Točku kada su stražari otkrili nešto sumnjivo, i da su sada na Zemlji; moguće je makar pretpostaviti da su Ubice doputovale s njima."

Osetio sam kako me podilazi jeza. "Moramo obavestiti USPMU!"

"Naravno", klimnuo je glavom Albert. "Već sam to obavio. Bojim se da će to imati za posledicu znatno produženje sastanka na kome se trenutno nalazi pravi general Kasata."

"Uh, majku mu", lanuh neobzirno.

"Međutim..." Albert se lako nasmeši. "Mislim da to ipak neće trajati previše dugo, jer sam već napravio kratak izvod svih podataka i predao ga komandantu Havandhi da ga prenese na sastanak."

"I šta bih ja sad trebalo da radim? Da još malo zijam u Muljavce?"

"Mislim", reče Albert, "da su se i ostali zasitili Muljavaca i da se spremaju da pređu na Vudu Svinje!"

"Već sam video Vudu Svinje!"

"Trenutno nemamo nikakva pametnija posla, zar ne?" Malo je oklevao, pa zatim dodao: "Osim toga, voleo bih da malo bolje pogledaš rezbarije Vudu Svinja. Mislim da su izvanredno zanimljive."

Gledajući Vudu Svinje nikako nisam mogao da odgonetnem šta je to tako zanimljivo Albert otkrio na njima. Gadile su mi se, i ništa više - a da i ne pominjem da sam goreo od nestrpljenja koje sam s

mukom suzbijao. Vudu Svinje su živele u prljavom blatu. Nikad nisam mogao da shvatim zašto se ne udave od muke u vlastitiom kalu, ali one kao da nisu marile.

U tome se sastojala ta svinjska narav Vudu Svinja. Jer one, inače, nisu izgledale svinjoliko. Najviše su ličile na mravojeda koji ima plavu kožu; na prednjem i zadnjem delu tela bile su donekle sužene. Ali su se ponašale kao svinje. Ono u čemu su živele nije se moglo nazvati kavezom. To je bio pravi svinjac.

Živele su u vlastitim otpacima. Kaljuga im se nije sastojala samo od blata i svinjskih govana. Taj glib je bio pun malih ukrasa, kao puding od trulog voća i izlučevina garniran suvim grožđem, a taj garnirung su bile rezbarije koje je Albert pomenuo.

Pošto je Albert to posebno naglasio, pažljivo sam počeo da razgledam rezbarije Vudu Svinja. Nisam mogao da uočim šta ga je to zainteresovalo. Te rezbarije nisu bile ništa novo. Mogle su se naći u svakom muzeju. Jednom sam čak i uzeo jednu od njih u ruku - oprezno, jer je odisala mirisom svinjca, i posle sveg onog iskuvavanja i ribanja. Bili su to samo izrezbareni komadići neke drvenaste biljke, ili zuba, ili kosti. Dugački desetak do dvanaest centimetara; ako su rezbarije bile na zubu, taj zub nije pripadao Vudu Svinji. One nisu imale zube. Imale su samo vrlo tvrdu, abrazivnu pločicu na vrhu nosa - ili rila, ili čeljusti, kako god hoćete da to nazovete. Zubi su pripadali životinjama koje su im služile za hranu, od kojih je takođe bilo uvezeno nekoliko desetina primeraka zajedno sa Svinjama, kada smo još uspostavljali njihovu naseobinu. Činjenica da su za rezbarije koristile zube drugih životinja ni u kom slučaju se nije mogla smatrati dokazom nekakve delikatnosti i obzira od strane Svinja, jer kad bi slučajno koristile kosti one su najčešće bile poreklom od njihovih bližnjih i najdražih bića, koja su preminula i bila prožderana. 'Rezbarija', takođe, nije bila prava reč. Svinje su glodale te komadiće dok im ne daju željeni oblik, jer nisu imale nikakav rezbarski alat. Nisu imale ni jezik.

Sve u svemu, kad dobro promislim, njihov koeficijent inteligencije bio je kao u pacova torbara...

Osim što su stvarale, i uporno i uvek iznova stvarale ta umetnička dela.

'Umetnički' je takođe možda prejaka reč, jer tema im je bila uvek ista. Rezbarije su ličile na lutke. Najpribližnije koliko mogu da ih opišem, ličile su na stvorenje sa šest udova, telom lava i glavom i grudima gorile, i na planeti sa koje su Svinje poticale nije bilo ničega što bi makar izdaleka podsećalo na nešto takvo.

"I šta ti je tu neobično?" upitao sam Alberta.

"A šta ti misliš, zašto ih Svinje stalno rezbare?" uzvрати mi on protivpitanjem.

Društvo stade da se igra pogađanja. "Sakralni predmeti", upita Kasata.

"Lutke", nagađala je Ališa Lo. "Treba im nešto što će da maze."

"Posetioci iz vasiona", reče moja draga portabl-Esi.

I Albert je nagradi osmehom punim odobravanja.

Često se događa da ne znam na šta Albert cilja, i to je bilo i ovog puta. Upravo kad je postalo najinteresantnije da se razgovor nastavi, Kasata se trže i ispravi. "Poruka", reče on. "Izvinite me", i nestade.

Nije se, zapravo, on vratio. U početku smo samo izgubili privid i zvučnu sliku onog prijatnog ćošeta koje je stvorio za nas. Čuli smo samo glas. Takođe ne njegov, u početku. Bio je to odjek koji sam prepoznao kao glas Sporaćevog prevodioca:

Ogromni behu i stravično vreli

I narod se u strahu tiskao međusobno

A potom se začu uzbuđen Kasatin glas: "Dođite! Dođite na sastanak štaba!" A onda se pojavi on sam, blistajući onim veseljem vojnika koji je najzad našao priliku da se malo pobije s nekim. "Narode, uspeli su!" vikao je. "Otkrili su odakle dolaze poruke Mučkim Ubicama. Sada opkoljavaju ceo taj sektor i presecaju sve veze s njim, i mi nastupamo!"

13. DECA U ZATOČENIŠTVU

Upraviteljica škole nije samo bila ljudsko biće već je i umela sa decom. Imala je četiri diplome i devetnaest godina radnog iskustva. Za to vreme imala je prilike da se suoči sa gotovo svim problemima koje deca mogu da stvore, što je približno bilo po jedan problem na svako dete svakog semestra za sve one hiljade dece o kojima se starala svih tih godina.

Ali sada joj nijedno od tih iskustava nije vredelo. Bila je izvan sebe.

Kada je stigla u čekaonicu savetovališta bila je zadihana i prosto nije mogla da veruje. "To je čisto uobraženje, mila moja", rekla je Oniki koja je još jecala. "Kako su uopšte mogle... biti u stanju da... pročitaju tvoj dnevnik. I zašto bi..." Bacila se u stolicu, mršteći se na neverovatnost svega toga.

"Gospođo?" javi se Kijavko, i kada ga upraviteljica pogleda, on nastavi: "Nije samo Oniko. I ja sam vodio dnevnik. I on je ušao u prenos."

Upraviteljica nemoćno zavrte glavom. Zatim mahnu rukom u pravcu ekrana na zidu, na kome se spremno ukaza školska plaža; robotradnici su raspaljivali vatru za roštilj, a đaci su upravo počinjali da se okupljaju. Pogleda na decu, pa na ekran, pa opet na decu. "Moram tamo", reče ona uznemireno. "Noćas priređujemo havajsku feštu, znate."

"Da, gospođo", reče Kijavko, a Harold iz sve snage potvrdi glavom iza njegovih leđa.

"Pečena prasetina", reče Harold. "Igranka!"

Upraviteljica je delovala natmureno. Razmislila je još malo, i onda je donela odluku. "Moraćete sve da ispričate savetnicima", napomenu ona. "Sve troje."

"Ali ja nisam vodio nikakav dnevnik!" zavapi Harold.

"Da, ali, vidiš, ne možemo biti sigurni. Ne", odlučno dodade upraviteljica, "tako će morati da bude. Svako od vas će morati da ispriča svoju priču. Mašine će vam sigurno postavljati pitanja. Samo im recite istinu, i nemojte ništa izostaviti... Na žalost, moraćete da

propustite havajsku feštu, ali ja ću narediti robotokuvarima da ostave nešto za vas." Ona ustade, mahnu rukom i vrata se otvoriše, te je nestade u hodniku.

Harold je besno piljio u svoje drugove. "Vas dvoje!" prekorno zareža na njih.

"Oprosti", učtivo reče Kijavko.

"Da, oprostim! Što zbog vas neću moći na feštu! Slušajte", reče Harold, sav napet od krojenja planova, "znate šta. Ja ću prvi. Možda ću moći da završim i da siđem na plažu pre nego što počne igranka. Hoću da kažem, bar toliko možete da učinite za mene, kad ste me već uvalili u nevolju."

Naravno, u tom trenutku nijedno od dece nije znalo koliko će nevolja uslediti zbog ove prve. Bili su još deca. Nisu bili navikli da se nalaze u središtu događaja koji su potresali vasionu.

Kijavko pomisli da je Harold ipak donekle govorio po pravdi, iako se iza njegovih reči krilo zameranje kome tu nije bilo mesta. Ni on ni Oniko nisu učinili nikakav prestup! Niko im nije kazao da ne treba da provode slobodno vreme proučavajući na sve moguće načine prilike na Zemlji. Niko nije ni nagovestio da ima nečeg lošeg u tome što su pravili kratke izvode i sistematizovali podatke u svojim dnevnicima - koji, pre svega, nisu uopšte bili 'dnevnici', poput onih knjižica sa pozlaćenim ivicama u koje upisujete svoje najnovije smrtne ljubavi i smrtne svađe. Prosto su sve podatke koje su mogli skupiti prenosili u svoje vrećice, kao što bi učinio svaki pravi Hiči (ili ljudsko biće vaspitano pod uticajem Hičija).

Nisu uradili ništa što bi im se moglo ma i najmanje prebaciti - pa ipak, kako je užasno bilo saznanje da su se njihove nevine zabave na neki način pretvorile u onu najstrože zabranjenu stvar, opštenje sa Neprijateljima! Kijavku je bilo toliko strašno da se nije usuđivao čak ni da pomisli na to. Oniko je takva misao bila bliža. Njenim strahovima se lakše moglo upravljati. "Postoji još jedna kabina za konsultacije, Oniko", reče on. "Hoćeš li ti prva?"

Ona zavrte glavom. Crne oči su joj postajale još tamnije od prolivenih suza, ali je već prestala da jeca. "Idi ti, Sternatutore."

On počeka malo. "U redu", složi se, "ali sačekaću dok ti ne budeš gotova. Onda ćemo zajedno na plažu."

"Nemoj molim te, Sternatutore. Idi sam, čim završiš. Ionako nisam gladna."

Kijavko tiho zašišta, zadubljen u misli. Nije mu se dopadala pomisao da Oniko ne ide na zabavu na plaži, a još manje mu se dopadalo da dohrama, sa štapom i svim ostalim, sasvim sama preko peska. Oniko je teško uspevala da se kreće i na ravnom, pošto joj mišići još nisu dovoljno očvrslili da podnesu zemljinu težu.

Onda mu pade na pamet da ne mora ništa da obećava; može jednostavno da je sačeka, tražila ona to ili ne. "Dobro, slažem se Oniko", upravo je zaustio.

I tada je sve postalo neizvesno.

Svetla su se pogasila.

Predvorje ostade u polumraku i jedina svetlost dolazila je iz velikog, panoramskog prizora koji je gledao na planinu; ali sunce na zalasku se već sakrilo iza nje.

Iz kabine za konsultacije dopre Haroldov razbešnjeni krik: "Šta se kog đavola desilo!" Vrata kabine stadoše da se drmaju, i postepeno se raskriliše tek toliko da se kroz njih provuče dečak, pošto ih je otvorio rukama, na silu. "Šta se to događa?" upita on ponovo, besno čkiljeći na Kijavka i Oniko. "Onaj blesavi program je začutao u pola pitanja!"

"Pretpostavljam da je nastao prekid struje!" odgovori Kijavko predusretljivo.

"E, moj Glupavko, baš si ćaknut! Pa struja se nikad ne prekida!"

Kijavko se okrenu ka zidnom ekranu, koji je sada bio potpuno prazan; ka svetlosnim telima u predvorju, sasvim tamnim; ka vratima koja se više nisu otvarala kad im neko priđe.

"Ovog puta jeste, Harolde", reče on razložno. "Dakle, šta ćemo sada?"

Kad nije bilo struje nije bilo ni svetla, i školski hodnici su bili mračni i neprijatni. Kad nije bilo svetla nije bilo ni liftova, i jedini način da siđu do glavnih zgrada i odatle na plažu bio je niz stepenice koje se nikad nisu koristile.

A taj izbor nije pogodovao Oniko, na njenim nogama kao od gume.

"Moraćemo peške", dobaci Harold, kao da ih zbog nečeg optužuje, a Kijavko potvrdi.

"Biće bolje da izađemo iz škole i krenemo putem", predloži on. Harold mrko viknu kroz prozor koji je gledao na planinu, potom kroz jedan manji, kroz koji su mogli da vide plažu. Iako je škola bila kao mrtva, đaci nisu. Bili su već gotovo svi na okupu, sićušni usled velike udaljenosti, i već su se razmireli po plaži. Taj prizor na obali nije delovao zastrašujuće. Naprotiv, izgledalo je da se dobro zabavljaju, i Harold uzdahnu.

"Bože mili, izgleda da ćemo ipak morati putem, da bismo se mogli pobrinuti za Oniko. Pa, dobro, hajdemo onda." Nije pomenuo mogućnost da - pošto ništa u školi ne funkcioniše - krenu klizajući se i kotrljajući se preko padine brda, što njemu ne bi bilo ni malo lakše nego devojčici. Krenuo je ka vratima. Pošto nije imao mnogo iskustva sa vratima koja se ne otvaraju po želji, zamalo da razbije nos o njih, pre nego što se zaustavio i ljutito ih otvorio, gurajući ih iz sve snage.

Bilo se već gotovo sasvim smrklo, i naravno, čak su i svetla na putu bila pogašena. Nije mnogo smetalo. Uskoro će se pojaviti mesec u poslednjoj četvrtini, čak su i zvezde iznad Tihog okeana svetlele dovoljno blistavo. Kijavko se više brinuo zbog Oniko, nego zbog prekida struje. Na Točku skoro nikada nije plakala, čak ni kad su je zadirkivala deca. Sada prosto nije mogla da se zaustavi. Opet je počela da roni suze, u uglovima očiju su joj se polako pojavljivale dve male kapljice; čim bi joj jedna potekla niz bradu, druga je već bila spremna da zauzme njeno mesto. "Molim te, Oniko", preklinjao je Kijavko. "Samo mali problem sa strujom. Ništa ozbiljno."

"Nije to zbog struje", zajeca ona, "već zbog mog dnevnika."

"Baš si glupa", nastavi Kijavko, sav očajan, želeći da bar može da ubedi samog sebe, ako već ne može Oniko. "To mora da je bila puka slučajnost. Zar veruješ da bi se Neprijatelji baktali sa pismenim sastavom tamo nekog deteta?"

Ona prebaci štaku na drugu stranu da bi mogla bolje da ga vidi. "Ali, jesu!" zakuka ona. "Tačno ono što sam napisala, od reči do reči, a i ti."

"Jeste, Glupavko", grubo se umeša Harold. "Nemoj da se izvlačiš. Za sve si ti kriv - i ona, hoću da kažem."

"Čak i za prekid struje, je l' da?" upita Kijavko. Ali nije bio zadovoljan, iako je uzvratilo ravnom merom. U izvesnom smislu, morao je da prizna samom sebi, oni jesu bili krivi. Verovatnoća da nije u pitanju samo sticaj okolnosti bila je zastrašujuća. Hiči nisu imali analogiju o četrdeset miliona majmuna koji kucaju na pisačkoj mašini sabrana dela Viljema Šekspira, ali ona nije Kijavku bila ni potrebna da bi se ubedio. Ne, svaka koincidencija bila je, uprkos svim željama i namerama, nemoguća...

Isto toliko nemoguće koliko i jedina alternativa koju je bio u stanju da sagleda - naime, da su im Neprijatelji na neki način virili preko ramena dok su pisali svoje beleške.

Suočen sa dve podjednako neprihvatljive alternative, Kijavko je učinio ono što bi uradilo svako razumno dete, ljudsko ili hičijevsko. Prestao je da misli o tome.

On pokaza na vijugavi kolovoz preko puta, namenjen kamionima sa vazдушnim jastucima. "Hajde da tim putem siđemo do plaže", predloži.

"Ali to ide kilometrima", zastenja Harold.

"Kako hoćeš", breću se Kijavko, "pođi prečicom, ako ti se više dopada. Oniko i ja ćemo putem."

"Oh, Bože", uzdahnu Harold, dodavši još jednu optužbu na već dokazanu krivicu Kijavka i Oniko, "čini mi se da je sad već svejedno, i da treba da ostanemo zajedno. Ali trajaće celu noć."

On se okrenu i pođe napred, Kijavko i Oniko za njim. Devojčica je ćutala, sa tragičnim izrazom lica, šepesajući pored njih i odbijajući Kijavkovu pomoć. Posle nešto više od desetak metara, Harold se osvrnu na njih i natušti se. Već im je bio prilično izmakao. "Zar ne možete brže?" doviknu im.

"Idi bez nas", odvrati Kijavko, želeći da ne bude tako. Kijavko se zbog nečega osećao veoma nelagodno. Kad se Harold ljutito vratio i nastavio da hoda pored njih, upadljivo pokazujući svoje nestrpljenje, Kijavku je bilo drago što nije sam.

Da li je zaista postojao neki razlog za strah?

Kijavko nije mogao da smisli ništa stvarno. Istina je da je mračno i

da bi se lako moglo desiti da ih pregazi neko brzo vozilo - ali je isto tako istina da na putu nema vozila; i njima je dotok struje bio prekinut.

Svejedno, on se zaista bojao.

Kijavko se još nikada nije uplašio, bar od kada su došli na ostrvo. Naravno, pripadalo je ljudima i bilo zabačeno i stoga potpuno strano jednom hiči-dečaku, ali mu nikad nije palo na pamet da tu ima nečega čega se treba plašiti. Svakako ne onih nekoliko polinežanskih starosedelaca, koji su još preostali. Gotovo svi su bili starci i starice, koji su se držali svojih domova i svojih staza, dok je mladež, uglavnom sva, otišla na uzbudljivija mesta od Mureje. Nije se čak bojao ni zatvorskih zgrada, jer deci je bilo objašnjeno da u njima gotovo da više i nema živih osuđenika. U svakom slučaju, ona dvojica koja su još preostala i koja su svojevremeno počinila zaista užasne stvari, sada su bila ne samo dobro čuvana, već i ostarela. Zaista, uveravao je Kijavko samoga sebe, nema razloga da se boje bilo čega, izuzev što će zakasnuti na havajsku feštu.

I kao svaki Hiči, dozvolio je da ga logika ubedi.

I zato se samo trgnuo, ali se nije i prepao, kada je Harold odjednom ciknuo i on ugleda dva starca koja su iskoračila sa jedne bočne brdovite staze, da deci prepreče put.

"Ti si Hiči", obrati im se onaj niži, uz prijatan smešak prepoznavanja.

"Dabome da je Hiči", prasnu Harold. "A ko ste vi, molićemo, vi?" Starac mu uputi ozareni osmeh i pruži ruku u pravcu njegove mišice. Izgledalo je kao da ga je umirujuće potapšao, ali više je nije puštao.

"Ja sam general Bopre Hajmat", reče on, "a ovo je moj kolega, Siril Bejzingstouk. Zaista smo prijatno iznenađeni što smo vas sreli. Pretpostavljam da ste učenici ove škole?"

"Da" reče Kijavko. "Ja se zovem Sternatutor, ali me svi zovu Kijavko." I dok je predstavljao svoje drugove u skladu sa dobro naučenim pravilima lepog ponašanja na Zemlji, pokušavao je da odgonetne izraze lica dvojice ljudi. General je bio visok čovek, iako ne toliko visok kao njegov pratilac, i imao je široko lice čiji osmeh nije sagovornika ispunjavao spokojstvom. Kijavko nije bio naročito osetljiv na neznatne etničke razlike koje su jednu ljudsku vrstu

odvajale od druge, ali je bilo očividno da je drugi starac imao izrazito crnu kožu. Nisu delovali mnogo opasno, iako je crnčevo lice izražavalo napetost. Kad je general krenuo prema Oniko, Bejzingstouk zabrinuto reče: "Čoveče, zaista smo imali sreće da se iskobeljamo. Nemoj počinjati ništa što će nas uvaliti u neprilike."

Hajmat sleže ramenima. "Kakve neprilike? Samo sam hteo da kažem ovoj ljupkoj mladoj dami da mi je veoma drago što sam je upoznao."

"Struju će ponovo uspostaviti, pre ili posle!"

"Sirile", blagim glasom reče Hajmat, "odjebi". U pogledu koji je uputio svom drugu nije se mogla zapaziti nikakva pretnja, ali crnčeve oči se namah suziše.

Onda se okrenu Kijavku i uze ga za mišicu. Bejzingstoukov stisak bio je veoma snažan; ispod tih naslaga ljudskog mlohavog sala i suve, ogrubele staračke kože, još je bilo mnogo snage. "Ti si prvi Hiči koga sam lično upoznao", reče on, promenivši temu. "Jesu li ti roditelji ovde?"

Harold uluči priliku da se umeša. "Njegovi roditelji su istaknuti Stražari na Točku", hvalisao se, "kao i moji i Onikini, samo što su njeni još i veoma bogati. Bolje će vam biti da nas ne dirate!"

"A, to nikako", izjavi Hajmat, tonom koji je bio pun čestitosti, mada ni dalje nije ispuštao iz ruke Haroldovu mišicu. Za trenutak je nešto kombinovao u glavi. "Ti si privlačna i bez bogatih roditelja, draga moja", obratio se on Oniko, "ali ne poričem da ti je to velika prednost. Baš mi je veoma milo što smo se upoznali. I mi ćemo dole na plažu. Zašto ne bismo išli zajedno?"

"Ni govora!" odreza Harold. "Nije nam potrebna... jao!" Ne puštajući mu ruku, starac mu je nadlanicom druge opalio šamar.

"Važno je samo ono što je nama potrebno", reče on ljubazno, i time je pitanje bilo rešeno. Hajmat se osvrte oko sebe, tražeći orijentacione tačke. "Tamo ka rtu, šta kažeš, Sirile?" upita on. "Sećam se da sam video put koji vodi u tom pravcu, prema plantaži hlebnog drveta. Hajdemo - i dok budemo hodali, moja draga Oniko, kako bi bilo da nam ispričaš koliko su ti roditelji bogati?"

Iako je starac bio veoma snažan, Kijavku se činilo da bi ipak uspeo da se otme i pobegne.

Kijavko je pažljivo razmatrao u sebi to pitanje, dok je Oniko škrto odgovarala na radoznala, ljubazna pitanja starog generala. Odlučio je da to ipak ne čini. Iako je bio star, Bejzingstouk je delovao sasvim okretno, a Kijavku se činilo da bi vrlo neprijatno reagovao ako pokuša da mu pobegne.

Osim toga, čak i uz pretpostavku da mu bekstvo pođe za rukom, kako će osloboditi Oniko?

Iako je društvo hodalo veoma polako po zamračenom putu, devojčica je jedva uspevala da drži korak sa ostalima. Ona, prosto rečeno, nije mogla da utekne. Takođe je izgledalo da ni Harold ne bi uspeo, jer je taj ljudski dečak, nakon onog šamara, izgledao kao munjom ošinut. Vukao se kao prebijen ispred njih, ne osvrćući se, ali prema načinu na koji su mu se trzala ramena, Kijavku je bilo jasno da plače.

Kad su skrenuli sa obilaznog puta na stazu koja je silazila ka obali, Kijavko je već mogao da vidi havajsku feštu. Đaci su sami napravili baklje koje su poboli u pesak, i premda su bili udaljeni gotovo čitav kilometar, Kijavko ih je čuo kako pevaju. Zavideo im je iz dna duše. On požele da prestanu da pevaju, da bi se čulo ako on ili neko od njegovih drugova vikne u pomoć, ali ona zdravorazumska njegova strana govorila mu je da se ne bi usudili, čak i kad bi mogli.

Iza njegovih leđa, ogromna planina u sredini ostrva zaklanjala je zvezde, ali su ona sazvežđa pravo iznad njihovih glava bila veoma svetla. No, i pored toga, hodanje nije bilo nimalo lako. Oniko se neočekivano spotače na stazi, pregazi vlastiti štap, i gotovo glavačke pade. Spasla ju je ruka Sirila Bejzingstouka, koja se munjevito ispružila pred nju, kao zmija koja napada. On je opet postavi na noge, a general Hajmat se okrenu da pogleda.

"Ah, mlada dama ima neprilike", reče on, tonom punim saučešća. "Znaš šta, Sirile? Ako ti preuzmeš Harolda na sebe, ja bih mogao da snesem Oniko na obalu."

Umesto odgovora, Bejzingstouk brzim i vešt看im pokretom podiže jednom rukom Oniko i smesti je sebi na rame, ne ispuštajući Kijavka ni za trenutak. "Ti, dečko, ponesi njene štake", naredi on.

General se okrenuo i dugo ga je gledao bez reči. Kijavko tiho siknu, strepeći. Nešto vrlo neprijatno i ljudsko osećalo se u toplom

tropskom vazduhu oko njih. Očigledno je i Oniko to osetila, jer je kazala drhtavim glasom, pokušavajući da smanji napetost: "Pogledajte tamo, preko vode! Svetlosti u Papitiju su upaljene!"

Bila je u pravu. Svetleća prostirka na izlazu iz zaliva, koja je obeležavala glavni grad Tahitija, bila je zlatnožute boje. Osim toga, ma šta da se spremalo da izbije između ova dva čoveka bilo je bar odgođeno za neku drugu priliku.

"Oni imaju struje", zamišljeno reče Bejzingstouk, a Hajmat dovrši njegovu misao: "Mogli bismo i tamo!"

"Da, mogli bismo, da imamo avion ili brod. Ali šta bismo posle toga?"

"Imaju aerodrom, Sirile. Avioni lete za Ouklend, Honolulu, Los Anđeles..."

"Znam da lete, čoveče", odvrati Bejzingstouk, "ali samo za one koji imaju novca da plate kartu. Imaš li uz sebe kreditnu karticu?"

"Zašto, Sirile", prekorno reče Hajmat, "nisi slušao kad smo razgovarali. Ova deca ih imaju. Naročito" - on se nasmeši - "mala Oniko, koja je veoma bogata. Siguran sam da će pristati da jednom starcu učini malu uslugu, ovako ili na drugi način."

Bejzingstouk je za trenutak ostao bez reči. Kijavko je osetio kako mu se šaka steže oko njegove mišice, i zapita se kakve to suptilne nijanse ljudskog saobraćanja na Zemlji nije uspeo da uoči. Onda onaj crni čovek ponovo progovori: "Bopre, ono što radiš za svoje zadovoljstvo, mene se ne tiče. Ali ako se to ispreči mome odlasku sa ovog ostrva, onda postaje moj lični problem. I onda, čoveče, ubiću te." On zastade malo, pustivši da te poslednje reči još malo zvone u vazduhu. "A sad, da vidimo ima li neki čamac?" dodade mirno.

Bilo je čamaca, dabome. Bar desetak ih je bilo nasukano u plićaku duž obale, na mestu na kome je škola držala svoju malu flotu, ali četiri su bila kajaci, šest daske za jedrenje, a jedino veće plovilo u blizini bila je jola sa jedrima kojom niko od njih nije bio dovoljno vešt da upravlja. "Nećete uspeti", dobaci im Harold, kome se malo povratila kočopernost. "Zašto nas ne pustite? Čutaćemo, na časnu..."

Hajmat ga samo pogleda, ne rekavši ni reč, a onda se okrenu

Sirilu Bejzingstouku. "Mora da imaju nešto što i mi možemo da koristimo", reče. Deca su se trudila što su bolje mogla da izgledaju nezainteresovano i kao da ništa ne znaju, jer škola je, naravno, imala takav čamac.

"Eno doka za pristajanje", prošapta Bejzingstouk, pokazujući niz obalu ka rtu, i sve troje dece istovremeno uzdahnu, mireći se sa sudbinom. Dok su škripečim koracima odmicali preko peska punog sitnih školjki ka školskom doku, Kijavko se u očajanju ponada da je čitava mala flotila odvučena na servisiranje, ili isplovila, ili potonula. I kada stigoše na dok i Hajmat kriknu od besa, nada u njemu opet živnu. "Nema struje!" režao je Hajmat. "Svi su nepokretni!"

Ali Bejzingstouk podiže bradu, kao da njuška po vazduhu. "Oslušni, čoveče", uzviknu on. Kroz tiho hujanje vetra koji je duvao sa planine čulo se blago, neprekidno zujanje. On priskoči samom kraju doka, gde je školski čamac sa providnim dnom ležao priključen na mali generator. "Pogon na zamajac", graknu on. "Mora da su ga ostavili da se napaja preko noći. Upadajte!"

Više nije bilo pomoći. Stari teroristi uteraše u čamac najpre dečake, a onda Bejzingstouk dodade Oniko u naručje Hajmatu, koji je pomilova po glavi kao da joj nešto obećava, pre nego što je spusti na dno čamca. Bejzingstouk stade za kormilo a Hajmat otkači kablove, i mali čamac se, predući, udalji preko lagune, tihe kao ogledalo.

Sedeći na klupi ispred mračnog staklenog dna i držeći se za ruke, Kijavko i Oniko su tužno gledali unazad, na gromadu planine i školske zgrade, utonule u mrak. Ali ne, ne sasvim u mrak, primeti Kijavko u kome odmah kresnu nada, poput varnice; ali se isto tako brzo ugasi, kad vide da se jedva primetni odsjaj nazire u samo nekoliko prozora. Neko je ponovo otkrio sveće. Većina đaka je još bila na plaži; Kijavko je mogao da im vidi obrise poput senki, kako se krećupri svetlosti baklji. Ali kada je čamac sa staklenim dnom zaokrenuo pod pravim uglom u pravcu prolaza u podvodnom grebenu, i dalje su bili isto tako daleko od plaže.

I tada, baš u tom trenutku kad mu je bila potrebna sva budnost i snaga kojom je raspolagao, Kijavko oseti kako mu se oči sklapaju. Baš čudno, pomisli, tresući glavom da se probudi. Nije bilo vreme za

spavanje - a, bogme, ni razloga za to! On učini veliki napor da se razbudi i pribere misli.

Prvo pitanje je bilo: šta može da uradi?

Pre svega, kontao je on, čamac je još bio udaljen od plaže svega nekoliko stotina metara. Preplivati tu daljinu kroz mlaku, plitku vodu lagune bila je dečija igra svakom detetu - ili gotovo svakom, sa žaljenjem pomisli on, izuzev Oniko i njemu. Njoj je nedostajala snaga, njemu potisak vode. Šteta. Kad bi bili u stanju da otplivaju, čežnjivo pomisli Kijavko, starci se verovatno ne bi ni potrudili da pođu za njima, jer oni su samo želeli da pobegnu...

On tiho siknu sebi u bradu, kad se suočio sa činjenicom da jedan od njih izgleda da želi ipak još nešto, bar od Oniko.

Kijavku nije bilo lako da se pomiri sa takvom mišlju. Pojam silovanja bio je stran svakom Hičiju, naročito silovanja još nesazrele žene. Blaženi Preci, pa to je bilo prosto nezamislivo! Iznad svega, krajnje ogavno. On je već imao priliku da sluša kada su se vodile rasprave o tom, u načelu - naravno, isključivo u vezi sa ponašanjem ljudi. Jednostavno nije poverovao. Čak i kad je reč o ljudima, ovako čudne nastranosti nisu mogle da postoje.

Ali on nikad ranije nije bio u ovakvoj situaciji.

Ne, reče sam sebi, opasnost je isuviše velika. One priče su, napokon, možda i istinite! Moraće da beže. Da li bi možda Harold uspeo nekako da klisne i pozove pomoć? Njemu će, ako ništa drugo, biti lakše da dopliva do obale...

Ali Harold je bio kao prikovan za ogromnu telesinu crnca za kormilom. Kijavko je uvideo da Bejzingstouk po svoj prilici neće nikada dozvoliti da ga nešto iznenadi. Vратиše mu se opet onaj umor i beznađe, i oči počеше da mu se sklapaju.

Stari crnac je mumlao neku pesmicu dok je vešto vodio brod ka izlaznom kanalu. "Znaš, Bopre", doviknu on onom drugom, "možda ćemo i uspeti u onom što smo naumili! Na žalost, ne mogu nikako da saznam sa koliko se energije napojio zamajac ove naprave. Može se desiti da nam ponestane struje pre nego što stignemo do Tahitija."

"U tom slučaju", odgovori Hajmat, "povešćemo ove klince preko fare umesto spoljnih motora, da nas svojim praćakanjem dovedu do luke - odnosno, njih dvojicu", dodade, potapšavši Oniko po sagnutoj

glavici.

Bejzingstouk se zakikota. Mogućnosti da im ponestane struje izgleda da ga nije mnogo zabrinjavala, niti je, opazi Kijavko, ostavljao utisak da mu je onako mnogo stalo kao ranije da spreči Hajmatove namere sa Oniko. Kijavko oseti kako mu se stomahni mišići grče od strepnje. Samo da nije tako neobjašnjivo iscrpljen! Kao da je udisao zagađeni vazduh u kome je ponestalo kiseonika, ili da je uzeo neko sredstvo za umirenje. U stvari, ličilo je na ono što nijedan Hiči nikada ne bi svojevolejno dozvolio da se dogodi, kao da je bio toliko glup da negde zatvori svoju vrećicu i da mu sada nedostaje njeno životvorno zračenje...

Kijavko glasno zašišta na uzbinu.

Hajmat se prenu iz zaljubljenog posmatranja Oniko i obrecnu se: "Šta ti je?"

Ali Kijavko nije mogao da odgovori. Bilo je isuviše strašno da se kaže.

Njegova vrećica je prestala da zrači.

Hiči mogu da prežive danima, čak i nedeljama bez stalnog dotoka mikrotalasne radijacije iz njihovih vrećica. U svetu sa kojeg su potekli taj problem uopšte nije postojao, jer je oduvek iz okruženja u kome su evoluirali dolazila mikrotalasna radijacija; tako se kod njih evolucijom stvorila potreba za njom, isto kao što je ljudima potrebna sunčeva svetlost a ribama voda. Ali život se ne sastoji samo od preživljavanja. Posle sat-dva provedena bez mikrotalasa počinjao je da se oseća njihov nedostatak. Ali ovo sada je bilo gore, jer je struje nestalo i vrećica je potpuno prestala da zrači. Kijavko je osećao posledice. Bilo je to osećanje poput - s čime ga uporediti kod čoveka? - žeđi? Iscrpljenosti? Osećanje potrebe, u svakom slučaju, kao što čovek u pustinji posle isto toliko vremena počne da oseća potrebu za pojedinim stvarima. On može još prilično dugo da izdrži bez vode...

Ali ne može bez nje stalno.

Kada je čamac sa plitkim gazom prošao kroz otvor između dva podvodna grebena, izbili su na otvoreno more.

Talasi nisu bili ogromni, ali čamac se sad nalazio na Tihom

oceanu. Iako nije bilo oluje, talasi koji su dizali i spuštali čamac počinjali su kao sitni talasići pet hiljada kilometara daleko odatle i usput su ravnomerno narastali.

Oniko grčevito udahnu vazduh i dotetura se do ivice čamca, gde stade da povraća u more. Nakon kratke i žestoke unutrašnje borbe, Kijavko joj se pridruži. On nije bio podložan morskoj bolesti na isti način na koji bi bio neki ljudski dečak - sklop unutrašnjeg uha kod Hičija znatno se razlikovao od ljudskog - ali kretanje, šok i napetost, a iznad svega potpuna iscrpljenost usled nedostatka radijacije iz vrećice učinili su da se fizički razboli.

Sa pramca koji se visoko dizao i spuštao dopre Hajmatov prijateljski osmeh. "Jadni klinici! Kad stignemo na obalu, obećavam da ću vas tako zabaviti da nećete stići da mislite na to."

"Samo se uplašila, Bo", progundā Bejzingstouk. "Slobodno izbaci sve iz sebe, Oniko; neće ti škoditi." Stari crnac je očigledno uživao dok je upravljao čamcem preko talasa. "Kad sam bio mali", počeo on, spremajući se na jednu od onih priča koje pomažu da vreme na putovanju brže prođe, "imali smo takve oluje oko našeg ostrva da mi vi, deco, prosto ne biste verovali. Ali i tada smo morali da isplovimo da bismo hvatali ribu, jer smo bili veoma siromašni. Otac mi je prerano ostario - ne zbog godina, već zato što je udisao vazduh zagađen ugljovodonicima. Petrohemijaska industija. Svi smo se razboljevali zbog toga, i onda, kad bismo isplovili u ribarskim čamcima..."

Pošto je iz svoga pribora za varenje izbacio sve što je moglo izaći na usta, Kijavko se spusti na dno čamca, takoreći i ne slušajući. Pritisnu lice na stakleno dno, koje je voda prijatno hladila odozdo, i oseti kako se Oniko skljkala pored njega. Nesposoban da misli i oseća, samo je uze za ruku. Znao je da mora razmišljati i krojiti planove, ali bilo je tako teško!

"... a u vodi", ispredao je dalje Bejzingstouk svoju priču, "bile su velike ajkule, gotovo isto tako ogromne i krvoločne, da, kao i ove ovde, u Tihom oceanu..."

Uprkos potpunoj malaksalosti, Kijavkova ruka se sama od sebe steže oko Onikine. Ajkule? One su bile još jedna odvratna i opasna pojava na ljudskoj planeti o kojoj je znao samo iz priča. Napregnuo

je svoje ogromne oči i upiljio se u mračnu vodu, ali, naravno, ništa se nije moglo videti. Kroz isto ovo staklo mnogo puta je do sada posmatrao svetlucava jata ribica, kako se zajedno lelujaju u vodi, sve kao jedna, i spore, puzave ljuskare u plitkom pesku. I to je izazivalo jezu, ali onu prijatnu, kao kad jedno dete koje se sakrilo da uplaši drugo, naglo iskoči iz svog skrovišta.

Ali, ajkule!

Kijavko odlučno prestade da misli o ajkulama. Umesto toga, stade da sluša starog crnca koji je i dalje pričao svoje uspomene, bez kraja i konca: "... pedeset godina su ispumpavali naftu, puneći smradom sveži, slatki vazduh našeg ostrva. Govorili su da im je potrebna da bi od nje pravili belančevine, da ne bude više gladi u svetu. Ali mi smo gladovali, da znate. I to me je nateralo da krenem u borbu, jer nije bilo drugog načina da čovek dobije pravdu..."

Pravdu, poluomamljeno pomisli Kijavko. Kako je neobično čuti jednog teroristu, ubicu, otmičara, da govori o pravdi. I tako ljudski.

Kad su se približili ostrvu Tahiti Kijavko primora sebe da sedne i pogleda unaokolo.

Pravo pred njima, iz vode se uzdizalo ogromno crno obličje, ukotvljeno i osvetljeno, veliko kao fudbalski teren. Iako je Kijavko već znao da se tu nalazi, ipak mu je trebalo malo vremena da ga prepozna i da shvati da je to ploveća fabrika UVKA hrane. Danonoćno je crpla kiseonik i azot iz vazduha, vodonik iz morske vode a ugljenik iz njenih nesrećnih stanovnika, da bi prehranjivala narod na Tahitiju i susednim ostrvima. Čudio se što se stari Bejzingstouk usuđuje da prolazi tako blizu pored nje, a onda shvati da je ona, naravno, potpuno automatizovana; u njoj nije moglo biti nijednog ljudskog bića, a robotradnici teško da će obratiti pažnju na mali čamac koji prolazi u blizini.

I tada Kijavko shvati i druge stvari.

Prvo, da je osvetljena fabrika hrane bila osvetljena. Bilo je struje! A drugo, da mu se uz bedra penje neka blaga, prijatna toplina.

Izašli su iz područja gde je električna struja bila u prekidu, i njegova vrećica je opet počela da radi.

Kad su krenuli duž obale, talasi su postali otsečniji. Više nije bilo zaliva, nije bilo ni grebena da ih zakloni od Okeana, i čamac sa staklenim dnom počeo je opasno da se ljulja.

"Nemoj sad da nas podaviš, ti matora budalo", preteći zareža Hajmat na svog drugara a Harold vrisnu od straha kada se voda u jednom trenutku prelila preko ivice čamca. Kijavko je razumeo zašto se ljudi plaše. Kad mu se u glavi razbistrilo, i on je počeo da deli taj strah sa njima. Mali čamac je plovio popreko u odnosu na pravac kretanja talasa i postajala je stvarna opasnost da se prevrne. Ali njihova zabrinutost nije ga oneraspoločila. Zračenje iz vrećice bilo je osvežavajuće, poput hladnog pića na vrućini - ne, još bolje! Osvežavajuće kao vrući grog posle mećave; prijatna, topla obamrlost potpuno mu je umrtvila snagu volje. Ta sanjalačka opuštenost trajala samo kratko vreme, dok mu se telo ne napoji dovoljnom količinom mikrotalasa da opet bude zadovoljno. Ali dok je trajalo on je bio, jednostavno rečeno, isuviše opušten da bi se brinuo.

I tako je poslušno sedeo u čamcu, dok je Siril Bejzingstouk pretraživao obalu da nađe pribežište. Ravnodušno je slušao dok su se dva starca prepirala gde da pristanu. Pokorno je pomagao da se izbaci voda iz čamca svojim golim, koštunjavim šakama Hičija - koje su bile tako loše prilagođene ovom zadatku - kad odjednom ugledaše kuću na obali sa vlastitim plovećim dokom za pristananje, i Bejzingstouk natera čamac da se nasuče na obalu pored njega.

Dok su izlazili iz čamca, peli se uz obalu do onog ljudskog staništa, okupljali se ispred natkriljenog trema kuće - bar jedno desetak puta Kijavko je imao mogućnost da se otme i pobegne. Starci su počeli da se zamaraju, jer noć je već bila daleko odmakla, a oni su se sve vreme izlagali velikim naporima. Ali Kijavko nije iskoristio priliku. Nije ni Harold, ali on je možda ipak bio u goroj situaciji; general Hajmat mu nije puštao mišicu ni za trenutak. A već Oniko nikada ne bi mogla sama da pobegne, i zato je Kijavko poslušno pomagao Oniko i strpljivo čekao da se starci isvađaju.

"Sigurno ima alarmni sistem, čoveče", upozoravao je Bejzingstouk.

Hajmat se samo nasmejao. Sve što je rekao bilo je: "Pridrži ovog dečaka", i bacio se na posao. Veština koja se u mnogo desetina

prilika već nadmetala sa zatvorskim višestruko redundantnim stražarskim programima, nije se tek predavala pred običnim kućnim alarmnim uređajem protiv provalnika.

Za ciglo dva minuta obreli su se unutra i vrata zaključali za sobom. Sve prilike za bekstvo sada su nestale, i Kijavko preksano shvati šta je sve propustio.

"Potrbuške, mili moji", veselo naredi Hajmat, "i ruke na potiljak. Ako mrdnete, mrtvi ste - osim tebe, naravno, slatka Oniko."

Deca se pokorno spustiše na pod, i Kijavko oslušnu zvuke koje su pravili starci pretražujući kuću i mrmljajući nešto jedan drugome. Opuštenost je počela da nestaje, sada kad je već bilo kasno, ali nešto drugo je polako prodiralo u njegovu svest. Jedva je čuo šta razgovaraju i šta rade otmičari. Nešto je hteo... Osećao je potrebu da nešto uradi...

Bez ikakve svesne namere, on ustade i krenu ka kućnom aparatu za PV komunikacije.

Slučajno ga je baš Bejzingstouk prvi ugledao, i to je Kijavku, po svoj prilici, spaslo život. Starac mu je priskočio za tren oka, i mlatnuo ga iz sve snage. Kijavko se zaustavio na podu nasred sobe, trepćući u njegovom pravcu. "Dečko, dečko", prekorno progundā stari, "šta to, zaboga, radiš?"

"Moram da pozovem nekog", objasni Kijavko, uspravljajući se na noge. Ništa nije polomio. On opet krenu ka aparatu.

Bejzingstouk ga zgrabi. Starac je bio jači nego što je Kijavko mislio; dečak se malo praćakao, a onda klonu. "Ti moraš da uradiš", grdio ga je Bejzingstouk, "samo ono što ti mi kažemo, dečko, i ništa više. Ima da sediš mirno, ili ću - Hajmate! Pazi na malu!"

Jer i Oniko se s mukom podigla na noge, i sada se teturala ka aparatu, sa odlučnim izrazom na licu.

Već pri prvom koraku, Hajmat je obuhvati jednom rukom. "Šta vam je naspelo", reče on ljutito. "Zar mislite da se šalimo? Možda bi trebalo da ubijemo ono hičijejsko štene, pa da nam poverujete?"

"Samo ćemo ih vezati, Bopre", ispravi ga Bejzingstouk. A onda, ugledavši izraz na Hajmatovom licu i način na koji je držao devojčicu, samo uzdahnu. "Aman, smiri tu loptu, čoveče! Biće i kasnije vremena do mile volje za ono što imaš na umu!"

Za dvojicu starih terorista kuća na obali bila je glavni zgoditak. Bilo je hrane, struje, čak su pronašli i neku vrstu oružja - pušku za ajkule koja je radila na principu samostrela i upotrebljavala se prilikom sportskog ronjenja, i pljosnatu, podmuklu pušku sa parališućim nabojima, verovatno namenjenu onim situacijama kada sportski ribolovac izvuče veliku ribu koju je ulovio i koja je još toliko živa da počne opasno da se praćaka po čamcu. Kijavkova opuštenost je sasvim prestala, i on je gledao u puške zaprepašćeno i uz prilično užasavanje. To je bilo oružje! Moglo je da ubije nekoga! Kako su to bile tipično ljudske sprave!

Kad su pronašli hranu, dva čoveka su jela prva, sašaptavajući se preko stola, ali kad su završili razvezali su Oniko i dozvolili joj da nahrani ostale. Morala je dečake da hrani supom kao da su bebe. U jednom trenutku opet se nezgrapno podigla i krenula ka PV aparatu, ali Hajmat ju je pretekao. Više, posle toga, nije pokušavala. Kijavkova vlastita neumitna potreba da uradi to isto nestade, ostavivši ga da se začuđeno pita šta je on onako žarko želeo da uradi. Da pozove nekoga, dabome. Ali koga? Policiju? Sigurno, to bi bilo logično; ali nekako mu se činilo da nije baš to nameravao.

Kad su se svi najeli, i deci čak bilo dopušteno da u pratnji i jedno po jedno odu do toaleta, Hajmat priđe i zaljubljeno obgrli Oniko oko ramena. Devojčica se sva strese, i ne pogledavši ga.

"Hajmate, čoveče", upozori ga Siril Bejzingstouk.

General je izgledao iznenađen. "Šta sam uradio?" upita on, igrajući se, onako ovlaš, devojčinom kratkom podšišanom crnom kosom. "Najeli smo se. Nalazimo se na prijatnom i bezbednom mestu. Pa, valjda smo najzad zaslužili da se malo odmorimo i nauživamo."

"Još smo na ostrvu usred Tihog okeana, čoveče", reče Bejzingstouk strpljivo. "Nećemo biti bezbedni dok se ne sklonimo odavde. Kad-tad će se vlasnici ove kuće vratiti, ili će neko od suseda primetiti svetlo i doći u posetu, i šta ćemo onda?"

Hajmat uzdahnu kao da ga sve to veoma gnjavi i ustade, pa se ushoda po sobi. "Ali potrajaće još dugo dok ne svane, a do jutra ionako nećemo moći na avion", objasni on.

"Jutro baš i nije tako daleko", uzvratila Bejzingstouk. "I ne zaboravi na čamac sa zamajcem. Ako ga ostavimo tamo gde je, navešće ljude na naš trag. Mislim da bi trebalo da ti i ja, Bo, siđemo do obale i odgurnemo ga u more pre nego što svane."

"Zar tako?" reče Hajmat. "Zbog čega obojica, Sirile?" On se spusti na sto u uglu, neprestano držeći na oku onog drugog čoveka, i premda im se ništa nije videlo na licu, Kijavko odjednom postade svestan da je u sobi opet zavladała neka napetost.

"Hajde da vidimo da li ću pogoditi šta ti je na umu, stari družo", nastavi Hajmat zamišljeno. "Misliš da će dvojica teže dobiti mesto u avionu nego jedan. Takođe misliš da ukoliko ja, i ova draga mladež ovde, budemo pobijeni, naša tela će možda još dugo ostati neprimećena u ovoj kući, a?"

"Zaboga, Bopre, kako ti imaš bujnu maštu", pomirljivo reče Bejzingstouk.

"Tako je", složi se Hajmat. "Izmaštao sam da upravo važeš, Sirile, da li će ti nadalje biti korisnija moja pomoć ili moj leš. Čak mislim da razmatraš planove prema kojima bi sva naša četiri leša bila nađena onako kako će tebi najviše odgovarati. Možda u čamcu na pučini, tako da ljudi pomisle da si se po svoj prilici udavio dok si preplivavao moreuz. Da li dovoljno dobro pogađam šta misliš?"

Bejzingstouk uputi svom drugu prijateljski osmeh. "Paaa, možda u najopštijim crtama", priznade on. "Takve lude misli hoće ponekad čoveku da padnu na pamet. Ali to sam samo jednom pomislio, čoveče."

"Onda misli na ovo", nasmeši se Hajmat, izvlačeći ruku ispod stola u kojoj se ukaza pljosnata, podmukla puška za ribe.

Oniko vrisnu i klonu pored Kijavka. On požele da je umirujuće potapša po ramenu, ali konopci oko ruku su ga sprečavali; snašao se tako što joj je svoj tvrdi obraz protirjao o potiljak. Bejzingstouk baci pogled na decu, pa se ozbiljno okrenu Hajmatu.

"Bopre", reče on, "ja samo mislim ono što si ti sigurno već pomislio; blizu je pameti da svaki od nas dvojice razmotri svoje mogućnosti. Ali neću da ti otkrijem leš daleko od ostrva. Za sada još svi misle da smo na Mureji. Nadam se da niko neće pomisliti drukčije, dok ne bude kasno. I zato nemoj biti budala, čoveče. Hajde

da se otarasimo tog čamca. A onda da organizujemo sebi prevoz odavde nadalje."

Hajmat ga je netremice gledao, češuci bradu noktom na palcu. Čutao je.

"Takođe", dodade Bejzingstouk, "treba da mislimo na još jednu stvar. Niko ko je pri zdravoj pameti neće ostaviti napunjenu pušku u fijoci kad izađe iz kuće. Otkud znaš? Nisi proverio da li je prazna, jer ja bih te video da jesi."

Hajmat mu s poštovanjem klimnu. Za trenutak spusti ruke u krilo, gledajući u pušku. Ono što je video nisu mogli da vide i ostali, jer je bilo skriveno ispod stola; čulo je jedno 'klik' kad ju je otvorio, i opet kad je zatvorio. Na Hajmatovom licu nije se videla nikakva promena kad je opet podigao pogled. "Ja sada znam da li je napunjena", primeti on. "Ali ti ne znaš."

"Dobro, da li je?" učtivo upita Bejzingstouk. Nije sačekao odgovor. "U svakom slučaju, daj da završimo ovu besmislenу raspravu. Obojica ćemo izaći i osloboditi se čamca; deca neće moći nikuda odavde. Onda ćemo se vratiti i videti da li možemo nekako da odemo sa ovog ostrva. A onda, Bopre, dok budemo čekali da krenemo na avion, možeš se zabavljati kako god ti je drago."

Vezao ih je general Bopre Hajmat, i Kijavko je morao da prizna da matori zna kako se to radi. Onih nekoliko minuta što su ih njih dvojica proveli van kuće on se uzalud borio da se oslobodi. "Šta ti je, zaboga, Glupavko? Mršav si kao kostur, trebalo bi prosto da isklizneš iz tih veza! Onda ćeš i nas razvezati, i onda..."

Harold zastade, jer čak ni on nije mogao da predstavi neko bolje 'onda'. No, svejedno, starci su se već bili vratili i nadneli se nad aparat za PV komunikacije.

Odmah su dobili vezu sa šalterom za rezervacije na Faa-Faa-Faaskom aerodromu. Na njemu je bila - ili je bar tako izgledalo - ljupka Polinežanka u sargonu i sa cvećem u kosi. Delovala je i ljubazno i stvarno, dok je gledala u njih iz PV kutije. Kijavku u magnovenju pade na pamet da vikne u pomoć, ali opasnost je bila isuviše velika. Devojka je verovatno bila samo simulacija, i to, najverovatnije, veoma uskih sposobnosti.

"Prikaži sve direktne letove na daljini većoj od dve hiljade

kilometara od sada pa do podneva", naredi Hajmat.

"Oui, m'sieur." Devojka se nasmeši i nestade. Na PV ekranu se ukaza spisak:

UA 495 Honolulu 06:40
JA 350 Tokio 08:00
AF 781 Los Anđeles 09:30
NZ 263 Ouklend 11:10
QU 819 Sidnej 11:40
UT 311 San Francisko 12:00

"Hoću let za Los Anđeles", odmah reče Hajmat. Bejzingstouk uzdahnu. "Da, Bopre. Tako sam i mislio. Hoću ga i ja."

Hajmat je izgledao nezadovoljan. "Zašto ne uzmeš San Francisko", poče on da se prepire. "Poletanje je samo dva i po sata kasnije, a bolje je da ne budemo u istom avionu, zar ne? Mogao bi u Honolulu, ili za Tokio..."

"Neću da opet budem na ostrvu, niti tamo gde ne znam jezik, niti pristajem da čekam dva sata duže. Uzeću i ja taj avion za Los Anđeles."

Hajmat uzdahnu i popusti. "U redu. Rastaćemo se čim sletimo. Rezervacije!"

Devojka se opet pojavi, pitajući učtivo: "M'sieur?"

"Hoćemo dva mesta na Er Fransovom letu broj 781, danas pre podne. Gospodin Dž. Smit i gospodin R. Džons", izmišljao je Hajmat.

"Prva klasa ili turistička, gospodine?"

"Svakako prva." Hajmat se nasmeši. "Naša draga mala bratanica hoće da nas pošalje na kraći odmor, i to o njenom trošku. Samo trenutak", reče on dajući znak Bejzingstouku da privede devojčicu. Van vidnog polja odašiljača na PV aparatu, crnac hitro razveza devojčicine ruke. Onda klimnu Hajmatu, i podiže je do aparata za komunikaciju. "Oniko, mila moja", nastavi Hajmat, "budi ljubazna, pa daj ovom lepom mladom kompjuterskom programu svoju kreditnu identifikaciju."

Kijavku zastade dah. Da li će Oniko pokušati da zove u pomoć? Nije. Jasnim glasom izdiktirala je programu podatke sa svoje

kreditne kartice i pritisnula palac na ekranu, da bi se identitet mogao proveriti. Kijavko za trenutak oseti razočarenje. Kamo te čuvene ljudske hrabrosti, sad, kad je potrebna? Ali se istog časa postide; da je Oniko slučajno zucnula nešto što ne treba, nema sumnje da bi se veoma loše provela istog časa kad matori terorista izmakne iz vidokrug PV odašiljača.

I to je bilo sve. Niko nije ništa pitao. Već sledeće sekunde program u vidu Polinežanke proverio je tekući račun i objavio, "Potvrđena rezervacija dva mesta, na ime gospodina Dž. Smita i gospodina R. Džonsa, na interkontinentalnom letu direktno za Los Anđeles, sa polaskom u devet i trideset sa aerodroma Faa-Faa-Faa. Da li želite produžetak leta iz Los Anđelesa ili povratnu kartu?"

"Za sada ne", reče Bejzingstouk i isključi aparat za komunikaciju.

"Čekaj malo", pobuni se Hajmat. "Kud žuriš? Produžićemo iz Los Anđelesa, znaš!"

"Da, ali ne sa njenom kreditnom karticom, čoveče. Suviše je opasno. Odatle ćeš morati sam da se snalaziš."

Hajmatu se oči preteće suziše. "Mnogo se praviš važan, Sirile", tiho reče on. "Zar si zaboravio da ja još imam pušku?" A onda iznenada kriknu: "Šta to radi? Ne daj joj, Sirile!" Jer Oniko, koju je Bejzingstouk i dalje držao, tvrdoglavo je još jednom pokušala da dohvati aparat za komunikaciju.

Bejzingstouk je trže u stranu. "Hajde, hajde", prekorevao ju je. "Postaješ već dosadna, dete moje!" Oniko ne odgovori. I dalje je uporno piljila u aparat, sada već van njenog domašaja.

"Veži je", naredi Hajmat. Kijavko je zabrinuto motrio kako Bejzingstouk to radi, i kako je opet vraća da sedne u isti red sa druga dva mala zatočenika, pored zida. Pošto su je ponovo vezali, Oniko se odmah spusti, i nasloni se na Kijavka da joj bude udobnije.

"Morala sam", šapnu mu, a on tiho zašišta u znak odgovora. Morala je, baš kao što je i on morao da se dokopa aparata za komunikaciju tek što su ušli u kuću. Kijavko je počeo polako da se čudi tim kompulzivnim nastojanjima; nije nikako mogao da se seti zbog čega mu je toliko stalo, samo je znao da mora. Na isti način, pomisli, osećao je poriv da pronade i zapiše u svoj dnevnik svaku sitnicu iz istorije i delatnosti Hičija. Činilo mu se da ta dva poriva

stoje u uzajamnoj vezi, ali nije mogao da shvati kakvoj.

"Ubrzo će otputovati", šapnu on Oniko, nudeći joj jedinu utehu koje je mogao da se seti.

Pogledala ga je bez reči. Nije ni morala da izgovori; sve što bi kazala bilo bi samo - "Ali ne dovoljno brzo."

Starci su radili ono što su uvek radili. Svađali su se.

Baš su čudni ovi ljudi što rešavaju i najprostija pitanja samo posle ogorčene rasprave. Ovoga puta su se raspravljali da li da spavaju ili ne, i ko će prvi. Hajmat je upravo govorio: "Ništa nam ne bi smetalo da odspavamo, Sirile. Svaki po sat-dva, tako da budemo sveži kad odemo na aerodrom. Zašto ti ne ideš prvi? Ja ću ostati budan da zabavljam naše male goste."

"Ako onu malu budeš zabavljao onako kako želiš", odreza Bejzingstouk, "verovatno će umreti od toga."

Hajmat tužno zavrte glavom. "Pod starost si se raznežio. Šta te briga šta će biti s malom zavodnicom?"

"A ti si pod starost postao blesav! Tamo napolju, svet je pun malih devojčica. Kad se jednom iskobeljamo s ovog ostrva, možeš, što se mene tiče, sa svima njima da radiš šta hoćeš, ali ova tu ima račun u banci koji možemo da koristimo. Zar će mrtva plaćati naše račune?"

"Kakve račune? Pa, već imamo avionske karte."

"A kako da stignemo do aerodroma?" upita Bejzingstouk. "Peške?"

Hajmat je prvo izgledao zamišljen, a potom smrknut. "Rekao bih da si ovog puta u pravu", priznao je nevoljno. Ali odjednom se razvedri. "Hajde da odmah naručimo limuzinu, i onda ćemo imati vremena za druge stvari dok je budemo čekali!"

Koliko je od toga Oniko uspela da razume, to Kijavko nije mogao pogoditi. Telo joj je bilo potpuno mlitavo, jer se sasvim naslonila na njega. Ležala je zatvorenih očiju, ali one lagane suze su joj se i dalje jedna po jedna cedile niz obraze, iz nekog, izgleda, nepresušnog izvorišta.

Kijavko i sam zatvori oči. Ne toliko od umora, iako je i njega bilo, koliko od napora da se koncentriše. Da li je uopšte postojala mogućnost da pobegnu? Pretpostavimo da kaže onom starcu da opet hoće u toalet? Pretpostavimo da mu zbog toga razveže ruke;

da li će uspeti da se otme, zgrabi Oniko u naručje, i istrči iz kuće? Da li će mu Harold pomoći? Ima li iole verovatnoće da takav, ili bilo koji drugi plan uspe?

Ili će oni prosto rešiti problem Kijavka i Harolda, koji niti su imali račune u banci, niti su pružali mogućnosti za seksualno zlostavljanje, na taj način što će ih pobiti čim nastane prva nepravilnost?

Prvi put u svom mladaškom životu Kijavko je počeo da razmišlja o istinskoj mogućnosti da se on završi kroz nekoliko sledećih sati. Za malog Hičija to je bilo zaista zastrašujuće. Nije u pitanju bila samo smrt - smrt je čekala sva živa bića, pre ili posle. Ali smrt pod ovakvim okolnostima mogla je lako da se pretvori u potpunu smrt, jer nikoga nije bilo u blizini da uradi ono što je potrebno da bi se mozak umrlog Kijavka obradio za uskladištenje; nije se toliko bojao same smrti, koliko opasnosti da mu mozak nepovratno propadne pre nego što se pretvori u Pretka ...

Postao je svestan da se starci opet svađaju, ovog puta znatno žešće. "Šta je s ovom prokletom napravom!" razočarano je urlao Bejzingstouk, dok je Hajmat cvrkutao slatkim glasom:

"Nešto si pokvario u njemu, budalo matora. Evo! Pusti mene!"

"Pustiću te koliko hoćeš", gundao je Bejzingstouk. "On naprosto neće da proradi." Povuče se malo unazad, besno gledajući kako se onaj stari belokožac saginje ka aparatu za komunikaciju. Onda se i Hajmat odmače, bezizrazna lica.

"Šta si mu to uradio?" upita.

"Ništa! Samo sam ga isključio. Kada sam pokušao da ga ponovo uključim, više nije radio!"

Kijavko u magnovenju oseti kako se u njemu opet budi nada. Ako se aparat za komunikaciju zaista zbog nečega pokvario, starci će možda morati da izmene svoje planove. Možda će ipak morati peške na aerodrom! Kijavko nije imao predstavu koliko je to daleko, ili u kom pravcu, ali najverovatnije nisu imala ni ta dva čoveka. Možda se neće usuditi da gube vreme. Možda će odmah morati da krenu, jer sunce tek što nije počelo da se rađa; nebo koje se videlo kroz prozore postajalo je sve svetlije.

A ako odmah krenu - i ako, iz nekog razloga, ipak ne poubijaju svedoke koje ostavljaju za sobom - i ako reše da deci ne vode sa

sobom - i ako...

Bilo je isuviše mnogo tih ako.

Odjednom, nijedno više nije bilo važno. Kijavko ugleda kako, PV kutija počinje da svetluca. Ugleda to i Bejzingstouk i viknu: "Prestanimo da optužujemo jedan drugog, Bo! Vidi, najzad je oživeo."

Jeste.

Jeste, ali lice koje ih je sada gledalo sa ekrana nije pripadalo nasmejanoj, mladoj Polinežanki sa cvetom hibiskusa u kosi. Bilo je to muško lice. Muškarac, neodređenog doba starosti, prilično zgodan (odnosno, ja bih voleo da jeste), smešio im se prijateljski. Kijavko ga nije poznavao. Hičiju je svaki čovek izgledao isto, izuzev onih sa kojima bi proveli više vremena.

Ali Siril Bejzingstouk i Bopre Hajmat su ga odmah prepoznali. "Robinet Brodhed!" povika Bejzingstouk, a Hajmat zareža: "Šta, kog vruga, taj kučkin sin traži ovde?"

Posmatrajući taj prizor iz gigabitskog prostora, Esi se nervozno zakikota. "Bogami, prilično si čuven, Robine", reče. "Čak te i matori, zli teroristi odmah prepoznaju."

"Nema tu ničeg čudnog, gospođo Brodhed", javi se Albert. "General Hajmat je pokušao da ubije Robineta najmanje dva puta. I svaki terorista na svetu bi verovatno uradio isto, samo da dobije priliku."

"Nemoj im pružiti priliku da ti naškode sada, Robine", tužno je molila Esi. "Hajde. Uradi ono. I čuvaj mi se, mili moj Robine! Matori zli teroristi nisu ništa u poređenju sa onom drugom opasnošću sa kojom sad, pošto-poto, hoćeš da se sukobiš!"

14. SLEPI PUTNICI

Mislim da bi ovde trebalo da napravim kratak pregled događaja.

Kada je vest o prenosu ka kugelblicu stigla do USPMU, smesta su stupili u akciju. Programi i ljudi u gigabitskom vremenu krenuli su tragom poruke i utvrdili da je potekla sa ostrva po imenu Mureja, u Tihom okeanu, i to su uradili tako brzo da su čak i mene zadovoljili.

Onda su pritisnuli kočnice, jer sledeću odluku trebalo je da donesu ljudi od krvi i mesa.

Oni su to obavili onoliko brzo koliko su to telesni ljudi uopšte u stanju, ali ti telesni ljudi jednostavno ispadaju iz trke ako želite pravu brzinu. Prošlo je mnogo, mnogo milisekundi dok nisu preduzeli sledeći korak, i još mnogo duže od toga pre nego što su ga priveli kraju. Izdvojili su Mureju iz energetske mreže. Presekli su sve vrste elektromagnetne energije na čitavom ostrvu. Mureja se našla u karantinu. Više nijedna poruka nije mogla s nje da se probije u svet.

Tako je trebalo postupiti, i tu sam se složio s njima. Ali tako im je dugo trebalo da to urade! A onda je trebalo dugo, dugo, još duže da preduzmu sledeći korak. Odnosno, da reše šta će, jer Albert, Esi i ja smo za tren oka smislili umesto njih šta treba; ali potrajalo je beskonačno dugo dok nismo ubedili te telesne ljude da smo u pravu i naterali ih da tako i urade.

Od samog početka je bilo jasno da na Zemlji ima Neprijatelja. Albert i ja smo išli okolo-naokolo stotinama milisekundi, i jednostavno nismo našli drugo objašnjenje. Te 'lažne uzbune' na Stražarskom točku nisu uopšte bile lažne. Uspeli smo da to nekako objasnimo ljudima od krvi i mesa, polako i razgovetno, jednu po jednu milisekundu. Prokleti bili, stali su da se prepiru s nama. "Niste sigurni u to", zamerio nam je general Halversen. Ja sam se, međutim, proderao (onoliko koliko mogu da se proderem u vremenu telesnih ljudi): "Istina je, generale Halversen, mi nismo potpuno sigurni. Ali nauka se ne zasniva na izvesnostima; ona operiše samo verovatnoćama, a verovatnoća da je ovo pravo stanje konkretnih činjenica daleko prevazilazi sve ostale. Zaista, ne postoji nijedna ubedljiva hipoteza koja bi govorila suprotno."

Možete li zamisliti koliko je vremena bilo potrebno za ovakve stvari?

A zatim smo još morali da ih ubeđujemo i u narednu tvrdnju: da za Neprijatelje rade neka ljudska bića. Tu smo se upustili u dugačka preklapanja, zato što su se generali USPMU zaglibili u vlastitu raspru o tome da li bi ijedno ljudsko biće, bez obzira na to koliko podivljalo ili sišlo s uma, ikada pristalo da saraduje sa Neprijateljima vaskolikog organskog života. Trajalo je beskonačno dugo dok smo im objasnili da nismo mislili na dobrovoljnu saradnju. Lepo, a na šta smo onda mislili? Pa nismo baš sigurni na šta mislimo, osim što činjenice da je prenos bio na engleskom jeziku nepobitno dokazuju da se neko ljudsko biće negde moralo uključiti u taj prenos Neprijatelju. I naravno, sam sadržaj poruke još bolje podržava teoriju da potiče od Neprijatelja da je upućena Neprijatelju. "Da ste vi Neprijateljjev izviđač na Zemlji", učtivo zapita Albert, "šta biste radili? Prvi zadatak bi vam bio da saznate sve što možete o tome kakvi su ljudi i Hiči; kakva im je tehnologija i u koje svrhe je upotrebljavaju; ukratko, sve što bi vam moglo biti od koristi u slučaju da se sukobite. A upravo to je prenos i sadržavao, gospodo generali. U to sumnje ne može biti."

Rasprave nisu potrajale samo milisekundama. Trajale su minutama, a minuti su se protegli na sate, jer generali od krvi i mesa nisu sve vreme provodili u razgovoru s nama. Delali su. Mureja je bila izolovana; tako da više nijedna poruka nije mogla da putuje ni sa nje ni na nju; i tako je jedini način da se nad ostrvom uspostavi bilo kakva kontrola bio da se na njega pošalju ljudi od krvi i mesa, sa naređenjem da ga preotmu. Da preotmu - šta? Pitali smo ih uzalud. Da preotmu ostrvo, naravno, glasio je jedini odgovor koji smo dobili.

I tako su vazdušne letelice velikog dometa u Nanduu i Oahuu bile natovarene padobrancima i lansirane ka Mureji. Ljudi i žene na tim letelicama bili su zaista hrabri - mnogo hrabriji nego što bih ja bio, jer je njihovo zvanje 'vojnika' postalo samo počasno još pre nego što se većina njih rodila. Ali nadleteli su ostrvo i poiskakali u tminu - neki od njih su pali na padine one visoke planine u sredini ostrva, drugi u vodu lagune, nekoliko najsrećnijih na njive sa taroom ili na plaže. Zadatak im je bio da uhapsu svakog koga pronađu, i kad to obave, da ogledalom pošalju signale stražarnim satelitima iznad njih, tako

da se Mureja može opet priključiti na energetska mrežu da bi se na nju spustili pravi islednici.

Možete li zamisliti koliko je sve to potrajalo?

Možete li zamisliti koliko je teško bilo da se sve to sprovede? Dve stotine vojnika je popadalo po Mureji, i gotovo sedamdeset ih je slomilo nogu, ruku, ili razbilo glavu prilikom spuštanja. Pravo čudo da niko nije poginuo, a sve to zabadava.

Jer, dok se to odigravalo, oni brži među njima, kao što smo Albert i ja, radili su domaći zadatak koji bi im uštedeo sav taj trud. Trajalo je mnogo duže nego što bi trebalo, pošto nismo mogli da pridemo zapisima na samom ostrvu Mureji, zbog prekida struje. Morali smo da se ispomažemo iz drugih izvora. To smo i radili. Prikupili smo sve podatke koje smo mogli da nađemo o putovanjima sa i na Mureju. Proučili smo popise svih koji su tamo živeli. Tragali smo za nekom niti-vodiljom, nekom vezom sa nečim što je, na neki način, opet u vezi sa Neprijateljima...

I imena Oniko, Kijavka i Harolda sama iskočiše iz tih zapisa.

Čim smo videli ko su i odakle su došli, znali smo da tu leži odgovor. Niko drugi nije bio na Stražarskom točku za vreme 'lažne uzbune'.

Kad smo sve to objasnili onim glavama od krvi i mesa, složili su se da je značajno. Ali bilo je takođe prilično beskorisno, jer nisu ni na koji način mogli da saobraćaju sa padobrancima, koji su upravo tada pljuštali po ostrvu, i da im kažu gde da usredsrede svoje napore. Ali uradili su nešto što je bilo gotovo isto tako dobro. Stavili su nam na raspolaganje zapise sa stražarskog satelita, i kada smo pustili te trake, ugledali smo mali čamac sa staklenim dnom kako se iskrada iz lagune na putu ka otvorenom moru.

Na žalost, kad smo ga ugledali, to je već pripadalo prošlosti. Ali našli smo ih. Tri deteta, koja su se ispenrala na ploveći dok kućice na plaži, koja je pripadala gospođi i gospodinu Henriju Bekerelu, trenutno u poseti unucima na planeti Pegi. A kada smo preduzeli sledeći korak, i stali da kontrolišemo sve što je ulazilo i izlazilo iz kućice na plaži, bez teškoća smo utvrdili ko su ona dva s uma sišla matorca koja su bila zajedno sa decom u čamcu.

Onda smo uskladištili slike i seli da razmislimo. "A-ha", mudro se

oglasi Albert, pučkajući na lulu. "Pogledajte malo bolje tu decu."

"Dvoje nose vrećice", objavi general Kasata, samo trenutak pre mene.

"Tačno", ozari se Albert. "A ima li boljeg skloništa od vrećice za biće koje se u celosti sastoji samo od energije, kao što su Neprijatelji?"

"Ali da li su mogli?" upitah. "Hoću da kažem - kako su mogli?"

Puf, puf. "Da, Robine, verovatno im nije bilo lako", zamišljeno odgovori Albert, "pošto sistemi za skladištenje nisu nešto na šta su oni navikli. Ali ni uskladištenje Hiči-Predaka i naša gigabitska mreža u početku nisu mogle da se slože. Morali smo da izmislimo kako da jedno prepíšemo na drugo. Zar misliš da su Neprijatelji gluplji od nas, Robine?" I pre nego što sam uspeo da odgovorim, on dodade: "U svakom slučaju, ne postoji bolja hipoteza. Ne smemo pretpostaviti bilo šta drugo. Neprijatelji su u vrećicama."

"A vrećice su na deci", reče Esi, "a deca su zarobljenici dvojice čuvenih ubica, Robine! Ma šta preduzeli, morate biti potpuno sigurni da se deci neće ništa dogoditi!"

"Naravno, draga moja", reko, pitajući se kako da to izvedemo. Podaci o Bejzingstouku i Hajmatu nisu bili nimalo ružičasti, čak i kada se prenebregne Hajmatova opsednutost mladim i bespomoćnim devojkama. Napregao sam se. "Prvo što treba uraditi", reko, "jeste da ubedimo USPMU da izoluju kuću. Nećemo da nam se Neprijatelji uvuku u gigabitski prostor i počnu da tumaraju po njemu."

"Do sada su već imali vremena do mile volje da to urade", primeti Albert.

"Ali, možda nisu. Možda ne mogu da napuste vrećice - ili misle da im to nije potrebno?" zavrteh glavom. "Muka je s tobom, Alberte, zato što si mašinski konstrukt. Ne znaš kako se ponašaju prirodna bića. Da sam ja jedan od Neprijatelja, i da se nađem na čudnom i uznemiravajućem mestu, našao bih sebi što pre neku udobnu rupu da se sakrijem i ostanem unutra sve dok ne budem siguran da mi se ništa neće desiti."

Albert samo uzdahnu i zakoluta očima. "Nikada nisi bio biće od prirodne energije, i ne znaš ništa o njihovom ponašanju", podseti

me.

"Ako sam pogrešio, ništa nećemo izgubiti, je li tako? Dakle, hajde da ih izolujemo."

"Oh", reče on, "ja sam već uputio takav predlog telesnim rukovodiocima USPMU. Za nekoliko hiljada milisekundi, kuća će biti potpuno odsečena od sveta. I šta onda?"

"Oh", rekoah ja veselo, "onda ću ih ja nazvati da porazgovaramo."

U stvari, trajalo je mnogo milisekundi. Ne samo da sam morao da utuvim u one glave od krvi i mesa iz USPMU da sam ja najpogodnija osoba da budem pregovarač, već sam morao da dokazujem i njima i Albertu da ću pregovarati tako da ni starci ni Neprijatelji ne uluče priliku za bekstvo.

"Lepo", bio je prinuđen da napokon kaže Kasatin dvojnik, "slažem se." Pripremio sam se za drugi deo, i on je došao. "Neko to mora da uradi, ali ne ti, Brodhede. Ti si civilno lice."

Počeo sam da se derem: "Slušaj ti glupi..." Ali Albert diže ruku.

"Generale Kasata", reče on strpljivo, "situacija u toj kući je nestabilna. Ne možemo čekati dok neko od krvi i mesa stigne do tamo da pregovara."

"Dabome", promrsi on kroz stisnute zube, "ali ne znači da to mora biti Brodhed!"

"Oh", uzdahnu Albert. "A ko drugi? To mora biti neko poput nas, zar ne mislite? Neko ko je obavešten o tome šta se zbiva? U stvari, samo neko od nas, ovde prisutnih, zar ne?"

"Ne mora da znači", reče Kasata, nemarno odugovlačeći da dobije u vremenu, ali Albert ga nije puštao.

"Mislim da mora", ljubazno ga pritisnu on, "jer vreme je ovde bitno, i jedino pitanje je ko će od nas ići. Mislim da ne bi valjalo da to budem ja. Ja sam ipak samo grubo mašinsko stvorenje."

"Ja nikako!" upade Esi.

"A vi, generale", učtivo reče Albert, "prosto rečeno, niste dorasli tom poslu. I tako, bojim se, opet je ostao samo Robinet."

On se bojao!

Kasata popusti. "Ali ne lično", naredi on. "Nešto što nije šteta ako nestane, i ovo je moja poslednja reč."

I tako onaj ko se smešio sa aparata za komunikaciju na dva matora čudovišta i zarobljenu decu nisam bio 'ja'. Bio je to samo moj dvojniki, pošto su me jedino tako Albert i ljudi iz USPMU pustili da odem, ali su takođe morali da dozvole da se uspostavi jedan usko ograničeni kanal za komunikaciju između mene i mog dvojnika. Nisu imali drugog izbora, jer inače nijedan od nas dvojice ne bi znao, niti bi mogao da utiče na razvoj događaja u toj malenoj kućici na plaži ostrva Tahiti.

I tako sam provirio iz PV aparata na stara čudovišta. Odmah sam rekao - to jest, moj dvojniki je rekao: "Generale Hajmat, gospodine Bejzingstouk, opet ste uhvaćeni. Ne pokušavajte nešto nerazumno. Pustićemo vas na slobodu - pod izvesnim uslovima - ako budete saradivali sa nama. Počnite time što ćete odvezati decu." A istovremeno onaj pravi ja, potpuno bezbedan u Vernoj Dragoj, sto hiljada kilometara daleko odatle, ogorčeno je protestovao: "Ali to toliko dugo traje!"

"Nema ti druge, dragi Robine", reče Esi, a Albert se nakašlja i upozori me: "Pazi, dobro. General Hajmat će sigurno pokušati neko nasilje, ali Bejzingstouk je lukaviji. Dobro motri na njega, molim te."

"Zar mi išta drugo preostaje?" progundah. Bio sam u pravu. Oni su bili ljudi od krvi i mesa, a ja sam bio ja. Dok je moj dvojniki izgovarao onaj beskonačni uvodni govor - trajalo je celih šest hiljada milisekundi! - pažljivo sam posmatrao i projektovao pred sobom svaku osobu, svaki komad nameštaja, sliku na zidu, prozor, zrnice peska, pahuljicu nagomilane prašine u toj prijatnoj sobici. Prošla je čitava večnost dok sam aktivirao svoju prikazu i dok je ona izgovorila moje pozdrave, a kad je Hajmat uzeo da odgovori, tome nije bilo kraja.

Vidite, nisam imao munjevite perceptorne i sažimajuće vremena koji su bili deo pravoga mene, onog što je sedeo u Vernoj Dragoj. Raspolagao sam običnim piezovizijskim aparatom za komunikaciju, jednim od onih koje obični ljudi drže u svojoj dnevnoj sobi. Oni su namenjeni ljudima od krvi i mesa. Zato su spori kao i oni. Ne moraju ni da budu brži, jer ni ti ljudi nisu brži. Skener-sistemi takvog aparata gledaju ono što je pred njima, tačku po tačku. Ispituju te tačke jednu po jednu i registruju njihova svojstva - tolika i tolika osvetljenost, na

takvim i takvim talasnim dužinama - i onda, opet jednu po jednu, prenose ih u čipove odakle se odašilju.

Naravno, mi nismo hteli da dozvolimo da prenos vrši sam aparat. Jedini prenos iz te sobe išao je od mog dvojnika ka pravom meni, udaljenom sto hiljada kilometara u vasioni.

Skeneri aparata bili su dovoljno brzi, ali po merilima ljudi od krvi i mesa. Pregledali bi svaku tačku dvadeset četiri puta u sekundi, a sporost vidnih nadražaja telesnih ljudi popunjavala je praznine. Ono što su oni videli, bio je privid stvarnog prisustva.

Ali ne i ja. Ono što smo videli i moj dvojnik i ja bilo je sporo i mučno stvaranje slika, tačku po tačku. Bili smo u gigabitskom vremenu, gde su redovi veličina mnogo brži. Mogli smo da uočimo kako prispeva svaka pojedina tačka sa podatkom. Izgledalo je kao da neko popunjava bojom platno sa crtežom i numerisanim poljima za bojenje, stavljajući svakog dvadeset četvrtog dela sekunde crvenu tačkicu ovde, tamnije crvenu pored nje, zatim ljubičastu, i tako dalje; mučno i polako, tačku po tačku, pred nama se ukazivala samo jedna linija na Onikinoj crvenoj suknjici. Zatim su usledile hiljade tačaka za sledeću liniju, pa sledeću, pa sledeću, dok smo se ja i moj dvojnik vrpeljili i metaforično grizli svoje metaforične nokte, čekajući da se ukaže cela slika.

Ni sa zvukom nije bolje išlo. Prosečna frekvencija ljudskog govora, recimo srednje A, iznosi 440 herca. Zato je ono što sam 'čuo' (u stvari opažao kao pulsirajuće pritiske) - zvučalo tap ... tap... tap... i svaki pojedinačni tap dolazio je do mene dve milisekunde posle prethodnog. Nakon čega sam morao da uzmem u obzir amplitudu svakog pulsa i vreme koje je prošlo između dva uzastopna, manje više onako kako se ton dizao i spuštao, da ih pretvorim u frekvencije i predstavim ih na spektrogramu zvuka, pa da ih prevedem u slogove, i konačno u reči. Oh, da, nije mi bilo teško da ih prevodim. Ali, Gospode Bože, kakva je to bila gnjavaža.

Osećao sam se osujećenim na sve moguće načine, tim više što je stvar bila hitna.

Hitan je svakako bio problem Neprijatelja, ali ja sam imao neke svoje razloge za žurbu. Recimo, radoznalost. Taj sumanut starac po imenu Hajmat - što sam dobro znao - svojevremeno je nastojao kako

god je znao i umeo da ubije moju ženi i mene. Zaista mi je bilo stalo da s njim progovorim koju i o tome. Zatim, tu su bila i deca. Njihova situacija se morala rešiti najhitnije, jer ja sam imao jasnu predstavu o njihovim patnjama i strahu, i koliko su već morala da budu izmoždena i klonula duhom. Želeo sam da ih spasem tih muka već sledeće milisekunde, a to je bilo prekratko za nekoga od krvi i mesa ko se cenka i pravi pogodbe sa starim ubicama; i ja to nisam mogao.

Takođe nisam mogao da se strpim, i dok su Hajmat i Bejzingstouk upravo otvarali usta, lica izobličениh od zaprepašćenja, ja sam se sam, neposredno, ubacio i rekao deci: "Oniko, Kijavko, Harolde: sada ste bezbedni. Ova dva čoveka vam više ne mogu naneti nikakvo zlo."

A tamo, gde smo svi sedeli na okupu u upravljačkoj kabini Verne Drage, Albert zamišljeno povuče dim iz lule i reče: "Ne mogu ti zameriti zbog ovog što si uradio, Robine, ali molim te, imaj na umu da su nam Neprijatelji sada najvažniji."

Nisam stigao da odgovorim. Esi se umešala, uzvikom negodovanja: "Alberte! Zar si zaista samo mašina i ništa više? Ta jadna deca su izvan sebe od straha!"

"Ali on je u pravu", pobuni se Kasata. "Deca su već zbrinuta. Policija iz Papitija je već na putu..."

"I stići će, kada?" zapita Esi. Pitanje je bilo izlišno; svi smo znali odgovor. Ona ga i izgovori: "Kroz, jedno, milion milisekundi, je li tako? I šta se sve može dogoditi za to vreme, čak i u vremenu telesnih ljudi?"

Moj dvojnik je upravo završavao rečenicu: "... t-e-b-e-z-b-e-d-n-i"; dakle, bilo je vremena za raspravljanje. "Šta misliš, šta će Hajmat da uradi?" upitao sam Alberta.

"Ima pušku", oprezno odgovori Albert. "Možda će mu pasti na pamet da upotrebi Oniko kao taoca."

"O tome ćemo se mi postarati", mrko dobaci Kasata.

"Nikako, Džulio!" rekoh ja. "Jesi li poludeo? Ako upadnete u tu malu sobu sa bacačem zraka, neko može da nastrada."

"Samo onaj na koga ih uperimo!"

Albert se prezrivo nakašlja. "Preciznost vašeg oružja je izvan

svake sumnje, generale. Ali postoji pitanje nenarušavanja Faradejevog kaveza. Taj prostor smo potpuno izolovali, izuzev jednog jedinog kanala između gospodina Brodheda i njegovog dvojnika. Ako ga probijete, šta će se dogoditi sa slepim putnicima?"

Kasata je ćutao. Svi smo ćutali, jer tu je, u suštini, ležala glavna bojazan. Slepim putnici. Neprijatelji!

Gledajući ono troje pristojnih mališana koje dva matora davitelja drže kao taoce, čovek gotovo da i zaboravi gde se krije onaj istinski užas. Hajmat i Bejzingstouk bili su amateri! Zajedno uzev, njih dvojica su pobili nekoliko desetina hiljada, da kažemo, nevinih ljudi, žena i dece, uništili imovinu u vrednosti od nekoliko milijardi dolara, poremetili život desetinama miliona ljudi... a kako su beznačajno delovali u poređenju sa bićima koja su skretala zvezde sa njihovog puta, čitave planete pretvarale u prah i pepeo, usudila se da poremete razvoj čak i same divovske vasseljene? Teror? Svaki ljudski terorista bio je samo nestašno, skićeće štene u poređenju sa Neprijateljima - čak i ova dvojica, i Hitler, i Džingis Kan, i Asurbanipal.

Ti Neprijatelji su se sada nalazili u onoj sobi, a ja sam se nudio da im se suprotstavim.

Moj dvojnik konačno beše završio moju utešnu poruku, upućenu deci. Siril Bejzingstouk je otvorao usta da nešto kaže. Preko dvojnika sam mogao da mu vidim izraz lica. Oči je upravio na mene, radoznalo i s određenom vrstom poštovanja. Bilo je to ono poštovanje koje jedan gladijator ukazuje drugom kada se suče u areni - gladijator koji je uočio razliku između svog i protivnikovog oružja, ali još računa da će njegov trozubac nadjačati protivnikovu mrežu.

Međutim, to nije bio pogled koji bi vam uputio neko ko je spreman da prizna svoj poraz.

Mereno sporim otkucajima telesnog časovnika, ono što se zatim odigralo mora da je bilo veoma brzo. Dva starodrevna razbojnika su odavno prešla zenit svoga životnog doba, ali u organe i muskulaturu su im bili ugrađeni mnogi novi delovi, a pokvareni stari mozgovi još su im bili vispreni. "Bopre!" odsečno doviknu Bejzingstouk, "pokrivaj devojčicu!" A on sam polete ka stolu gde je sve vreme ležala puška-

samostrel za ajkule.

Ja zabrinuto povikah sa ekrana: "Ne mrdajte! Nekako ćemo se već sporazumeti!"

Hajmat, držeći jednom rukom Oniko čvrsto za kosu, a drugom joj prislanjajući pljosnatu pušku za ribe na slepoočnicu, pobedonosno zareža: "I moraćemo, vala! Hoćete da čujete naše uslove? Sloboda? Potpuna sloboda, prevoz na planetu koju mi odaberemo i... i... po milio dolara obojici!"

"I još pušaka, čoveče", dodade praktični Siril Bejzingstouk. Uvek je on bio onaj vispreniji, pomislih, diveći mu se na neki način. Zaista me je zadivila brzina misli i preciznost akcije koje su ispoljavala ova dva matora zlikovca. Napokon, razmislite i sami! Moja neočekivana pojava na ekranu mora da ih je strašno iznenadila; ali za ciglo deset sekundi su mi odgovorili, smislili plan, ostvarili ga, i već su držali decu na nišanu i meni saopštili svoje zahteve.

Deset sekundi, međutim, ravno je deset hiljada milisekundi.

Rekao sam im, sa ekrana. "Slobodu možete obojica dobiti. To znači: izaći ćete iz zatvora i živeti slobodni na nekoj drugoj planeti - ne na Zemlji, ne na Pegi, ali na nekoj sasvim prijatnoj. Jedino što tamo osim vas dvojice neće biti drugih ljudi." Ponuda je bila razumna i poštena. Već sam imao i određenu planetu na umu, pošto je Albert našao jednu zaista dobru. Istina, bila je u jezgru, jedna od rezervnih koje su Hiči mudro ubacili imajući u vidu buduće potrebe za većim životnim prostorom, ali je svakako bilo mesta na kome se već sada moglo lepo živeti. Tamo su mogli da rade šta hoće - pogotovo što bi to radili četrdeset hiljada puta sporije nego na Zemlji, pošto bi bili u jezgru.

"Vraga ćeš mi ti određivati!" obrecnu se Hajmat. "Planetu biramo mi, i ne zaboravi na pare!"

"Novac dobijate od mene", učtivo im saopštih. "Svako po milion; možete njime kupiti sebi programe da vam prave društvo. Promislite, momci. Znaite, zaista vam više ne možemo dozvoliti da slistite još koji grad." I tada videh kako se Hajmatu oči sužavaju u trenutku kada je čuo kako se nešto kreće u susednoj sobi, te hitro dodadoh: "To vam je jedini izbor, to - ili ste mrtvi. Pogledajte šta smo vam pripremili", pozvao sam ih, i prikazao im na ekranu slike Našinih

orbitalnih oružja na principu snopova čestica sa ogromnim ubrzanjem.

Gledali su. Shvatili su šta je to za svega sekud-dva (ali za više od hiljadu milisekundi!), a do tada je već bilo prekasno. Jer Albert je za mene pronašao još nešto među stvarima u kući. Robotoradnik, koga je on uočio a ja preuzeo, ušao je tog časa kroz vrata, sa dva uzdignuta creva za čišćenje. Robotoradnik nije oružje. Programiran je da bude kućni sluga; on riba, popravlja i čisti kuću, čak pere prozore i iznosi đubre, ali ne ubija. Međutim, on ima jake mlazeve kojima uteruje deterdžent u pukotine, i pumpe koje te mlazeve još pojačavaju; a kada se napumpa svojim sadržajem do maksimuma i ubaci kuhinjske noževe u otvore mlaznica, kao što sam ja naredio ovome da uradi dok sam razgovarao u sobi, onda te noževe može da izbaci velikom snagom i dosta precizno.

Nisam poubijao te starce, bar ne zauvek. Ali pre nego što je stigao da se okrene, Hajmat je već dobio nož u grlo, a Bejzingstouk drugi posred srca, i njih dvojica više nisu predstavljala problem deci, već tehničarima koji će ono što preostane od njihovih umova upumpati u uskladištenje Arhiva za mrtvace. "Pitam se", rekoh, posmatrajući kako se drugi veliki nož polako zariva u Bejzingstoukov grudni koš, "da li je možda trebalo da najpre ovo uradimo, Alberte. Kao uskladišteni umovi praviće nam mnogo manje problema, zar ne?"

"A zašto bi?" Albert se nasmeši. "Ne praviš ih ni ti, znaš. Ali sada se pobrini o deci, molim te."

"O deci!" povika Kasata. "Tamo su vam Neprijatelji, pobogu! O njima treba da vodite računa!"

"Ali u ovom slučaju", učtivo primeti Albert, "to vam je jedno te isto, razumete?"

Mene nije trebalo podsećati. Već sam se bio prepao i bez toga.

Robotoradnik ne ume bolje da razvezuje čvorove nego što se bori sa kriminalcima, ali ima strugalice i seckalice; jednostavno je pregrizao konopce. Najpre je oslobodio Oniko, zatim Kijavka i napokon Harolda, a ja sam za to vreme razgovarao sa njima.

Obraćao sam im se umirujućim tonom. "Sada je sve u redu, deco, izuzev jedne stvari. Hoću da vas dvoje skinete svoje vrećice, bez

pogovora i objašnjavanja, jer je to veoma važno. I hoću da to uradite odmah."

Bila su to dobra deca. Nije im bilo lako. Ništa im ne bi bilo lako posle onoga što su preživeli - naročito Oniki, onako iscrpljenoj i preplašenoj - a još teže, pretpostavljam, Kijavku, jer Hiči nikad nije bio bez vrećice, počev od svoje treće godine pa nadalje. Ali su učinili ono što sam tražio, i to bez pogovora i objašnjenja. Ali, oh, koliko im je samo milisekundi trebalo da sve obave, dok sam ja čekao kao na iglama da učinim sledeći korak. Onaj od koga sam strepeo!

Međutim, nije bilo drugog izbora.

"Tako", ohrabrih ih. "A sada hoću da vas dvoje prinesete te vrećice aparatu za komunikaciju i priključite ih na utičnice datog prijemnika."

Nije išlo tako lako; terminali na vrećicama nisu bili namenjeni toj vrsti upotrebe, ali Albert je već smislio kako i čime da se pomogne. I tako je Kijavko pokušavao da uglavi adapter, dok je Harold cunjao po čitavoj kući i preturao fijke sa raznoraznim drangulijama; uz pomoć robotoradnika skleпали su ga i smotali u željeni oblik, sve vreme pažljivo zaobilazeći, da slučajno ne stanu na one dve jezive stvarčice na podu...

A za to vreme, jednu milisekundu za drugom, ja sam netremice posmatrao kako rade ono što će im omogućiti da obavim posao od koga mi se ledila krv u žilama, i više od svega na svetu želeo sam: da stanem licem u lice - makar i metaforično, pošto ja nisam imao pravo lice, a pretpostavljam sam da ga nemaju ni Neprijatelji - sa stvorenjima koja su uznemirila večito nemirnu vasionu u kojoj sam živeo.

I tada Oniko priključi terminale svoje vrećice na terminale aparata za komunikaciju, i oni dođoše.

Nisam u stanju da vam opišem kako izgledaju Neprijatelji. Kako možete opisati pomoću fizičkih svojstava nešto što ih nema?

Nisam u stanju da vam kažem koliko su veliki, kakve su boje, kakvog oblika; jer ništa od svega toga nisu imali. Ako su i bili muškog ili ženskog roda, ili se međusobno razlikovali na neki sličan način, ja to nisam mogao da primetim. Čak, nisam bio načisto ni da li ih je

dvoje. Više od jednog, da. Manje od mnogo, pretpostavljam. Pretpostavio sam da ih je dvoje, zato što sam za vreme (prilično dugo po mojim merilima, a i njihovim) koje je proteklo između trenutka kada je Oniko uključila svoju vrećicu u terminale komunikacionog aparata i onog kada je, odmah potom, Kijavko uključio svoju, imao osećanje da je samo jedno biće prisutno u gigabitskom prostoru zajedno sa mnom, a potom da ih je više od jednoga.

Pokušao sam da govorim sa njima.

Nije išlo lako. Nisam znao kako da počnem.

Prvo sam pokušao sa pitanjem:

Ko ste vi?

Nisam baš to rekao, jer nisam izgovorio nijednu reč. Bilo je više nalik na ogromno, nemo Hmmm?

Nije bilo odgovora.

Pokušao sam ponovo, ovog puta sa slikama. Prizvao sam sliku kugelblica, tuce mrlja boje izmeta koje su se neumorno okretale oko sebe u međugalaktičkom prostoru.

Ničim mi nije bilo uzvraćeno.

Napravio sam sliku Točka i stavio je u isti okvir sa kugelblicom. Izbrisao sam zatim i to, i prikazao Kijavka i Oniko, a zatim njihove vrećice.

Onda sam pokušao još jedno Hmmm?

Opet nije bilo odgovora. Ništa. Samo saznanje da je neko, na neki način, prisutan u istom prostoru u kojem i ja...

Ne! Evo odgovora! Prikazao sam vrećice onakve kakve su bile, neprovidne, nezgrapne, metalne stvari u obliku čigre; i na toj mojoj vlastitoj slici one postadoše sjajne. Zračile su.

Iako sam svu pažnju bio usredsredio isključivo na svog dvojnika, još sam postojao onaj drugi ja, samo pola sekunde odatle, u Vernoj Dragoj, sa Esi, Albertom i generalom Kasatom. Bio sam svestan nekakvog kretanja tamo, čak i pitanja, i primedbi; ali 'pravi' ja stalno sam bio dva sekunda u zakašnjenju u odnosu na svog dvojnika, i u tom trenutku kada je Albert oštro uzviknuo: "Oni ti kažu da se nalaze u vrećicama!" meni je dvojnik to već bio rekao.

Kakav-takav, ipak je bio odgovor. Saobraćanje je započelo.

Prešao sam na težu sliku. Pokušao sam da im pokažem svu vasionu - spolja gledano; gledano sa mesta koje ne postoji, jer ne postoji 'spolja' u odnosu na nešto što je svuda. Jedina slika koja mi je pružala predstavu nečeg takvog bila je ogromna, svetla, ničim obeležena kugla; da li će ona i Neprijateljima nešto značiti to nisam mogao da znam, ali bilo je najbliže onome što mi je Albert pokazao u Dalekom vemeni. Zatim, kao nekada Albert, zumirao sam 'oko kamere'. Kugla se približila i rasprostrla oko nas i prikazala nam jedan deo vasiona, nekoliko hiljada galaksija, eliptičnih i spiralnih, pojedine parove koji su se uzajamno sudarali i prožimali, i odvojene i usamljene celine koje su bljuvale mlazeve sitnih zvezdica i maglina.

Je li tako trebalo? Nešto me je iznutra grizlo, govoreći mi da grešim.

Dobro, pomislih, grešim; unapred sam pretpostavio nešto na šta nisam imao pravo. Prikazao sam vasionu onako kako izgleda čovečijem oku, u svetlosnim frekvencijama koje mi vidimo. Zabluda! Nisam imao razloga da pretpostavim da Neprijatelji imaju oči. Čak i da je tako, otkuda mi pravo da smatram da vide samo čoveku bliske dugine frekvencije, od ljubičaste do crvene?

Zato sam toj slici dodao oreole i gasne magline koji se pokazuju samo pri infracrvenom ili mikrotalasnom projektovanju, i čak i one oblake čestica za koje smo pretpostavljali da su ih sami Neprijatelji ubacili u vasionu u kojoj živimo.

U stvari, ja sam pokazivao svojoj nevidljivoj (i uz to, bojim se, potpuno nezainteresovanoj) publici slike koje mi je Albert pokazao u Dalekom vremenu. Pustio sam ih da za trenutak stoje nepomično, a onda sam ih pokrenuo.

Unazad. Tačno onako kako ih je Albert meni prikazao.

Skupio sam sliku. Galaksije su se primakle jedna drugoj. Kad su počele da nam se približavaju počele su da se rasprostiru, tako da sam sve manje i manje prikazivao strukture i sve manje zbijenih tela.

Sabio sam se još više. Do kataklizme. Sabio sam vasionu sve dok se nije pretvorila u jednu jedinu, svetlu tačku.

A onda sam ponovo prikazao Veliki prasak, i zamrznuo kadar u onom trenutku u vremenu kada su sve mogućnosti bile otvorene. I onda sam još jednom pokušao sa onim upitnim, bezglasnim Hmmm?

I tada sam dobio odgovor.

Naravno, nije bilo u obliku reči ili rečenica.

Naravno, nije uopšte ličio na neki odgovor. Nisam to ni očekivao. Nisam, u suštini, ništa očekivao, ili bolje rečeno, nisam imao nikakvu predstavu šta da očekujem.

Preda mnom je bila jedna slika, i od svih odgovora na koje sam mogao da pomislim, ovaj je bio najneverovatniji. Slika mene samog. Kako se smešim na onog drugog mene. Pravo, pravcato moje lice, ćoškasto, ružno, ali prepoznatljivo, možda baš onakvo kako su me videli Oniko i Kijavko kada sam provirio na njih iz aparata za komunikaciju.

Nije mi izgledalo da je to pravi odgovor na goruće pitanje koje sam pokušao da postavim.

Najpre će biti, rekoh samom sebi, da ja nisam pitanje postavio kako treba. Možda mojoj slici onoga što Neprijatelji hoće da urade - odnosno, onoga što mi mislimo da hoće - nedostaje neka pojedinost koja je u njihovim očima bitna ('Očima!') Nisam znao kako to da popravim. Sve naše pretpostavke o Neprijateljima zasnivale su se na našem zaključku da se njima vasiona čini negostoljubivom i nepodesnom za život zato što su bića sazdana od energije, i da su zato odlučili da stvore dovoljno 'nedostajuće mase' da bi je naterali da se opet skupi u onaj primordijalni atom... koji će eksplodirati drugim, trećim ili n-tim Velikim praskom sve dok se ne stvori vasiona koja će im se više dopadati. Preoblikovanje vasiona. 'Neprijateljlikovanje', moglo bi se reći, slično onome kako smo mi i Hiči uredili svoje planete da liče na Zemlju.

To je bio osnovni smisao moje poruke, ali nisam znao kako da ga prenesem na njihov način.

Sem što sam, reklo bi se, upravo uspeo u tome.

Ne znam koliko sam vremena proveo tako, buljeći u svoju vlastitu karikaturu i pitajući se šta ću sada.

Dugo. Čak i po merilima telesnih ljudi dovoljno dugo da potraje, jer sam bio svestan da ljudi u sobi menjaju položaje, iako su se kretali sporo, kao glečeri. Sada se broj prisutnih povećao. U sobi su se obrela i druga ljudska bića i mnogo mašina. Kad sam ugrabio trenutak da pošaljem jedno munjevito pitanje Albertu i Esi, preko

onog drugog mene na Vernoj Dragoj, Albert mi je umirujuće saopštio: "Samo policija, Robine, i fizičari da provere da tvoj kanal za komunikaciju nije slučajno probijen, i ekipa za uskladištenje mrtvaca koja se bavi Bejzingstoukom i generalom Hajmatom; ne brini; odlično napreduješ."

Odlično?

Da, možda je zaista bilo tako. Jer, slike su se sada promenile.

U početku nisam znao šta gledam, neku čudnu loptu od gadnog plamena, koja se otvorila da pokaže tesno zbijene zvezde i planete i 'oko kamere' je opet zumiralo jednu od planeta da bi se videle neke spodobe nalik na štapove, u kojima se mogla prepoznati namera da se prikažu Hiči. Njihovo skrovište u jezgru? Naravno.

I tek što sam ga prepoznao, pojavila se druga slika. Bila je kao dokumentarni film, ili snimci sa putovanja: Život Hičija. Video sam hiči-brodove kako lebde u blizini Švarcvšildovog omotača i hiči-gradove ispod staklenih kupola; video sam hiči-fabrike kako proizvode potrošačku robu za Hičije, i same Hičije kako rade i venčavaju se, rađaju i rastu; u tom dugačkom prikazu u gigabitskom vremenu više sam video o Hičijima nego što sam uspeo da saznam o njima čitavog svog dugog života.

Blago rečeno: bio sam zaprepašten i užasno, beznadežno zbunjen. Uopšte nisam mogao da shvatim razlog što gledam to što gledam; a onda se slika opet promenila.

Bili su to snimci sa drugog putovanja. Ne više iz posete Hičijima. Već nama.

Ne znam, možda sam u tom prikazu koji je dopirao iz večnosti video svako ljudsko biće koje je ikad postojalo. Neke sam prepoznao. Video sam kako se Oniko rodila na artefaktu Hičija, kako su joj deda i baba umrli. Video sam kako je spasavaju, zajedno sa čitavom njihovom malom kolonijom, i kako je dovode na Stražarski točak. Video sam možda i svih stotinu milijardi ljudi koji naseljavaju dvadeset planeta i nalaze se u vasijskim brodovima što saobraćaju između njih. Video sam čak i prošla zbivanja. Vojske i svemirske letače, manevre sa novim oružjem i lansiranje naoružanih brodova da poubijaju sve živo na svetu, ako samo budu hteli. Video sam gradove, bombardovane i sravnjene sa zemljom. Video sam jednog

vasionskog istraživača sa Kapije u jednoj Petici, kako mučki kolje svoja četiri zaspala druga. Video sam svoju dragu ženu, Esi, sa cevčicama u grlu i nozdrvama dok oko nje tiho zuje mašine za održavanje života - sliku koje sam se dobro sećao, jer jednom je upravo tako izgledala.

Video sam Bejzingstouka u pripijenom ronilačkom odelu i s maskom, kako pliva kroz svetle tropske vode da pričvrsti lepljivu bombu na korito izletničkog broda. Video sam generala Boprea Hajmata kako pritiska dugme da uništi svemirsku letelicu, i opet sam ga video kako radi - oh, radi izopačene i grozne stvari jednoj maloj devojčici - i taj prizor od kojeg se čoveku grčio želudac bilo je jedva nešto lakše podneti zbog saznanja da je 'devojčica' samo robot.

Bujica slika je tekla i tekla.

A onda je odjednom presahnula.

Više ništa nisam video. Čak ni sobu, Oniko i dečake, pridošlice koje su tu radile svoj posao. Ništa; čula su potpuno prestala da mi rade.

I tada sam shvatio da zaista dobijam odgovore na svoja pitanja, samo ne na ona koja sam postavio. Nisu mi odgovorili 'šta', već 'zašto'.

Ono drugo 'ja', tamo na Vernoj Dragoj, sve je to posmatralo, ali nije moglo da vidi njega (mene). Ništa nisam mogao da vidim.

A onda sam u magnovenju sve video. Sve slike koje sam već gledao, kako lebde preda mnom, kao vihor konfeta. Poigravale su unaokolo i stapale se; Hiči su postali polu-ljudi; ljudi su počeli da liče na Hičije, i svi su počeli da se stapaju sa računarskim konstruktima, Sporaćima i Vudu Svinjama, i da stvaraju bića koja nisu ličila ni na šta što je vasiona ikada poznavala... i tada sve poče da se rastvara u bujici raznobojnih varnica, sve to.

Čak i ja.

Osetio sam kako se rastačem. Osetio sam kako se moja vlastita ličnost topi i uz svetlucanje prelazi u ništavilo.

Trebalo mi je prilično dugo dok sam shvatio šta se događa. "Gospode Bože, pa ja umirem!" zauralao sam u prazni gigabitski prostor...

Upravo kad sam umro.

"Umro sam!" užasnuto sam vrištao Albertu i mojoj dragoj portabl-Esi i oficirima USPMU, koji su se saosećajno okupili oko mene u Vernoj Dragoj.

Osetio sam Esine tople (iako nepostojeće) ruke oko sebe. "Oh, psst, psst, Robine, dragi", tešila me je. "Ništa ne brini. Sve je prošlo. Nisi umro, ne taj koji si ovde."

"Obavio si posao, Robine!" uzbuđeno povika Kasata. Razgovarao si sa njima! Sad možemo da izađemo iz Stražarnog točka i..."

"Generale Kasata", učtivo reče Albert, "molim vas, zavežite. Kako se osećaš, Robine? Da li je istina da si u određenom smislu, da, umro. Odnosno, ona tvoja kopija je zauvek nestala, a možda i Neprijatelji zajedno s njom; mislim da su te neutralisali, Robine, iako po cenu samih sebe. Žao mi je što si to tako teško preživeo."

"Žao!" zaurlao sam. "Znaš li kako je to kad umireš? Kad znaš da nestaješ, i da više nikada, nigde nećeš postojati?"

Esi me steže u zagrljaj čvršće nego ikad, umirujuće mi šapćući u uho: "još postojiš, Robine. Tu si, pored mene. Bio je samo tvoj dvojniki, znaš? Onaj što je ušao u izolovani gigabitski prostor sa Neprijateljima."

Istrgao sam se iz njenog zagrljaja (metaforički), i besno se upiljio u to dvoje mojih najdražih i najbližih; nisam bio ni svestan da su tu oficiri USPMU. "Lako je vama da to kažete", ogorčeno sam rekao. "Niste ništa osetili. Umro sam. I to ne prvi put, ako smem da vas podsetim. Već sam jednom to iskusio, i već mi je dosta umiranja. Ako mi je do nečega na svetu stalo, to je da opet to uradim!"

Presekao sam se, jer su me čudno gledali.

"Oh", rekao sam, uspevajući čak i da se nasmešim. "Hteo sam da kažem da želim da opet to ne uradim." Ali ni meni samom nije bilo sasvim jasno šta sam to hteo da kažem.

15. UPLAŠENI PACOVI JURE

Kada osoba uskladištena u gigabitskom prostoru pretrpi neki strašan šok ne dajete joj nešto žestoko da popije, niti je namestite da legne, ali ponekad pomaže ako se pravite da to radite.

"Trebalo ti je da se malo odmoriš, Robine", reče Albert.

"Pusti da ti ja pomognem da se osećaš ugodnije, golupčiću", prošapta Esi, i već u sledećem trenutku sam se ugodno osećao. Esinom zaslugom. Ležao sam u (metaforički) udobnoj visećoj, ležaljki na (nestvarnoj) terasi ispred svoje (uskladištene) kuće sa pogledom na Tapansko more, dok se moja draga portabl-Esi naginjala nada mnom i stavljala mi u ruku (nepostojeću) čašu sa pićem. Bio je to ledeni koktel margarita sa tačno onoliko soli koliko treba oko ruba čaše, i imao je isto tako dobar ukus kao da je pravi.

Bio sam u središtu pažnje.

Esi je sela pored moje viseće ležaljke, miljući me po kosi s puno ljubavi, i zabrinuta lica. Albert se posadio na ivicu baštenske stolice, zamišljeno se češkajući drškom lule iza uveta, dok je posmatrao moje lice. Atmosfera je bila sasvim domaća i udobna, ali bili su tu i drugi ljudi. Nije me iznenadilo da vidim Džulija Kasatu kako korača gore-dole po travi ispod stepenica terase, i kako na svakom zaokretu zastaje i ispitivački gleda u mom pravcu. Nije me iznenadila čak ni Ališa Lo, koja je tiho sedela u stolici za ljuljanje na samoj ivici terase; ali bio je tu još neko.

Taj neko je bio Hiči.

Nisam bio raspoložen za iznenađenja. Uspravio sam se i upitao: "Zašto, do đavola?" Nisam to rekao podozrivo. Ako je ikako zvučalo, bilo je to ispitivački.

Esi me je shvatila kako treba. "Ne znam da li se još sećaš Duple-Veze", rekla je. Bila je u pravu. Nisam se sećao. "Bio je predstavnik Hičija u USPMU", dodade Esi, i ja stadoh da se prisećam, kao kroz maglu. Imali su jednog ili dva Hičija, i da, jedan od njih je bio Prastari Predak. Ličio je na ovog i imao retki čuperak dlake na glavi i duboke upale, staračke oči, baš kao ovaj.

"Milo mi je što se opet srećemo", rekao sam. Progutao sam

poslednji gutljaj tekile, pogledao oko sebe i ponovio: "Zašto, do đavola?" Ali ovoga puta sasvim drukčijim tonom, jer sam slučajno pogledao i mimo prijatne simulacije okruženja na Tapanskom moru. Očekivao sam da ću otkriti da smo na Vernoj Dragoj, i tako je i bilo.

Ali na ekranu se videlo samo pegavo sivilo. Kad sam pogledao kroz senzore na spoljnom oklopu Verne Drage video sam da putujemo brže od svetlosti. Bacivši pogled kroz retrovizor, video sam kako sateliti USPMU postaju sve manji i manji u prostoru iza nas. USPMU mi je izgledala nekako drukčije. Nisam bio siguran u kom smislu, ali nisam gubio vreme na nagađanja. Ono što je radila Verna Draga bilo je mnogo važnije. Nekuda smo se uputili, i mene je to iznenadilo.

"Kuda ćemo", povikao sam.

Albert se nakašlja. "Dok si ti radio preko dvojnika", reče on, "dogodile su se neke nove stvari."

"Nismo smeli da ti kvarimo koncentraciju", zabrinuto dodade Esi. "Izvini. Sve je u redu, na časnu reč, najdraži Robine, i svi na Vernoj Dragoj su živi i zdravi, kao što vidiš."

"Nisi mi odgovorila!"

Ona mi spusti na obraz šaku kojom me je do tada milovala po kosi. Bila je topla i puna nežnosti. "Idemo na izvor", reče ona. "Na kuglblic. Neprijateljima u kuću, i to što brže možemo."

Pustio sam da me vrata u prijatno okruženje Tapanskog mora, osećajući se potpuno zblanutim. Esi je već spremila još jednu margaritu, i ja sam automatski pružio ruku da je uzmem. Držao sam je, pokušavajući da odgonetnem šta se desilo. Izašli smo iz štaba USPMU...

Tada se setih zbog čega su mi sateliti izgledali drukčije dok smo se udaljavali od njih. "Flota je otišla!" uzviknuh.

"Tačno", reče Albert. "Mi letimo za njima."

"Protivno naredbama", dodade Džulio Kasata.

"Nama ne mogu naređivati", odseče Esi.

"Ali mogu meni", reče Kasata, "i mi letimo protivnom tim naredbama. Zaboga, kretanje flote je ipak jedna vojna operacija."

"Vojna!" Buljio sam u tog čoveka, pitajući se da li je uopšte

moguće da on govori ono što ja mislim da govori. On sleže ramenima. S lakoćom sam preveo to sleganje ramenima: da, zaista je to rekao.

"To je suludo!" viknuo sam.

On opet sleže ramenima. "Ali..." započeh... "Ali... Ali ja nisam spreman da baš sada krenem na dugo putovanje!"

Esi se nagnu i poljubi me. "Robine, dragi", reče ona, "najzad, pa mi nemamo drugog izbora. Imamo li? Flotu USPMU čovek ne sme da pusti samu. Ko zna kakav će idiotluk napraviti?"

"Ali... Ali na Rinklroku..."

"Na Rinklroku za tebe više nema ničega, dragi Robine", reče ona srdačno. "Oprostili smo se. Zabava je najzad završena."

16. DUGO PUTOVANJE

Sve ono vreme dok sam se ja zamajavao sa decom i njihovim otmičarima na ostrvu Tahiti koristili su i ljudi od krvi i mesa. Imali su vremena da deluju. To su i učinili.

Ti ljudi koji su upravljali USPMU odlučili su da im flota nije potrebna da opasnost presretnu na Zemlji, i zato su krstarice poslali na Stražarski točak. Kasata od krvi i mesa se nije potrudio da pogubi Kasatu-dvojnika, zajedno sa uskladištenjem Ališe Lo. Zahvaljujući isključivo Albertovom navaljivanju poneli smo 'molitvenu lepezu', koja je u stvari bila uskladištenje Prastarog Pretka Hičija, Duple-Veze. Nije to bilo jedino uskladištenje koje je Albert ukrcao na naš brod, imajući za to dobre razloge; kad sam ih shvatio, mogao sam samo da se složim s njim.

A pogotovo se složio dvojniki-Kasata. Nisu ga pogubili! Šta više, nisu ni mogli da ga pogube, dokle god se bude privremeno nalazio na Vernoj Dragoj, jer tu nije bilo nikoga da ga pogubi. Za Kasatu to nije bilo samo odgađanje izvršenja neumitnog, bila je to praktično čitava večnost - nedelje i nedelje provedene na putu - što je u njegovom slučaju bilo ravno čitavim decenijama produženog života!

Eto šta je to značilo Kasati.

Ali meni je značilo nešto sasvim drugo.

Sada je preda mnom, pre svega, stajao zadatak da se oporavim od užasnih šokova nastalih usled mešanja mog uma sa Neprijateljima i njihovog ulaženja u moj um, kao i od onog drugog šoka kada sam opet osetio da umirem.

Jedna od prednosti uskladištenih umova sastoji se u tome da mogu po volji dodavati ili brisati podatke iz svojih uskladištenja. Ako vas nešto boli, možete to prosto izvaditi, zapečatiti, staviti na policu sa natpisom 'Opasno! Ne otvarati bez potrebe', i krenuti dalje za svojim poslom, oslobođeni tih patnji.

Kao većina tih mnogih prednosti, i ova ima svoju cenu.

Znam, jer sam to iskusio. Mnogo, mnogo davno - pa, recimo pre nekih deset na jedanaesti milisekundi - bio sam zaista, ali zaista, u škripcu. Uz to sam tada upravo bio umro, samo tada je umrlo ono

moje pravo telo, ono od krvi i mesa, i Albert i Esi su me upravo bili pretočili u mašinsko uskladištenje. To je bio pravi udarac. No, bilo ih je još. Upravo sam se ponovo bio susreo sa Klarom, ženom koju sam voleo pre nego što sam voleo ženu kojom sam se oženio, Esi, i sada su u mom životu odjednom postojale njih dve; i ne samo to, već sam zaista verovao da sam ubio onu drugu ženu, Džel-Klaru Mojnlin; i da, tada sam takođe upravo prvi put sreo živog Hičija.

Saberite sve to i videćete da je bilo opako potresno. I zato, da mi pomognu da prebrodim ono najgore, Albert i Esi su promenili strukturu programa koji se sastojao od onoga što je ostalo od mene. Izdvojili su lepeze podataka koje se imale veze sa Klarom i onim ubistveno teškim osećanjem krivice, koje me je koštalo mnogo godina psihoanalize, dok mi nije makar malo laknulo, i sve ih zapečatili u jedan od onih omotača 'Ne otvarati bez potrebe' i vratili mi ga, da ga ne otvaram dok ne budem sasvim spreman za tako nešto.

Mislim da nikada nisam sasvim spreman, ali sam ga posle izvesnog vremena ipak otvorio.

Vidite, vi pamтите stvari tako što ih povezujete sa nekim srodnim drugim stvarima. Ja sam pogubio neke od tih veza. Mogu da se setim da mi je nešto drugo bilo na umu, ali ne mogu da se setim šta. Kažem, na primer: "Pazi, pazi, zaista sam u to vreme bio veoma potresen zato što..."

I onda više ne mogu da se setim šta je bilo to 'zato što'.

A to je, kako sam na kraju odlučio, gore nego da stalno sve to nosim u sebi; jer, ako već moram da se preznojavam, sekiram i brinem, onda hoću da znam zašto.

I zato, tek da vam pružim neku približnu predstavu o tome kako sam se osećao posle one male pustolovine sa Neprijateljima na Mureji, reći ću da sam ozbiljno pomišljao da zamolim Esi da i to skloni u naftalin, meni za ljubav.

Ali nisam mogao.

Morao sam da se suočim s tim i da živim s tim i dalje - ali, Bože moj, kako je bilo jezivo.

Stalno sam prebirao u mislima onaj bezglasni susret umova i što sam više mislio na njega on je postajao sve veći i grozomorniji. Ja,

sićušni Robinet Brodhed, bio sam u prisustvu tih - stvorenja, čudovišta, možda bi se čak moglo reći ljudi - koji su se bavili okretanjem čitave vasiona naglavačke, samo zato što im se tako htelo.

Šta jedno ništavno, slabačko detence kao što sam ja ima da traži u društvu sa superstarovima kao što su oni?

Moram pokušati da neke stvari dovedem u pravu srazmeru.

Neće biti lako. Čak, neće biti ni moguće, u pravom smislu, jer ta srazmera je tako ogromna - Albert bi verovatno kazao 'nesamerljiva', misleći da ne možete istim aršinom meriti stvari koje su ovde u pitanju. To je kao... kao da, recimo, razgovarate sa nekim od onih australopiteka pre nekih pola miliona godina. Verovatno biste našli načina da mu objasnite da je mesto iz kojega ste vi (recimo, negde u Evropi) do zla boga daleko od mesta gde se on rodio - recimo negde u Africi. Čak ćete možda uspeti i da mu kažete da su Aljaska i Australija još do zla boga dalje. Toliko će moći da shvati.

Ali da li možete zamisliti neki način na koji ćete mu objasniti koliko su još dalje, recimo, jezgro Galaksije, ili Magelanovi oblaci? Nemoguće! Posle jedne određene tačke - kako za australopitekusa tako i za savremenog čoveka, ili čak, uskladišteni um poput mene - veliko je prosto neko neodređeno veliko.

Eto, zato ne znam kako da opišem svoj doživljaj dužine tog dugog, mučnog putovanja brzinom većom od brzine svetlosti od satelita USPMU do Stražarskog točka.

Trajalo je beskonačno. Mogu vam dokazati i brojkama. Mereno gigabitskim vremenom, bilo je prilično iznad deset na deveti milisekundi, što je po merilima ljudi od krvi i mesa otprilike isto kao i moj celokupni životni vek pre nego što su me ogromno uvećali.

Ali to vam ne prikazuje dovoljno upečatljivo svu sporost i razvučenost prolaženja vremena. Na 'dugom' putovanju od Rinklroka do USPMU Albert mi je prikazao celokupnu istoriju vasiona.

Sada sam polazio na put koji je bio hiljadu puta duži, i šta će on moći da mi prikaže na bis?

Morao sam da obavljam mnoštvo stvari da mi ne bude dosadno.

Nije mi bilo teško da nađem prvu.

Albert je ubedio generala Kasatu da ubedi USPMU da nam omogući pristup svim podacima o Neprijateljima kojima raspolaže. Bilo ih je vraški mnogo. Problem je bio što se nijedan nije mogao primeniti na ono što se upravo sada događalo. Nijedan nije davao odgovore koje sam zaista želeo da dobijem na pitanja za koja nisam imao dovoljno prethodnog znanja da ih postavim.

Stari optimista, Albert, poricao je. "Ipak smo mnoga saznali, Robine", držao mi je predavanje, stojeći ispred table sa kredom u ruci. "Na primer, sada znamo da je Galaksija konj, da pas nije zalajao, i da je mačka upala među golubove."

"Alberte", preteći reče Esi. Obračala se njemu, ali je gledala u mene. Pretpostavljam da mi se na licu ocrtavala zbunjenost zbog Albertovog neumesnog ludiranja, ali u tome nije bilo ničeg neobičnog. I jesam bio zbunjen, da ne kažem napet, zabrinut i, opšte uzev, nesrećan.

Albertu se u očima ukaza onaj tvrdoglavi pogled. "Da, gospođo Brodhed?"

"Već duže vreme pomišljam da program treba redovno pretresati i očistiti, Alberte. Da li ta potreba trenutno postoji?"

"Ne, mislim da ne postoji", odgovori on i videlo se da mu je neprijatno.

"Ćudljivost", reče ona, "korisna je i čak poželjna u programu Alberta Ajnštajna, zato što Robin tako želi. Ali što je mnogo, mnogo je."

"Shvatam šta želite da kažete, gospođo Brodhed", odgovori on sa nelagodnošću. "Želite kratak i jasan pregled stvari. U redu. Podaci su sledeći. Prvo, ne raspolažemo dokazima da bilo kakvi drugi parčići, komadi, pseudovrećice ili ispadi Neprijatelja osim onih koje je Robin doživeo na Tahitiju postoje ma gde na drugom mestu u Galaksiji. Drugo, nemamo nikakvih dokaza da i ovi još uvek postoje. Treće, u pogledu samih tih jedinki, nemamo nikakve dokaze da se značajno razlikuju od nas, što će reći od strukturisanih, organizovanih i uskladištenih elektromagnetskih naboja u nekom pogodnom substratu, u ovom slučaju Onikinoj i Kijavkovojoj vrećici". On se prodorno zagleda u mene. "Da li pratiš ovo što pričam,

Robine?"

"Ne baš sasvim", rekoš, učinivši mali napor. "Hoćeš da kažeš da su oni samo elektroni, kao ti i ja? Samo neka druga vrsta Mrtvaca? A ne nekakve subnuklearne, moliću, čestice?"

Albert ustuknu. "Robine", požali se, "znam da možeš i bolje. Ne samo u pogledu nuklearne fizike, već i u pogledu gramatike."

"Ti znaš šta sam hteo da kažem", planuh ja, pošto sam najpre pokušao da se uzdržim i tako samo postao još bešnji.

Albert uzdahnu. "Na žalost, znam. Dobro. Kazaću ja. Uz pomoć svih instrumenata koje smo bili u stanju da primenimo, a to je verovatno sve što se koristi, nismo uspeli da otkrijemo nikakvo polje, snop čestica, emitovanje energije, ili ma kakvu drugu fizičku pojavu u vezi sa Neprijateljima koja se ne bi slagala sa pretpostavkom da se oni, da, sastoje od elektromagnetne energije, baš kao i mi."

"Nije bilo čak ni gama-zračenja?"

"Sigurno nije bilo gama-zračenja", odvrati on nervozno. "Takođe ni rentgenskog zračenja, kosmičkog zračenja kvark-protoka ili neutrina; takođe, u jednoj drugoj kategoriji, nikakvih poltergajsta, n-zraka, psiho-aure, vila rusalki, ili tragova adelediknanderske sile."

"Alberte!" viknu Esi.

"Ti mi se podsmevaš, Alberte", požalih se.

On me je dugo posmatrao.

Onda je ustao. Kosa mu je postala sitno kovrdžava i lice pocrnelo. Sa slamnatim šešikom u ruci (ne sećam se da sam ga ikad ranije video da nosi šešir), odigrao je nekoliko step koraka po popločanom podu i zapevao: "Didi, ah, da, si, sisi, ja, ja."

"Dosta, Alberte!" zaurlao sam.

On povraća svoj normalni izgled. "Više ne umeš da se raduješ, srce ti je usahnulo, Robine", požali se on.

Esi otvori usta da nešto kaže, pa ih opet zatvori, upitno me pogledavši. Onda zavrte glavom, i na moje iznenađenje samo reče: "Nastavi, Alberte!"

"Hvala", odvrati on, kao da nije ništa drugo ni očekivao, uprkos njenih ranijih pretnji. "Da se vratimo na prozu, pošto si rešio da budeš onaj koji kvari zabavu. Dozvoli mi da se vratim na one prethodne tri tačke koje sam, ako se sećaš, izložio polušaljivo, da

biste ih lakše prihvatili, a i zapamtili. "Galaksija je konj." Da. Trojanski konj. Svi spoljni znaci pokazuju da je ista kao što je bila od kad smo se rodili, ali ja slutim da je prepuna Neprijateljevih izviđača, Robine, a mi ne možemo da ih otkrijemo."

"Ali nema dokaza", povikah ja, i zatim, dok me je još netremice gledao, dodadoh: "Ovaj... da, jasno mi je šta hoćeš da kažeš. Ne možemo da ih vidimo zato što se kriju. Ali otkud znaš da se kriju? Do sada je bio samo jedan jedini prenos koji smo mogli da pripišemo Neprijateljima... šta?"

On je vrteo glavom. "Ne, Robine. Otkrili smo samo jedan. I to samo zato što su Neprijatelji upotreбили redovne linije za komunikacije na Zemlji, i tako se taj njihov urgentni prenos, potekao od dece sa Mureje, pokazao u zapisima kao nepredviđena anomalija. Ali mi nismo kontrolisali sve, Robine. Kad bi Neprijatelj bio na, recimo, planeti Pegi, gde su svi mnogo komotniji, da li bi jedan prekobrojni prenos uopšte bio primećen? Ili da dolazi iz vasionkog broda? Ili, kad smo već kod toga, da dolazi sa samog Stražarskog točka onda, pre nekoliko meseci kada još nismo bili zaoštrili stvari? Mislim da ne bi, Robine. Mislim da moramo pretpostaviti da nijedna 'lažna uzbuna' na Točku nije bila lažna; da su Neprijatelji, još pre izvesnog vremena, uspeli da prodru na Točak; da su već bili gde god su hteli u našoj vasioni, i videli sve što su hteli, i da su o svemu tome slali izveštaje natrag na kugelblic. Na to sam", dodade on smešeći se veselo, "mislio kad sam kazao 'Mačka je upala među golubove'. Da znate", završi on, osvrćući se unaokolo bez preteranog interesovanja, "ne bi me ni najmanje iznenadilo kad bi nekoliko njih bili baš tu, zajedno sa nama, na Vernoj Dragoj."

Poskočio sam.

Nisam mogao da se uzdržim. Još sam bio potresen i kao izubijan od onog užasnog, bolnog iskustva. Izbezumljeno sam stao da se osvrćem oko sebe, i Albert me prekori, kao kakvo dete. "Oh, pa nećeš ih nikad videti, Robine."

"I ne želim da ih vidim", zarežao sam. "Gde bi mogli da se sakriju?"

On sleže ramenima. "Kad bi me primorali da nagađam", reče on, "pa, ja bih sebe stavio na njihovo mesto. Gde bih se sakrio kad bih

hteo da putujem na Vernoj Dragoj kao slepi putnik, tako da me niko ne vidi? Vrlo prosto. Mi tu imamo veoma mnogo uskladištenih podataka. Hiljade rubrika koje nismo ni otvorili. U svakoj od njih mogla bi se smestiti dva-tri slepa putnika - ili hiljade njih. To jest, pod pretpostavkom da 'broj' pojedinačnih pojava uopšte nešto znači kada se govori o nečemu što bi se lako moglo nazvati kolektivnim umom. Robine", nastavi on ozbiljno, "ne mislim da tako lako možemo otpisati stvorenja koja su u stanju da preokrenu čitavu vasseljenu. Ako već ja mogu da smislim sebi skrovište u - recimo, programima za prodiranje u crne rupe, ili u programima za prevođenje, na primer, poljskog na jezik Hičija - veruj mi, oni će svakako umeti da smisle hiljade takvih mesta. Čak se ne bih zakleo da su bili uništeni tamo na Tahitiju, samo zato što si ti..." On zastade i nakašlja se, dobacivši mi pokajnički pogled."

"Nastavi samo", zarezah ponovo. "Ne moraš da se sekiraš što si me podsetio da sam umro. Nisam zaboravio na to."

On sleže ramenima. "U svakom slučaju", zaključi, "nemamo, prosto rečeno, nikakvih dokaza da nas neki od njih ne posmatraju, možda baš u ovom trenutku."

"Dakle, da izvršimo pretres broda!" povika general Kasata, koji je već odavno ćutke slušao šta se dešava. "Gospođo Brodhed, vi ste napravili većinu ovih programa, zar ne? Odlično! Samo nam kažite šta da radimo, da bismo..."

Dok je odgovorala netremice je gledala u Alberta. "Samo trenutak, generale. Čudni, šašavi program, čini mi se, još nije završio svoj šaljivi izveštaj."

"Zahvaljujem, gospođo Brodhed", ozari se Albert. "Možda ste već zaboravili drugi podnaslov mog kratkog i jasnog izveštaja. 'Pas nije zalajao.'"

Morao sam da prsnem u smeh. "Oh, do đavola, Alberte", rekoh, "skratićeš mi život svojim luckastim citatima iz književnih dela. Što to treba da znači, moj Šerlok Holmse? Bitno je da se nešto nije dogodilo? A šta je to nešto?"

"Pa, samo to da smo još živi i zdravi, Robine", reče on, "smešeći se sa odobravanjem što sam se pokazao tako oštroumnim."

"Što znači da", nastavi da obrazlaže, usrdno povlačeći dimove iz

svoje lule, "iako moramo pretpostaviti da su Neprijatelji nekako uspeli da već izvesno vreme do mile volje krstare Galaksijom, i premda sigurno raspolažu sposobnošću da čitave civilizacije pretvore u prah i pepeo ako im se prohte, s obzirom na to da su u prošlosti to već činili, i premda mi ne znamo kako da im se delotvorno odupremo ukoliko odluče da to i s nama urade - još nismo uništeni."

Do tada sam se već bio uspravio u stolici, i više mi nije padalo na pamet da se smejem. "Nastavi!" graknuo sam.

On je izgledao malo iznenađen. "Pa, eto, Robine", mirno napomenu on, "mislim da se iz toga može izvući prilično neizbežan zaključak."

"Možda još nisu stigli da nas unište", rekao sam - bolje rečeno, zacvileo; jer istini za volju, nisam se više osećao ni onoliko dobro kao na početku ovog razgovora.

"Da, to je moguće", svečano izjavi on, pomno sisajući kamiš svoje lule.

"Za ime Boga", proderah se, "pa kako onda možeš da izgledaš tako veseo?"

"Robine", blago reče on, "znam da te to uznemirava. Ali daj, pokušaj malo da logično razmotriš to pitanje. Ako oni naume da nas zatre, a mi nemamo načina da ih sprečimo, šta nam preostaje da uradimo? Baš ništa; hipoteza je potpuno bespredmetna, jer ne vodi nikakvoj korisnoj akciji. Zato više volim suprotnu pretpostavku."

"A ona glasi?"

"Da su, bar zasad, odgodili svoju odluku", reče on. "Da ćemo negde u budućnosti možda i mi biti u stanju da preduzmemo nešto o čemu za sada još ništa ne znamo. A do tada, mislim, mogli bismo da se malo opustimo i da se lepo provodimo - zar ne mislite i vi tako, gospođo Brodhed?"

"Sačekaj još jedan prokleti minut", dreknuo sam. "O kakvoj mi to budućoj akciji govorimo? I zbog čega uopšte idemo na kugelblic? Valjda vam nije palo na um da bi neko od nas pokušao da uđe u kugelblic i razgovara sa tim..."

Presekao sam se. Svi su gledali u mene, pogledom koji sam smesta prepoznao.

Viđao sam ga nekada davno, veoma davno, na asteroidu Kapija. Takvim pogledom su vas gledali drugi vasijski istraživači nakon što ste se prijavili za ekspediciju na kojoj biste se mogli obogatiti, ali na kojoj ćete, mnogo verovatnije, poginuti. A ja se čak nisam ni sećao da sam se prijavio.

U tom trenutku smo, pretpostavljam, već bili proveli na putu oko jedan sat, po vremenu telesnih ljudi; a putovanje se već mnogo, veoma mnogo odužilo.

Vidite, iako je sve to bilo... bilo... možda je ipak prava reč za to golemi davež, nije se prvi put dogodilo u istoriji ljudskog roda.

Ljudi su se jednostavno odvikli od dugih putešestvija, eto, to je. Mi smo morali ponovo da se privikavamo.

Pre dva do tri veka naši preci ne bi imali taj problem. Znali su sve o odnosu prostora i vremena još mnogo pre Alberta Ajnštajna. Ideš li daleko, dugo će trajati. To je bilo pravilo. Tek kad su se pojavili mlazni avioni ljudi su počeli da ga zaboravljaju. (I morali ponovo da ga se sete kad su krenuli u vasionu). Pomislite na admirala Nelsona kako ide na poslednju partiju kuglanja, pre nego što će se ukrcati na brod da se suprotstavi španskoj armadi. Na Napoleona kako osvaja Rusiju kao da ide na putovanje u paket-aranžmanu, gde mu se na svakom prenoćištu priređuje gozba, bal i druge zabave - oh, kako se tada lepo ratovalo! U staro vreme sve je bilo lepše. Kada je Aleksandar Veliki napustio Makedoniju i pošao da osvoji svet, nije to bio nikakav blickrig. Radio je to natenane. Tu bi se zaustavio da prezimi, tamo da ustoliči marionetsku vladu, onamo, pak, da napravi dete nekoj tamošnjoj gospi-lepotici - a često bi ostajao sve dok se beba ne rodi. Ako ste bili u jednoj bici, i potom morate da sačekate dok se vaše trupe puževim korakom ne primaknu drugoj, vreme između vam je nestvarno, neobično dugo.

Mi nismo vodili rat u pravom smislu te reči. Odnosno, nadali smo se da ga ne vodimo. Ali smo krenuli na put ka nečem isto tako presudnom i opasnom i, oh! ne da smo imali vremena i vremena! Znete li koliko traje pedeset dana? Po gruboj proceni četiri milijarde milisekundi, i mi smo ih provodili isto onako kao i naši uvaženi preci. Gostili se, svetkovali i tucali se celim putem kroz Galaksiju.

I sve to još u istom stilu kao Napoleon i Aleksandar, jer Albert Ajnštajn je bio veoma dovitljiv. Pružio nam je neka od najlepših okruženja koja sam ikada video. Satima smo se Esi i ja skrivali od naših saputnika, sunčajući se i roneći na Velikom koralnom grebenu u Atlantskom okeanu. Izvukli bi se iz udobnih, slanih plicaka na peščano ostrvce od četvrt hektara, gde bismo potom vodili ljubav u hladovitom, svilenom šatoru, sa podignutim krilima da povetarac može da ćarlija po nama. Bio je tu i bar, i baštenski sto i jakuzi-kada sa toplom tekućom vodom, i tako smo proveli prvi 'dan'.

Zatim smo opet mogli da iziđemo pred svoje saputnike i stvarnost - na kratko vreme. A kada je to počelo da nam biva dosadno, pojavio se Albert sa voćnjakom u jednoj oazi u Velikom pesku na planeti Pegi. Nalazio se na stepenastoj padini jednog brda. Ledeni potočići curili su niz kamenje. Belo grožđe, crno grožđe i crveno, šljive i kupine, dinje i breskve, rasli su svuda unaokolo. Ležali smo, razgovarajući i mazeći se, u šarenoj hladovini vinove loze koja se natkrila nad nama, i tako smo Esi i ja proveli još jedan lepi 'dan'.

Jedva da smo i pomislili kuda putujemo... tek ponekad i to na kratko vreme.

Beskonačna raznovrsnost Albertove mašte stalno nam je pružala sve nova i čarobnija okruženja. Brvnara u afričkoj džungli, ispod koje, noću, lavovi i slonovi tiho promiči između drveća. Kućica na čamcu u jednom indijskom jezeru, u kojoj nam sluge sa turbanima na glavi prinose razne šerbete sa mirisom svežeg cveća i bogato začinjene zalogajčiće jagnječeg mesa i razne pite, usred rascvetalih lotosa. Penthaus na stotom spratu oblakodera u Čikagu, koji gleda na olujne oblake što munjama paraju površinu jezera. Noć u Rijju, u doba karnevala, i druga, u Nju Orleansu na poklade. Platforma na vazdušnom jastuku koja neumorno podrhtava lebdeći na ivici vulkanskog kratera na Paklenoj planini planete Persefone, dok ključala lava skače poput vodoskoka i njeni mlazevi gotovo dopiru do naših sedišta. Albert je raspolagao milionima takvih mesta, i sva su bila dobra.

Ono što nije valjalo u svemu tome bio sam ja.

Zadihana i gledajući me prekorno dok se izvlačila na rukama poslednjih pola metra da sedne na ivicu stene nadnete iznad Velikog

kanjona, Esi upita: "Jesi li dobro, Robine moj?"

"Sve je odlično", odgovorih, glasom koji je zvučao koliko bodro toliko i lažno.

"Ah", prihvati ona klimnuvši. "Ha", dodade, gledajući me izbliza, "mislim da je bilo dosta razgledanja znamenitosti. Mnogo igre, malo rada, i Robin se olenjio. Alberte! Gde si?"

"Tu sam, gospođo Brodhed", javi se Albert, nadnoseći se nad gornju ivicu kanjona iznad naših glava.

Esi zažmiri naviše, ka njegovom prijateljskom licu, koje se ocrtavalo na blistavoj simulaciji neba iznad Arizone. "Da li misliš", upita ona, "da ćeš moći da pronađeš neko okruženje manje, ovaj, slikovito i, ovaj, sa puno uživanja za mog dragog supruga koji je u stanju da radi bilo šta samo da to ne bude ništa?"

"Siguran sam" odgovori Albert. "U stvari, i sam sam se spremao da predložim da za izvesno vreme napustimo simulirana okruženja. Mislim da će biti zanimljivije da sada malo više vremena provodimo sa svojim gostima na Vernoj Dragoj. Čini mi se, ipak, da je već i njima počelo da biva dosadno."

Tokom svih onih miliona milisekundi koje sam proživio, provodio sam vreme sa raznim ličnostima, od kojih su neke bile Hiči. Ali vreme provedeno sa Duplom-Vezom bilo je izuzetno.

Izuzetno, zato šta ga je bilo toliko mnogo. Pošto sam se malo smirio nakon svih tih dugih dana provedenih sa Esi u šetnjama po plaži (i planinarenju i sportskom ronjenju i čak trkama na kolima sa đubretom), bio sam opet spreman da se bavim nečim ozbiljnim.

Bio je i Dupla-Veza. "Nadam se", rekao je veoma uglađeno, dok su mu se mišići na koštunjavim nadlanicama grčili u znak izvinjavanja, "da ćeš mi oprostiti što sam se ukrcao kao slepi putnik na tvoj brod, Robine Brodhede. Uradio sam to na Termoklinov predlog. On je veoma mudar."

"Sigurno jeste", odgovorih uzvraćajući uglađenošću na uglađenost, "ali ko je, zapravo, taj Termoklin?"

"On je jedan od predstavnika Hičija u Savetu USPMU", objasni Dupla-Veza, a Džulio Kasata dodade:

"I još jedan od vrhunskih daveža." Smešio se dok je to govorio, i

ja sam ga radoznavo pogledao. To što je rekao sasvim je ličilo na Kasatu, ali ne i način na koji je to rekao. I ne samo to, već se nije ni ponašao kao Kasata. Sedeo je pored Ališe Lo i držao je za ruku.

Dupla-veza prihvati tu primedbu blagonaklono. "Bilo je razlika u mišljenjima, moram priznati. Naročito s vama, generale Kasata, odnosno sa vašim telesnim originalom."

"Dobri stari krvožedni Kasata", odvrati njegova kopija, smešeći se. "Vi, Hiči, ne volite kad mi počnemo da razgovaramo kako da raznesemo kugelblic."

Zaista ne vole. Titive na vratu Duple-Veze su se zategle; to je odgovaralo čovečijem ježenju. Albert se nakašlja i umeša se pomirljivim glasom: "Dupla-Vezo, već duže vreme mi se nešto vrti u pameti. Možda bi mi ti mogao pomoći da to razjasnim."

"Vrlo rado", spremno odgovori Hiči.

"Dok si bio još u telesnom obličju bio si jedan od najvećih znalaca svega što je u vezi sa planetom Sporaća. Pitam se... Da li se sećaš toga dovoljno dobro da bi mogao da nam vizuelno prikažeš nešto od sporačkih materijala?"

"Ne, ne sećam se", reče Dupla-Veza uz osmeh (bio je to hiči-osmeh: mišići na obrazima su mu se podigli i stisli pod ogromnim, ružičastim očnim jabučicama). "Međutim, mi smo neke od vaših sistema za skladištenje prilagodili našim lepezama i, da, raspoložem jednim izborom takvog materijala."

"To sam i mislio", reče Albert, podrazumevajući, naravno, da je od početka znao da će tako biti. "Dopusti da ti najpre ja nešto pokažem. Kada smo bili na satelitu USPMU, posetili smo Vudu Svinje. Gospođa Brodhed i ja smo imali isto mišljenje. Sećaš li se?" upita on, gledajući u mene.

"Svakako", odgovorih, jer nam je Albert već bio prikazao ono đubriše sa Vudu Svinjama - srećom, bez mirisa. Jedna od svinja je upravo vredno glodala jednu od onih vudu lutkica, ili šta god da su bile, a u prvom planu se nalazila još jedna takva figurica, oprana od prljavštine i gada. "Esi je rekla nešto čudno. Ališa Lo je mislila da su to lutke za igranje, a onda si ti rekla - šta si ono rekla, Esi?"

"Posetioci", odgovori ona.

Rekla je to već napola ubeđujućim tonom, kao da očekuje da će

joj se neko suprotstaviti, i napola - ovaj - uplašeno. Albert potvrdi glavom. "Tačno, gospođo Brodhed. Posetioći. Vanplanetarna bića. To je bio logičan zaključak, pošto su sve figurice bile iste, i prilično jasno uobličene, a na toj planeti nije nikada bilo ničeg sličnog što bi moglo poslužiti kao model."

"Možda su to neka izumrla bića", bubnuo sam, onako napamet. "Možda su ih Vudu Svinje sve pojele."

Albert mi uputi jedan od onih trpeljivih, očinskih pogleda. "Sudeći prema njihovom izgledu, bilo bi verovatnije da su oni pojele Vudu Svinje. Zaista. Mislim da su mogli, ali nije to tema koju bih sad razmatrao. Veruj mi na reč, Robine, ta stvorenja nisu nikada nastala na planeti Vudu Svinja. Mislim da će se s tim složiti i Dupla-Veza."

"Tako je", učtivo reče Dupla-Veza. "Obavili smo opsežna paleontološka istraživanja. Ta bića nisu sa te planete."

"Prema tome", započe Albert.

Esi završi umesto njega. "Prema tome, bila sam u pravu! Posetioći! Stvorenja sa druge planete, koja su na Svinje ostavila takav utisak da one od tada bez prestanka delju te vudu lutkice, da im se ne bi vratila."

"Da", reče Albert, klimnuvši, "i ja mislim nešto slično. A sada, Dupla-Vezo..."

Ali Hiči ga je i ovog puta pretekao. "Verujem da sada želite da pogledate i ona bića koja su napala Sporaće." Učtivo je sačekao da Albert udalji svoj konstrukt i zameni ga novim. Sada je to bio beličasti oblak žitke mase u kojoj su živeli Sporaći, ali u trenutku razaranja. Stvorenja velika kao veliki plavi kitovi, ali sa pipcima poput sipa, kojima su držali oružje, sistematski su ga raznosili u komadiće.

"Simulacija je", sa žaljenjem objasni Dupla-Veza, "samo približna, ali je u opštim crtama verovatno tačna. Postojanje oružja je sasvim dobro dokumentovano. Nedostatak drugih udova, osim pipaka, veoma je verovatan; Sporaći ne bi propustili da primete ruke i noge, jer one ne postoje u njihovom anatomskom sklopu."

"A veličina?" upita Albert.

"Ah, da", reče Dupla-Veza, potvrdno mašući ručnim člancima, "tu smo sasvim sigurni. Relativne srazmere Mučkih Ubica i Sporaća su tačno utvrđene."

"I oni su mnogo veći od Vudu Svinja", zaključio Albert. "Pod pretpostavkom da lutke koje one prave predstavljaju stvorenja približno njihove veličine, onda to ne mogu biti ista stvorenja."

Ališa Lo se pomerila. "Ali ja sam mislila..." započela ona, pa zastala. "Mislila sam da su Neprijatelji jedina živa bića osim nas koja putuju kroz vasionu."

"Da", potvrdio Albert, klimnuvši.

Gledao sam u njega i čekao. On je ćutao. "Hajde, Alberte!" pozvao ga. "Da, jesu, ili da, svi su tako mislili zato što su svi drugi gluplji od tebe?"

"Zaista ne znam, Robine", odgovorio on napokon. "Kazaću ti šta mislim. Mislim da ni bića koja su uništila Sporaće, ni ona koja Vudu Svinje neprestano prave, nisu sama umela da putuju kroz vasionu. Mislim da su ih tamo doneli."

"I ja to mislim Alberte", reče Dupla-veza. "Verujem da Mučke Ubice nisu istinski bile ubice. To jest, da nisu same fizički napadale druga bića, ali da su verovatno prenosile do njih ona stvorenja koja su ih ubijala. Zato više volim da ih nazivam onim drugim imenom, koje ste im vi dali: Neprijatelji. Mislim da je i tačnije", dodala, gledajući u Alberta.

Albert je ćutao.

Gosti vam nikad ne padaju teško ako ne morate da im kuvate i da im menjate posteljinu. Otkrio sam, na svoje iznenađenje, da baš volim što je s nama Ališa Lo, iako je izgleda bila zatreskana u čoveka od čijeg prisustva sam imao malo koristi. Ali još više sam bio iznenađen kad sam video da i sam Kasata počinje da se pretvara u maltene podnošljivu osobu. Pre svega, gotovo da više nije ni nosio uniformu. Bolje rečeno, mislim da nije. Uglavnom nisam imao nikakvu predstavu o tome šta nosi; u stvari sumnjam da je išta i nosio, pošto su on i Ališa Lo najviše vremena provodili nasamo, u nekom njihovom okruženju. Ali kad smo bili svi na okupu obično je nosio nešto sportsko, kratke pantalone i majicu bez rukava, ili safari komplet, a jednom se pojavio veoma otmeno, u fraku sa belom leptir-mašnom. (Ališa je tom prilikom nosila jednu svetlucavu večernju haljinu sa šljokicama, pa zato pretpostavljam da je to bila

neka njihova šala, koju su razumeli samo njih dvoje - premda ne bih pomislio da je Kasata od onih ljudi koji će negovati zbijanje nežnih šala udvoje.)

Ali, kao što bi rekao Albert, termička ravnoteža se održala. Jer, što je Džulio Kasata postajao podnošljiviji, tim više sam ja postajao nervozan, prek, nemiran... da, 'glupi'.

Pokušao sam to da sakrijem. Samo sam gubio vreme; zar se nešto može sakriti od moje drage portabl-Esi? Konačno se suočila sa mnom. "Hoćeš li da razgovaraš o tome?" zapitala je. Pokušao sam da joj uputim veseo osmeh, koji se, međutim, pretvorio u mrzovoljno sleganje ramenima. "Ne sa mnom, do đavola. Sa Albertom."

"Ali, dušo", protestovao sam, "o čemu?"

"Otkud ja znam. Možda će Albert znati. Nemaš šta da izgubiš, znaš."

"Nemam", rekoh, možda uz dizanje jedne obrve; ali uzvratila mi je takvim pogledom da me je prošla volja. Zato sam žurno rekao: "Hoću, Alberte!"

A kad se Albert pojavio, samo sam sedeo i blenuo u njega.

On mi je strpljivo uzvraćao pogled, pučkajući na lulu, čekajući da progovorim. Esi se pokupila i izašla iz učtivosti - ja sam želeo da to protumačim kao učtivost, a ne kao prezir ili dosadu. I tako smo neko vreme samo sedeli, a onda mi je palo na pamet da zaista postoji nešto o čemu želim da razgovaram. "Alberte", rekoh, zadovoljan što sam najzad našao temu za razgovor, "kako to izgleda?"

"Šta kako to izgleda, Robine?"

"Biti tamo gde si ti bio pre nego što si se pojavio. Hoću da kažem", dodadoh, "kako to izgleda kada se, onako rastačeš? Kada ti kažem da se skloniš, i ti odeš nekuda. Onda kada ništa ne radiš. Kad opet postaješ deo gigabitskog uskladištenja. Kad prestaneš da budeš, ovaj, ti, i postaneš samo skup raspoređenih delića svega i svačega koji lebde u ogromnom elektronskom rezervoaru od izmrvljenih sastojaka."

Albert nije počeo da stenje. Samo je izgledao kao da hoće. Odgovorio je, kao živo oličenje strpljenja. "Rekao sam ti već, čini mi se, da kada nisam aktivno programiran da budem tvoj izvor za

pronalaženje podataka, razni delići memorije od kojih se sastoji program 'Albert Ajnštajn' postoje u jednom zajedničkom skladištu. Naravno, to zajedničko skladište na Vernoj Dragoj daleko je manje od svetske gigabitske mreže, iako je prilično veliko i u stanju da obavlja mnogo zadataka. Da li je to ono o čemu govoriš?"

"To je, Alberte. Kako se tada osećaš?"

On povuče dim iz lule, što je bio znak da razmišlja. "Ne znam da li to mogu da ti kažem, Robine?"

"Zašto?"

"Zato što je pitanje pogrešno postavljeno. Ti unapred pretpostavljaš da postoji jedno 'ja' koje može da 'oseća'. Ali 'mene' nema, kad su mi delovi raspoređeni da obavljaju drukčije poslove. U stvari, kad bolje razmislim 'ja' ni sada ne postojim."

"Ali ja te vidim", rekoh.

"Oh, Robine", uzdahnu on, "već toliko puta do sada smo raspravljali o ovome, zar ne? Ti sada, prosto rečeno, izvrđavaš neki istinski problem koji te brine. Da sam ja tvoj psihoanalitički program, pitao bih te..."

"Ali nisi", rekoh mu smešeći se i osećajući kako se osmeh pretvara u grč, "i zato nemoj. Hajdemo opet ispočetka. Ovog puta pokušaću da te pratim. Znaš. Vрати se natrag na ono mesto gde ja kažem: 'Ali je te vidim', i onda ćeš mi opet pričati o Nijagarinim vodopadima."

Pogledao me je poluočajnički, poluzabrinuto. Oba osećanja sam dobro razumeo. Znam da često bacam Alberta u očajanje, ali još bolje znam da se mnogo brine zbog mene. "Dobro, hajde da opet igramo tvoju igru", prihvati on. "Ti vidiš 'mene' isto onako kao što vidiš vodopad. Ako danas pogledaš u Nijagarine vodopade, i posle nedelju dana se vratiš i pogledaš ih ponovo, mislićeš da vidiš iste vodopade, U stvari, ni jedan jedini atom vodopada nije isti. Vodopad postoji samo zato što ga na to primoravaju zakoni hidraulike, površinskog napona, i Njutnovi zakoni, primenjeni u posebnom slučaju kada izvesna količina vode stoji na većoj visini od druge. Ja se pojavljujem u tvom vidnom polju samo zato što sam na to primoran pravilima programa 'Albert Ajnštajn', koji je za tebe napisala tvoja supruga, S. Ja. LAVOROVNA-BRODHED. Molekuli vode

nisu Nijagarini vodopadi. Oni su samo delovi od kojih se ti vodopadi sastoje. Bajti i čipovi, koji mi omogućavaju da delam kada se aktivira moj program, nisu ja. Jesi li to razumeo? Jer, ako jesi, uvidećeš da je bespredmetno da me pitaš kako se osećam kad nisam 'ja' jer tada ne postoji nikakvo 'ja' koje bi moglo nešto da oseti. A sada, Robine", dodade on naginjući se napred, ozbiljna lica, "kako bi bilo da mi kažeš šta to osećaš, što te je navelo da tražiš da razgovaramo."

Zamislilo sam se. Uspavljivalo me je slušanje njegovog glasa, sa onim mekim, toplim naglaskom, i zato mi je bilo potrebno malo vremena da se setim šta da mu odgovorim.

Onda sam se setio, i više nisam bio sanjiv.

"Strah", odgovorih jednostavno.

On napući usta, ne skidajući pogled sa mene. "Strah? Vidim. Robine, možeš li mi reći čega se plašiš?"

"Dobro. Koju od četiri ili pet stotina..."

"Ne, ne, Robine. Onu stvar koja stoji na vrhu."

"Ja sam takođe samo program", podsetih ga.

"Ah, tako", reče on, "razumem". Onda istrese duvan iz lule, gledajući me. "Odnosno, mislim da razumem", ispravi se. "Zato što si ti mašinski uskladišten misliš da se ono što se meni događa može dogoditi i tebi."

"Ili nešto još gore."

"Oh, Robine", reče on, vrteći galvom, "previše se brineš. Ti strepiš, rekao bih, da ćeš se nekako zaboraviti i isključiti samog sebe. Je li tako? I da onda više nikada nećeš moći da se sastaviš? Ali, Robine, to se ne može desiti."

"Ne verujem ti", rekoh.

To ga je nateralo da zastane, makar za trenutak.

Polako i metodično, Albert ponovo napuni svoju lulu, kresnu šibicu o đon na cipeli, zapali je i zamišljeno stade da pučka, sve vreme ne skidajući pogled sa mene. Čutao je.

Onda sleže ramenima.

Albert me skoro nikad ne napušta pre nego što mu ja kažem da ode, ali sad mi je izgledalo da to namerava. "Nemoj da odeš", zamolih ga.

"Dobro, Robine", odgovori mi iznenađeno.

"Pričaj mi još malo. Ovo putovanje suviše dugo traje i čini mi se da postajem razdražljiv."

"Je li?" zapita on, mršteći se; osuđivao me je, onoliko koliko to Albert normalno može, a onda reče: "Znaš, Robine, ne moraš da budeš budan sve vreme. Hoćeš li da smanjiš svoj priliv energije dok ne stignemo?"

"Neću!"

"Ali, Robine, to nije ništa strašno. Kad si u pomoćnom modu, to je kao da vreme uopšte više ne teče. Pitaj svoju ženu."

"Neću!" ponovih. Nisam hteo ni da govorim o tome; pomoćni mod mi je nekako mnogo ličio na onaj drugi mod koji se zove 'smrt'. "Ne, samo hoću da malo razgovaramo. Mislim... zaista mislim", rekoh, odjednom sav ispunjen idejom koja mi je pala na pamet, "da je ovo pravi trenutak da te pustim da mi ispričaš o devetodimenzionalnom prostoru."

Po drugi put u poslednjih nekoliko milisekundi Albert mi uputi onaj pogled - ne baš zaprepašćen, ali u najmanju ruku sumnjičav.

"Hoćeš da ti pričam o devetodimenzionalnom prostoru?" ponovi on.

"Budi siguran, Alberte."

Pažljivo me je proučavao pogledom, kroz dim svoje lule. "Dobro", prihvati on, "vidim da te je ta ideja oraspoložila. Valjda misliš da će ti prijati da malo zbijaš šalu sa mnom..."

"Ko, zar ja, Alberte?" nasmeših mu se.

"Oh, ne marim i da hoćeš. Želim samo da utvrdimo pravila igre."

"Pravila igre", rekoh, "biće da mi ispričaš sve o tome. Ako mi dosadi, kazaću ti. Dakle, počni, molim te. 'Devetodimenzionalni prostor je...' i dalje sam popunjavaj svoja mesta."

Izgledalo je da je zadovoljan, iako još bio nepoverljiv. "Trebalo bi češće da idemo na ovakva duga putovanja", primeti on. "No, tako se ne počinje. Počinje se ovako: Najpre da razmotrimo obični trodimenzionalni prostor, onaj u kome si odrastao, ili misliš da si u njemu odrastao, dok si još bio u telesnom obličju - šta, zar već?"

Bio sam podigao ruku. "Mislio sam da ima četiri dimenzije", rekoh. "Šta je sa dimenijom vremena?"

"To je četvorodimenzionalni prostor-vreme, Robine. Hoću da ti olakšam, zato hajde da se za početak držimo samo tri dimenzije. Daću ti primer. Pretpostavimo da si, kad si još bio mlad čovek i sedeo sa svojom devojkom ispred PV aparata, gledajući program, slučajno stavio ruku oko njenog ramena. Prvo si ispružio ruku preko naslona divana - to je prva dimenzija, nazovimo je širinom. Onda si savio lakat pod pravim uglom, tako da ti podlaktica stoji usmerena pravo napred i položio ruku na njeno rame - to je druga dimenzija, nazovimo je dužinom. Onda si joj spustio šaku na grudi. To je dubina. Treća dimenzija."

"Dubina, nego šta, jer do tada sam zalazio već mnogo dublje", nasmešio sam se.

On samo uzdahnu i napravi se da nije čuo. "Shvatio si tu sliku. Do sada si prikazao tri prostorne dimenzije. Takođe postoji, kao što si već primetio, dimenzija vremena: pre pet minuta tvoja ruka se nije nalazila na tom mestu, a sada je tu, a u jednom trenutku u budućnosti nalaziće se negde drugde. Dakle, ako hoćeš da nabrojiš koordinate ma kog običnog sistema, moraš uzeti u obzir i tu dimenziju. Trodimenzionalno 'gde' i četvorodimenzionalno 'kada'; to je prostor-vreme."

"Čekam da dođeš na ono mesto", rekoh strpljivo, "gde će se pokazati da je sve ovo do sada, što znam, bilo pogrešno."

"I hoću, Robine, ali pre nego što pređem na taj, teži deo, hoću da budem siguran da potpuno vladaš ovim lakšim. A sada prelazimo na teži deo. On podrazumeva nadsimetriju?"

"Divno. Da li mi oči postaju staklaste?"

On se upitno zagleda u moje lice, isto onako ozbiljno kao da zaista imam oči, a on ima nešto čime može da se zagleda u njih. Albert ume da bude pravi drugar. "Još ne", reče on zadovoljno. "Nastojacu da ih ja ne ustaklim. 'Nadsimetrija' zvuči užasno, znam, ali to je samo ime matematičkog modela koji prilično zadovoljavajuće opisuje glavne karakteristike svemira. On obuhvata, ili pak, stoji u vezi sa pojmovima kao što su 'nadgravitacija', 'teorija nizova' i 'arheokosmologija'." Opet mi se pažljivo zagleda u lice. "Još nisu staklaste? U redu. Sada počinjemo da shvatamo šta te reči podrazumevaju. To što podrazumevaju lakše je od samih reči. To su

već dobro proučena polja određenih nauka. Kada se sakupe na jedno mesto, objašnjavaju ponašanje materija i energije zajedno, u svim vidovima njihovog ispoljavanja. I više od toga. Ne ostaju samo na objašnjenjima. Zakoni nadsimetrije i drugi u stvari upravljaju ponašanjem svih stvari. Pod tim podrazumevamo da iz tih zakona logično sledi uočeno ponašanje svega u vasioni. Čak, neizbežno sledi."

"Ali..."

Bio je u punom zaletu. Samo mi je mahnuo da ućutim. "Ostanimo na ovome", naloži mi. "To su osnove. Da su stari Grci znali za nadsimetriju i srodne nauke, mogli su dedukcijom da dođu do Njutnovih opštih zakona kretanja i gravitacije, do Plankovih i Hajzenbergovih pravila kvantne mehanike, i čak..." On namignu. "... Do moje vlastite teorije relativiteta, i opšte i posebne. Ne bi morali da posmatraju i eksperimentišu. Mogli su da znaju da sve te druge stvari moraju biti istinite zato što proizilaze odatle, baš kao što je Euklid znao da njegova geometrija mora biti istinita zato što je sve u njoj proizilazilo iz opštih zakona."

"Ali nije!" iznenađeno uzviknuh. "Zar jeste? Mislim, ti si mi sam pričao o ne-euklidovskoj geometriji..."

On zastade, zamišljen. "Tu je čvor", priznade. Pogleda u svoju lulu, lupkajući njome, dok mi je govorio. "Euklidova geometrija nije lažna, ona je samo ograničena na posebne slučajeve koji se dešavaju na ravnoj, dvodimezionalnoj površini. Takvih nema u stvarnosti. I u nadsimetriji postoji čvor. On se sastoji u tome da ni ona ne važi u stvarnom svetu - odnosno u trodimenzionalnom svetu koji mi opažamo. Da bi nadsimetrija funkcionisala neophodan je devetodimenzionalni prostor, a mi smo u stanju da opažamo samo trodimenzionalni. Šta se događa sa ostalih šest?"

"Pojma nemam", rekoh zadovoljno, "ali ti ovo radiš mnogo bolje nego obično. Još se nisam izgubio."

"Imao sam dosta prilike da vežbam", odvrati on suvo. "No, imam nešto što će te obradovati. Mogu ti matematičkim putem dokazati da ne moram to da činim da bi ti razumeo ovo što nam je još ostalo."

"Zahvalan sam ti."

"U to ne sumnjam." On opet zapali lulu. "A sada, da pređemo na

nedostajućih šest dimenzija..." Neko vreme je zamišljeno pućkao. "Ako je moralo postojati devet prostornih dimenzija da bi se svemir, pre svega, formirao da bude takav kakav jeste, zašto sada nalazimo u njemu samo tri?"

"Ima li to neke veze sa entropijom?" usudih se ja.

Albert je izgledao preneraženo. "Entropija? Nikako. Otkud?"

"Pa, dobro, onda sa Mahovom hipotezom? Ili sa nekom drugom stvari o kojoj si mi govorio u Dalekom vremenu?"

"Nemoj da nagađaš Robine", reče on prekorno. "Samo otežavaš sebi. Šta se dogodilo sa ostalih šest dimenzija? Prosto, nestale su."

Albert je sav srećan gledao u mene, pućkajući zadovoljno na svoju lulu, kao da je dao veoma važno objašnjenje.

Čekao sam da nastavi. Pošto je i dalje ćutao, počeo sam da se osećam kao da sedim na koprivama. "Alberte, znam da voliš da me s vremena na vreme uštineš, tek da bi mi održao pažnju, ali šta, kog đavola, treba da znači 'prosto, nestale su'?"

On se zacereka. Video sam kako uživa. "Nestale su iz naših opažaja", reče, "ali to ne znači da su prestale da postoje. To, verovatno znači da su se veoma smanjile. Prosto su se skupile do te mere da se više ne vide."

Pogledao sam ga ljutito. "Hoćeš li mi objasniti kako jedna dimenzija može tek tako da se 'skupi'?"

On mi se nasmeši. "Srećom, ne mogu. Kažem 'srećom' zato što bih, da mogu, verovatno morao opet da upotrebim matematiku, i ti bi me odmah presekao. Međutim, mogu malo da rasvetlim ono što se verovatno dogodilo. Pod pojmom 'skupile su se' podrazumevamo da se, prosto, više ne mogu primetiti. Dozvoli da ti dam primer. Zamisli jednu tačku - recimo, vrh svoga nosa..."

"Oh, pusti to Alberte! Trodimenzionalni prostor smo već obradili!"

"Vrh svoga nosa", ponovi on. "Tu tačku poveži sa nekom drugom, recimo sa svojom Adamovom jabučicom. Tvoj nos je toliko i toliko milimetara iznad, toliko i toliko milimetara ispred, i toliko i toliko milimetara popreko - to jest, utvrdio si mu položaj pomoću osa X, Y i Z. Kada govorimo o devetodimenzionalnom prostoru umesto o trodimenzionalnom, možeš takođe utvrditi da se tvoj nos nalazi na

određenim tačkama osa P, D, Q, R, W i K - ili već koja god slova uzeo da ih obeležiš - ali..." On duboko uzdahnu. "Ali u normalnim okolnostima ne moraš da utvrđuješ te koordinate, jer su rastojanja između njih toliko sićušna da su zanemarljiva. Eto, to je, Robine! Jesi li sve do sada razumeo?"

"Gotovo da poverujem da jesam", rekoh, sav srećan.

"Odlično", prihvati on, "jer sve ovo je gotovo potpuno tačno. Ali nije sve tako jednostavno. Tih šest dimenzija koje nedostaju nisu samo male, već i zakrivljene. Kao majušni krugovi. Kao majušne spirale. Ne pružaju se u određenom pravcu. Prosto, idu ukруг."

Tu se zaustavi, vukući dimove i gledajući me s odobravanjem.

Opet je namigivao. Nešto u njegovom nevinom pogledu navelo me je da upitam: "Alberte, samo jedno pitanje. Da li je ovo što si mi ispričao istina?"

On je malo oklevao, a onda sleže ramenima. "Istina je", odvrati on turobno, "veoma teška reč. Još nisam nameravao da govorim o stvarnosti, a to je ono što ti podrazumevaš pod 'istinom'. Taj model veoma dobro objašnjava stvari. Možemo ga slobodno smatrati 'istinitim', bar dok se ne pojavi neki bolji model. Ali na žalost, ako se sećaš", dodade on, uspravljajući se u stolici kao što uvek radi kad ima priliku da citira samog sebe, "kao što je moj telesni original divno rekao, matematika je 'najistinitija' onda kad je najmanje 'stvarna', i obrnuto. Ovde ima mnogo elemenata koje nisam razradio. Nismo još razmotrili ni implikacije teorije nizova, ni Hajzenbergovo pravilo neodređenosti, ni..."

"Pusti sad to, molim te", zamolih ga.

"Drage volje, Robine", složi se on, "zato što si se zaista dobro držao. Veoma cenim to što si me saslušao. Sada već ima nade da ćeš razumeti Neprijatelje, i - što je još važnije - i osnovnu strukturu vasiona."

"Još važnije!" ponovih ja.

On se nasmeši. "Objektivno rečeno, i te kako važnije, Robine. Mnogo je važnije znati nego činiti, i nije mnogo važno ko je taj što zna."

Ustao sam i prošetao. Kao da već dugo razgovaramo, a onda mi

pade na pamet da je to dobro, da je to upravo ono što sam želeo. "Alberte?" upitah ga. "Koliko je trajalo tvoje malo predavanje?"

"Misliš u galaktičkom vremenu? Čekaj da vidim - da, nešto manje od četiri minuta." Videvši moje lice, on hitro dodade: "Ali prevalili smo već skoro trećinu puta, Robine! Još dve nedelje i bićemo na Stražarskom točku!"

"Dve nedelje."

On me zabrinuto pogleda. "I dalje postoji mogućnost da smanjiš priliv energije... No, dobro, nećeš", prihvati on, motreći mi izraz na licu. Za trenutak kao da nije mogao da se odluči, a onda nastavi potpuno drugim tonom. "Robine? Kad smo govorili kako se 'ja' osećam kad nisam tvoj program, rekao si mi da ne veruješ. Na žalost, bio si u pravu. Nisam bio sasvim iskren prema tebi."

Ništa me od njega još nije toliko zaprepastilo. "Alberte!" zavapio sam. "Nisi me, valjda, slagao? Kako si mogao?"

"Tačno, Robine, nikada te nisam slagao", reče on pokajnički. "Ali nisam ti rekao sve istine koje znam."

"Hoćeš da kažeš da nešto osećaš i kad si isključen?"

"Ne. To sam ti već rekao. Ne postojim 'ja', da bih mogao nešto da osetim."

"Pa šta je onda po sredi, zaboga?"

"Ima stvari koje... doživljavam... a koje ti nisi nikada iskusio, Robine. Kada se stopim sa drugim programom, ja jesam taj program. Postajem on, ili ona." On mi namignu. "Ili oni."

"Ali ti više nisi onaj isti?"

"Nisam, istina je. Nisam isti. Ali... možda... sam nešto još bolje."

17. PRED STOLOM

A vreme je prolazilo i prolazilo, i putovanju nikad kraja.

Uradio sam već sve što se moglo uraditi.

Onda sam sve to uradio još jednom. Pa još nekoliko puta. Tada sam počeo ozbiljno da ramišljam o Albertovom predlogu da provedem nekoliko nedelja u pomoćnom modu, i to me je toliko prepalo da je Esi приметila.

Odmah mi je prepisala recept. "Priredićemo", obznanila je Esi, 'zabavu', a kad vam Esi kaže da će prirediti zabavu, onda možete mirne duše da se opustite i da uživate.

Što ne znači da sam to i uradio. Bar, ne odmah. Nisam bio raspoložen za zabave. Još se nisam oporavio od onog šoka kad sam 'umro' u kućici na Tahitiju. Nisam još imao dovoljno živaca da se pomirim sa izgledima da ću morati da se suočim sa još tih Mučkih Ubica - sa milionima tih stvorova - uz to još na njihovom domaćem terenu. Do sto đavola, nisam se još sasvim oporavio ni od svega ostalog što mi se u životu događalo, počev od onog gadnog malog nervnog sloma kad sam bio klinac, preko smrti moje majke i Klarinog brodoloma u crnoj rupi, pa sve do sadašnjeg trenutka. Svačiji život je pun tragedija, katastrofa i ružnih slomova. Živite, međutim, dalje, zato što se s vremena na vreme pojavi po koji lep trenutak i nadoknadi sve to, ili se bar nadate da će se jednom pojaviti - ali, Gospode Bože, kako je ogroman broj tih beda kroz koje prolazimo! I ukoliko duže živite, i ne samo duže već, u mom slučaju, brže, tako se i broj tih tegoba sve više povećava. "Ti, prosedi namćorko", nasmeja se Esi, utiskujući mi veliki poljubac u usta. "Probudi se, razveseli se, provedi se; do đavola, sutra ionako umiremo, je li tako? Doduše, sutra možda još ne, znaš."

E, baš je prava lutkica, ta moja Esi. Svaki deo nje. I ona od krvi i mesa koja je poslužila kao uzor, i ova portabl, s kojom delim život - da ne otvaramo diskusiju šta podraumevam pod 'životom'.

Zato sam se upeo iz sve snage da se nasmešim, i - na svoje zaprepašćenje - uspeo sam. A onda sam pogledao oko sebe.

Bez obzira na to šta je svojevremeno rekla Albertu o raskošnim

okruženjima koje nam je stvarao, Esi ne bi nikad dozvolila da takve stvari utiču na njen vlastiti stil. Njeni pojmovi o zabavama su se mnogo promenili od kad smo postali uskladišteni. Pre toga smo mogli da priređujemo zabave kakve smo hteli, jer smo bili truli bogataši. Sad smo u još boljem položaju. Gotovo da nema toga što ne bismo mogli uraditi, samo ako nam pričinjava zadovoljstvo. I ne moramo putovati avionom ili vasijskim brodom do tamo. I ne moramo pozivati goste i čekati ih da dođu. Što god naumimo - stvaramo sad odmah, na licu mesta, i čak ne moramo da se brinemo da ćemo sutra biti mamurni, nekoga uvrediti, ili se ugojiti.

Za početak, Esi nam je stvorila prostoriju.

Ništa naročito. U stvari, da smo poželeli neku takvu dok smo još bili u telesnom obličju, mogli smo bez imalo muke da je imamo. Verovatno ne bi stajala više od milio dolaran. Ni Esi ni ja nikada nismo imali planinsku kućicu za skijanje, ali povremeno smo boravili u nekoliko, i meni se dopao ambijent; ogromni kamin od poda do tavanice s jedne strane, lovački trofeji u vidu medveđih i losovih glava na zidu, i mnogo rešetkastih prozora duž zidova kroz koje se vide planine pokrивne škriputavim snegom i obasjane suncem, udobne stolice, divani i stolovi sa svežim cvećem, i... odjednom sam shvatio, još mnogo drugih stvari koje ni ona ni ja nikada nismo viđali u planinskim kućicama. Na stolu pored prozora nalazio se ukrasni vodoskok koji se obično puni vinom i iz njega se penio šampanjac. (Mogli ste da pogodite da nije 'pravi' šampanjac samo po tome što mu pena nikada nije splašnjavala). Pored vodoskoka sa šampanjcem nalazio se dugačak sto sa hladnim zakuskama, a kelneri u belim žaketima stajali su oko njega da nam napune tanjire. Video sam isečeno, hladno ćureće pečenje i šunku, i izdubljene sveže ananase napunjene plodovima kivija i višnjama. Pogledao sam sto, pa pogledao u Esi. "Dimljene ostrige?" usudio sam se da zatražim.

"Bože, Robine", reče ona sa izrazom gađenja na licu, "šta drugo nego dimljene ostrige! Da ne pominjem kavijar za mene i Alberta, i svinjska rebra za našeg Džulija i dim sum za njegovu devojkicu, i još ogromna kanta one jeftine hrane od koje se goji i koju ti toliko voliš - šta ono beše, da, salate od tunjevine." Ona pljesnu rukama.

Kapelmajstor na podijumu nasuprot nama klimnu i mali orkestar zasvira one nežne, nostalgичne melodije od kojih su se raspamećivali naše dede i babe. "Da jedemo ili da igramo?" upita Esi.

Učinio sam mali napor. Uradio sam ono što sam znao da će joj prijati. "Šta bi ti najviše volela?" zapitao sam svojim najseksipilnijim i najzvučnijim glasom filmskog lepotana, zagledavši joj se duboko u oči, dok sam joj šakom čvrsto u snažno obuhvatio golo rame, pošto je, naravno, tada već imala na sebi duboko izrezanu večernju haljinu.

"Da jedemo, dragi Robine", uzdahnula je, "ali ne zaboravi da me što pre i što češće pozivaš da igramo!"

I da vidite, na kraju nisam više ni morao mnogo da se trudim. Bilo je salate od tunjevine u količinama koje bi mi trajale čitav život, i kelner ju je najpre stavio u obliku visoke kupe na parče raženog hleba, a onda je poravnao da napravi sendvič, tačno onako kako volim. Šampanjac je bio savršeno rashlađen, a mehurići (iako nepostojeći) prijatno su mi gicalali (nepostojeći) nos. Dok smo jeli, Albert kavaljerski mahnu rukom orkestru da se skloni sa podijuma, izvuče svoju violinu i stade nas zabavljati Bahovom muzikom bez pratnje, solo Krajzlerom, a potom, pošto su članovi orkestra počeli opet da se uspinju na podijum da mu se pridruže, zaokružio je svoj program sa dva Betovenova gudačka kvarteta.

Doduše, kao što već znate, nijedan od muzičara u ovom kamernom sastavu nije bio 'stvaran' - što znači, čak ni toliko stvaran koliko mi sami. Bili su to samo programi ograničenih mogućnosti koje je Albert izvukao iz svog bogatog asortimana spoljnih okruženja, ali s obzirom na to šta su bili pokazali su se izvrsno. Odlična hrana i bogovski šampanjac takođe nisu bili stvarni. Ali u ustima su imali isti ukus. Crni luk u salati od tunjevine i kasnije me je, s vremena na vreme, obilato podsećao na svoje prisustvo, a nepostojeći alkohol u simulaciji šampanjca podstakao mi je moždane centre za kretanja i čula na isti način na koji bi to pravi alkohol učinio u pravom mozgu - ukratko, pokušavam da vam kažem da su piće, ples i jelo učinili svoje i da sam postajao pohotan. I dok smo Esi i ja sanjivo kružili po podijumu za igru (nestvarno sunce je 'zašlo' i 'zvezde' su sijale iznad mračne 'planine') i njena glava počivala na mom ramenu a moji prsti

nežno prelazili po njenim mekim, slatkim leđima, osetio sam da je i ona veoma raspoložena.

Dok sam je vodio sa podijuma za igru u pravcu u kome sam bio siguran da je već stvorila spavaću sobu, Albert podiže pogled da nam srdačno mahne na rastanku. On i general Kasata su ćeretali ispred ognjišta, i čuo sam kako Albert kaže: "Taj moj mali improvizovani koncert, generale. Samo sam hteo da malo razveselim Robina, znate. Nadam se da vas nisam uvredio."

General Kasata je bio zbunjen. Počešao se po obrazu boje čokolade, tik pored kratko podšišanog, vunastog zaliska, i rekao: "Ne znam o čemu govorite, Alberte. Zašto bih ja bio uvređen?"

Nije mi potrebno stvarno telo i stvarna hrana da bih jeo, ne treba mi stvarna stolica kad hoću da sednem. Ne moram, takođe, da imam nijednu od onih stvari koje su vama uglavnom potrebne kad želite da vodite ljubav, i mi smo radili ono što smo radili prefinjeno, predano i veoma prijatno. Simulacija? Pa, naravno da je bila simulacija. Ali bilo je dobro kao i uvek, što znači divno, i kad se završilo, simulacija mog srca je kucala malo brže i dah mi je izlazio kroz simulacije zadihanosti, i obgrlio sam svoju dragu i priljubio je uz sebe, da bih upio simulacije njenog mirisa, dodira i topline.

"Baš mi je milo", sanjivo reče simulacija moje dragane, "što sam napravila naše programe tako da se mogu prožimati."

Svojim dahom mi je zagolicala uvo. Okrenuo sam glavu da bih mogao i ja da zagolicam njeno. "Moja ljubljena Esi", prošaptao sam, "pišeš opako dobre programe."

"Ne bih to mogla da nije tebe", odgovori ona, i sanjivo zevnu u satenski jastuk. (U nekim prilikama mi ipak spavamo, znate. Ne moramo. Ne moramo ni da jedemo, ni da vodimo ljubav, ali ima mnogo zadovoljstava koje ne moramo imati ali ih ipak imamo, i jedno koje mi je oduvek bilo najdraže su upravo onih poslednjih nekoliko minuta, kad vam je glava na jastuku i tek što niste otplovili, onako topli i ne sekirajući se ni zbog čega u vasioni.)

Bio sam nekako pospan, jer i to je bio deo celog podprograma. Ali sam znao da se mogu razbuditi ako hoću, jer i to je bio deo podprograma.

I odlučio sam da tako uradim. Samo na trenutak, pomislio sam, jer mi je na umu ipak bilo nekoliko stvari. "Poznat mi je ovaj krevet, ljubavi", rekao sam.

Ona se zakikota. "Udoban je", složi se ona. Nije poricala ono što sam znao, da je to u suštini verna, ili čak malo poboljšana, kopija anisokinetičkog kreveta koji smo imali u Roterdamu, pre mnogo, mnogo godina.

Ali nisam, zapravo, o tome želeo da razgovaramo, i zato sam pokušao ispočetka. "Ljubavi? Šta misliš, da li su sa mnom bila samo dva Neprijatelja? U onoj sobi na Tahitiju, mislim?"

Esi je neko vreme ležala bez reči. Zatim se polako oslobodi moje ruke i podupre se laktom, gledajući me odozgo.

Ćutke me je proučavala pogledom neko vreme. "Ne možemo to nikad saznati, nije li tako? Albert kaže da su oni, možda, kolektivan um; ako je to tačno, onda je ono što si video na Tahitiju samo mali, odvojeni paketić Neprijatelja, i brojevi su u tom slučaju bespredmetni."

"A-ha."

Esi uzdahnu i opet leže. Kroz zatvorena vrata do nas su dopirali zvuci muzike u drugoj sobi; sada su svirali starinski rok, verovatno po želji generala Kasate. Sela je u postelji, gola kao i onog dana kad smo prvi put vodili ljubav, i zapucketala vrhovima prstiju, tražeći svetlo. Svetiljke se upališe; sijale su blagim, ćilibarnim sjajem iz skrivenih udubljenja na tavanici, jer Esi nije ništa štedela da opremi naše toplo gnezdo.

"Još si nesrećan, dragi Robine", primeti ona ravnodušno.

Razmislio sam malo. "Čini mi se da jesam", složio sam se, tek približno opisujući nešto za čiji bih opis upotrebio daleko jače izraze da sam hteo da ga dam.

"Hoćeš da razgovaramo?"

"Hoću", rekoh, odjednom potpuno razbuđen, "da budem srećan. Zašto, do đavola, to mora da bude tako odvratno teško?"

Esi se pruži preko postelje i usnama mi blago pređe preko čela. "Vidim", reče ona. I to je bilo sve.

"Hteo sam da kažem, znaš", nastavih posle nekoliko trenutaka, "da ne znam šta će se desiti."

"To se nikad ne zna, je li tako?"

"Možda je baš to što si ti rekla", izgovorih mnogo glasnije nego što sam nameravao i možda i mnogo neprijatnijim tonom, "upravo razlog što nikad nisam bio srećan."

Ćutanje je bilo njen jedini odgovor. Kad razgovarate u vremenu merenom megabaudima, čak je i dvadeseti deo milisekunde poprilična pauza, a ova je trajala znatno duže od toga. Onda Esi ustade; dohvati ogrtač pored kreveta i obuče ga.

"Dragi Robine", započe ona sedeći na rubu kreveta i gledajući me. "Čini mi se da je ovo dugačko putovanje loše delovalo na tebe. Imaš isuviše mnogo vremena da se glupiraš."

"Ali nismo mogli da izaberemo nešto drugo, zar ne? I to je deo problema: ja nikad nemam izbora!"

"A, tako", reče ona, klimnuvši. "Sad ulazimo u srž problema. Odlično. Poveri mi se. Kaži šta te muči."

Nisam joj odgovorio. Uputio sam joj samo elektronski impuls čije je značenje bilo isto kao kad čovek ćutke šmrkne u očajanju. Naravno, ona to nije zaslužila od mene. Trudila se mnogo više nego obično da bude ljubazna i da mi pokaže da me voli, i nisam imao nikakva prava da budem neprijatan prema njoj.

Ali tako sam se osećao.

"Kaži mi, proklet bio!" viknu ona.

Ja se proderah, uzvraćajući joj. "Do sto đavola! Jesi li svesna da mi postavljaš idiotska pitanja? Hoću da kažem, najvernija si od svih vernih dragana i obožavam te i sve što uz to ide, ali... ali... Isuse, Esi, kako možeš tako nešto da me pitaš? Šta mi je? Hoćeš da kažem, i pored činjenice da je čitava vasiona u opasnosti, i da sam ja tek nedavno umro - ponovo! - i da ću, po svoj prilici, uskoro opet umreti, samo ovog puta zauvek, jer moram da se suprotstavim nekim stvorovima o kojima čak ne volim ni da mislim, i imam dve žene, i ne postojim u pravom smislu te reči, i sve to... Hoćeš da kažeš, pored svega toga, kako vam se dopao komad, gospođo Linkoln?"

"Uf, Robine", uzdahnu ona u očajanju, "ne umeš ni da sabiraš kako treba!"

Presekao sam se od zaprepašćenja. "Molim?"

"Pod jedan", poče ona, iz nekog razloga sva užurbana i poslovna, "nemaš dve žene - ukoliko, naravno, moj telesni original ne brojiš odvojeno od mene ovde prisutne, koja sam upravo sa velikim uživanjem vodila s tobom ljubav."

"Mislio sam..."

"Vrlo dobro znam šta si mislio, Robine", odbrusi ona. "Mislio si da voliš i mene i Džel-Klaru Mojnlin, koja iskrsne s vremena na vreme, tek toliko da te podseti. To smo već raspravili. Nema problema. Imaš samo jednu pravu ženu, Robine Brodhede, to jest mene, portabl-Esi, S. Ja. Lavorovnu-Brodhed, koja nije ni najmanje ljubomorna na tu damu, Mojnlinovu."

"Ali to nije stvarno..." započeh, ali mi ona mahnu rukom da ućutim.

"Drugo", nastavi ona odsečno, "obrnutim redosledom - ne, u stvari uzevši onu prvu tačku kao drugu u trenutnoj diskusiji..."

"Esi! Počinješ da me gubiš."

"Ne", odvrati ona, "nikada ja tebe neću izgubiti, niti ti mene; to je podnaslov prve tačke o kojoj ćemo govoriti kao o trećoj. Obrati pažnju! Kada je reč o opasnosti za stvarnu vasionu, da, slažem se, ona postoji. I veliki je problem. Međutim, taj problem smo već počeli da rešavamo i to najbolje što možemo. Sada. Preostaje nam samo još jedna tačka, možda peta ili šesta u prvobitnom izlaganju, zaboravila sam..."

Počeo sam da hvatam korak sa njom. "Činjenica da mi, u stvari, ne postojimo", pokušao sam da joj pomognem.

"Tačno. Volim što si budan i oran, Robine. Nismo mrtvi, da znaš. To ti stalno ponavljam. Samo smo u bestelesnom vidu, a to je nešto sasvim drugo. Više nismo od krvi i mesa, ali živimo, i te kako. Upravo si to i dokazao, proklet bio!"

"Bilo je divno", rekoh ljubazno, "i ja znam da je to što govoriš istina..."

"Ne! Ne znaš!"

"Dobro, bar mogu logičnim putem da zaključim. Cogito, ergo sum - jesam li u pravu?"

"Sasvim u pravu."

"Moja teškoća se sastoji u tome", rekoh žalosno, "što iz nekog

razloga nikako nisam u stanju da to do kraja prihvatim."

"Ah!" povika ona. "Oh! Jasno mi je! Da prihvatiš, je li to? Da budemo sasvim sigurni, da do kraja prihvatiš. Prvo smo imali Dekarta, sad psihoanalizu. Samo praviš dim, Robine, dimnu zavesu iza koje hoćeš da sakriješ ono što te muči."

"Zar ti nije jasno..."

Nisam završio jer mi je rukom zapušila usta.

Onda je ustala i krenula prema vratima. "Robine, najdraži čoveče na svetu, dajem ti reč da mi je sve jasno." Uzela je drugi ogrtač sa stolice pored vrata i počela da ga slaže rukama. "Jasno mi je da više ne treba da razgovaraš sa mnom, nego s njim."

"S njim? S kim to?"

"S onim psihoanalitičkim njim, Robine. Evo. Obuci ovo."

Dobacila mi je ogrtač, i dok sam kao u bunilu činio ono što mi je kazala, izašla je kroz vrata, ostavivši ih otvorena. U sledećem trenutku kroz njih uđe blagi, postariji čovek, tužnih očiju.

"Zdravo, Robine, odavno se nismo videli", reče moj doktor za glavu, program Sigfrid fon Šrink."

"Sigfride", rekoh, "nisam te zvao."

On klimnu, smešeći se, dok je obilazio sobu. Navlačio je zavese, gasio svetla, pretvarajući spavaću sobu u nešto što više nije bilo poprište strasti, već relativno nalik na njegovu nekadašnju ordinaciju.

"Nisam ni hteo da mi dođeš!" riknuh na njega. "Pored toga, hteo sam da ova soba ostane onakva kakva jeste."

Seo je na stolicu pored kreveta, gledajući me ćutke. Kao da se ništa nije promenilo. Krevet više nije bio mesto za igranje; pretvorio se u kauč za mučenje, na kome sam proveo mnogo užasnih sati. "Pošto ti je očigledno neophodno da se opustiš, Robi", reče Sigfrid mirno, "mislio sam da ti pomognem smanjivanjem spoljnih uznemiravanja. Nije mnogo značajno. Mogu sve vratiti kako je bilo, ako tako želiš - ali zaista, Robe, zar ne bi bilo mnogo delotvornije da mi pričaš o tvom osećanju nelagodnosti i brigama, umesto što raspravljamo o tome kako izgleda soba."

Prsnuo sam u smeh.

Nisam mogao da se uzdržim. Grohotom sam se smejavao, samo što mi nije pukao stomak, i to je dugo trajalo - u najmanju ruku

mного mikrosekundi - a kad sam prestao da se smejem obrisao sam suzne oči (smeh se nije čuo, suze nisu postojale, ali ne mari) i rekao:

"Strašno si smešan, Sigfride, znaš li to? Nisi se ni najmanje promenio."

"Ali ti jesi", rekao je on i osmehnuo se. "Promenio si se veoma mnogo, i više upšte nisi onaj nesigurni, bojažljivi mladić, opterećen osećanjem krivice, koji je činio sve što može ne bi li naše sastanke pretvorio u društvene igre. Daleko si odmakao, Robine. Vrlo sam zadovoljan tobom. "

"Au, ta nemoj", rekoh, smešeći se - oprezno.

"S druge strane", nastavi on, "u mnogo čemu si ostao sasvim isti. Da li opet hoćeš da trošimo vreme na prazne razgovore i društvene igre? Ili pristaješ da mi kažeš šta te to brine?"

"Kad već pominjemo igre! Ti upravo sada igraš jednu sa mnom. Već znaš sve što sam ranije rekao. Verovatno znaš i šta sam mislio!"

"Ono što ja ne znam ili znam nije važno", reče on ozbiljno. "Ti to dobro znaš. Ono što znaš, a naročito stvari koje znaš ali nećeš da ih priznaš samome sebi, to je važno. Moraš s njima na čistinu. Počni tako što ćeš mi reći šta je to što te brine."

"Zato što sam seka-persa", odbrusih.

Pogledao me je i nasmešio mi se. "Ni sam ne veruješ u to, je li?"

"Pa, dobro, junak nikako nisam!"

"Otkud znaš, Robine?" upita me.

"Prestani da me zavatlavaš! Junaci ne sede i ne kukumavče! Junaci ne brinu da li će umreti! Junaci se ne zapetljavaju u vlastite strepnje i osećanja krivice, i glupe izmišljotine, je li tačno?"

"Tačno je da junaci ne rade mnoge od tih stvari", složi se Sigfrid, "ali nešto si zaboravio. Postoji još nešto što junaci ne rade. Oni ne žive. Ne postoje. Da li zaista veruješ da su svi ti koje nazivaš 'junacima' bolji od tebe?"

"Ne znam da li verujem. Ali se đavolski nadam da je tako."

"Ali, Robine", reče on razložno, "nisi ti baš tako loše radio, zar ne? Uradio si ono što niko pre tebe nije, čak ni Hiči. Govorio si sa Neprijateljima."

"Zajebao sam stvar", rekoh gorko.

"Je li ti to zaista misliš?" Sigfrid uzdahnu. "Robi, ti često sudiš o sebi tako da dobiješ dve protivrečne slike. Zašto? Sećaš li se, još u početku, stalno si mi govorio da si kukavica, i to tokom više naših sastanaka."

"To je bilo tačno! Bože, Sigfride, zar se ne sećaš da sam na Kapiji beskrajno odugovlačio, dok nisam prikupio hrabrost da krenem na prvi vasijski let."

"Da, to bi se moglo nazvati kukavičlukom", složi se Sigfrid. "Istina je, tako si se ponašao. Ali bilo je i mnogo drugih prilika kada si ispoljio izuzetnu hrabrost. Kad si uskočio u vasijski brod i pojurio na hiči-nebo izložio si se groznim opasnostima. Život si stavio na kocku - u stvari, zamalo da ga izgubiš."

"Tada je u pitanju bilo mnogo novca. Obogatio sam se."

"U to vreme si već bio bogat, Robe". On zavrte glavom, a onda zamišljeno nastavi: "Zanimljivo, kad god uradiš nešto vredno hvale, uvek sebi pripisuješ koristoljubive motive; ali kad uradiš nešto što ti izgleda rđavo, odmah si spreman da prihvatiš da je to tačno takvo kao što izgleda. Ima li uopšte situacija kad ispadneš dobar, Robine?"

Nisam mu odgovorio. Nisam imao odgovor. Možda nisam hteo da ga potražim. Sigfrid uzdahnu i promeni temu. "Dobro", reče on. "Hajde da se vratimo na one najosnovnije stvari. Kaži me šta te brine?"

"Šta me brine?" povikah. "Zar ne misliš da toga ima koliko hoćeš? Ako misliš da je stanje stvari širom čitave vasseljene takvo da zbog njega ne treba da se zabrine svako ko ima iole zdravog razuma, onda verovatno ne znaš šta se dešava!"

Vidno je pokazivao da ga to gnjavi. "Neprijatelji su svakako sasvim dovoljan razlog da se čovek zabrine, ali..."

"Ali nisu jedini, ako imaš u vidu i moju ličnu situaciju! Zaljubljen sam u dve žene - u tri, hoću da kažem", ispravih se, sećajući se Esinog sabiranja.

On napući usne. "Zar te to zabrinjava, Robine? Mislim, u praktičnom smislu? Na primer, da li moraš nešto da uradiš - recimo, da se odlučiš za jednu? Mislim da ne moraš. U suštini, tu nema povoda za neka tvoja međusobno protivrečna osećanja? Zato što nema ni mene! Ja sam samo obično, prokleta uskladištenje u

gigabitskom prostoru. Nisam ni malo stvarniji od tebe!"

"Da li zaista veruješ da ne postojim?" upita on blago.

"Mogu da stavim glavu na panj! Napravio te je neki prokleti kompjuterski programer!"

Sigfrid se zagleda u nokat na svom palcu. Usledilo je još jedno od onih dugih, multimikrosekundskih ćutanja, a onda on upita: "Kaži mi, Robinete, šta ti podrazumevaš pod 'postojanjem'?"

"Znaš ti vraški dobro šta postojanje znači! To znači biti stvaran!"

"A, tako. Jesu li Neprijatelji stvarni?"

"Nego šta", odvratih s gađenjem. "Nikad nisu ni bili drukčiji. Oni su samo kopije nečega što je nekada bilo stvarno."

"A, tako. U redu. Da li je zakon obrnutih kvadrata stvaran, Robi?"

"Zovi me Robinet, proklet bio!" planuh još jednom. On podiže obrve, ali klimnu. I nastavi da sedi bez reči, čekajući moj odgovor. Pribrao sam se. "Zakon obrnutih kvadrata - jeste, stvaran je. Ne u smislu da je sazdan od materije, već da ima sposobnost da opisuje šta se s tom materijom događa. Pomoću njega možeš da predviđiš šta će se dogoditi. Možeš zatim i da mu vidiš posledice."

"Ali, mogu da vidim i posledice tvoga delovanja, Robine - Robinete", žurno se ispravi.

"Jedna opsena vidi drugu", odvratih prezrivo.

"Da", priznade on, "moglo bi se i tako reći. Ali i drugi vide posledice tvojih postupaka. Da li je general Bopre Hajmat bio samo opsena? Vas dvojica ste očigledno uzajamno delovali jedan na drugog, što on nikada neće poreći. Jesu li tvoje banke samo opsena? U njima je tvoj novac. Ljudi koje si zaposlio, korporacije koje ti plaćaju dividende - sve je to stvarno, zar ne?"

Dao mi je vremena da se sasvim usredsredim. Nasmehio sam se. "Mislim da si ti sada taj koji igra, Sigfride. Ako nisi, onda si promašio suštinu stvari. Vidiš", rekoh s visine, "tvoj problem je što nikada nisi bio stvaran. Stvarni ljudi imaju stvarne probleme. Makar i sitne; po tome znaju da su stvarni. Ja ih nemam! Tokom svih ovih godina od kad sam postao... lišen telesnog obličja - nijedanput nisam morao da stenjem i da se napinjem na klozetskoj šolji zbog zatvora. Nijednom nisam patio od mamurluka, niti mi je curio nos, niti sam imao opekotine od sunčanja, niti ijedan od onih životnih potresa što se

prenose na meso."

"Ne razboljavaš se?" upita on razočarano. "Zar samo zato kukumavčiš?"

Pogledao sam ga zaprepašćeno. "Sigfride, ranije nikada sa mnom nisi tako razgovarao."

"U to vreme nisi bio tako zdrav kao sada! Robinete, zaista se pitam da li ovaj razgovor uopšte koristi bilo kome od nas dvojice. Možda ja nisam onaj s kim bi trebalo da razgovaraš."

"Lepo", rekoh, počevši već gotovo da se zabavljam, "uspeo sam makar jedanput da te čujem da kažeš - Isuse, a šta ću sada?" Završio sam, jer se više nisam obraćao Sigfridu fon Šrinku. "Šta sad opet, do đavola, smeriš?"

Albert Ajnštajn je petljao nešto oko svoje lule. Onda se saže da se počese po golom nožnom članku i reče: "Vidiš, Robine, možda tvoj problem ipak nije psihoanalitičke prirode. Zato bi možda bilo bolje da se ja njime pozabavim."

Klonuo sam natrag u postelju i sklopio oči.

Nekada davno, kad smo još Sigfrid i ja igrali mačke i miša, svake srede u četiri sata popodne, ponekad mi se događalo da završim sa osećanjem da sam tog dana ja zabeležio poene u našoj igri, ali nikada, nikada nisam doživeo da on, prosto rečeno, digne ruke. Ovo sad je bila istinska pobeda, o kakvoj nikada nisam ni sanjao - i zbog toga sam se osećao gore nego ikad. Još mi je bilo grozno. Ako moj problem nije bio psihoanalitičke prirode, onda je bio stvaran; a 'stvaran', pomislih, znači isto što i 'nerešiv'.

Otvorio sam oči.

Albert je radio. Nismo više bili u sobici za dvočasovno nabijanje rogova nečijem bračnom drugu, nalazili smo se u skromnoj radnoj sobi nekadašnjeg Ajnštajna, na prinstonskom univerzitetu. Na pisaćem stolu stajala je boca skripa, a tabla iza njegovih leđa bila je sva ispunjena nerazmrsivim matematičkim proračunima. "Lepa ti je ova sobica", rekoh kiselo, "ako ćemo opet da se vratimo na igru."

"I igre su stvarne, Robine", ozbiljno odvrati on. "Nadam se da nemaš ništa protiv što sam se ja ubacio. Da si se spremao da govoriš o suzama i traumama, dr fon Šrink bi bio najbolji program za

to, ali metafizika je nešto u čemu sam ja mnogo bolji."

"Metafizika!"

"Robine, to je ono o čemu si govorio", iznenađeno reče on. "Zar nisi to znao? Priroda stvarnosti? Smisao života? Takve stvari nisu bile najglavniji predmet mojih proučavanja, odnosno nisam po tome postao slavan, ali mislim da bih tu mogao da ti budem od pomoći, ako nemaš ništa protiv."

"A ako imam?"

"Pa šta? Uvek možeš da mi narediš da odem", reče on pomirljivo. "Hajde makar da pokušamo."

Ustao sam sa kreveta - sada je to bio iskrzani kožni otoman, na kome je iz jednog pocepanog jastuka provirivala vuna - i ushodao se gore-dole po radnoj sobi, slegavši samo jednom ramenima, onako ovlaš, što je značilo, do đavola, zašto da ne.

"Vidiš", reče on, "možeš da budeš onoliko stvaran koliko poželiš, Robine."

Podigao sam gomilu časopisa sa stolice pored pisaćeg stola i seo, da mu bolje vidim lice. "Zar nisi hteo da kažeš da mogu biti onoliko dobra imitacija stvarnog koliko poželim?"

"Znači li to da prelazimo na Turginov test? Ako si tako dobra imitacija da možeš da prevariš samoga sebe, zar to već nije neka vrsta stvarnosti? Na primer, ako zaista želiš da patiš od boljki kao što su kijavica ili zatvor, ništa lakše od toga. Dr Lavorovna i ja ćemo ti kao od šale upisati u program sve takve sitne boljčice koje hoćeš, i promešati ih kao na ruletu, tako da se pojavljuju nasumice - danas, recimo, šuljevi, a sutra, možda, gnojna bubljica na nosu. Ne mogu prosto da verujem da bi ti to hteo."

"To bi i dalje bile opsene!"

Albert razmisli o tome, pa popusti. "U izvesnom smislu, da, pretpostavljam da bi. Ali da se vratimo na Turginov test. Oprosti mi što ću biti toliko slobodan, ali kad ste ti i dr Lavorovna zajedno, da li ponekad, ovaj, vodite ljubav?"

"I te kako dobro znaš da vodimo ljubav! Baš malopre smo to radili!"

"Da li je to manje prijatno zato što je, kako ti kažeš, samo opsena?"

"Fantastično je prijatno. Možda baš to ne valja. Jer, do đavola, Esi ne može da zatrudni."

"Ah", reče on, baš kao i Esi malopre. "Oh. Da li to zaista želiš?"

Razmislih malo, da bih bio siguran. "Ne znam, zapravo. To je nešto na šta sam povremeno pomišljao."

"Ali nije neizvodljivo, znaš, Robine. Čak ne bi bilo ni teško da se programira. Dr Lavorovna, ako želi, sigurno može napisati program u kome bi doživela sve fiziološke simptome trudnoće, čak i porođaj. Rodila bi pravo dete, Robine - 'pravo' u smislu u kome i ti postojiš", žurno dodade. "Ali bi to moglo da bude zaista tvoje i njeno dete. Sa nasumično izmešanim naslednim osobinama, sa ličnošću koja će se razvijati onako kako je budete odgajali - proizvod, kao i ljudska bića, prirode i vaspitanja, sa malom primesom slučajnosti ubačenom u sve to."

"A kad poraste i dostigne naše životno doba, mi ćemo još biti u tom dobu!"

"Ah". Albert zadovoljno klimnu. "Sada prelazimo na starenje. Je li to ono što želiš? Zato, Robine, moramo odmah da ti kažem", nastavi on ozbiljno, "da ćeš ostariti. Ne zato što te je neko programirao, već zato što moraš. U prepisu tebe sigurno ima grešaka. Menjaćeš se, i verovatno oronuti. Naravno, u tvom uskladištenju ima mnogo redundantnosti, tako da se greške neće akumulirati veoma brzo, bar ne kad su važne stvari u pitanju. Ali u jednom beskrajnom vremenu - svakako, Robine. Robinet Brodhed, iz deset na dvadeseti milisekundni od ovog trenutka, neće biti onaj isti Robinet Brodhed kakav je danas."

"Baš divno", povikah. "Ne mogu da umrem, ali mogu da postanem mator, oronuo i glup!"

"Želiš li da umreš?"

"Pa... ne... znam!"

"Vidim", zamišljeno reče Albert. Pokrih lice rukama, i plakalo mi se kako odavno nije. Preplavili su me svi dotadašnji strahovi, očajanja i strepnje, a ovi idiotski razgovori nisu ničemu vodili!

"Vidim", opet se začuše reči, ali to više nije bio glas Alberta Ajnštajna. Bio je dublji i nekako - ogromniji, i pre nego što sam podigao pogled, znao sam kome pripada.

"Gospode Bože", prošaptah.
"Tu sam." Bog se nasmeši.

Ako se nikada do sada niste pojavili pred Prestolom Strašnog Sudije sigurno nećete znati kako je to.

Nisam ni ja. Imao sam samo neku maglovitu predstavu o veličanstvenosti, ali ova koja se sad nalazila svuda oko mene bila je daleko veličanstvenija nego što sam zamišljao. Očekivao sam da će u meni izazvati utisak, ne znam - strahopoštovanja? Lepote? Možda, čak, straha?

Nije bilo strašno, ali je sigurno bilo sve što sam prethodno spomenuo. Divovski presto bio je od zlata. Bilo je to nekakvo svetleće, toplo, gotovo prozirno zlato; ne onaj grubi metal, već samo ovaploćena bit zlata kao takvog. Taj džinovski presto se uzdizao daleko iznad mene, okružen zastorima od sedefastog mermera, koji su izgledali kao da su ih zajednički izvajali Fidija i Praksitel. Stolica na kojoj sam sedeo bila je od tople, izrezbarene slonovače, a nosio sam na sebi belu odoru pokajnika i netremice gledao naviše, pravo u ogromne i svevideće oči Svemogućeg.

Kao što sam već rekao, nisam osećao strah. Ustao sam i proteglio se. "Odlična opsena", pohvalio sam ga. "Reci mi, Bože, koji si? Jahve? Tor? Čiji si ti bog?"

"Tvoj Bog, Robine", zagrme veličanstveni glas.

Nasmejao sam se odozdo na Njega. "Ali ja nemam boga, znaš. Oduvek sam bio ateista. Ideja o svom ličnom bogu je detinjasta, na šta je oduvek ukazivao moj prijatelj - a bez sumnje i tvoj - Albert Ajnštajn."

"To ništa ne mari, Robine. Ja sam božanstvo koje vlada čak i ateistima. Vidiš, ja sudim. Imam svoje božje attribute. Ja sam Tvorac i Iskupitelj. Nisam samo dobar. Ja sam merilo po kome se meri dobrota."

"Ti mi sada sudiš?"

"Bogovi zato i postoje, zar ne?"

Bez ikakvog stvarnog razloga, počeo sam da osećam neku napetost. "Da, ali... hoću da kažem, šta bi trebalo ja da radim? Da li da ispovedim svoje grehe, istražim svaki trenutak svoga života?"

"Pa, ne baš, Robine", razložno primeti Bog. "U stvari, ti se ispovedaš i preispituješ već poslednjih stotinak godina. Nema potrebe da opet pretresamo sve to."

"Šta ako odbijem da mi se sudi?"

"Ni to ne mari, znaš. Ja ću ti u svakom slučaju presuditi. I evo, izričem svoju presudu."

Nagnuo se napred, gledajući naniže u mene, onim tužnim, dragim, veličanstvenim pogledom, punim ljubavi. Nisam imao kud. Stao sam da se previjam od muke.

"Smatram da si ti, Robine Brodhed", reče on, "tvrdoglav, opterećen osećanjem krivice, rasejan, tašt, nesavršen, često luckast, i veoma sam zadovoljan tobom. Ne bih želeo da budeš drukčiji. U sukobu sa Neprijateljima možeš sramno podbaciti, kao što često činiš. Ali znam da ćeš uraditi onako kako uvek činiš."

"A to je?" promucah.

"Uradićeš najbolje što budeš mogao, a ima li nešto više što bih čak i Ja smeo da tražim? Zato idi, Robine, i neka te prati Moj blagoslov." Podigao je ruke, onim sveobuhvatnim gestom božanskog milosrđa. Onda mu se izraz na licu promeni i on se oštro zagleda naniže, u mene. Ne možete reći za Boga da je 'uznemiren', ali izgledao je nezadovoljan. "Šta ti opet nije po volji?" upita on.

"Još sam nezadovoljan sobom", rekoh tvrdoglavo.

"Tako i treba da bude", zagrme Bog. "Ja sam te stvorio da budeš nezadovoljan, jer da nisi nezadovoljan sobom, zar bi se trudio da budeš bolji?"

"Bolji od koga?" zapitah, zadrhtavši i protiv svoje volje.

"Bolji od Mene", viknu Bog.

18. NA KRAJU PUTA

Čak i najsporija reka kad-tad dokrivuda do mora, i posle dugog - veoma dugog - veoma dugog dugog vremena - Albert se pojavi na palubi simulacije turističkog broda na kojoj smo Esi i ja igrali dame (previđajući čak i najlakše kombinacije, zato što su stene kao nožem odsečene, voda koja bi odjednom pokuljala iz lednika i ogromne sante predstavljale nezaboravni prizor), izvadi lulu iz usta i reče: "Stižemo za jedan minut. Mislio sam da ćete biti zadovoljni ako vas obavestim."

Zaista smo bili zadovoljni što nas je obavestio. "Hajde brzo da pogledamo!" uzviknula je Esi i nestala. Ja sam malo zaostao, zagledavši se u Alberta. Nosio je marinskoplavi blejzer sa metalnim dugmadima i kapu kapetana jahte, i smešio mi se.

"Još imam mnogo pitanja, znaš", rekoh mu.

"Ali ja, Robine, na žalost, nemam ni blizu toliko mnogo odgovora", ljubazno odvrati on. "Svejedno, dobro je to."

"Šta je dobro?"

"Pa, to. To što imaš mnogo pitanja. Dokle god znaš da imaš pitanja, nosiš u sebi i nadu da ćeš naći odgovore na njih." On klimnu u znak odobravanja, onako kako on to ume - što bi me smesta bacilo u očajanje da mi, u stvari, nije veoma prijalo. Zastao je za trenutak da vidi da li ću se opet upustiti u metafiziku, pa je dodao: "Hoćemo li sada da se pridružimo gospođi Brodhed, generalu i njegovoj dami i ostalima?"

"Ima još vremena!"

"U to nema sumnje, Robine. Zaista ima još mnogo vremena." Nasmehio se, a ja sam slegao ramenima u znak da dozvoljavam, i fjord na Aljasci nestade. Opet smo se obreli u upravljačkoj kabini Verne Drage. Albertova izletnička kapa opet mu je štrčala u svim pravcima, i opet je bio u svom puloveru i vrećastim pantalonama, i bili smo sami.

"Gde su svi nestali?" upitao sam, i sam sebi odgovorio: "Nisu imali strpljenja da sačekaju? Bulje kroz brodske skenere? Ali još se ništa ne vidi."

On prijateljski sleže ramenima, složivši se sa mnom. Posmatrao me je dok je odbijao dimove kroz lulu.

Albert zna da ja u stvari ne volim da gledam neposredno kroz senzore na spoljnom omotaču broda. Dobri stari ekran iznad kontrolne table mi je obično sasvim dovoljan. Kad se uvučete među instrumente na Vernoj Dragoj i pogledate u svim pravcima istovremeno, potpuno se izgubite - naročito ljudi kao ja, koji se drže svojih starih navika iz vremena kad su bili u telesnom obličju. Zato nerado to činim. Albert kaže da je to samo jedna moja stara uspomena na vreme kad sam još bio od krvi i mesa. To je tačno. Odrastao sam kao osoba od krvi i mesa, a one mogu da gledaju samo u jednom pravcu, ukoliko nisu razroke. Albert kaže da bi trebalo da se oslobodim toga, ali ja ne želim.

Ovoga puta, međutim, pozeleo sam, ali da ne bude odmah. Jedan minut, na kraju krajeva predstavlja prilično dugo razdoblje u gigabitskom vremenu... a ja sam želeo da mu postavim još jedno pitanje.

Albert mi je jednom ispričao malu anegdotu o jednom od njegovih nekadašnjih drugara, iz doba kad su svi živeli u telesnom obličju, matematičaru po imenu Bertrand Rasel, koji je čitavog života bio ateista, kao i sam Albert.

Naravno, moj Albert nije bio zaista onaj Albert, tako da se oni nisu zaista nekada družili, ali Albert (moj Albert) često je govorio o njemu kao da jesu. Ispričao mi je kako je neko ko je verovao u Boga na jednoj zabavi priklještio Rasela u ćošak i rekao mu: "Profesore Rasel, zar vam nije jasno u kakvu opasnost ste doveli svoju dušu? Zamislite da ste pogrešili? Šta ćete učiniti ako jednom, kad budete umrli, otkrijete da Bog zaista postoji, i ako vam On zaista bude sudio? Pa kad se nađete pred Prestolom Strašnog Sudije i On vas pogleda i upita: 'Bertrande Rasele, zašto nisi verovao u Mene?' šta ćete mu odgovoriti?"

Albert veli da Rasel nije ni trepnuo. Jednostavno je rekao: "Odgovoriću mu - 'Gospode, trebalo je da mi pružiš bolje dokaze'."

Zato, kad sam rekao Albertu: "Da li zaista misliš da si mi dao dobre dokaze?" on je raumeo na šta ciljam, i samo je klimnuo, sagnuo se da počese nožni članak i rekao: "Mislio sam da ćeš se

vratiti na to, Robine. Ne, nisam ti dao nikakve dokaze. Jedini dokaz, uzmi kako god hoćeš, jeste sama vasiona."

"Onda ti nisi Bog?" izletelo je iz mene, pošto sam se najzad odvažio.

"Pitao sam se da li ćeš mi postaviti to pitanje", odgovori on ozbiljnim glasom.

"A ja se pitam kad ćeš mi ti odgovoriti na njega!"

"Pa, evo, odmah sada, Robine", reče on pomirljivo. "Ako me pitaš da li je prikaza sa kojom si razgovarao poreklom iz iste datoteke kao i ova moja uobičajena simulacija, odgovor je potvrđan, jeste. U uskom smislu. Ali ako mi postaviš neko sveobuhvatnije pitanje, onda je teško naći odgovor. Šta je Bog? Ili još bolje, šta je tvoj Bog, Robine?"

"A ne", zarežao sam. "Ja sam sada onaj koji postavlja pitanja."

"Onda ja moram pokušati da odgovorim, kao onomad ti meni, zar ne? Vrlo dobro." Uperio je kamiš lule na mene. "Pretpostavio bih da je Bog, onako kako ga ti shvataš, zbir vektora svih onih osobina za koje veruješ da su 'pravedne', 'moralne' i 'ispunjene božanskom ljubavlju'. Pretpostavljam da postoji neka uzajamna saglasnost kod svih razumnih bića, ljudi, Hičija, montiranih umova i svih ostalih, kad zamišljaju šta te vrline treba da budu, te da bi jedan zajednički 'Bog' opet predstavljao zbir svih tih vektora. Jesi li zadovoljan odgovorom?"

"Ni najmanje!"

On se opet nasmeši, bacivši pogled na ekran. Na njemu se još videlo ono uobičajeno plavkastosivo ništa, koje se uvek javlja kada brod leti brže od svetlosti. "Nisam ni mislio da hoće, Robine. Ne zadovoljava ni mene, ali ko kaže da vasiona postoji samo zato da bi nas učinila srećnim? Eto ti."

Otvorio sam usta da mu postavim sledeće pitanje, ali nisam odmah uspeo da ga sročim i on me je pretekao. "Dozvoli, Robine", reče on. "Sad smo se već gotovo vratili u normalni prostor, i sigurno bismo obojica želeli da pogledamo."

Nije sačekao da dozvolim. Nestao je, ali prethodno mi je uputio jedan od onih svojih divnih, tužnih, saučestvujućih osmeha, od kojih, kao i od mnogih drugih stvari koje moj dragi prijatelj Albert Ajnštajn

čini, prosto pošandrcam.

Bio je, naravno, u pravu.

Ali i ja sam njemu pokazao ko je gazda. Nisam odmah krenuo za njim. Zaostao sam još jedno osam ili devet milisekundi da - pa, dobro, da radim ono što Esi naziva 'glupiranjem', a ja o tome mislim kao o razmatranju onoga što je upravo rekao.

Nije bilo toliko mnogo materijala za razmišljanje. Ili, preciznije rečeno, bilo je proketo mnogo toga, ali bez dovoljno pojedinosti da bi razmišljanje dovelo do nekih zadovoljavajućih zaključaka. Taj matori Albert me je izluđivao! Kad je već bio rešio da izigrava Boga - makar to bila, kao što je priznao, imitacija Boga - mogao je bar da bude malo određeniji. Hoću da kažem, tako nalažu pravila igre! Kad se Jahve obratio Mojsiju iz gorućeg grma, kad mu je anđeo pružio ploče sa urezanih deset zapovesti - svi su rekli šta očekuju.

Osećao sam, besan i razočaran, da imam pravo da dobijem više pojedinosti od tog mog vlastitog izvora vaskolike mudrosti.

Očigledno neću dobiti ništa više i zato nadureno pođoh za njim... upravo na vreme.

Tamnije tačkice na onom sivom ništa počele su da se pretvaraju u mrlje i zgušnjavaju upravo kad sam se uvukao u brodske senzore, i već u sledećem milisekundu, ili možda dva, mrlje su se ukočile i slika izoštrila, do najmanjih pojedinosti.

Osetio sam kako se Esina ruka kradom uvlači u moju, dok smo gledali u svim pravcima istovremeno. Uhvati me opet onaj stari napad vrtoglavice, ali ja ga potisnuh iz svesti.

Bilo je suviše mnogo stvari da se vidi. Živopisnijih od fjordova na Aljasci, i veličanstvenijih od svega što sam ikada ugledao.

Bili smo već dosta odmakli od naše dobre stare Galaksije - ne samo od njenog ovala, nalik na prženo jaje, sa sedefastom grudvom u sredini, poput žumanca, već i daleko van domašaja onog odsjaja u vidu oreola, koji je išao uz nju. 'Ispod' nas su se nalazile tanko raspršene zvezdice iz tog oreola, nalik na retke mehuriće koji izbijaju iz međugalaktičkog vina. 'Iznad' nas se rasprostro crni somot, po kome je neko rasuo tanke, jedva primetne uvojke svetleće boje. Neposredno u našoj blizini videla su se blistava svetla Stražarskog

točka, a malo podalje i po strani lebdelo je desetak sumpornožutih mehurića kugelblica.

Nisu delovali opsano. Samo gadno, kao neka odvratna mala mrlja na podu dnevne sobe, koju bi neko od ukućana trebalo da očisti.

Poželeo sam da znam kako se to radi.

"Pogledaj, dragi Robine!" uzviknu Esi pobedonosno. "Nijednog huliganskog USPMU broda na Točku! Pretekli smo ih!"

Kada sam pogledao Točak, učini mi se da je u pravu. Točak se nemo okretao potpuno sam, nijednog broda nije bilo na nekom od njegovih dokova, nijedne krstarice USPMU u blizini. Ali Albert uzdahnu. "Bojim se da nismo, gospođo Brodhed."

"Šta to, kog đavola, govoriš?" zapita Kasata. Nisam ga video - niko od nas se nije zamajavao sa vizuelnim simulacijama - ali sam mogao da osetim kako se narogušio.

"Samo da ih nismo pretekli, generale Kasata", reče Albert. "Nismo ni mogli, znate. Verna Draga je, istina, letelica sa zadivljujućim sposobnostima, ali ipak ne može da dostigne brzinu brodova USPMU. Ako ih nema, ne znači da još nisu stigli; znači da su bili ovde i otišli dalje."

"Otišli - gde?" upitah promuklo.

On je ćutao. Tada vidik ispred nas poče da se nadima. Albert je podešavao brodske senzore. Ono 'ispod' je stalo da se rasplinjuje. Ono 'iznad' - u pravcu samog kugelblica - počelo je da se približava. "Kažite mi", upita Albert, "da li ste ikada pokušali sebi da predstavite šta će se videti kad Neprijatelji budu izašli? Ne mislim na racionalno povezivanje mogućih činjenica. Mislim na onu, poludremljivu, maštovitu predstavu kad čovek pokušava da zamišlja kako je to."

"Alberte!"

Nije ni obratio pažnju na mene. "Mislim", rekao je, "da svi mi u podsvesti imamo onaj primitivni utisak da će iznenada nahrupiti iz kugelblica flota divovskih, neuništivih bojnih brodova, koja briše sve pred sobom. Nepobediva. Sa zracima koji blistaju na sve strane, projektilima koji pljušte..."

"Umukni Alberte!" proderah se.

"Ali, Robine", reče on smrknuto, "pogledaj svojim očima."
I dok je uvećanje sve više raslo... svi smo videli.

19. POSLEDNJA BITKA U VASIONI

Čak i kad gledate svojim očima, ne verujete uvek u ono što vidite. Ja nisam. Bilo je suludo.

Ali postojalo je. Brodovi USPMU, koji su se nadsvetlosnom brzinom obrušavali na kugelblic; a iz kugelblica, jurišajući ka njima, nešto što je kuljalo iz uskovitlanih zamagljenih obrisa. Bilo je od svetlog metala.

Veoma je ličilo na vasijske brodove.

U stvari, to su po svoj prilici, i bili brodovi. Bili smo isuviše daleko da bismo mogli dobro da vidimo tako sitne predmete, ali instrumenti Verne Drage bili su prvoklasni. Ono što smo videli, videli smo u optičkim, i IR i rentgenskim i svim drugim frekvencijama koje postoje, a 'videli' smo i kroz magnetometre i gravitacione detektore; i svi su, bez razlike, potvrđivali užasnu činjenicu.

Kugelblic je lansirao svoju armadu.

Mogao sam da očekujem bilo šta, ali to ne. Mislim, zašto bi Neprijatelji morali da se služe vasijskim brodovima? Na to pitanje nisam mogao da odgovorim, ali to su zaista bili brodovi. Veliki! Oklopljeni! Više od hiljadu njih, činilo se, i jedan za drugim su ulazili u ogromnu formaciju, nalik na kupu, i jurišali pravo na divljač, na majušne, beznadežno malobrojne grupice krstarica USPMU.

"Raznesite te proklete kamenčine", zaurlao je general Džulio Kasata, i - znate šta? I ja sam zaurlao zajedno s njim.

Nisam mogao da se uzdržim. Borili su se, i ja sam navijao za svoje. Nije bilo nikakve sumnje da je bitka započela. U vasijskom prostoru ne možete videti zrake, čak ne ni zrake sa hiči-bušilica, koji su, prepravljani, predstavljali glavno naoružanje USPMU, ali videlo se sevanje hemijskih eksplozija i onih još gorih, strahovito jasnih, kad su brodovi USPMU lansirali svoje sekundarne projekte.

Milijarde letelica Neprijatelja i dalje su gurale napred. Nisu ih ni okrnuli.

Samo za sebe, kao prizor, bilo je, Bože moj, veličanstveno. Iako, stravično, u isto vreme. Premda nisam znao šta se, zapravo,

dogaća.

Nikada pre toga nisam video bitku u vasioni. Uostalom, nije niko od nas, zato što se poslednja vasijska bitka odigrala pre skoro sto godina, kad su se sukobili Brazilci sa brodovima Narodne republike Kine, u onom poslednjem i nerešenom krvavom sukobu, koji je imao za rezultat osnivanje multinacionalnog vladajućeg tela Kapije. Zato nisam znao šta će se dogoditi, ali ono što se desilo bilo je mnogo manje od onoga što sam očekivao. Trebalo je da brodovi eksplodiraju, ili nešto slično. Trebalo je da na sve strane počnu da lebde njihove krhotine.

Ali ništa nalik na to.

Samo se vrh kupaste formacije Neprijateljevih brodova otvorio i progutao letelice USPMU koje su se i dalje borile. Okružili su ih sa svih strana; i tada su... ovaj... zaista su to uradili, nestali su.

Prosto su nestali, ostavljajući krstarice USPMU tesno sabijene u vasioni.

A onda su i krstarice nestale.

A onda je, tik ispod nas, Stražarski toćak zatreptao i nestao i on.

Prazna vasiona se širila svuda oko nas. Videla se samo sedefasta Galaksija koja se komešala i okretala ispod nas, udaljene galaksije i nalik na svice, zamagljene, žute loptice kugelbica.

Sada smo sebe učinili vidljivima; inače bismo se osećali isuviše usamljenim. Zgledali smo se, s nevericom.

"Nagaćao sam da će se nešto slično dogoditi", reće Albert Ajnštajn, trezveno vukući dimove iz lule.

"Proklet bio!" zaurla Kasata. "Ako znaš šta se dogaća, reci nam!"

Albert sleže ramenima. "Mislim da ćete i sami videti", reće on, "jer mi se čini da smo sada mi na redu."

I bili smo. Zgledali smo se, a onda se odjednom više ništa nije videlo. Ništa izvan broda, hoću da kažem. Ništa sem onog taćkastog sivila na ekranu koje oznaćava putovanje brže od svetlosti. Kao kad gledate kroz prozor aviona u gustu maglu.

A onda je i to prestalo.

Magla se razbistrila. Brodski senzori su opet mogli jasno da vide.

A ono što smo ugledali, onako iznebuha, bio je dobro poznati crni prostor sa zvezdama... još i planeta, i mesec... i, da, znao sam šta je

to. Ta planeta i taj mesec bili su oni isti koje su gledale ljudske (ili njima veoma slične) oči već pola miliona godina.

Bili smo u Zemljinoj orbiti; zajedno sa mnogo drugih artefakta u kojima sam prepoznao krstarice USPMU, čak i sam ogromni Stražarski točak.

To je za mene ipak bilo previše.

Ali dosetio sam se šta da radim, jer kad god mi nešto postane preteško, uvek postoji jedno mesto gde mogu da se obratim za pomoć. To sam i sada uradio. Viknuo sam: "Alberte!"

Ali Albert je i dalje nepomično posmatrao Zemlju i Mesec, i ostale predmete izvan Verne Drage, pušio svoju lulu i ćutao.

20. PONOVO KOD KUĆE

Albert Ajnštajn nije bio jedini uređaj koji je izgleda prestao da funkcioniše. Brodovi USPMU takođe su imali svoje probleme. Svi upravljački sistemi za svaku vrstu oružja jednostavno su se zaglavili. Više nisu radili.

Sve ostalo je bilo potpuno ispravno. Komunikacione veze su bile odlične - i stalno zauzete, jer je svako svakoga pitao šta se to, do đavola, dogodilo. Sve što je imalo miroljubivu namenu ostalo je netaknuto. Svetla na Stražarskom točku su i dalje radila, a isto tako i pumpe za vazduh. Robotradnici su pripremali hranu i čistili otpatke. Postelja u kabini komandanta bojnog broda USPMU i dalje je mogla da se sama raspremi, a uređaji za otpatke i dalje su se praznili u spremišta za reciklažu.

Verna Draga, koja nikada nije bila naoružana, bila je kao nova. Mogli smo je pokrenuti i odleteti gde god hoćemo.

Ali gde bismo išli.

Nikuda. Ališa Lo je preuzela komande broda i stalno nas održavla u bezbednoj orbiti, ali ni makac dalje. Ja se nisam ni potrudio da razmišljam o tome. Bio sam potpuno zaokupljen svojim vernim sistemom za pronalaženje podataka i najdražim prijateljem. Očajno sam izgovorio: "Alberte, molim te."

Izvadio je lulu iz usta i rasejano me pogledao. "Robine", odgovori on, "moram te zamoliti da se malo strpiš."

"Ali, Alberte! Preklinjem te! Šta će se dalje dogoditi?"

Uputio mi je ono što se zove zagonetnim pogledom - bar ja nisam bio u stanju da ga odgonetnem.

"Molim te! Jesmo li u opasnosti? Da li se Neprijatelji spremaju da se spuste i sve nas pobiju?"

Izgledao je preneražen. "Da nas pobiju? Kako ti je to palo na pamet, Robine? Zar nakon toga što su upoznali tebe i gospođu Brodhed i gospođicu Lo i generala Kasatu? Svakako da neće, Robine, ali sad moram da se izvinim; zauzet sam."

I više ništa nije hteo da kaže.

Posle nekog vremena šatli su počeli opet da uzleću sa petlji za

lansiranje, i mi smo dali da nam se uskladištenja prevezu natrag na dobru staru Zemlju, i pokušavali smo - oh, koliko smo samo dugo pokušavali - da se priberemo.

21. ZAVRŠECI

Nisam znao kako da počnem ovu priču, a sada ne znam kako da je završim.

Vidite, ovo je bio kraj. Nema više ništa da se ispriča, osim što se dogodilo.

Znam da ušima telesnih ljudi sa linearnim poimanjima ovo može zvučati čudno (da ne kažem odbojno razmetljivo), kao i mnoge druge stvari koje sam rekao i koje su zvučale čudno (ili još gore). Ja tu ne mogu ništa. Ono što je čudno ne može se izraziti nečudno, a ja moram da ispričam sve kako je bilo. Ono što se odmah potom 'dogodilo' u stvari nije važno, jer ono što se dogodilo već je bilo završeno.

Naravno, čak i ogromno povećani ljudi kao što sam ja donekle ostaju linearni... i zato nam je trebalo izvesno vreme da sve ovo shvatimo.

Esi i ja smo se složili da nam je iznad svega potrebno malo oduška - da se odmorimo; da pokušamo da shvatimo šta se zapravo događa; a pre svega da prikupimo svoje razdešene misli. Dali smo da nam se uskladištenja i fizički prenesu u staru kuću na Tapanskom moru, i to smo uradili prvi put za poveći broj godina, pa smo se tu smirili da malo razbistrimo mozak.

Albertova uskladištenja su preneti zajedno s našima.

Sam Albert bio je sasvim drugi problem. Albert se više nije odazivao na moje pozive. Ako se Albert i dalje uopšte nalazio u uskladištenjima - jednostavno se nije pojavljivao.

Ali Esi nije od onih koji će prihvatiti da ih porazi program koji su sami napravili. Prvo čemu se posvetila bilo je proveravanje programa i redovno čišćenje i uklanjanje smetnji. Tek tada se predala.

"Ne mogu da pronađem nikakvu grešku u programu Albert Ajnštajn" rekla je, "izuzev što ne radi." Ljutito je gledala u lepezu podataka koja je sadržavala Alberta Ajnštajna. "Sad je samo leš!" dodade zabrinuto. "Telo u kome više nema života, znaš?"

"Šta ćemo sad?" upitao sam. Pitanje je bilo bespredmetno. Prosto nisam bio navikao da me mašine izdaju.

Esi sleže ramenima, nastojeći da mi ponudi utešnu nagradu. "Mogu da ti napišem novi program Albert", reče ona. Zavrteo sam glavom. Nisam hteo nikakav novi program, hteo sam Alberta. "Pa, u tom slučaju", reče ona tonom zdravog razuma, "da se odmorimo i posvetimo malo samima sebi. Kako bi bilo da odemo na kupanje, a posle da priredimo sebi predivan, ogromni ručak od koga je goji?"

"Ko će sad jesti? Esi, pomagaj! Hoću da znam", požalih se. "Hoću da znam šta je, do đavola, mislio kada nam je rekao da se ne brinemo - kakve veze imate s tim ti i Kasata i Ališa Lo? Šta to vas troje imate zajedničko?"

Ona napući usta a onda se razvedri. "Hajde da ih pitamo."

"Da ih pitamo - šta?"

"Da ih pitamo sve o njima samima. Pozovi ih - pa možemo svi zajedno da ručamo!"

Nije se dogodilo baš tako brzo.

Pre svega, nijedno od njih nije bilo fizički (mislim, njihova uskladištenja nisu bila fizička) na Zemlji. Oboje su još bili u orbiti. Nisam hteo da se zadovoljim dvojnicima, jer nisam hteo čak ni ono izluđujuće zakašnjenje od četvrt sekunda kad razgovaram sa njima, tako da su morali biti prebačeni do Tapanskog mora, a to je dugo trajalo. Trajalo je i duže, jer iz nekih razloga Kasata nije mogao odmah da se oslobodi.

Nisam gubio vreme.

Bez Alberta život mi je bio donekle otežan. Ali ne i zaista težak, jer nije bilo mnogo toga što je Albert radio (izuzev što je odgovarao na zagonetke koje sam postavljao) a što nisam i ja sam mogao da uradim. Sada sam morao. I tako sam ja, a ne Albert, morao da krenem po svetu i vidim šta se događa.

Događalo se mnogo stvari, ali većina mi nije bila od neke naročite koristi.

U početku, nastupio je nalet panike. USPMU je izdala uzbunjujuće, oskudne biltene o šteti koja je nanesena njenoj floti, a potom još više uzbunjujuće, hitne zahteve da se sagradi nova, veća i bolja od prethodne, po sistemu da kada pokušavaš s nečim što ne radi onda treba stalno iznova da pokušavaš.

Ali to je već samo po sebi zvučalo umirujuće i normalno. Široke narodne mase, posle prvog šoka i uzbuđenosti, shvatile su da su ipak svi još živi i zdravi, da nema mrtvih. Vasijski brodovi Neprijatelja nisu se pojavili na nebu iznad San Franciska i Beidžinga da ih pretvore u prah i pepeo. Niko nije našu planetu zavitlao na Sunce.

U stvari, kao da se ništa nije ni dogodilo, i tako je panika polako počela da jenjava. Ljudi su se opet vraćali u kolotečinu i nastavili da žive kao i pre, kao seljaci na padinama vulkana. Nastala je erupcija, niko nije bio povređen. Jednog dana će nastati ponovo - ali za sada je, hvala Bogu, sve u redu.

Institut je stavio na svoj program stotinu novih radnih grupa, da prouče sve što se događalo na Stražarskom točku. Polovina njih je provodila pola vremena stalno iznova analizirajući 'bitku' između brodova Neprijatelja i USPMU. Nije bilo mnogo materijala za analizu. Koliko smo videli, toliko smo znali. Ništa više. U zapisima senzora nije nađeno ništa što bi protivrečilo, ili možda ulepšalo, ono što već smo videli vlastitim očima. Brodovi Neprijatelja su izašli i onesposobili naše krstarice; zatim su nas Neprijatelji mirno pokupili i vratili u ogradicu za bebe, gde nam je i bilo mesto. I to je bilo sve.

Radne grupe koje su proučavale same Neprijatelje svađale su se međusobno i raspravljale, ali nisu otkrile ništa novo. Ugledni naučnici na panel-diskusijama složili su se da ono što su sve vreme mislili da treba da nastave da misle i dalje: Neprijatelji su nastali ubrzo nakon Velikog praska. Klima im je odgovarala. Kada se vreme pokvarilo - kad je materija prodrla u njihovu toplu i prijatnu mešavinu prostora i energije - odlučili su da ga promene. Pokrenuli su te promene, a onda se vratili u svoj kugelblic da čekaju da svane neki lepši dan.

A kad je reč o njihovim kratkotrajnim aktivnostima oko Stražarskog točka - pa, znate, ako probudite medveda iz zimskog sna verovatno će vas tresnuti šapom zato što ste ga naljutili. Ali onda će se vratiti natrag da spava; a udarac šape ovog našeg medveda bio je, istini za volju, sasvim blag.

O da, nagađanja je bilo do mile volje - Bože, i to kakvih nagađanja. Ali ne i činjenica. Čak nije bilo ni iole verodostojnih teorija, bar nijedne koja bi pružila priliku da bude proverena, kako bi

se mogle nazreti bar neke svrsishodne mere. Svi (odnosno svi koji nisu bili u USPMU) slagali su se da je ideja USPMU da sagradi još veću i snažniju flotu verovatno sasvim glupa, ali pošto niko nije imao bolju, izgledalo je da će se to i ostvariti.

A kada je već trebalo da stignu Kasata i Ališa Lo, otišao sam do datoteke i stavio ruku (odnosno 'šaku') na Albertovo uskladištenje i pozvao: "Molim te, Alberte, učini mi uslugu, zašto nećeš da mi kažeš šta se događa?"

Albert nije odgovarao.

Ali kad sam se vratio u salon da pozdravim goste, na svojoj najomiljenijoj stolici našao sam komadić hartije. Pisalo je:

Robine, oprostí molim te, ali ne mogu da prekinem ono što sad radim. Ti činiš najbolje što možeš, zar ne? Samo nastavi. Voli te Albert.

Džulio Kasata je bio skinuo uniformu - košulja, kratke pantalone, sandale - i izgledalo je da ga zaista veseli što me vidi. Kad sam ga zapitao o tome, rekao je: "Oh, nije to zbog tebe, Brodhede" - ipak se nije sasvim promenio - "ne, nego je onaj kopilan opet rešio da me još ne pogubi. Koji kopilan? Pa, ja, naravno - telesni ja. Ne voli da se po svetu muvaju njegove kopije. Uradio bi to još davno, ali je bio zauzet programom za rekonstrukciju flote. Nikako nije hteo da me pusti da siđem ovamo, zato što se bojao da će me tvoj Institut proglasiti nepohodnim materijalom za proučavanje, ili nešto tako."

Umem da osetim na šta neko cilja, i zato rekoh, uz izvesne ograde: "Tako je, Institut će upravo to učiniti." Na kraju krajeva, Institut može kasnije i da promeni mišljenje... ali kad sam to izgovorio on je zaista počeo još više da liči na čoveka.

"Hvala ti", rekao je; a Esi je kazala: "Hajdemo napolje na terasu, prekrasno je", i ja sam kazao. "Šta ćete popiti?" sve u svemu, više je ličilo na malu zabavu nego na radnu grupu koja se sastala povodom pitanja šta-se-to-do-đavola-dešava.

Onda sam nas sve zajedno spustio na zemlju. "Prema rečima Alberta Ajnštajna, Neprijatelji više ne nameravaju da nas pobiju zato što su upoznali vas troje, plus mene i Alberta Ajnštajna. Nijednu drugu mašinski uskladištenu osobu, samo vas troje." Kasata i Lo su izgledali iznenađeni, potom malo polaskani. "Imate li neku predstavu

zbog čega?" upitah. Oni su sada izgledali sasvim zbunjeni.

Esi započe prva. "Razmišljala sam o tome", objavi ona. "Pitanje je - šta nas troje imamo zajedničko? Pre svega, svi smo mašinski uskladišteni, ali Robin je već ukazao na činjenicu da ima ne znam koliko miliona miliona drugih, ali oni nisu ni spomenuti. Drugo, ja sam montirani duplikat jedne još žive telesne osobe. Takav je i Džulio."

"Ja nisam", primeti Ališa Lo.

"Da", sa žaljenjem je konstatovala Esi, "to već znam. Prvo sam to proverila. Vaše telo od krvi i mesa umrlo je od zapaljenja trbušne maramice pre osam godina; dakle, niste duplikat. Treće. Svi smo prilično obrazovani, bar prema prosečnim merilima; svi smo stručnjaci za po nešto - pilotiranje, navigaciju i tako dalje - ali te kvalifikacije takođe poseduje i mnogo drugih osoba poput nas. Odavno sam odbacila sve takve očigledne veze; dakle, moram zakopati malo dublje. Na primer, ja sam rođena Ruskinja."

"Ja sam hispanoamerički crnac", reče Kasata, vrteći glavom, "a Ališa je Kineskinja; ne vredi. Ja sam muškarac, ali vas dve ste žene."

"Džulio i ja smo, oboje, nekada mnogo igrali rukomet", ponudi Ališa Lo, ali sada je na Esi bio red da zavrti glavom.

"To se ne igra u Lenjingradu. Mislim da sportska izvežbanost takođe nije ono što Neprijatelje zanima."

"Problem je u tome što ne znamo šta ih zanima", rekoh ja.

"Tako si često u pravu, dragi Robine", uzdahnu Esi. "Do đavola! Stoj. Ovo može da se obavi i bez toliko gnjavaže, znaš."

"Ja se nikuda ne žurim", brzo upade Kasata, misleći šta će biti kada više ne bude nikom potreban.

"Nisam rekla brže, samo sa manje gnjavaže. Narode? Poslužite se pićem, izvolite, provozajte se malo na daskama za jedrenje? Ja ću u međuvremenu pustiti program za dvostruko proveravanje i odgovarajuće podprograme. Lako je, i neće vas ometati u drugim aktivnostima." Ona se nasmeši. "Možda će malo da vas golica", dodade i uputi se u svoju radnu sobu za programiranje.

I ostavi mene da budem domaćin.

Taj posao mi sasvim prija. Sipao sam im pića. Ponudio im kuću na raspolaganje, a u njenim prostorijama je bilo mnogo pogodnosti za zabavu i uživanje - uključujući i neupadljivu spavaću sobu, koju

sam ja imao na umu, ali za koju oni, izgleda, u tom trenutku nisu bili raspoloženi. Zadovoljili su se samo pićem i razgovorom. Prijalo je, tamo napolju na terasi, dok se pred nama prostiralo široko more, a na drugoj obali se uzdizala brda, i tako smo tu ostali.

Proverio sam i utvrdio da je Esi još jednom, krajnje pronicljivo, pročitala nečiji karakter. Dvojnica-Kasata je bio toliko podnošljiviji od svog telesnog originala da sam odjednom postao svestan da sa zanimanjem slušam njegove priče i da se smejem šalama koje je pravio. Ališa Lo je bila prava lutkica. Nisam propustio da zapazim da je bila ljupka, vitka, majušna hitra, i da je po prirodi bila prijatna osoba. Takođe sam otkrio da je veoma dobro obaveštena. Kao jedan od poslednjih vasijskih istraživača na Kapiji, ona je oprobala sreću na četiri naučne ekspedicije od kojih se dizala kosa na glavi, i nakon što su je ogromno povećali, prokitala je čitavom Galaksijom. Videla je svojim očima mesta za koja ne bejah ni čuo. Počeo sam da nazirem šta je to ona mogla da nađe u Džuliju Kasati, ali sam sa lakoćom video šta je on našao u njoj.

Čak je počeo da biva ljubomorani. Kada je govorila o nekim saputnicima na svojim ekspedicijama sa Kapije, on je naročito obraćao pažnju kako govori o muškarcima. "Kladim se da su im oči ispadale za tobom", rekao je hladno.

Ališa se nasmejala. "Kako sam to želela!"

To me je iznenadilo. "Zar su bili pederi? Ili slepi?"

Ljupko mi se zahvaljujući na komplimentu koji je moja primedba podrazumevala, ona objasni: "Ne znate kako sam tada izgledala. Pre nego što mi je puklo slepo crevo bila sam visoka i sva čoškasta i - eto, dali su mi nadimak 'ljudski Hiči'. Nisam se rodila ovakva kakvu me sada vidite, gospodine Brodhed", rekla je, obraćajući se meni, ali gledajući u Kasatu, da vidi kako će on to primiti.

Primio je to veoma dobro. "Izgledaš prekrasno", rekao je. "Kako to da si umrla od zapaljenja slepog creva? Zar nije bilo lekara?"

"Postojao je medicinski komplet, i prirodno, hteli su da me izleče. Čak su hteli da urade i kozmetičke ispravke - da izravnavaju kosti koje štrče na kičmi i udovima, da mi promene lice - ali ja to nisam htela, Džulio. Htela sam da budem zaista lepa, a ne samo najpribližnije što oni mogu da naprave. To se moglo na samo jedan način. Imali su

jedno mesto u mašinskom uskladištenju. Prihvatila sam."

A u jednom uglu terase, tamo gde se sagnuo da pomiriše Esino cveće, uspravio se nečiji lik i ozario nas svojim osmehom. "Eto, sad znaš razlog", rekao je.

"Esi!" dreknuo sam. "Brzo dođi!" Jer taj lik je pripadao Albertu Ajnštajnu.

"Bože moj, Alberte", rekoh, "gde si bio?"

"Oh, Robine", uzviknu on veselo, "zar opet ta metafizika?"

"Slučajno", rekoh. Opustio sam se u stolici, gledajući ga. Nije se bio nimalo promenio. Lula mu je i dalje bila ugašena, čarape srozane oko članaka, griva od kose štrčala u svim pravcima.

I još se ugladeno ponašao. Mirno, kao da se ništa nije dogodilo, prišao je i seo u stolicu za ljuljanje naspram nas. "Vidiš, Robine, odgovor na to pitanje je metafizičke prirode. Nisam bio ni na kakvom 'gde'. I nisam 'ja' ovo što je pred vama."

"Mislim da te ne razumem", rekoh. Nisam govorio svu istinu. Samo sam se nadao da ga nisam razumeo.

"Stupio sam u vezu s Neprijateljima, Robine", reče on strpljivo. "Tačnije rečeno, oni su stupili u vezu sa mnom. Još preciznije", dodade, kao da se izvinjava, "ovaj 'ja' koji razgovara sa vama nije tvoj program za pronalaženje podataka, Albert Ajnštajn."

"Ko si, onda?" upitah.

On se nasmeši, i po tom smešku sam znao da sam ga, ipak, veoma dobro razumeo.

22. JOŠ NISU ZAVRŠECI

Kad sam bio trogodišnje dete u Vajomingu, nisu me uveravali da Božić-Bata ne postoji. Majka mi nikad nije rekla da postoji, ali mi zato nikada nije rekla ni da ga nema.

Čitavog svog dugog života ni na jedno pitanje nisam tako žarko želeo da dobijem odgovor kao na to. Ozbiljno sam razmišljao i odmeravao u glavi razloge za i protiv, pogotovo kako se približavao kraj decembra. Goreo sam od želje da znam. Nisam prosto mogao da dočekam da porastem do - recimo, tinejdžerskih godina - jer, kad već budem toliko star, verovao sam, biću i mudar, pa ću sigurno znati odgovor.

Kad sam bio šiznuti pubertetlija, na odeljenju za otkačene u bolnici u Rudnicima hrane, doktori su mi govorili da ću sigurno ozdraviti. Moći ću tada da vladam svojim strahovima i zbunjenostima. Biću samouveren, siguran u sebe - bar onoliko, obećavali su, koliko je potrebno da bih se mogao zaposliti, ili makar sam preći ulicu. Ni to prosto nisam mogao da dočekam.

Kad sam bio vasijski istraživač koji je punio gaće od straha na Kapiji - kad sam bio užasnut i jedini preživeli član ekspedicije u crnu rupu - kad sam bio ona ljigava, plačljiva masa na psihoanalitičarskom kauču Sigfrida fon Šrinka - kad sam sve to bio, svaki put sam se zaklinjao da će kad-tad doći vreme da i ja postanem mudriji i sigurniji. Kad mi je bilo trideset godina verovao sam da će doći u pedeset. Kad mi je bilo pedeset, bio sam ubeđen da će nastupiti kad budem imao šezdeset pet, ili otprilike toliko. Kad mi je bilo sedamdeset, mislio sam da će najzad, kad umrem, nastupiti neka vrsta konačnog razrešenja svih mojih briga, nesigurnosti i sumnji.

A kad sam postao stariji nego što sam ikad zamišljao da je moguće (da ne kažem mrtviji), i kad su mi postali dostupni svi podaci na svetu... zamislite, još su me mučile iste te sumnje i brige.

Onda se Albert vratio od Neprijatelja, sa svim znanjem koje su mu pružili, i ponudio da ga podeli sa mnom; a sada, hoću da znam koliko još mogu da ostarim a da ne osetim da sam napokon zaista

odrastao? I koliko još mogu da saznam, a da ne postanem mudar?

Bar sam znao zbog čega imam problema sa završecima; zato što ono što je beskonačno nema kraja. Ljudi poput mene nemaju završetka. Ne moraju da ih imaju.

Galaksija je naš Rinklrok, i prijem na kome se okupljaju stari drugovi traje bez prestanka. Menjamo se. S vremena na vreme nastupaju razdoblja kada radimo nešto drugo, i ta razdoblja mogu biti čak i veoma duga. Našim razgovorima ima kraja, ali svaki kraj je istovremeno početak novog razgovora, i počeci se nižu bez prestanka, jer to je značenje reči 'večnost'.

Mogu vam ispričati o nekim završecima (koji su takođe počeci), kao, na primer, o Albertovom razgovoru sa Esi. "Izvinite, gospođo Brodhed", rekao je, "ne znam da li vas je mnogo uznemirilo to što vam program koji ste sami napisali ne reaguje."

"Do đavola, i jeste", odgovori ona s negodovanjem.

"Vidite, ja više nisam samo vaš program. Jedan moj deo su dopisali drugi."

"Drugi?"

"Oni koje ste nazivali Neprijateljima", objasni on. "Koje su Hiči nazivali Mučkim Ubicama. Ali oni sigurno nisu ubice, ili bar..."

"Oh?" prekide ga Esi. "Možeš li da ubediš Sporaće u to? Da ne pominjemo neka druga bića koja su potpuno zatrli ti dobronamerni stvorovi koji nisu ubice?"

"Gospođo Brodhed", reče on ljubazno, "hteo sam da kažem, pre nego što ste me prekinuli, da oni nisu ubice po svojoj volji. Sporaći su bili sazdana od materije. Naše, hoću reći njihovo iskustvo im tada još nije davalo razloga da poveruju da protoni i elektroni, kad se međusobno povežu, mogu da proizvedu um. Molim vas, razmislite i sami. Pretpostavimo da je vaš deda otkrio da će mu neki od onih primitivnih računara koje je tada pravio negde u budućnosti možda zasmetati u nečemu što je naumio. Šta bi uradio?"

"Razbio bi ga", složi se brzo Esi. "Deda mi je bio vraški prek čovek."

"Ne bi mu palo na pamet, siguran sam..." - Albert se nasmeši - "... da mašinska inteligencija može da poseduje - kako da to nazovem? Dušu? U svakom slučaju, ono što imamo mi, montirani umovi. Tako

su i oni - 'razbili', kako vi kažete, ta bića. Nisu se libili; primetili su da većina materijalnih stvorenja uživa da uništava, i prosto su ih podstakli da uništavaju jedni druge."

Sada sam ga ja prekinuo. "Hoćeš li, možda, da tvrdiš da nas Mučke Ubice sada vole?"

"Oni to tako ne kažu", učtivo odgovori Albert. "U stvari, vi - naravno, na žalost, ubrajam tu i sebe - mi smo u poređenju s njima bića na veoma niskom stupnju razvoja. Ali kada se, prilikom jedne rutinske provere, pokazalo da na Stražarskom točku postoje uskladišteni umovi, naređeno je da se stvar ispita." Opet se nasmešio. "Položili ste ispit. Zato oni više ne žele da vam budu Neprijatelji; jedino žele da im se niko ne meša u posao - i", dodade on ozbiljno, "preklinjem te, Robine, da učiniš sve što možeš da sprečiš neki takav pokušaj."

"Misliš na posao kojim će vasiona opet da se vrati na početak?"

"Kojim će se napraviti boljom", ispravi me Albert.

"Ha", reče Esi, vrteći glavom. "boljom za njih, jesi li na to mislio?"

"Mislio sam boljom za sve nas." Albert se nasmeši. "Zato što ćemo do onog doba kada se širenje vasiona bude zaustavilo i kada počne skupljanje, svi mi već postati isti kao oni. Neki već i jesu, znate - bar oni koji su montirani umovi. Zato su i mogli da saobraćaju sa mnom."

"Za ime sveta", prošapta moja draga žena, Esi.

Mogu vam ispričati i o njegovom razgovoru sa Džulijom Kasatom.

"Vi, naravno, već znate", rekao mi je Albert, onako, kao uzgred, "da njima oružje ne može naškoditi."

"Neprijateljima! Ali to ćemo tek videti, Ajnštajne!"

Albert je sumorna lica odbijao dimove. Zavrteo je glavom. "Zar vam nije jasno zbog čega ćete opet morati da izgubite? Sve nade polažete u mogućnost da napravite nešto čime ćete uništiti kugelblic, zbog koga je postavljen Stražarski točak, da motri na njega, na samom ulazu u Galaksiju. Kažite mi, generale Kasata, imate li iole razloga da verujete da je naša Galaksija po bilo čemu izuzetna?"

"Pa, mi smo u njoj!" graknu Kasata.

"Da", složi se Albert, "ona je jedinstvena po tome što ima nas. Ali

šta vas navodi na pomisao da Neprijatelji žive samo u njoj? Zar zaista pretpostavljate da je naša Galaksija drukčija od ostalih?"

"Isuse, Bože, Alberte", poče Kasata, "ako pokušavaš da mi kažeš ono što mislim da pokušavaš..."

"Da, upravo to vam kažem, generale Kasata. Oni se nisu ograničili samo na jednu Galaksiju. Oni nameravaju da ponovo izgrade čitavu vasionu! Vasionu sa stotinama milijardi galaksija, o kojima gotovo da ništa ne znamo."

"Da, naravno", rekoh ja hvatajući se za slamku, "ali mi znamo da su ovde, zato što znamo da su se umešali u stvari u ovoj galaksiji."

"To je", mračno odvrati Albert, "samo dokaz da su se isto tako mogli umešati i u druge. Pa, valjda ne mislite da su se inteligentna živa bića mogla razviti samo u našoj Galaksiji? Mogla su u svakoj! Čak, možda, i u maglinama u međugalaktičkom prostoru! Ako su oni ozbiljno rešili da spreče sva organska razumna živa bića da im se mešaju u posao, sigurno će biti dovoljno pametni da sve takve tačke drže na oku."

"Dakle, čak i ako uništimo kugleblac..."

"To ne možete. Ali i kad biste mogli", nastavi Albert, "to bi bilo kao da upljeskate jednu ce-ce muvu i onda verujete da ste zauvek otklonili svaku opasnost od encefalitisa."

Još malo je ćutke odbijao dimove, posmatrajući Džulija Kasatu. Onda se nasmešio. "To vam je loša vest", reče on. "A dobra vest je da ste otpušteni s posla."

"Otpušten sa..."

"Nezaposlen, tako je." Albert klimnu. "Pošto, naravno, više ne postoji potreba za Udruženom Stražom protiv Mučkih Ubica. Što znači da više ne možete izdavati naredbe. Što znači da se ne morate vraćati da bi vas pogubili. Što znači da ste slobodni da ostanete u ovom sadašnjem stanju dokle god budete želeli, kao i mi ostali."

"Kasata samo razrogači oči. "Oh, divno", uzviknu on, gledajući Ališu Lo.

Mogu vam pričati i o Albertovom razgovoru sa Ališom Lo.

"Oprostite ako sam govorio u zagonetkama, gospođice Lo", počeo je on, "ali kad su vas oni proučavali, dok ste putovali na

Stražarski točak..."

"Doktore Ajnštajn! Nisam znala da su N... da su i drugi leteli zajedno s nama!"

On se nasmeši. "U to vreme nisam znao ni ja, iako sam - to sada znam - već pretpostavljao. Bili su s nama. I sada su tu, u mom programu; oni su svuda gde hoće da budu, gospođice Lo, i pretpostavljam da će tako biti i ubuduće, zato što smo im mi veoma zanimljivi. Vi, naročito."

"Ja? Zbog čega baš ja?"

"Zato što ste bili dobrovoljac", objasni Albert. "Ja nisam imao izbora; stvoren sam kao kompjuterski program, i to sam i ostao. Robinet je umro. Jedino mu je preostalo da pristane da ga mašinski uskladištimo. General Kasata i gospođa Brodhed su oboje dvojnici živih osoba - ali vi - vi ste jedini namerno izabrali mašinsko uskladištenje! Svesno ste odbacili svoje materijalno telo."

"Samo zato što je moje materijalno telo bilo bolesno, i ružno i..."

"Zato što ste uočili da je mašinsko uskladištenje bolje", potvrdi Albert, klimnuvši. "A njima se to dopalo, jer ono i jeste bolje, i oni nimalo ne sumnjaju da će u jednom trenutku, kad situacija postane kritična, svi živi ljudi i Hiči poći za vašim primerom."

Ališa Lo pogleda Džulija Kasatu. Rekla je isto što i on, rekla je: "Oh, divno!"

Mogu vam pričati i o Albertovom razgovoru sa mnom - to jest, bar o onom poslednjem delu. Bio je to jedan od onih završetaka koji su istovremeno i počeci, jer on je imao nešto spremljeno i za mene. "Žao mi je, zaista, Robine, što nisam mogao da ti odgovorim na pitanje kada si me tražio", reče on, "ali nije bilo moguće dok sam učio kod njih."

Rekoh mu, praštajući mu: "Pretpostavljam da ti je trebalo dugo vremena da naučiš sve što oni znaju."

"Sve! Oh, Robine, nisam gotovo ništa saznao. Imaš li uopšte predstavu koliko su oni stari? I koliko već znaju? Ne", reče on vrteći glavom, "nisam učio njihovu istoriju, niti kako se može navesti vasiona da počne da se skuplja. U stvari, ništa od tih stvari koje se mogu praktično primeniti nisam naučio."

"Ta, nemoj", iznenadih se, "a zašto nisi?"

"Nisam se raspitivao o tome", odgovori on jednostavno.

Razmišljao sam. "Pa, dobro", rekoh, "pretpostavljam da će nam oni sami kazati, kad dođe vreme..."

"Iskreno sumnjam", usprotivi se Albert. "A i zašto bi? Da li bi ti pokušao da naučiš mačku da upravlja vasijskim brodom? Možda, jednog dana, kad svi budemo napredovali do sledećeg stupnja evolucije..."

"Misliš, kao ti?"

"Mislim kao mi, Robine", ispravi me on blago. "Kada svi živi ljudi i Hiči odluče da budu živi još više, i da žive večito - kao mi - tada će se možda ukazati prilika da s njima zaista povedemo dijalog... Ali, sledećih nekoliko miliona godina, mislim, oni nas neće više dirati - ako ne budemo dirali mi njih."

Naježio sam se. "O tome ću se", rekoh, "sa zadovoljstvom pobrinuti."

"Drago mi je što to čujem", prihvati Albert.

Nešto u njegovom glasu natera me da se okrenem i da ga pogledam. To više nije bio Albertov glas. Bio je to neko drugi, neki glas koji sam već ranije čuo. A ni onaj koji mi se sada obraćao više nije bio Albert.

Bio je to Neko, sasvim drukčiji. "Najzad", dodade On smešeći se, "i oni su Moja deca."

Možda zaista nikada neću doživeti ono divno doba mudrosti i zrelosti, kada ću znati odgovore na sva pitanja koja me i sada muče.

Ali možda je dovoljno da ih samo i dalje postavljam.

Sadržaj

- [1. NA RINKLROKU](#)
- [2. NA TOČKU](#)
- [3. REČ IMA ALBERT](#)
- [4. NEKE ZVANICE NA PRIJEMU](#)
- [5. PLIMA NA VRHUNCU](#)
- [6. LJUBAV](#)
- [7. IZLAZAK IZ JEZGRA](#)
- [8. PONOVO U CENTRAL-PARKU](#)
- [9. NA MUREJI](#)
- [10. DALEKO U VREMENU](#)
- [11. HAJMAT](#)
- [12. USPMU](#)
- [13. DECA U ZATOČENIŠTVU](#)
- [14. SLEPI PUTNICI](#)
- [15. UPLAŠENI PACOVI JURE](#)
- [16. DUGO PUTOVANJE](#)
- [17. PRED STOLOM](#)
- [18. NA KRAJU PUTA](#)
- [19. POSLEDNJA BITKA U VASIONI](#)
- [20. PONOVO KOD KUĆE](#)
- [21. ZAVRŠECI](#)
- [22. JOŠ NISU ZAVRŠECI](#)